

VE ZNAMENÍ REVENANTA

JAKUB RAIDA

2021

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že tento text je originální, mnou vlastnoručně vytvořený a nikde doposud nepublikovaný. V rukopisu je párkrát citován *Nový zákon*, konkrétně *I. Korinským 13:1–13*. Přitom byl použit český překlad bible dostupný online: <https://www.bible21.cz/>

Jakub Raida,
12. 6. 2021

Anotace

S postavami, jejichž osudy tvoří páteř této knihy, se setkáváme v době, kdy Francie sklízí kyselé plody své revoluce ve vyčerpávající sérii válek proti většině Evropy a kdy je doba napoleonského císařství ještě budoucností. Ze všech částí kontinentu, z nichž duněla francouzská či habsburská děla, se tento příběh zaměřuje na frontu v severní Itálii, a to v letech 1795 a 1796, kdy osmadvacetiletý ambiciózní generál Bonaparte převzal od Barthélemyho Schérera vrchní velení nad početnou vojenskou silou, která nesla označení Italská armáda.

I přes řadu dílčích neúspěchů a Napoleonovy první životní prohry bylo brzy jasné, že Korsičanův taktický důvtip přinese Francii mnohá vítězství a umete cestu pro ještě slavnější časy, jež přišly spolu s novým stoletím. I proto děj stojí na třech pilířích, tvořených třemi nejslavnějšími bitvami Napoleonova italského tažení: u Lodi, Castiglione a Arcole.

Vedle bitev a skutečných historických postav – kterým vévodí nejlepší Bonapartovi generálové André Masséna s Pierrem Augereauem a jeho kartograf Bacler d'Albe – jsou zde však též postavy prostých vojáků i civilistů. Na ty se příběh zaměřuje zejména a v bitvách i mimo ně sledujeme, jak se jejich chvíle triumfu střídají s osobními tragédiemi. Nikdo neprojde útrapami války nezměněn: ani bojovný dragoun Battista, ani mladý chasseur Étienne, ani odvážný granátník Ambroise, ani markytánka Lora, která původně jen toužila po dobrodružství.

Všemi osobními příběhy se přitom proplétá motiv šílenství, které se může probudit nejspíše v každém, pokud je zlomen světem okolo. Takto zlomení vojáci vedou nakonec ke vzniku obrazu „revenanta“, tedy probuzeného mrtvého. A právě jím je inspirován i název knihy.

Žánr

Historický román.

Obsah

I.	Prolog	5
II.	Apeninské svahy	8
III.	Třikrát v ohni	14
IV.	Obrázek šílenství	21
V.	Nůžky v plamenech	28
VI.	Výjevy z bitev	36
VII.	Krejčího dcera	44
VIII.	Zlomený nos	53
IX.	Natržené ucho	59
X.	Výkřiky v lese	66
XI.	Hrdinové od Lodi	72
XII.	Noční můry	78
XIII.	Bílé šňůrky	82
XIV.	Sladké palačinky	90
XV.	Těžké rozloučení	95
XVI.	Hráči v šach	101
XVII.	Výčitky svědomí	107
XVIII.	Bledě modrý polštář	114
XIX.	Smutky a radosti generálů	118
XX.	Mnohá další vítězství	124
XXI.	Bodnutí ve tmě	130
XXII.	Lesní chrám	139
XXIII.	Poslední návštěva	146
XXIV.	Dva kopce	152
XXV.	Následuje jenom tma	158
XXVI.	Červený inkoust	165
XXVII.	Meč s jílcem ze zlata	173
XXVIII.	Finální kresba	180
XXIX.	Dát jí šanci	186
XXX.	Epilog	192

I. Prolog

Na průčelích pařížských budov jsou obrazce ze světla a stínu.

Dvě dívky, jedna blond a druhá na krátko střižená černovláska, se baví o všem možném a hodně se smějí. Zničehonic ale jedna z nich zvažní a změní téma.

„Prý s tím chceš seknout.“

„Ehm?“ otočí se druhá, zabraná do vlastních myšlenek.

„Myslím se školou. S tím oborem. Chceš to zabalit?“

Projdou velkými dveřmi do chladné budovy a pokračují po schodech z mramoru.

„No jo, asi to ukončím. Třeba zkusím psychologii. Ale nejdřív chci chvílku pracovat... Získat nějaké zkušenosti, chvílku normálně žít... chápeš?“

Brunetce se zvrtno noha na vysokém podpatku. Zavravorá na hraně schodu a jakž takž udrží kafe v kelímku.

„To jsou ale blbé boty! A hele, Goya...“

Jsou na druhém patře a prochází podél stěn posetých obrazy. Dramatické výjevy z bitev střídají zadumaná zátiší z hlubin přírody.

„No, vidíš, Caspar Friedrich, o tom jsem radši měla psát.“

„O tom se už napsalo dost.“

„O Delacroixovi taky,“ odtuší zas černovláska a po chvilce zastaví. „No, a tady to máme. Ztracené mistrovo dílo...“

Posadí se na lavičku. Kelímky s fixem napsanými jmény – Amélie a Camille – položí na její okraj a zahledí se před sebe. Velké plátno se celé topí v tmavých barvách brzkého večera, kdy se prodlužují stíny. Podél zlámaného plotu jde postava vyzáblého muže, velmi bledého, s prsty křečovitě od sebe, připomínajícími zvířecí drápy.

„Každopádně tu diplomku chci napsat co nejlíp,“ podotkne tmavovlasá Camille a usrkne z kelímku. „Když už skončit, tak s parádou. Ale co mám o tomhle napsat?“

„Hm,“ kousne se Amélie jemně do palce a vstane z lavičky, aby si obraz prohlédla zblízka. „Podívej se na to nebe. Ty přechody... pastelová modrá. Skoro impresionistické. Trochu jako Turner.“

Nakloní se k cedulce a přečte nahlas: „Eugène Delacroix. Revenant. Osmnáct set dvacet jedna.“

Pak sebou trhne, jako by se lekla.

„Podívej se na ty oči, Camille,“ řekne skoro posvátně. „Ty jsou fakt děsivé.“

Mrtvolně vyzábblé postavě není přes stíny skoro vidět do tváře, ale zářivě modré oči působí jako živé zlo.

„Jako by se dívaly přímo na nás,“ kývne hlavou Camille. „Máš pravdu. Jde z nich strach.“

„Co je asi zač? Myslím ten na obrazu. Revenant.“

„Oživlý mrtvý. Něco jako zombie. Dříve se o nich na vesnici hodně mluvilo, strašily se s nimi děti. Tenhle prý obcházel kolem domů za francouzských revolučních válek. Zabíjel kohokoliv, kdo si nedal pozor a ocitl se daleko od domů...“

„Odkud to máš?“

„Tak si to Delacroix poznačil do deníku.“

„A kde přišel k takovému tématu? V těch revolučních válkách přece nebyl...“

„Přemaloval jednoduchou kresbu od Baclera d'Albe, který, jako Napoleonův kartograf, tu bytost prý sám viděl.“

„Bacler, Bacler...“ snaží se Amélie rozpomenout. „To mi moc neříká.“

„Byl to taky výtvarník. Kreslil třeba bitvy, kterých se s Napoleonem zúčastnil. Nic světoborného. Ale inspiroval Delacroixe.“

Dívky se odmlčí. Kolem nich se táhne procesí ukřižovaných školáků, které proti jejich vůli vzala škola za kulturu.

„Hele,“ začne pak Amélie, když je v místnosti zas ticho. „Myslíš, že za to může ta válka? Že kvůli ní nemohl najít klid? Zkus si to představit... co všechno se tam muselo dít. Možná proto působí ta postava tak šíleně.“

„Hm.“

Teď vstane Camille a zamyšleně jde k obrazu. Revenant jako by se koutky úst smál a přitom se těšil, až uchopí její krk mezi křivé prsty. Dívka zvedne ruku, jako by se vrstevnatých barev chtěla dotknout, a proniknout tak propastí času o dvě století hlouběji, do doby, kdy se sám Delacroix, fascinovaný prostou kresbou, chopil štětce, aby do tmavomodrých očí krácející mrtvoly vtělil samotné zlo. A koho to nakonec vlastně namaloval? Řekni mi: kdo jsi?

Amélie na lavičce srká americano, přivírá oči a je jí čím dál větší teplo. Poslouchá tichý a hluboký zvuk klimatizace, vzdalující se hlasy dětí i kroky hlídače, jak pomalu přechází z místnosti do místnosti. Má oči už skoro zavřené a pomalu se přenáší do času, kdy byl Delacroixův obraz poprvé ukázán světu. Z ulice je slyšet klapot kopyt, hrčení povozů a pokřik klučiny, který se snaží prodat noviny. Ona je však v místnosti, mezi poklidně zelenými tapetami a neúprosným tikotem kyvadlových hodin.

Vidí ženu, která otevírá skříň a dívá se na modré šaty, jako by hleděla do minulosti. Dlouho neměla příležitost si je obléct. Dopne je ještě vůbec? Ale ano... Stačí trochu zatajit dech a jde to. Zamyšleně si upravuje vlasy a prohlíží se v zrcadle. Opouští zelenou místnost a prochází velkou kuchyní. U stolu, na němž je otevřená účetní kniha, si muž s šedými vlasy zamyšleně

leští brýle. Žena s ním prohodí pár slov a je vidět, že je trochu zklamaná, protože neocenil to, jak vypadá v elegantních šatech, natož pak neobvyklý účes. Jen si krátce povzdechne a rozhlédne se po místnosti. Nejmladší syn si hraje s cínovým vojáčkem u lavice, na které spí jeho starší bráška. Nejstarší dcera vyšívá květinový motiv.

Žena se rozloučí a jde po schodech, které smutně vržou, jakoby ve smutku nad svým stářím. Prochází ztichlým obchodem, který si s manželem pořídili krátce po svatbě. Kolik je to let? Dvacet? Dvacet dva?

Na ulici potkává svou prostřední dceru. Opírá se o pouliční lampu, baví se s mladým synem pekaře odnaproti, svůdně se usmívá a bezděčně si hraje s vlasy. Žena se na ni usměje, přejde ulici a nechá si vozkou pomoci do připraveného kočáru.

„Jak se ta Paříž změnila,“ zašeptá pro sebe, čelo zamyšleně přitisknuté k malému oknu.

Všude jsou živoucí připomínky dob, které byly. Napoleonského císařství. Dob, kdy Francie válčila s celou Evropou. Velké revoluce. A přece je z každé ulice jasné, že tyto časy jsou nenávratně pryč a nikdy už se nezopakují.

Vystoupí u vily, jejíž zdi jsou obklopené plakáty. Nová výstava mistra Delacroixe! Korunovaná dílem, které zachycuje veškerou hrůzu a zlo lidské duše!

„Jste to opravdu vy, madame?“

Po chodníku přichází muž s bílými vlasy. Je trochu shrbený, ale jeho veselé oči jako by si uchovaly veškerou sílu mládí.

„Neviděli jsme se takových let! Všechno je teď jinak...“

Políbí jí ruku a chvíli mlčky stojí, jako by se na ni nemohl vynadívat.

„Jste pořád stejně krásná. Dovolíte?“

Nabídne jí rámě a spolu projdou do vily, kde je hned uvítá živá společnost. Zdraví se s městskou smetánkou, s umělci i bohatými mecenáši. Pár vřelých slov prohodí se samotným Delacroixem. Potom jako by vše oněmělo, když se zastaví před obrazem na konci haly.

„Revenant,“ oduší potichu starý muž.

„Revenant,“ opakuje pro sebe žena.

Vyzáblá postava. Plíží se podél plotu, přicházející ze tmy, vždy hladová, vždy krutá a zvířecí. Dívá se na ně modrýma očima, vysmívá se jim, vyhrožuje jim. A oni tam stojí, ponořeni hluboko do dvacet pět let starých vzpomínek, dívají se na muže na obrazu a mlčky mu pokládají tu stejnou otázku.

Kdo jsi?

II. Apeninské svahy

Možná jsem měla zůstat v Nice.

S touto myšlenkou se Lora probudí. Protáhne se, sepne vlasy kovovou sponkou a otevře dveře. Nebe je ztěžklé a šedé a je těžké říct, kolik je hodin. Může být ráno a stejně tak odpoledne.

„Ahoj, Loro. Jak se máš?“

„Ahoj. Jako vždycky. Však víš.“

Voják smekne klobouk, zasměje se a už kráčí svižně pryč. Kolem projde pár dalších fyzilírů. Všichni se něčemu smějí, ale je to nervózní smích.

Jako by ještě snila. V noci nemohla usnout. Sotva se totiž zachumlala do deky, tak celý tábor ožil. Výskot a vzrušené hlasy byly najednou všude a ona si uvědomila, že je zase dokonale vzhůru. Šla mezi vojáky, poslouchala útržky hovoru, občas se s někým zastavila.

Přišly zásoby! Odvážná briga se vyhnula britským i rakouským lodím a vyložila přes sto tisíc porcí sucharů. Sbohem prázdná břicha! Sbohem černé myšlenky. Sbohem plísně a zmrzlé prsty, protože se suchary přišlo také přes dvacet čtyři tisíc nových bot.

„Ty se lesknou!“ smál se mladík z řadové pěchoty a klepal podrážkami o sebe.

Co však mužům rozproudilo krev nejvíc, byly nové rozkazy. Vypadalo to, že generála Schérera přestalo bavit vyčkávání. Město Loano je brána k Itálii a on na ni chce konečně zaklepat pěstmi a šavlemi svých vojáků.

Kdesi v dálce třesknou pušky a Lora sebou trhne.

Jak je to vlastně dlouho, co se přidala k armádě? Jako by to byly celé věky. Co ji vůbec hnalo z domova? Určitě to nebyla jen ta poslední hádka s rodiči, kteří tolik toužili vidět vdavky a jak se jí kulatí břicho. Ne... to, co se tam řeklo, šlo ještě vzít zpět. Tak co vedlo k tomu rozhodnutí? Touha po cestách? Vzrušující příchut' neznáma? Vnitřní prázdno a pocit, že v Nice už není doopravdy doma?

Pušky znovu zahartusí. Pořád si nezvykla.

„Z cesty!“

Poddůstojník se po ní málem ohnal násadou praporce, když si nevšimla, že stojí v cestě koni samotného Barthélemy Louise Josefa Schérera, kterému v říjnu složil Kellermann do rukou velení a který teď chce prolomit linie Rakušanů na apeninských svazích.

„Hloupá husa,“ zamumlá jezdec, když jsou o kus dál, ale Schérer ho neposlouchá a snad si markytánky ani vůbec nevšiml, jak je ponořen do úvah nad taktikou.

„Augereau dobyl další rakouské postavení,“ hlásí udýchaný důstojník, krotící svého koně.
„Už klesá do nížin.“

„Pošlete Massénu k Bardinettu,“ řekne generál rozhodně a vytáhne dalekohled.

„Tam je Augereau, monsieur. A tam Masséna!“ ukazuje poddůstojník.

„Vida.“

Z mlhy, plazící se po strmých svazích hor, jsou slyšet pušky a děla. Křičící muže a umírající koně dočasně přehlušil silný vítr.

„Co Sérurier?“

„Zadržuje piemontské.“

„Ať je zničí.“

Schérer sevře jílec šavle, jako by nepřítele chtěl snad zničit sám.

„Rozumím, monsieur generále.“

Schérer, budoucí ministr války, přimhouří oči a přitiskne vojenský kabát ke krku. V silném větru vzpomíná na začátky všech těch válek, v nichž Francie, hrdá a opilá revolucí, hrdě přijala výzvu zbytku světa k zápasu. Bude to už řádka let, kdy se vojáci vrhli do ohně na mnoha frontách. Tři roky, kdy bez průlomu přešlapují ve stínu Alp.

Rakouská a piemontská vojska ležela již od léta mezi obcemi Loano a Bardinetto, kde se jim tváří v tvář pod velením Kellermana postavila věhlasná Armée d'Italie, Italská armáda, největší francouzská síla v Itálii, v čele se třemi psy války – Massénou, Macquardem a Sérurierem – a s touhou bojovat, i když tisíce vojáků nosilo místo bot hadrové onuce. I když jim kručelo v žaludcích. Jenže boj nenastal a dva obři, francouzský a rakouský, zůstali stát proti sobě.

Schérer Italské armádě velel už kdysi před Kellermannem a nesl těžce své vystřídání, proto se chtěl chopit nové příležitosti se vší vervou, aby Direktoriu ukázal svou cenu. Vyrázil od Nice, kde se k němu přidala i směsice různých příštipkářů, mimo jiné markytánka Lora, a v čele mužů z Východopyrenejské armády dospěl v říjnu na místo, kde musel čekat až do pozdního listopadu, než se v rakouských liniích objevilo slabé místo.

Příhodnější chvíle už nemohla být. Rakouský generál de Vins onemocněl s abscesem v ústech, předal velení Wallisovi, který prohlašoval, že letos už boj nebude, piemontští se odkryli a všichni francouzští psi války, s bojovným Massénou v čele, byli na pozicích. Jako by se i příroda rozzuřila, napadlo přes půl metru sněhu a sněžení hned vystřídala déšť, takže stromy, střechy i nekončící kopce pokryly ledovky a od úst vojáků šla zlověstná pára.

To byl čas, kdy Schérer – syn řezníka a muž s bezednými sny o vojenské slávě – konečně řekl: ano, zaútočíme.

„Masséna je zlomí,“ řekne tiše, spíš pro sebe, se zamyšleným výrazem a pohledem upřeným do neprostopné mlhy, v níž ve stejnou chvíli zmíněný André Masséna rozdává ze vzpínajícího se koně rozkazy.

Hlasitě velící divizní generál Masséna se narodil v Nice do rodiny obchodníka s vínem, otec však brzy zemřel a malý chlapec musel žít u příbuzných, kde se stále více oddával snům

o budoucí slávě. Jako plavčík se plavil po Středozemním moři i do Francouzské Guyany. Dělal vše, co se mu řeklo, a vždy i něco navíc. Mlčel a čekal na svou šanci. Oženil se v Antibes a chvíli rodinu dokonce živil jako pašerák, než se na něj štěstí usmálo a on, mladý muž z prostých poměrů, se vypracoval v revoluční armádě mezi vysoké šarže, tou dobou skoro bez výjimky zastávané šlechtici. Hned na začátku revolučních válek získal hodnost brigádního a posléze divizního generála, přičemž samotný Napoleon o něm později mluvil jako o „největším jmeně ve vojenském impériu“ a „miláčkovi vítězství“.

Ted' však vidí, že k vítězství je ještě dlouhá cesta. Vydává další rozkazy a posílá granátníky kupředu. Jeden z nich – Ambroise Durand, vysoký, statný a veselý muž, se světlými vlasy a jiskřivým pohledem – vykročí vedle kamaráda Didiera proti rakouským střelcům.

„Připravit! Pal!“

Důstojník mává šavlí a Ambroise pálí do mlhy, v níž stěží rozpoznává uniformy nepřátel.

„Vystřídat! Pal!“

Druhá řada pokleká a Ambroise rychle nabíjí.

„Pal!“

Po třech salvách není vidět vůbec nic. Budou znovu ládovat? Nebo přijde útok zblízka?

„Bodáky! Bijte je! Za Francii!“

Formace se trhá. Ambroise bodá do Rakušana a puškou se kryje před útokem dalšího.

„Pozor!“

Didier ho varoval na poslední chvíli. Odrazí útok, zabije nepřítele a dál se kryjí navzájem, zády k sobě, točící se na všechny strany. Dva kamarádi. Elitní granátníci.

„Karé!“

Vojáci zaujímají čtvercovou pozici, aby mohli pálit do všech stran na rakouské jízdní harcovníky, jejichž výpad je poslední zoufalou ofenzívou. Koně se kutálejí sněhem a drtí pod sebou kosti svých lidských pánů. Zbytek jízdy se stahuje hlouběji do údolí. Jako poslední se drží rakouští feldjägeři neboli myslivci s dlouhými puškami, nechvalně známí ostrostřelci, známí též udatností v boji zblízka.

„Držte pozice!“ křičí pomocník velitele.

Zvuk kopyt prchající jízdy zaniká ve větru. Nepřátelé polevují. Někteří odhazují zbraň a utíkají ke stromům, jiní ve formaci klušou údolím zmrzlé řeky Bormidy. Nedaleko od batalionů, v husté mlze, je vidět samotného Massénu, jak mává šavlí ve vzduchu.

„Ustupují!“ zasměje se Didier.

„Poženeme je až na Vídeň!“

„Podívejte, jak zdrhají!“

„Nikoho nešetřete!“

Někteří vojáci se nechají unést a nadšeně pokřikují. Ambrois a Didier se jen smějí a cítí, že napětí ve vzduchu vystřídala vůně vítězství.

„Zkroťte si muže, monsieur,“ volá projíždějící Masséna na velitele batalionu. „Pořád to může být past! Zformovat a kupředu!“

Poklusem se vydávají za největším z prchajících oddílů. Jägeri se čas od času zastaví, nazdařbůh vypálí jejich směrem a už zas běží a u toho ládují pušku. I při ústupu myslí jen na boj.

„Takhle nemůžou nikoho trefit!“ volá Didier do stále silnější vánice. „Ještě v tomhle větru!“

Ambroise i Didier se k armádě přidali ve stejný den. Setkali se v hospodě, nadšeně hltající vše, co se týkalo revoluce, a od té doby byli přáteli v míru i ve válce. Plnili rozkazy na sto procent a vždy s vášní. Pro vojenskou uniformu se snad narodili a jaká byla jejich radost, když dostali tu granátnickou, čímž se zařadili k jednomu z nejtvrdších a nejostřílenějších chlapů. Tak se z kluků, co si hrají na vojnu, stali dospělí muži se sny o vítězství, o hodnostech a o slávě.

Byli vždy spolu.

A jsou spolu i ve chvíli, kdy Ambroise nevěřícně kouká na malou rudou skvrnu, do které Didierovo srdce pumpuje další a další krev. Co se stalo? Odkud to přišlo? Vždyť Rakušané ustupují! Kdo se trefil?

„Didiere?“

Víc nestihne. Kamarád je v šoku a už slova nevnímá. Mnoho kroků před nimi se rakouský myslivec zašklebí, otočí a vydá po křupajícím říčním ledě. Kéž by se propadl!

„Přece tě tu... nenechám.“

Polkne a zoufale se rozhlédne, ale Masséna už nechává troubit na polnici a granátnický důstojník hlasitě nařizuje další pochod.

„Jdeme!“

„Dělej!“

Granátníci do něj strkají. Musí rychle vstát, nechat Didiera za sebou a pokračovat v útvaru. Ve vzduchu je vítězství, ale Ambroise necítí nic. Snad jen neuvěřitelné překvapení.

A na vyvýšeném místě hlásí důstojníci Schérerovi, že Masséna žene nepřítele po zmrzlé řece, zatímco Sérurier konečně útočí plnou silou na Piemontány.

„Fyzilíři! Vpřed!“

Dva bataliony mužů s puškami pronásledují piemontské šiky, z nichž některé mizí ve zlověstně stinném lese. Mladý a vystrašený voják Sébastien Lefevre se otřese podivnou hrůzou. Jako by ho vysoké kmeny borovic lákaly podivným hlasem mezi sebe, podobné sirénám, které prahnou po životech ztracených mořeplavců. Mlha se mezi stromy mění v šero

a Sébastiena napadne podivná předtucha, že kdo vstoupí mezi spleť větví, nikdy už z jejich osidel nevyjde.

„První batalion! Útok napravo!“

Jako by to Sébastien svými předtuchami přivolal, žene je důstojník na přímý Sérurierův rozkaz do hustého lesa.

„Rozšířit linie! Pročešeme to tady!“

Jak na něj padnou stíny, mlha zhoustne a nejbližší vojáci poodstoupí, cítí se náhle úzkostně sám. Třeskou výstřely. Ozvou se výkřiky. Sébastienovi se sevře srdce strachem. Každý zvuk se nese lesem v mnohačetných ozvěnách. A pak to přijde. Náhlé a brutální.

Z jedné strany Francouzi, z druhé Piemontěané. Kov a látka. Křik. Krev. Zápach.

Něco hluboko v Sébastienovi, co tam snad čekalo už dávno, se náhle zlomí. Jakási ampulka s temnotou se rozbije vprostřed jeho duše a je to jako by byl pohlcen v černém jezeře.

Křičí a bodá do mlhy. Bodák se zasekne mezi žebra Rakušana. Pouští pušku a utíká. Když nemůže utíkat, tak se dál plazí. Vojáci jsou všude jak přízraky při groteskním tanci a Sébastien by se nejradši propadl do mechu, k němuž tiskne tvář.

Padá noc.

Sébastien se ztratil. Země je pokrytá sněhem, do nějž se boří a v promáčené uniformě mrzne až na kost. Děla jsou slyšet z velké dálky.

„Cože? Kdo jste?“

Sébastien odpovídá hlasům bez těl. Krčí se a zacpává si uši. Je sám v tom černém jezeře.

Když se ráno vrací k jednotce v údolí, je úplně jiným člověkem. Bledý, křečovitý, trhající sebou při každém zvuku. Modrýma očima téká po velitelích i prostých fyzilířích a nechápe, co má dělat.

„Padej do řady! Potřebuješ to písemně? Dělej, nebo tě dám zmrskat!“

Pohlédne na velitele, jako by nechápal, kdo to na něj mluví.

„Pojď sem!“

Jeden fyzilír, přes celou tvář krvavý šrám, Sébastiena chytne a jako poslušné děcko zatáhne do útvaru. Fyzilír nic neříká, protože na první pohled vidí, že Sébastienem první bitva otřásla do hloubi duše.

„Už to bude za námi,“ šeptne nakonec, ale Sébastien ho nevnímá.

Batalion se dává do pochodu. Znovu zapráskají pušky. Poslední boj... Tak ještě vydrž! Ale Sébastienova mysl už je někde pryč a vnímá vše jakoby zdálky a tělo bojuje samo.

Někde vpředu, na předměstí Loana, se vzdávají poslední spojenci Rakouska. Masséna přijíždí od jihu, brodí se na koni sněhem a vesele volá na ostatní důstojníky. Sérurier se s ním setkává

u kraje cesty. Sdělují si důležité informace i osobní dojmy z boje. Z druhé strany města přináší vítr jemně sláný vzduch od Ligurského moře.

A nade vším se na koni tyčí Barthélemy Schérer.

„Přišli jsme o několik batalionů,“ hlásí adjutant a vypočítává jejich organizační čísla.

„Kolik asi mužů?“

„Určitě patnáct set. Možná víc, monsieur.“

Schérer neklidně zabubnuje prsty na jílcí šavle.

„Nepřítel jich ztratil asi podobně. A máme jeho zásoby,“ dodá rychle poradce.

„Dobře. Spočítejte kořist. Na chvíli se zde utáboříme.“

„Rozkaz!“

Schérer si promne ruce. Zaplatil krvavý poplatek, ale cesta do Itálie se tím otevřela. A zvládl to bez Alpské armády, vyslané jim dávno na pomoc, ale patrně zastavené alpským sněhem. Alespoň se nebude o vítězství dělit s Petitguillaumem ani s nikým jiným.

„Pane, nebudeme nepřítel pronásledovat?“

Otočí se a pohlédne na Massénu, jemuž tváře zrudly od mrazu i vzrušením z bitvy.

„V tomhle sněhu? Ne. Linie už se tady znovu nezformují a my můžeme s postupem na východ počkat na oblevu.“

Masséna kývne hlavou, zasalutuje a pobídne koně. Schérer se dál opájí vítězstvím, aniž by tušil, že rozhodnutím nezaútočit dál na oslabené Piemontány i na rozdělené rakouské síly si navždy odepřel všechna skvělá vítězství, která tak místo něj po celý slavný rok 1797 sbíral mladý Korsičan, jehož aspirace nemají konce.

„Eh... Potřebuji se zahřát!“ pronese po chvílce, jako by na něj dolehly všechny ty roky života a boje. „Pojďme. Jsem zvědav, jaké víno skrývají loanské sklepy!“

Jeho kůň se krokem vydá zdevastovanou ulicí města. Skupinka důstojníků jede za ním.

Tou samou ulicí se o chvíli později potácí Sébastien, jako by zoufale hledal sám sebe.

III. Třikrát v ohni

„No, přáteli, co teď poradíte?“

Louis Bacler d'Albe pohlédne na svého generála. Sedí v sedle vzpřímeně, klobouk přitisknutý k tělu paží a dlouhé vlasy podél vysokých límců. Dlouhý nos, úzké rty a orlí oči. Ptá se na radu, ale jen proto, aby se mohl vzápětí krátce zasmát a říct svůj, nepochybně mnohem lepší, plán. Vedle něj sedí na grošákovi trochu skrčený poradce Jean-Baptiste Muiron.

Bacler ví, že Bonaparta s Muironem poutá k sobě dlouhá vzájemná historie. Potkali se při obléhání Toulonu, kde jako kapitán artilerie mohl přímo pozorovat brilantního стратега při práci. Odvážný mladík z rodiny výběrčího daní hned v Napoleonovi spatřil svůj vzor. Od té doby se drželi, ve válce i mimo ni, u sebe a věděli, že jeden na druhého můžou spoléhat.

Muiron konečně promluví: „Cokoliv, hlavně zaútočit rychle. Podívejte, Cervoni se drží, ale jak dlouho ještě...“

„Cervoni se drží dobře.“

„Vydáme tedy rozkazy?“

Napoleon sevře šavli a pohlédne před sebe na město Savonu, kam rakouské síly dotlačily ustupujícího brigádního generála Jeana-Baptiste Cervoniho.

„Beaulieu je idiot,“ podotkne Bonaparte na adresu rakouského generálporučíka, Baclerův dotaz jako by přitom neslyšel. „Sám útočí na Voltri a neschopného Argenteaua pošle na Savonu. Chce mi znemožnit útok na Janov, ale ve skutečnosti jen roztrhl své síly.“

„Co budeme dělat?“

„Počkáme.“

„Generále?“

„Argenteau určitě pošle část jednotek někam tam tím směrem...“

„K Montenotte.“

„Ano. Mezi ty tři kopce. A tam ho rozdrtíme. Vytvoříme pozice na hoře Negino a k Savoně pošleme Massénu. Udeří od moře, až to budeme nejvíc potřebovat.“

Jako by další vývoj předpověděl, opravdu se během několika hodin dostávají rozdělené rakouské síly mezi tři kopce a jeden z jejich batalionů, vedený Eugenem d'Argenteau, bere horu Negino ztečí. Francouzské síly padají vyčerpáním a jsou na pokraji zhroucení, ale odráží všechny rakouské útoky až do čtyř hodin odpoledne, kdy se Rakušané stahují, přes dvě stovky jejich těl zanechaných v jarních zbytcích sněhu na úpatí hory. Boje Napoleonových jednotek s rakouskými divizemi se přesouvají k městu Cairo Montenotte, zatímco u jižněji položené vesnice Altare od Savony přesunutý Masséna zaskočí nepřipravený zbytek Rakušanů.

„Argenteau ustupuje,“ hodnotí zvesela Bacler, když odloží dalekohled.

„Nebudeme zastavovat,“ utrousí Napoleon ze sedla, v ruce šavli, s níž se před chvílí sám zúčastnil závěru bitvy. „Potáhneme ke Carcare.“

Bonaparte se do čela Italské armády dostal na konci března poté, co po dané pozici přes dva roky zcela otevřeně toužil. Sotva mu byla Direktoriem přiřčena, ukázalo se, že má dávno vypracované své plány, podle kterých by chtěl postupovat. A jedním z jeho typických postupů, nad kterým zbytek generality kroutil hlavou a kterému se Rakušané nezvládali přizpůsobit, bylo nesmírně rychlé tažení. Napoleon se skoro nikde nezdržoval. Žádné vítězství jej neukolébalo, naopak často hned druhý den ráno šikoval vojáky k další bitvě. Zásobovací a doprovodné tábory byly omezeny skoro na minimum a zásoby za pochodu získávány „ze země“, tedy převážně drancováním. Na vyčerpávající dlouhé pochody, kdy pěší jednotky urazily o desítky mil denně více než sedmdesátiletým Beaulieuem vedení Rakušané, nejprve zpočátku každý voják nadával, ale nakonec se ukázalo, že v Korsičanovi je cosi, co dodává ostatním sílu a zápal. Proto šlapali, bojovali a umírali a u toho zpívali a stále více vzhlíželi k novému generálovi.

„Vy to vezmete přes Millesimo směrem k Turínu,“ rozkazuje Korsičan Pierrovi Augereauovi. „Masséna vyrazí na Miláno okolo Acqui a Dega. Střed vyrazí ke Carcare, odkud podpoříme toho z vás, kdo to bude více potřebovat.“

Neztrácet ani minutu a být flexibilní, to bylo vždy jeho krédo. Bacler je stará škola a občas o Napoleonových rozhodnutích pochybuje, ale naučil se mladému vůdci důvěřovat. A důvěřuje mu i tehdy, když po krátkém pronásledování sardinských vojsk podporuje útok na město Millesimo, kde se jim v čele Sardiňanů a Rakušanů staví Johann Provera s Fillippem de Carrettem, z nichž druhý jmenovaný během bitvy umírá se střelou v plicích.

„Provera je devětkrát přečíslen,“ hlásí důstojník Napoleonovi. „Sám se rozhodl stáhnout do zámku Cosseria.“

„Ať ho Augereau vyštve. Zatím zformujeme regimenty k poslednímu útoku.“

Po jeho slovech se věci dávají zas do pohybu. Nastává dlouhá noc. Pierre Augereau poráží oddíl za oddílem, až se dostává k opevněnému zámku, v němž se za jedním z úzkých oken nade vší pochybnost krčí polní podmaršálek Provera.

Ambroise nemohl už vystát polní bubínek odměřující chůzi, při které si připadal nesmírně sám, proto je rád za polní trubku i za první výstřely a vlastně také za to, že je zase v ohni. Každý nepřítel, kterého zabije, je pomstou za Didiera a za tu strašnou křivdu, že byl připraven o kamaráda.

„Zastavit palbu!“

U zámku výstřely postupně utichnou. Obránci se zřejmě dohadují, co dělat dál. Snad i mezi svými muži ztrácí Provera půdu pod nohama.

„Hej, Ambroisi.“

Otočí se na granátníka, s nímž kdysi hrál karty.

„To mě mrzí. Byli jste kamarádi, že?“

„Hm, jo.“

„Jak se jmenoval? Něco na dé...“

„Didier.“

„Jasně, Didier. Fajn chlap. Kdysi mi pomohl.“

„Opravdu?“

„No jo, zvedl mě ze země. Bez něho by mě ušlapali Rakušani.“

„Kde to bylo?“

„U Sprimontu. V Belgii. Byls tam taky?“

„Byl.“

Kdosi začne ještě mluvit o Didierovi a několik dlaní se dotýká jeho ramena. Když kolem jede důstojník, zase se stáhnou a narovnájí záda. Je už skoro úplná tma, když z oken zámku třesne pár ran a odpoví jim řadoví vojáci před granátníky. Jednoho z řadových vidí Ambroise zasaženého: kule mu projede hlavou, odletí jeho čepice a mladík se skácí do strouhy vedle cesty. Ambroise bez přemýšlení zvedne pušku a střelí přes hlavy všech fyzilírů do temného okna. Ozve se výkřik a sardinský střelec s krkolomným přemetem spadne přes parapet do příkopu. Několik hlasů se zvedne v údivu nad takovou střelou, šeptem jej chválí a když nastane pak klidnější část noci, během níž obléhatelé rozdělají ohně a rozpustí většinu formací, nalezne Ambroise u jedné z vater i sám divizní generál Augereau.

„To jste byl vy, monsieur, kdo střelil tak zázračně, že si o tom celé bataliony pořád špitají?“

Napřímí se jako pravítko a ukázkově pozdraví.

„Ano, prosím, monsieur generále.“

„Víte, že vaše jednotka nebyla v palebném postavení, že ano? Mohl jste zasáhnout nějakého fyzilíra.“

„Já... mířil jsem nahoru, monsieur. Omlouvám se.“

„Tak mířil nahoru!“

Augereau se hurónsky rozesměje a poplácá Ambroise po zádech.

„Musel bych vás vyznamenat a pak hned nechat zmrskat, granátníku. Proto neudělám ani jedno z toho. Dejte si aspoň trochu vína. Stejně vím, že tu někde koluje flaška.“

„Mám hlídku, monsieur.“

„Tak v tom případě chválím vaši zodpovědnost. Tak to má vypadat.“

Generál s mírným smíchem zmizí zase ve tmě.

Charles Pierre François Augereau přišel, podobně jako Masséna, do světa šlechtické generality z nuzných poměrů. Jeho otec měl obchod s ovocem, Pierre však odmalička viděl daleko za zdi otcova krámu a oddaně věřil v osvícenství, v humanismus i v revoluci, vnímanou jako nositelku těchto ideálů. Proto hned vstoupil jako karabiník k armádě, když slyšel, že proti měnící se Francii pozvedá zbraně celý známý svět. Žil v armádě divoce, často se rval, jednou dokonce dezertoval a nějakou dobu se živil jako učitel šermu. Důvěra v osvícenství však nakonec převážila a stal se spolehlivým generálem, který nedostatek taktických zkušeností vždy nahrazoval až ohromující odvahou, kterou si brzy získal i Napoleona Bonaparta.

Ambroise se chvíli dívá za divizním generálem, mizícím ve tmě. Potom přiloží klacky na oheň a oči upře na temný reliéf zámku.

„Nestihli si vzít zásoby,“ řekne příchozí granátník, v ruce tu flašku, o které patrně Augereau mluvil. „Určitě se ráno vzdají. Nebo Proverovi jeho vlastní chlapi vyhlásí vzpouru.“

„Nebo ho sežerou zaživa,“ zachechtá se další návštěvník u ohně. „Podej tu flašku. Ne, počkej, dej nejdřív tadyhle čarostřelci!“

„Díky.“

Zbytek noci probíhá bez větších událostí, teprve s prvními paprsky slunce práskne zase pár pušek, rána z děla utrhne kus jižní zdi, a to už se Provera, přesně jak říkal ten granátník, vzdává.

„Počasí je dobré,“ pronese Napoleon roztržitě při pohledu na modravé nebe.

Jako by ho vítězství nezajímalo, napadne Baclera. Určitě chce hned táhnout dál.

„Podpoříme Massénu.“

„K Degu je to přes patnáct mil,“ řekne Bacler, když rozloží vlastnoručně dělanou mapu.

„Takže radši vyrazíme.“

Zahlaholí trubky, bubeníci zavíří paličkami a praporečníci zase zvednou standarty. Někteří vojáci v noci vůbec nespali, čeká je ale dlouhý pochod, a skoro určitě i další boj.

„S takovou ovládneme Itálii do soboty,“ mumlá granátník kousek od Ambroise.

„A sedmý den budeme odpočívat,“ odpoví mu někdo.

Spontánně, během poledne, po zakousnutí pár sucharů, začne mužstvo zpívat. Ambroise nejdřív mlčí, ale pak se nechá strhnout. Zpívá nejdřív potichu, potom nahlas a pak z plných plic a cítí přitom, jak se mu ulevilo a že se s Didierovým odchodem už trochu smířil, jako se každý z vojáků musí kdykoliv smířit se smrtí kohokoliv.

„Sérurierova divize!“ volají průzkumníci.

„Spojíme se za pochodu, nezastavujeme,“ velí Napoleon.

Značně narostlá armáda je během pár hodin na dohled od města Dego.

„Útok!“

André Masséna ukazuje šavlí proti linii domů z pálené hlíny.

„Laharpův ze severu, Meynierův od jihu!“

Ozývají se trubky a zmíněné bataliony se dávají do pohybu.

„Jsem rád, že jste tady, monsieur,“ zdraví Masséna Napoleona v čele mnoha oddílů. „Jedete od Millesima?“

„Zvítězili jsme,“ odtuší Bonaparte, jako by to byla samozřejmost.

„A stejně tak si povedeme zde!“ zvolá Masséna, tvář otočenou ke svým důstojníkům.

Chasseur neboli myslivec Étienne Vinet, mladý a nezkušený voják s trochu velkou uniformou, kráčí ve formaci k prvním domům, u nichž rakouský velitel Eugen d'Argenteau dává povel ke střelbě. Několik Francouzů klesne k zemi.

Chasseuři, ježící se dlouhými puškami, zastavují v palebné formaci. Pal! A naládovat! Hned po dvou salvách se řadová pěchota Rakušanů dává na útěk. Někteří běží po volné louce, jiní mizí v uličkách mezi domy. Několik takových zavalí cihly ze zborceného patra, když jeden z domů přemění artilérie na ruinu.

Radovat se je ale brzy. Obranné valy Rakušanů v prvních ulicích města jsou překvapivě bytelné, a co doposud vypadalo jako snadný postup, se změní v krvavou řež. Tři muži okolo Étienne se protočí na patě, maso potrhané projektily, a spadnou na prašnou zem. Étienne se přikrčí právě včas, protože jeho směrem přijde doslova krupobití projektilů.

„Pal! Opětujte palbu!“

Étienne překonává strach, zvedá se, střílí a, jak ho tisíckrát učili, rychle láduje na další výstřel. Překračuje padlé vojáky a znovu střílí. Jednoho z Rakušanů trefí docela zblízka. Vidí mu do tváře zkroucené bolesti; do té tváře, která není nijak zvlášť odlišná od tváří Francouzů.

„Zajistěte pozice!“

Důstojníci a jejich pobočníci hulákají do pomalu ustávající palby. Na široce rozložených obranných valech položilo život přes patnáct set Francouzů a nejméně dvakrát tolik Rakušanů. Většina Argenteauových sil se stahuje k zámku, kde je míří obléhat Masséna, některé divize však stále bojují na bulvárech a náměstích, jimiž se před třemi léty jednou už válka prohnala.

Étienne se v hustém dýmu z pušek oddělí od jednotky a po chvíli bloudění ulicemi si není jistý, kde jsou nepřátelé a kde Francouzi.

„Co tu děláš...“ začne fyzilír, který se i s jednotkou vynoří z oparu, ale hned jej umlčí kule vypálená z druhé strany ulice, a to se už objevují i Rakušané a spouštějí salvu, po které se fyzilíři rozutečou.

Étienne jako zázrakem střely minuly. Obrátí se zas do uličky a utíká před několika rakouskými vojáky, kteří se vydali za ním. Ulička končí na malém náměstí, kde jej vojáci doběhnou, srazí k zemi a ten nejhorlivější z nich zvedne do výšky pušku, připraven zabořit bodák Étiennovi do břicha.

Zavře oči a beze slov se loučí s životem, který byl krátký, ale divoký. Bleskne mu v mysli vzpomínka na Paříž. Rodiče ho do srdce Francie vypravili, aby studoval, ale v témže roce propukla revoluce a jeho rukama nakonec neprošla jediná ze všech těch právnických knížek, zato jimi prošly vyrabované poklady, různé pušky na barikádách, spousta chlastu a taky celá řada holek. Ach ty Pařížanky! Malé, velké, vyhublé i kypré, vždy navoněné, jaksi roztomile povrchní, ale zároveň milující umění, laškovně odtazité, a přece vášnivě odevzdané. Hýřil, pil a bavil se a když bylo třeba, tak střílel, zatímco gilotina stíнала samé vznešené hlavy.

A potkal Caroline. Nebyla z Paříže, ale z malého města. Odolávala všem jeho pokusům déle než rok, během kterého byl bez sebe vzteky, protože poprvé v životě neměl hned to, po čem zatoužil. Zvláštní žena. Studovaná, zajímavá a záhadná. Na každou narážku měla pohotovou obranu, na každý názor hned protiargument. Vzrušovalo ho, jak je odmítán. A pak ho přestala odmítat a on po všech těch záletech poznal, co to je být zamilovaný a nalézt radost v klidu.

Jenže se doplňovaly stavy v Nice a on šel. Proč? Sám už to nedovede říct. S ní se cítil opravdu šťastný, ale asi si štěstí nevážil. Nebo se bál? Čeho vlastně? Zlatých pout?

Teď je Caroline dávnou minulostí. Její tvář, vlasy, oči a tělo zůstaly pouhým snem. A nebudou už vůbec, až tady umře...

Ozve se zaržání koně, svist šavle a Étienne sleduje statného muže se sluncem osmahlou tváří, který otáčí koně a pozvedá ostří, aby rozehnal zbytek Rakušanů.

„Vstávej, chasseure,“ utrousí z výšky k Étiennovi. „Hyjé!“

Dragoun popožene koně a zmizí z náměstíčka jako anděl strážný, který pomohl a vrátil se do nebe. Dva rakouští střelci jsou mrtví, ostatní se rozutekli a Étienne zas věří, že dnešek může přežít, v čemž se ještě víc utvrdí, když vyjde z dýmu, přidá se k jednotce a vidí, že pevnost se vzdala a Rakušané jsou na ústupu.

„Tři bitvy... tři vítězství... během čtyř dnů,“ vypočítává udýchaný Bacler, když na svém koni stane vedle Napoleona. „Je to vůbec možné?“

„Nejde o vítězství,“ odvětlí generál. „Ale o to, že Beaulieu s Rakušany je teď na severu, zatímco Colli a jeho Sardiňané na západě, pod horami. Jejich armády nejsou sevřená pěst, ale křehké prsty daleko od sebe.“

Bacler se pousměje. Je si jist, že generalita Rakušanů, Piemontčanů i Sardiňanů už pochopila, že tu má co do činění s něčím úplně novým. Nepochybně si ve velitelských stanech okusují hřbety prstů, chodí nad mapami a cítí... docela lidský strach. Z něčeho neznámého, z mladého a silného generála.

„Vydáme se hned kupředu?“

„Mám od Direktoria rozkazy útočit přednostně na Rakušany.“

„Ale vy si z jejich rozkazů moc neděláte, že?“

Napoleon se jen ušklíbne.

„Takže?“

„Takže zaútočíme na Sardiňany. Colli je konec konců blíž... Ovšem taky chci, aby pánové z Turína měli důvod žebrot o mír.“

Po slovech, která vyzní krutě a nesmlouvavě, oba přátelé na okamžik zmlknou.

Bacler pohlédne do dálky, kde se, jako by v předzvěsti dalších bitev a nebezpečných podniků, stáhnou těžká oblaka.

A přece, i mezi bouřkovými mraky občas probleskuje jarní slunce.

IV. Obrázek šílenství

„Kdybych mluvil v jazycích lidí i andělů, bez lásky je to jen dunění zvonu, řinčení činelů.“

Bibli, kterou Étienne dostal od Caroline, zasáhla v bitvě kule. Zřejmě byl v tu chvíli natočen bokem a projektil mu roztrhl přední stranu uniformy i s kapsou, v níž malou knížku schovával. Všiml si toho až delší dobu po bitvě.

„Kdybych uměl prorokovat, rozuměl všem tajemstvím, měl všechno poznání a víru, že bych i hory přenášel, bez lásky nejsem nic.“

Stránka, z níž tiše přečetl ty dva verše, byla první nepoškozenou.

„Caroline...“ zašeptá a přitiskne ke koženému vázání rty.

„Hlavně se vrať,“ řekla tehdy, políbila ho a podala mu malou knížku.

„V tomhle si mám číst?“ zasmál se.

„Je tam pár povzbudivých vět.“

„A pár pěkně depresivních.“

„Budeš hledat ty povzbudivé.“

„Tak dobře.“

„Étienne?“

„Ano?“

Kdo ví, co mu chtěla říct, protože je v tu chvíli obklopili kamarádi z putyky a začala se vyvolávat osvícenská hesla a pak ho vyprovodili k drožce a Caroline se ztratila v davu.

„Kdybych mluvil v jazycích lidí... i andělů...“

Étienne složí bibli do klína. Užívá si ty večery, kdy se po dlouhém pochodu a stavění stanů může posadit a dívat se do stále zelenější italské krajiny.

Jsem tomu dragounovi zavázán životem, pomyslí si. Bez něj bych se nedíval do krajiny ani na nebe, necítil bych den za dnem teplejší vítr. Co je zač? Jak se jmenuje? Vzpomíná taky na to, co bylo, nebo ho to už přešlo?

„Ahoj, Étienne, co je?“

„Jak co je?“

„Že tak sedíš, jako bys chtěl složit báseň.“

„Hm. Nevím. Prostě... jsem rád, že sedím. Bolí mě nohy.“

„No jo.“

Rémy Aubert, menší a útlejší chasseur s bledou pletí, se posadí vedle něj. Vytáhne sýr a nůž.

„Chceš?“

„Kde jste to vzali?“

„V Degu. Pod tím zámečkem byly sklepy... Hele.“

Uřízne kus sýru, podá ho Étiennovi a otevře brašnu, v níž se skrývá flaška.

„Myslel jsem, že Italové pijou chcánky, ale tohle ujde. Zkus.“

Příjemně teplý večer. Trochu tvrdého sýru a zapít vínem. Je kyselé a působí lacině, ale Rémy má pravdu. Ujde.

Étienne se s Rémy seznámil při první bitvě, kterou kdy zažil. Nebyl si nikdy jistý, jestli ho může opravdu nazývat svým přítelem, ale byl upřímně rád, že si má s kým promluvit a komu si postěžovat.

„Myslel jsem, že tam končím... na těch jejich valech...“ řekne Rémy a nacpe si pusu sýrem, jako by to mělo být jeho poslední jídlo. „Takových mrtvých... takový koberec z mrtvol.“

Étienne se zachvěje. Rémy mluví dál.

„Napadlo by tě to někdy? Že jednou neuvidíš zem, ale všude jenom mrtvé vojáky? Že po nich budeš šlapat, abys...“

„Nech toho.“

„No jo. Dej si víno.“

Chvíli mlčí.

„Stejně to je divné, Étienne.“

„Co?“

„Že jsou mrtví. A my žijem.“

Co na to říct? Étienne si moc dobře uvědomuje, jak zatraceně podivné je, že přežil. A vděčí za to... muži, který právě jde okolo, v ruce uzdu. Vede koně ke korytům s pící.

„Nevíš, kdo to je?“

„Nějaký dragoun... co já vím.“

„Počkej tu.“

Étienne se vymrští a jde za dragounem. Nemá odvahu na něj promluvit, tak jej chvíli pouze sleduje. Zatímco kůň žere, dragoun ho hřebelcuje a pak jde na hlídku. Étienne na nic nečeká, vyzvedne si v polní kuchyni příděl dušené zeleniny a míří k provizornímu valu.

„Nesu vám občerstvení.“

„Hm, díky,“ otáčí se dragoun překvapeně, uhrančivé oči v snědé tváři. „To je tedy servis. To teď chasseuři nosí dragounům jídlo? Počkat... ty jsi ten šílenec, co se pustil do pěti rakouských grenadierů?“

„Nevím ani, že to byli granátníci. Nepoznám ty jejich uniformy... Jsem Étienne Vinet z třetího regimentu.“

„Kaprál Battista Plantier,“ skočí mu do řeči dragoun, dobrácky se usměje a podá ruku.

„Kaprál...“ odtuší Étienne nervózně a sundá čepici. „Omlouvám se, kaprále, měl jsem vojensky pozdravit.“

Battista se rozesměje.

„Přinesl jste jídlo, vojáku. To je lepší než salutování.“

Oba se krátce zasmějí, seznamují se a začínají si tykat. Étienne vypráví o svém vstupu do armády. Bezděčně přitom zabloudí očima k Battistově šavli. Jak ten se s ní v bitvě oháněl!

„Znovu! A tentokrát pořádně!“ ozve se nižší důstojník, který kousek od nich šikanuje vyplašeného fyzilíra.

Ani napotřetí se důstojníkovi nelíbí, jakým způsobem mladý voják postavil pagodu z klacků a polen na večerní vatru. Zklidní se teprve, když kolem projíždí samotný André Masséna, zabraný do hovoru s vyšším důstojníkem od jezdeckta. Oba smeknou, pozdraví a postaví se do pozoru. Pagoda znovu spadne, ale důstojník už jen cosi zabručí a jde pryč.

„Podívej se na něj,“ ušklíbne se Battista. „Kaprál od řadové pěchoty. V bitvě měl určitě naděláno do kalhot a teď si o sobě zas myslí nevím co.“

Étienne chvíli kouká tím směrem. V hlavě si formuluje příští slova. Nakonec všechna složitá souvětí zavrhne a vyjádří se tak prostě, jak to jen jde.

„Chtěl jsem ti poděkovat.“

„Za to v Degu?“

„Jo. Bez tebe by... bylo po mně.“

„No jo. To mi ale nemusíš děkovat. To je prostě oheň.“

Battista se napije z polní láhve a opře o palisádu. Voják v dálce postavil už čtvrtou verzi pagody, s triumfálním výrazem se chvíli kochal, pak odešel a pagoda se do minuty rozpadla.

„Každý každému hlídá záda,“ řekne Battista. „Jeden udělá chybu a deset dalších umře. Jeden je ve správnou chvíli na správném místě a jiný díky tomu neumře.“

„No... ale stejně. Mám pocit, že ti dlužím.“

Battista mávne rukou.

„Mně takových vojáků už zachránilo život. Théo Cadieux od našich dragounů už dvakrát... ne, třikrát. Jak říkám, měl jsi štěstí. Odtrhl jsem se od jednotky jen proto, že nás rozprášila jejich palba. Ale to ty asi taky, že?“

„Ano. Ale... byla to strašná bitva.“

Étienne má pocit, že těmi dvěma slovy ani zdaleka nevyjádřil vše, co ve vztahu k té řezi cítí. Ale Battista rozumí. Kývne hlavou a podá láhev s vodou.

„Tvoje první?“

„To ne, přidal jsem se ke generálu Bonapartovi v Nice. Ale... no, já nevím. V těch ostatních taky umíralo hodně lidí. Ale ne takhle... rychle.“

„Dobývání dobře chráněných pozic prostě bývá krvavější než řadový střet v poli.“

„Říkáš to tak nevzrušeně. To nemáš strach?“

„Každý má strach. Jenom šílenci ne, protože mají šílenství,“ zašklebí se Battista a zpoza opasku vytáhne malou fajfku, kterou začne čistit o kalhoty. „A kdo říká, že ne, tak kecá. Máš tabák, chasseur?“

Étienne se cítí skoro provinile, že ne.

„Ale seženu...“

Battista se zasměje a nacpe do fajfky zbytek z plechové krabičky.

„To nemusíš... Jenom mi už dochází. Chodí tu prý taková markytánka, co má tabáku plnou tašku. Neviděls ji?“

Étienne pokrčí rameny.

„Jak říkám, jen šílenci nemají strach,“ zopakuje Battista, párkrát škrtne a potáhne z dýmky, načež se odněkud z dálky ozve strašný výkřik, jak se několik fyzilírů i s lékařem snaží zkrotit zmítajícího Sébastiena.

„Co se to tu děje? Tak ho přece spoutejte!“

Rozkaz přišel od samotného Massény, který projížděl kolem lazaretu.

„Rozkaz, monsieur!“

Masséna odjíždí a Sébastien se konečně přestane zmítat. Sbírá síly na další kolo, ale to stačí vojákům, aby mu stáhli ruce řemenem a o chvíli později pouty.

„I nohy!“ ukazuje polní felčar Blaise Moreau. „Co to do něj vlastně vjelo?“

„Je takový už od listopadu. Pořád byl neklidný, něco vykřikoval, chtěl se prát... nedalo se s ním mluvit... ale tohle... to šílenství, to začalo až po Degu.“

Jednoho z vojáků Sébastien kousnul a nebýt přítomnosti doktora, nejspíš mu jednu už vrazil.

„Parchant jeden!“ zasyčí poraněný muž.

„Držte ho. Tohle snad pomůže.“

Lije mu do úst opiový odvar, z nějž běsnící fyzilír dobrou půlku vyprská. Po chvíli se však přeci jen zklidní a přestane klapat zuby. Jako zpráskaný pes leží v trávě a téká očima z jednoho muže na druhého. Opodál se baví několik důstojníků od kavalerie, z nichž nejnápadnější je mohutný chlap s ebenově tmavou pletí a divokým pohledem. Kaprál, který s ním právě rozmlouval, se od hloučku odtrhne a směřuje k lazaretu.

„Pojďte, zvedneme ho na postel,“ vybídne Blais vojáky.

Sébastien se na polním lůžku překulí a začne nahlas funět.

„Co je s ním? Takhle přece nemůže pochodovat dál,“ ozve se příchozí důstojník od kavalerie.

„Nevím. Jestli se nezlepší, tak půjde na kvartýr a pak možná domů,“ oduší lékař, načež se prudce otočí a přivítá nově příchozího. „Ahoj, Germaine.“

Fyzilíři se napřímí a pozdraví. Kaprál Germain Leroy je propustí a podá Blaisovi podobnou flašku vína, z jaké se posilňovali Rémy s Étienmem.

„Je z takového sklepa v Degu. Nic moc, ale lepší než voda. Tak si dej!“

Blaise se zlehka napije a podívá k hloučku důstojníků, od nějž Germain přišel.

„S kým jsi to mluvil?“

„Jak to myslíš?“

„Ten černý důstojník...“

„Josef Hercule Domingue. Kdysi byl otrokem na Kubě, ale dostal se do Francie. No, tam se dal k armádě... a vidíš, kde je teď.“

„Hm. Asi je pravda, co se říká. Pod Napoleonem je možné všechno. Když má člověk silnou vůli a taky ctižádost...“

„Samozřejmě,“ ušklíbne se kaprál a usedne na skládací židli, oči upřené na Sébastiena. „Co s ním tedy je?“

„Hysterie, šílenství... Těžko říct.“

„Vzteklina?“

„Napadlo mě to, ale asi ne. Žádná pěna u úst, ani citlivost na světlo a silné pachy. A ti fyzilíři říkali, že se zhoršuje od listopadu... Vzteklina by ho už zabila.“

„Tak simuluje,“ pokrčí Germain rameny a založí si ruce na hrudi.

Blaise přemýšlí a dívá se na přítele. Na kaprálovi od řadového jezdeckva je perfektně nažehleno snad vše, co lze nažehlít. Což je malý zázrak s ohledem na to, že uniforma i její nositel prošli v posledních dnech třemi bitvami a mnoha mílemi cest. Snad to není oblečením, ale Germainem samotným, statným mužem s nakrátko ostříhanými, místy prošedivělými vlasy, jehož oči vždy vypadají tak vesele a energicky a jehož statnou postavu jako by snad

příroda sama vytvarovala přesně do rozměrů jezdecké uniformy. A přece jej vrásky na čele a seschlé rty usvědčují z únavy.

„Nevím. Před chvílí se opravdu choval jako zvíře,“ pokrčí felčar rameny a opláchne si ruce.

„Slyšel jsem ten jeho křik. Ale simulant to být může.“

Germain natáhne nohu a drcne do polního lůžka.

„Tak co, simulante? Válčení tě nebaví?“

Vypadá to jako vtip, ale Blaise ví, že Germain, chodící vzor oddaného vojáka, má pro slabost, pacifismus i dezerci jen pohrdání. Sébastien se neklidně ošije, zaskřípe zuby a s vytím spadne z postele.

„Uznávám, příteli, že takhle divně by snad nikdo nesimuloval.“

„Pomůžeš mi?“

Společně zvedají fyzilíra zas na lůžko, kde ho poutají novým řemenem.

„Dej mu ještě opium.“

„Radši už ne. Ale dám mu roubík, ať nekouše. No tak! Nebraň se. Je to pro tvé dobro! Ještě si tu ukousneš jazyk...“

„Člověk si až říká,“ začne po chvílce Germain, „jestli je takové šílenství v každém z nás. Jestli máme každý nějakou hranici a když se stane něco strašného, tak se protrhne.“

„Možná to tak je.“

„No... ještě že jsou na to dva léky: věrnost a disciplína. Hádám, že tomuhle se nedostává ani jednoho.“

Chvíli ještě s Blaisem rozmlouvá a když pak jde dál táborem, ve flašce mu zbývá asi na dva hlty.

„Germaine, příteli, jak se dnes máte?“

Zastaví ho kreslíř, důstojník a kartograf Louis Bacler d'Albe.

„Byl jsem zrovna v lazaretu...“

„Snad nejste nemocný?“

Podsaditý muž s tmavými, kudrnatými vlasy a krkem ovázaným šátkem, se zasměje. Při svém vysokém postavení se málokdy baví s nižšími šaržemi a nejvíce času tráví se samotným Bonapartem. Germaina si ale velmi oblíbil.

„Šel jsem tam navštívit přítele. A co vy?“

„Jdu od Napoleona. Brzy zas vytáhneme. Co říkal přítel?“

„No, bavili jsme se o šílenství. O tom, jestli může propuknout u každého.“

„A co myslíte vy?“

„Že asi ano, ale vojákovi oddanému revoluci se to spíš nestane, protože má odhodlání a pevnou vůli.“

„Ne každý, kdo miluje revoluci, musí mít silnou vůli.“

„Ovšem. A... vy vlastně hledáte víno? Dejte si, prosím! Můžete to dopít.“

„Sotva na dva hlty,“ usměje se Bacler. „Ale to je dobře, musím do mapy dokreslit vrstevnice. Chcete ji pak vidět?“

„Samozřejmě.“

Na tábor už padla tma. Pod hvězdami planou ohně.

„Co dělá ten šílený?“ zajímá se Bacler.

„Chová se jako zvíře. Však se na něj pojdte podívat.“

Blaise u lazaretu zrovna není. Sébastiena, který překlopil postel a na zemi sebou mrská jako ryba na suchu, se snaží zkrotit jeho pomocníci.

„Vida, zvláštní,“ řekne Bacler zadumaně a posadí se.

Ze záhradří vyloví čtvrtku papíru a uhel.

„Podívejte na ty oči, Germaine... Nikdy bych neřekl, že může být modrá barva tak... děsivá.“

Sébastien na něj pohlédne a zkříví rty v divoké nenávisti.

„Opravdu, jak říkáte... jako zvíře. Nebo nějaký... revenant,“ mumlá Bacler. „Dáte, prosím, tu lucernu blíž?“

Zcela spontánně, posilněn zbytkem vína, začne si črtat zkrouceného Sébastiena. Zvláštní studii na kraji papíru pak věnuje jeho tváři.

„Kéž bych měl modrý pastel,“ povzdechne si. „Takhle ty hrozné oči nevyniknou. Dokreslím je tam později, no...“

Germain se nakloní Baclerovi přes rameno. Netvořil obrázek ani deset minut, ale stihl do něj přenést hodně z toho strachu, jenž se člověku usadí pod kůží, když vidí fyzilíra podobného vzteklé lišce, která by si ukousala vlastní, do pasti chycenou nohu, kdyby mohla.

„No,“ řekne Bacler, schová papír do kapsy a vstane. „Půjdu dodělat ty vrstevnice, dám si ještě trochu vína a pořádně se vyspím. Zítra bude dlouhý den.“

„Jako všechny na tomhle tažení. Dobrou noc, příteli.“

„Dobrou noc.“

Germain se naposledy ohlédne k Sébastienovi. Syčí, kroutí hlavu a divoce mrká. Zakroučí hlavou, uchopí lucernu a vydá se ke stanům řadového jezdeckva.

V. Nůžky v plamenech

Za křivkami hor a za stromy se v ranním slunci blyští moře. Z dálky vypadá jako klidná, modrá plocha bez jediné vlnky.

„Nikdy jsem netáhl s tak slabým zásobováním v týlu.“

Bacler, oči stále upřené k Ligurskému moři, se podívá na Germaina.

„Týl armádu jen zdržuje. Země nám dává, co potřebujeme.“

Germain chce něco říct, ale váhá.

„Vím, na co myslíte, Germaine. Myslíte na to, jaké jméno si tu Francie udělá.“

„No, ano. Přesně na to jsem myslel. Napadlo mě, že vítězství a dobytá území jsou k ničemu, když si lidé budou pamatovat, jak jsme jim všechno vzali.“

„Lidé si nebudou pamatovat nic,“ mávne Bacler rukou a trochu smutně se usměje, jako by říkal pravdu, která se mu nelíbí. „Jenom to, že byla válka a už není.“

„To je, promiňte, docela cynické.“

Bacler se znovu potměšile ušklíbne, oči má ale pořád dobrotivé.

„Pochybujete snad o našem generálovi?“

„To ne!“

Germain zbledne jako přistižen při zradě. Bacler se zasměje.

„Jen si z vás utahuji, příteli.“

Rozloží mapu a kontroluje ji vůči tvaru pobřeží. Pár věcí si značí tužkou, rameny přitom vyvažuje pohyb koně.

„Prr, klid,“ poplácá zvíře po plecích.

Pak vrátí mapu do sedlové brašny.

„Podívejte, nemám vůbec rád rabování,“ řekne Bacler. „Ale dokud si bereme jen nezbytné věci, tak tomu rozumím. Je to válka a tou nikdo neprojde beze ztrát. Hlavní pro mě je, když se zbytečně neprolévá krev.“

Germain si pomyslí, že někteří by snad byli radši, kdyby jim byla prolita krev, protože jestli přijdou o dům a o živobytí, tak to mají spočítané tak jako tak, jen to trápení je delší. Po chvíli však opustí tyto myšlenky a pohlédne přes dlouhé řady vojáků až k předku formace, kde se mezi důstojníky kolébá charakteristický Napoleonův klobouk.

„Myslíte, že míří vysoko?“

„Kdo? Napoleon?“

„Ano.“

„To vidí snad každý,“ ušklíbne se Bacler.

„Ale jak vysoko? Chce do Direktoria?“

Bacler se znovu zasměje.

„Promiňte. Co je k smíchu?“

„Sám víte, co si Napoleon dělá z rozkazů Direktoria.“

„Vykládá si je volně, pokud vím. Jako pravý osvícenec, který musí přijmout zodpovědnost za vlastní svobodu a za každé rozhodnutí...“

„Jak pravil Kant,“ odtuší Bacler s hranou vážností.

„Prosím? Tohle říkal Voltaire.“

„Hm, ano. Ten také.“

„Kdo je to ten Kant?“

„To neřešte, příteli.“

„Nějaký Němec?“

„Hlavně osvícenec,“ řekne Bacler rychle a přitáhne si límce v závanu slané vlhkého vzduchu.

„Myslím, že je to Němec.“

„A?“

„Nic.“

Germain jede dál beze slov. Přemýšlí, jestli se Baclera nedotknul. Ten se ale tváří stále stejně pozitivně, hraje si s hedvábným kapesníkem a nejspíš přemýšlí, co by zas nakreslil na ty svoje čtvrtky. Na blízkém stromu poskakuje po větvi samička pěnkavy.

„Takže chce být víc než Direktorium?“

„Nevím. O tom se mnou nemluví.“

„Nemluví o tom s dobrým přítelem?“

„O takových věcech se nemluví ani s přítelem.“

„Samozřejmě.“

K pěnkavě se přidá druhá, nejspíš sameček. Barevný návštěvník začne divoce skákat, mávat křídly a klovat zobáčkem ve snaze samičku zaujmout. Bacler chvíli fascinovaně sleduje jejich rituál, pak se zas otočí k Germainovi.

„Možná nic nechystá, ale je mi jasné, že se jen tak něčeho při cestě vzhůru nelekne.“

Po chvíli mlčení, kdy ze zadního voje slyší zpěv pochodových písní, Germain opět začne.

„A co Masséna? Nebo Augereau?“

„Co s nimi?“

„Mají taky velké ambice, nebo ne? Masséna určitě.“

„Ano, ten asi má. Možná i Augereau.“

Samičku přestalo namlouvání bavit a odletěla. Sameček pěnkavy není dlouho sám, protože za chvíli se na strom začnou slétávat další ptáci. Germain vede svého koně rovně vpřed a po chvíli ticha se vrací k tématu.

„Můžou Napoleona ohrozit?“

„Nemyslím si. Všichni tři mají ambice, ale jenom on je... zrozený ke slávě, jak se tak říká.“

„Je to tak?“

„Osobně jsem o tom přesvědčen. Je jako Caesar, Karel Veliký nebo Gustav Adolf.“

„Zvláštní volba toho třetího,“ ušklíbne se Germain.

„V jeho době se o něm říkalo, že je vojenský génius. Sám si musel myslet, že ovládne Evropu. Ale mívával ve zvyku si ukousnout příliš velké sousto.“

„To Napoleonovi nehrozí?“

Bacler pokrčí rameny. Živě si prohlíží košatý strom, obsypaný ptáky všech barev.

„V našem vlastním zájmu snad dokáže odhadnout své síly.“

„Dobře, ale odbíháme od mé otázky... Co když budou Masséna a Augereau mít ty stejné ambice jako on?“

„Caesar taky vzešel z triumvirátu,“ rozhodí Bacler dlaněmi.

„To jste zase zmínil dobrou věc,“ zasměje se Germain upřímně. „Promiňte, příteli, ale jak skončil Caesar? Velká záře přitahuje hodně havěti, to se taky říká.“

„Měl jsem tedy zmínit Octaviana Augusta. Ale to je jedno. Zkrátka si nemyslím, že by s ním soupeřili. Podívejte, teď jsou pod ním. A tam jim je dobře. Ve stínu se člověk nespálí.“

„Asi máte pravdu.“

Trubači ohlásí zastavení a důstojníci nařizují rozkládat tábor. Některé jednotky vidí Bacler s Germainem odcházet soutěskou k údolí, ve kterém tenké proužky dýmu prozrazují přítomnost vesnic. Jedná se hlavně o řadovou pěchotu, doplněnou částí batalionu granátníků a pár dragouny, kteří vedou své koně zvolna podél ostatních.

V jedné z předních řad kráčí Ambroise, v hlavě zas Didiera, bez nějž je vše náhle tak jiné.

„Co bych dal za pořádný žvanec,“ zabručí vedle něj pochodující Anatole Frossard, holohlavý granátník s šedýma očima, vždy divoký v boji i u pití a karet. „Suchary už mi lezou krkem. Snad tam bude aspoň mléko.“

„Co tvé nohy, Anatole?“ nadhodí Ambroise.

„Teď už tak nebolí, když mám nové boty. Jo, jo! Parádní nové boty!“

Zazubí se, poklepe patou o patu a pokračuje v monologu.

„Tys měl štěstí, protože se ti ty staré nerozpadly, ale nedovedeš si představit, co to bylo přecházet Alpy v těch blbých hadrech. Měl jsem chuť někoho zamordovat a boty mu sebrat.“

„Třeba mě?“

„Co já vím, byla to jenom chuť. Neudělal bych to. Ale ne... neboj, tebe ne. Ty jsi kámoš. Stejně bych ti je sundal a zabil by mě smrad.“

Ambroise ho praští do ramene a zasměje se.

„Boty jsem měl, ale ten hlad, to bylo příšerné. Ty suchary přišly jako z nebe.“

„Nemluv mi o sucharech! Chci mléko, tvaroh, med...“

„Maso...“ doplní Ambroise.

„Nebo sýr.“

„A víno.“

„Jo,“ mlaskne Anatol. „Víno by bodlo! Abych připil na čarostřelce od Millesima!“

„Necháte už všichni toho!“ na oko se rozčílí Ambroise. „Můžu k tomu říct jenom tohle: takhle byste měli střílet všichni. Nemůžu za to, že tu každý druhý s předovkou máchá jak husopaska s prutem.“

„Jasně, jasně, hlavně se nedurdi. Hele, Ambroisi?“

„Hm?“

„Je mi to líto. S tím Didierem, víš.“

„Já vím, už jste mi to říkali.“

„Ne. Já jsem ti to neříkal. A chtěl jsem ti to říct. Měl jsem za tebou zajít už dávno... Promiň, jsem vůl.“

„No jo, v pohodě.“

„Ne, fakt, mrzí mě to.“

„Říkám, že v pohodě. O co pořád jde? Když umře někdo jiný, tak se taky bez přestání všichni neplácáme po zádech.“

„Jasně, že ne, jenom... všichni vidí, jak tě to vzalo. Vůbec nemluvíš.“

„Je to tak?“

„Jo.“

„Hm. Co už nadělám.“

Třeskne pár ran, jak řadová pěchota rozežene domobranu. Ženské s jekotem popadají caparty a běží do polí. Chlapi se snaží do pytlů zachránit co nejvíc majetku. Jen někteří popadnou sekeru nebo cep a postaví se šikům odhodlaní bojovat. Ale sotva jsou vojáci nablízku, stejně zbraně odhazují, vzdávají se a prosí o slitování.

Vesnice je rozložitá a táhne se podél úpatí dlouhého kopce. Rabuje hlavně pěchota, granátníci a dragouni spíš koukají, aby se nic nesešlo. Sedláků, lomících rukama, si skoro nikdo nevšímá, jen občas dostanou podběrák špičkou boty do žeber, jindy zas pažbou pušky. Jeden zavalitý voják táhne ze stáje mladé zmítající se děvče.

„Nech ji být,“ zabručí na něj Ambroise a s Anatolem sáhnou po zbraních.

Voják chvíli kouká s ohněm v očích, ale pak se ušklíbne, odplivne si a holku pustí.

„Na co koukáš? Uteč někam do lesa, než bude klid,“ vybídne ji Ambroise, což vesničanka obratem uposlechně.

„Co se to děje támhle?“ ukáže Anatol na úplný konec vesnice, kde domy jako by prorůstaly do začínajícího lesa a kde jedna z chalup jasně vzplála.

„Nic dobrého. Jdeme tam!“

Minou vozy plné lupu i sedláka, který nejspíš zešílel, protože se po vojácích ohání hráběmi. Na konci vesnice spatří chlapy z řadové pěchoty zrovna ve chvíli, kdy zaburácí salva a šest vesnických mužů spadne tváří do bláta.

„Co to je?! Okamžitě to zastavte!“ křičí Anatol a ožene se po prvním z vojáků, který, opilý pleněním, mu vrátí úder a strhne se mela.

„Anatole! Anatole! Kašli na to!“ odtrhuje ho Ambroise a táhne do stínu blízkého mlázi.

„Jen si běžte, posraní grenadíři!“

„Co je? Proč jsi mi radši nepomohl?“ vzteká se Anatole.

„Podívej,“ ukáže Ambroise na jezdce, kteří za chvíli zaplní malý rynek. „Nechtěl bys, aby tě u toho taky nachytali, že ne?“

V čele jezdců je sám Pierre Augereau, v ruce šavli a tvář hrozivě zamračenou. Jako by přemýšlel, jestli nemá provinilce nechat rovnou porubat.

„Augereau,“ zašeptá Anatole.

„Jo, pojďme pryč.“

„Vy, odvedte je všechny do tábora. Bude nad nimi veden soud,“ ukazuje Augereau, v hlase hořkost. „A vy, monsieur... pošlete sem dragouny. Ať zajistí a prohledají oblast. Třeba někdo utekl, když nás uviděl.“

Jezdec kývne hlavou, otočí koně a za chvíli se vrací i s hřmotně dusajícími dragouny. Battista zdraví vysoké důstojníky, sesedá a vyráží k hořícímu domu.

„Zatracená zvířata,“ ucedí, když jde kolem zastřelených civilistů, samých mladíků, co ještě před půl hodinou kypěli životem.

Nakoukne do světnice, kterou ještě nezachvátily plameny, ale začíná se rychle plnit kouřem.

„Někdo tu je! Pojdte mi pomoci!“

Obrovský kavalerista Théo Cadieux seskakuje z koně a s dalším dragounem jde za Battistou, který si přikrývá dlaní ústa a vstupuje do kouře. Jen na chvíli pohlédne do vedlejší místnosti, kde začínají hořet různobarevné látky a dřevěné panny. Zvedá ze země mladou ženu a táhne ji k východu. Théo vláčí starého muže v ožehnuté košili a třetí dragoun stříbrný svícen, rychle sebraný ze stolu.

„Jsou mrtví?“

„Ukažte mi je.“

Dragouni seskakují ze sedel a dělají na rynku kroužek kolem starce a mladé dívky.

„Škoda! Podívejte se na ni.“

Battista si odkašle, promne slzící oči a pohlédne na dívku, která mu přijde jako anděl.

„Dýchají... Ale mělce.“

„Uhni!“

Jeden dragoun odstrkuje druhého a začíná ležící křísit. Stařec i dívka se budí a koukají kolem sebe, jako by nevěděli, jestli ještě žijí, nebo už jsou v očistci.

„Prach,“ sykne Battista a sám podá roh. „Dejte jim čichnout prachu.“

Rozkašlou se, plivou tmavé sliny, ale jsou v pořádku.

„Jsou naživu?“ ozve se ze sedla Augereau, který mezitím objel celou vesnici a zase se vrátil. „Tak je tu nechte... Vozy jsou naloženy. Mizíme.“

Battistovi se krásnou dívku opouštět nechce. Vzhledne k Augereauovi, v očích otázku, ale nemá kuráž promluvit.

„Monsieur generále,“ haleká Bacler, který právě přijel, Germaina kousek za sebou. „Je vše v pořádku?“

„Už ano, monsieur,“ řekne Augereau lakonicky. „Kaprále, nechte je zde. Vracíme se!“

„Monsieur,“ odváží se konečně Battista a narovná záda. „Rád bych je vzal do doprovodného tábora.“

„Ne! To je rozkaz.“

Bacler pohlédne mlčky na Battistu, jehož tmavé oči jsou naplněny prosbou, a od něj k průčelí domu, zjevně krejčovské dílny, nad jejímž vstupem právě vzplála velká cedule s vyobrazením nůžek. Chytí Augereaua, který se už otáčí, zlehka za paži.

„Generále, nechcete to ještě zvážit? Nemají kam jít. Dům jim shořel. Budou rádi dělat cokoli, třeba roznášet jídlo, kopat latríny...“

Augereau, očividně plný hněvu, chvíli vypadá, že chce Baclera udeřit. A snad by to i udělal, ale ví, že jako Napoleonův přítel je Bacler nedotknutelný.

„Bude to vaše zodpovědnost,“ řekne příkře. „A vaše!“

Ukáže na Battistu, který děkovně skloní hlavu.

„Hyjé!“

Augereau pleskne koně plochou šavle a jede o míli dál, kde se na perimetru tábora setkává s Massénou.

„Co je s tebou, Pierre?“

„Nic zvláštního.“

„Prý posíláš germanderii nějaké renegáty.“

„Posílám vojáky, co nedělali čest Francii.“

„Žádná novinka,“ zašklebí se Masséna.

„Takové chování nebude mít místo v Italské armádě. Ne pode mnou.“

Augereau popožene koně. Masséna se za ním chvíli dívá. Augereau touží po slávě a kariéře. Vidí se na velkých plátnech, se šavlí v ruce, jako nespoutaný hrdina. Idol lidu. Tedy jako Masséna. Ale na rozdíl od něj je Augereau stále idealistou. I ve válce chce vidět osvícenské ideály. V každém vojákovi. A proto je znovu a znovu zklamán, protože je nevidí.

Ale míří vysoko a brzy by mohl Massénu zastínit. V očích Direktoria. V očích francouzského lidu. V očích generála Bonaparta.

„Budu si na tebe dávat pozor, kamaráde,“ odtuší Masséna do větru.

Zdraví ho vracející se vojáci: vpředu Bacler s Germainem, za nimi kolečko dragounů a mezi jezdci, řemeny připoutáni ke koním, provinilí vojáci z řadové pěchoty.

„Co s nimi bude?“ uvažuje nahlas Bacler.

„Šibenice?“ ozve se Germain.

„Monsieur kaprále,“ řekne povýšeně Masséna. „Nevíte, že trest smrti byl, kromě výjimečných případů, ve francouzské armádě před pár lety zrušen?“

„Byl zrušen v uvozovkách,“ ušklíbne se Bacler studeně. „Dostanou nejspíš tolik ran holí, že třetina umře na ztrátu krve a třetina kvůli sepsi.“

„A třetina si to bude dobře pamatovat,“ odtuší Masséna. „Snad jich nelitujete?“

„Vůbec ne,“ řekne Bacler a otočí se na Germaina. „Pojďme, přáteli, najdeme si láhev. Bez kapky vína si dnešní večer neumím představit.“

Popoženou koně. Masséna dál shlíží do údolí a přemýšlí nad tím, jestli mu nyní tak rozčilený Augereau, který se do jakýchkoliv příštích nepřátel bez pochyby pustí jako ďábel, nezačne teď krást slávu v Bonapartových očích.

„Uvidíme, uvidíme,“ zamumlají jeho rty, bezděčně sevře a zas pustí jílec šavle a popožene koně k táboru, neboť z Baclerových řečí má také chuť na víno.

VI. Výjevy z bitev

„Dostali, co zasloužili, řekl bych.“

„To rozhodně.“

Battista s Théem ustájili koně a teď stojí nad plachtou přikrytými mrtvými. Skrz bílou látku prosakuje krev z jejich rozbitých zad po exemplárním trestu.

„Co ta dívka?“ vzhledne Théo.

„Co s ní?“

Obrovský dragoun se zasměje svým barytonem.

„Jen nedělej, že se ti nelíbí. Dvakrát jsem tě viděl, jak na ni koukáš, nejdřív v lazaretu a pak v doprovodném. Chtěl by ses s ní...“

Battista blýskne tmavýma očima.

„...seznámit?“ dokončí Théo.

„Hm... Jo, chtěl,“ připustí neochotně Battista.

„Tak co ti brání. Konec konců jsi ji zachránil. Ale já bych se na to vykašlal.“

„Proč?“

„Nevím. Je pěkná, jako obrázek, to jo, ale taková hubená, jemná. To není nic pro vojáka. Znáš Loru? Tu markytánku? Holka jako lusk! Silná stehna a lýtka. Kdyby tě kopla mezi nohy, tak ti koule vypadnou hubou...“

Théo se chechtá vlastnímu vtipu. Poněkud méně obhroublý Battista jen kroutí očima.

„To je paráda. Opravdu. Má to nějakou pointu, Théo?“

„Jo, že je to pořádná holka. Taková je lepší uprostřed tažení, chápeš? Tyhlety citlivé slečinky se štíhlým pasem, to je fajn před válkou nebo taky po válce, aby ti ji každý záviděl a aby se točila na plese a tak. Ale ne teď.“

„A ta Lora snad...“

Battista naznačí ve vzduchu cinkající mince.

„Ne, to ne,“ pohladí si Théo zátylek. „Ale s flaškou vína a těma svýma taliánskýma očima bys možná získal nějaké body...“

„Jo, taliánskýma očima? Ty ses do mě zamiloval, Théo?“

Chechtají se a chvíli přátelsky zápolí rukama. Théo je snad největší chlap v celé armádě, ale Battista je samý sval, tak na chvíli zamrznou ve vyrovnaném boji, načež se oba skácí k zemi. Oprašují se a jdou táborovou uličkou, až míjí Bonapartův hlavní stan, kde málem vrazí do samotného rychle krácejícího Napoleona, za nímž jakž takž stíhají klopýtající důstojníci.

„Co vy tady, dragouni?“ osopí se na ně. „Jen se poflakujete! Vidíte to, generálové? Naše slavné jezdecktvo... Ruce v kapsách a na procházce!“

Battista s Théem strnou v hrůze, neschopni odpovědi, ale Napoleon ani nezastaví v chůzi, jen po nich štekne rozkaz.

„Támhle je víno! Vezměte ho a pojdte nám nalévat!“

Zmizí ve stanu a vysocí důstojníci, z nichž někteří pokrčí rameny, jdou za ním.

„Co si myslí, že jsme, nějaký sluh...“ otrne Théovi, ale Battista ho zarazí.

„Vem ty flašky a drž hubu.“

Uvnitř prostorného stanu je mezi všemi důstojníky vydýchaný vzduch. Dragouni nalévají pánům, z nichž většina jsou šlechtici, a poodcházejí na okraj pod plachtoví. Battista si říká, že Théo je hlupák. Nejen, že Napoleonovi se neodmlouvá, ale, a to hlavně, mají teď jedinečnou příležitost zjistit, co se plánuje dál. Velkému dragounovi už to asi taky došlo, tak napětím skoro ani nedýchá.

„Takže,“ skloní se Korsičan nad mapou. „Piazza, Cristo, Briaglia... Mondovi... Budeme bojovat někde u Mondovi.“

Bacler má palce za opaskem a u stolku se nadýmá pýchou, protože všichni vznešení pánové se sklání nad jeho mapou jako nad posvátnou relikvií. Za ním stojí vždy uhlazený brigádní generál Jean Guieu, vedle něj pak vznešený Hyacinth François Despinoy a z druhé strany tichý Pascal Fiorella. Vchodem stanu vchází Claude Dallemagne, Pierre François Sauret a nakonec Marc Antoine de Beaumont.

„Colli má přes dvacet tisíc mužů, ale k Mondovi jich dostane tak třináct,“ ozve se Augereau a zachytí Massénův pohled. „Zrovna se vrátili mí průzkumníci. Colli ustoupil za řeku Corsagliu a myslí si, že má od nás pokoj.“

„Ano,“ zamručí Napoleon zamyšleně. „Tady máme vyvýšeniny... Madonna della Cassette na severu, Buon Gesù a... hm, La Bicocca mezi nimi. A zde oblast uzavírá řeka Ellero.“

„Ano, ano,“ mumlá skoro neslyšně Bacler, jako by schvaloval vlastní popisky v mapě.

„Ještě víno, pane?“ zašeptá Battista směle.

„Ne a neotravuj!“ utrhne se Masséna, oči pořád na Augereauovi.

Napoleon po něm ostře koukne, jako by ho vyrušil z myšlenek.

„Pojď sem,“ mávne Masséna rezignovaně na Battistu. „Nalej mi pořádně. A už se klid!“

„Můžu? Nebo mám ještě chvílku počkat?“ řekne Napoleon zdánlivě jemně a po stanu se rozhostí ticho, přerušované jen Massénovým srkáním. „Dobře. Je tu monsieur Sérurier?“

„Tady!“

„Povedete své muže přímo na San Michel Mondovi.“

„Rozkaz!“

Masséna se vztekle napije. Proč Sérurier? On po takové slávě touží víc! Augereau taky. Možná právě proto nevybral ani jednoho z nich... Promne si bradu a pohlédne na Pierra, který vypadá, že je mu to jedno. Ach tak, ty tedy nechceš slávu... Tomu budu určitě věřit...

„Generál Augereau přejde řeku Tanaro a udeří na jejich pozice ze severu,“ mluví dál Napoleon. „Nebojte, André, nezapomněl jsem na vás.“

Masséna se napřímí, v očích blesky. Hodnost, nehodnost, tohle je drzost! Byl jsem tady v Itálii dávno před vámi, monsieur, bleskne mu v hlavě. Ale Napoleonův orlí pohled zlomí každého. Masséna si promne tvář, usměje se a pokýve hlavou.

„Budete hrozit Collimu z hor na sever od Cevy.“

„Ano. Rozkaz.“

Battista s Théem jdou ze stanu po asi půlhodině úplně beze slov. Stejně tak mlčky jedou pak na místo bitvy, do frontálního útoku pod Sérurierem, a otevrou ústa teprve, aby vydali válečný pokřik, který se vetne do kakofonie pušek. Koně a šavle se vpíjejí do nepřátelských šiků.

„Viva la revolución!“ zařve obrovský Théo a rozpoltí Sardiňanovu lebku až po bradu.

„Držte formaci! Držte formaci!“ křičí kdosi. „Ústup! Otočíme se u lesa a udeříme zprava!“

Koně přechází do cvalu, když dělají velký oblouk podél šumících stromů. Litanie dunících kopyt přivádí Battistovi krev do varu. Jen mě pusťte zpátky na ně! Zdaleka jsem neskončil! Zvedá šavli a kouká vpřed, kde komíhavě vidí útok řadové pěchoty, fyzilírů a chasseurů.

„Rychle! Ať nemají všechnu slávu!“

„Bijte je!“

Koně cení zuby a šavle se protáčí vzduchem. Jezdci jako klín narušují útvar, s nímž se dal do potyčky na bodáky oddíl fyzilírů. Za chvíli je pěchota nepřátel rozprášena, dává se na útěk a dragouni obrací pozornost na jiné oddíly nepřítelů.

„Augereau nemůže přejít řeku!“ volá ve vřavě adjutant na Séruriera. „Zvedla se voda a střílí po něm z pěti děl!“

„Putain de merde! Co Masséna?“

„Nevím, monsieur.“

Sérurier se zoufale rozhlédne. Dragouni dělají krvavou spoušť, ale ostatní se drží zpátky. Jsou vyčerpaní. Chausseři vypálili nesčetněkrát po piemontské jízdě, která je ale nakonec stejně rozprášila.

„Ústup!“

„Prosím?“ otočí se adjutant.

„Ústup! K čertu, trubte ústup! Ať mě Bonaparte třeba stáhne z kůže!“

Neztratím tu všechny muže, dodá v duchu, a to už se ozývá polnice a důstojníci vedou své bataliony pryč od San Michel Mondovi. Ve stínu hor se znovu šikují.

„Nejdou za námi,“ vydechne Sérurier. „Zaútočíme, až bude zas vhodná chvíle.“

„Proč nebojujeme? Proč jsme se stáhli?“ křičí vztekle Théo a uklidňuje vzpínajícího se koně. „Podívej, i to zvíře se chce bít!“

„Uklidni se,“ štěkně po něm Battista. „Ještě budeš mít šanci. Vidíš, že jsme pořád v postavení k útoku, ne?“

A opravdu: za chvíli přichází zpráva, že brigádní generál Jean Guieu prorazil nečekaně od vesničky Torre Mondovi. Čas pro kavalerii znovu ukázat, co dovede.

„Podpoříme je!“ mávne Sérurier šavlí. „Kupředu!“

„Pochodem vchod!“ volají důstojníci do zvuku trubek. „Na San Michel!“

„No proto!“ zasměje se Théo divoce a zamlaská na koně. „Kupředu, herko! Zašlapem je!“

Podpoření generálem Pascalem Fiorellou prorazí tentokrát Sérurierovi vojáci piemontskými muži jako nůž měkkým máslem. Mezi vyjícími a na bodáky bojujícími chasseury, kteří mstí své padlé kamarády, se dere kupředu i Étienne. Cítil strach jen do té chvíle, než zase spatřil Battistu, skákajícího na bujném koni do vřavy jako řecký Alexandr na plamenném Bukefálovi.

Kdybys jen věděl, dragoune, kolikrát jsi mě vlastně už zachránil! Nejen svou šavlí, ale svým příkladem; tím, jakým jsi pro mě symbolem.

„Město je naše!“ křičí kdosi od fyzilírů a ozve se jásot.

Jen chasseuři, z nichž snad půlka padla, se neradují. Do rabování se po chvíli ale stejně pouští. Jsou zkroušeni hanbou z prvního útoku a omámení stále neukojenou pomstou z druhého. Nedokážou je zastavit ani jejich velitelé.

„Co dělají? Vždyť takhle se nemůžeme bránit!“ volá Battista a zastavuje na prvním náměstí koně. „Co se děje?“

„Rozkřiklo se, že jsme už vyhráli,“ stiskne zuby Théo. „Tohle je průser!“

Étienne se nechává vést davem. Vidí, jak vojáci rychle odhodili slupku osvícenské parády a podobni starým Vandalům, kteří dobyli nedobytný Řím, za chaotického křiku zapalují, co můžou, berou, co není přikované a vraždí vzdávající se vojáky i civilisty.

Guieu, Fiorella i Sérurier jsou bezradní. Rozhlíží se po předměstí, náhle posetém mrtvolami mužů, žen i dětí. Objíždějí jednotky, které ještě zachovaly kázeň, a chytají si horká čela do dlaní. Mizerně placení a málo nakrmení vojáci, kteří museli přes Alpy v rozedraných onucích a nasazovali krky ve třech bitvách během dvou dnů, jsou teď podobni hladovým psům, kteří ucítili maso.

Pozdě si chlapi kolem Étienne všimnou nájemných švýcarských granátníků, kteří využijí francouzských rozpuštěných formací a vpadnou mezi neukázněné muže jako velká voda.

„Étienne!“ křičí Rémy a kryje se před nepřátelskou palbou za pobořenou zdí. „Jestli na nás tady vletí, tak jsme mrtví do jednoho! Musíme pryč!“

„Kde je velitel?“

„Žádný tu není! Pojď, musíme zmizet!“

Dva chasseuři nechávají rabováním posedlé fyzilíry být a utíkají úzkými uličkami. Étienne má chuť sám sobě zařídít výprask na holá záda za to, že se opět dostal do takové situace.

„Kterým směrem je to k našim?“ vydechuje zprudka Rémy.

„Asi tam! Vidiš ty lesy! Odtamtud jsme útočili.“

„Tak rychleji! Nebo tu chcípnu!“

Konečně jsou mimo domy a vidí dragouny – pomyslné Étiennovy anděly strážné – kteří jim jedou naproti.

„To jsme my! To jsme my! Viva la France!“ křičí Rémy proti jezdcům zvedajícím šavle.

„Prrr! Tyhle já znám! Zastavte!“ volá Battista. „To je zas ten zatracený chasseur, co nesmí chybět v žádném průšvih!“

„Jo, to jsem já,“ vydechne Étienne a padne k zemi úplným vyčerpáním.

Více začíná vnímat svět zase až v polním lazaretu, odkud je propuštěn s tím, že nebyl vlastně vůbec zraněn, jen extrémně dehydrován. Hledí si tedy čutory jako vzácného léku a jde zkroušeně za svou jednotkou poničenými ulicemi Mondovi, teď plnými vojenských kvartýrů.

„Augereau i Masséna jsou prý vzteky bez sebe, že se jim to rabování nepovedlo zastavit,“ říká mu už s úsměvem Rémy. „Eh! Co na tom. Vyhráli jsme! Colli byl skoro zajat, věřil bys tomu? Ale utekl a zbořil za sebou mosty na řece...“

„To je všechno hezké. Jenže málem jsme tam umřeli.“

„Hm. Příště budem opatrnější. Copak jsme mohli vědět, co se děje? Všichni utíkali do města jako šílení.“

Rémy po chvilce odejde a Étienne se pokouší odpočívat. Po krátkém šlofíku a pár sucharech se začte do malé bible, kterou nosí stále s sebou.

„Kdybych rozdal vše, co mám, kdybych dal i vlastní tělo, abych se proslavil, bez lásky je mi to k ničemu.“

Šeptající rty utichnou. Étiennovi se chce zase spát a klíží se mu oči, ale vyruší jej ženský hlas.

„Nechcete si něco koupit, pane? Tabák, papír, perník? Nebo obrázky? Tady mám siluety vznešených dam, tady bitevní výjevy...“

Kdo by si, proboha, chtěl koupit bitevní výjev? Étienne otevře zas oči a pohlédne na mladou ženu, opírající se o vozík s různorodými předměty.

„Asi se ještě neznáme,“ usměje se a spraví si ve vlasech sponku. „Jsem Lora. Markytánka. Táhnou to s vámi vojáky už od Nice.“

„Taky táhnou od Nice,“ řekne Étienne unaveně a ušklíbne se. „Schérer tam měl skvělý proslov.“

Loře se zřejmě nikam nechce. Opírá se o vozík, přivírá oči před zapadajícím sluncem a kouká na Étiennea.

„Takové bible prodávám taky. Nebo teda podobné,“ ukáže pak prstem.

„No, tahle je výjimečná.“

„Aha.“

Étienne se rozloučí s představou spánku, zvedne se a jde k Loře.

„Jsem Étienne, obyčejný voják, vlastně čerstvý rekrut.“

„Těší mě. Takže nic nechcete koupit?“

„Hm, asi ne. Ale díky.“

Dávají se do řeči a Étienne si uvědomí, jak příjemně civilní a uvolňující je bavit se zase s dívkou. Ovšem, je pohledná, a to ho nenechává chladným, ale nejde jen o to. Je to též závan starých časů, kdy ještě myslel i na jiné věci než vojenské manévry. Hovor se brzy stočí zpět k bibli.

„Baví tě?“ usměje se Lora.

„Já nevím... Je tam pár povzbudivých vět.“

„Aha.“

„Nikdy jsi nečetla bibli?“

„Chodila jsem na kázání. Tam se z ní četlo. Nevím, ani jsem to moc nevnímala.“

Kolem projde skupinka funících chlapů. Přes ramena nesou pytle s moukou, ze které nejspíš bude k večeři kaše.

„Nevěříš v boha?“ zeptá se Étienne.

„V toho možná jo. Ale v takovéhle knížky ne.“

„Ale prodáváš je.“

„Obrázky bitev taky prodávám, ale nevěřím v ně.“

Oba se zasmějí a Étienne bezděky zabloudí očima ke zmíněným obrázkům. Jsou skoro bez výjimky namalovány velmi škaredě, kromě nedávných bitev však obsahují i výjevy až sto let staré.

„Kdo je maluje?“

„Ani nevím, koupila jsem je od potulných obchodníků ještě před tou bitvou.“

„Potulných obchodníků,“ zakroučí Étienne hlavou. „Někdy mám pocit, že když táhnou armády, tak je celý kraj jakoby v bezvědomí a nic se neděje a všichni jen čekají, jak dopadne příští střet. A přitom tu celou dobu chodí obchodníci a vymýšlejí, jak na tom všem vydělat.“

„Na tomhle nic nevydělají. Je to teď bída. Sami mi to říkali. Byli by radši, kdyby nebyla válka a oni mohli normálně podnikat ve svých krámcích. Ale co nadělají? Někteří už ty krámky ani nemají. Zbylo jim jen tohle. Naštěstí si tyhle cetky vojáci většinou koupí.“

Étienne neodpoví, jen mlčky sundá jeden z obrázků, na němž nesmírně pateticky generál s rozevlátými vlasy mává šavlí nad svými pluky.

„To snad malovalo dítě,“ ušklíbne se. „Podívej na ty proporce... To i já bych to líp...“

„Dej mi to,“ durdí se na oko Lora. „Když nechceš nic koupit. Nebo si to kup a pak všem ukazuj, jak to je ošklivé, mně je to jedno.“

„Tak se hned nečerti. Hele, třeba tenhle ujde.“

„Stejně ho nekoupíš. A co ty a náboženství?“

„Asi tak podobně jako u tebe.“

„Takže?“

„No, jako malý jsem chodil do nedělní školy. Ale když jsem šel studovat do Paříže, přišla zrovna revoluce. Jsem její dítě, jak se tak říká.“

„To se fakt říká?“

„My jsme to o sobě říkali.“

„Ty a ostatní revolucionáři?“

„Spíš já a ostatní kamarádi z hospody.“

Oba se smějí a pozorují skupinku chlapů, nesoucích další pytle, teď pro změnu s kořením a zeleninou.

„Byl jsem v Paříži dost divoký. Takový nezvedený syn, no,“ pokrčí Étienne rameny. „Rodiče mi posílali peníze, abych hezky studoval, a já to všechno propíjel a kupoval za to dárky holkám.“

„Co tě zkrotilo?“

„Kdo říká, že mě něco zkrotilo?“

„Nevím, asi že to říkáš tak v minulém čase...“

„No jo, máš pravdu. Zkrotila mě jedna dívka... Caroline.“

„To muselo být neobyčejné děvče.“

„Jo,“ utrousí Étienne. „To rozhodně.“

„Hele, už pojedu, ano? Zase se někdy pobavíme.“

„Jasně. Dohodnuto.“

Lora se usměje a táhne svůj vozík zase dál. Udělá sotva dvacet kroků, když ji zastaví samotný Bacler d'Albe. Zatímco je celá zkoprnělá, začne dobrácký důstojník bez servítek probírat její zboží.

„Můžu vám něco nabídnout, monsieur?“

„Tuš. Došla mi modrá tuš. A vida, tady máte aspoň černou.“

„Jo... jinou asi nemám. Ehm... omlouvám se.“

Bacler se shovívavě usměje.

„Černá asi postačí.“

Nasype Loře do dlaní pár sous, znovu se přátelsky zazubí a už se spokojeně kolébá dobytými ulicemi směrem k vlajkám a standartami vyzdobenému náměstí. Lora za ním ještě chvíli nevěřícně kouká, pak zakroučí hlavou a s žalostným zavržením uvede vozík opět do pohybu.

VII. Krejčího dcera

Lora běhá od roštů k řadě hladových vojáků a zase zpátky. Je chladný večer, ohně osvětlují pobožené předměstí a vzduch je plný mastně štiplavého dýmu. Kuchař obrací vepřové, krájí k němu cibuli s mrkví a otírá si čelo rukávem. Konečně je po všem, kuchař pije víno a Lora zamyšleně žvýká pečenou kůži. Vojáci se rozcházejí ke kvartýrům, někteří za zpěvu oplzlých písniček.

Kuchař poplašeně sykne, schová plechový hrnek s vínem a dloubne do Lory. Kolem polní kuchyně prochází generál Pierre Augereau s Baclerem d'Albe.

„Kupoval si u mě tuš,“ zašeptá Lora pyšně směrem k Marcellovi.

Bacler pohlédne na Loru zrovna, když ji osvítlí mihotavé světlo lucerny. Krátce se usměje a kývne hlavou.

„Vidíš,“ sykne zas Lora, jako by jí snad mlčící kuchař nevěřil.

Nerozumí jejich slovům, ale vypadá to, že Augereau se svěruje s nějakým trápením, zatímco Bacler ochotně naslouchá. Za chvíli mizí za poboženou lékárnou. Kuchař zhasne lucernu a rozloučí se s Lorou, která před usnutím přemýšlí, co asi šírá takového pána, jakým je generál Augereau.

„Na tom není nic zvláštního, že jste neprorazil,“ soudí Bacler, když v přítmí svého kvartýru nalévá dva poháry vína. „To se přece stane, že někde má soupeř těžší artilerii. Tentokrát to vyšlo na vás.“

„Chtěl jsem...“ začne Augereau chabě, ale mávne rukou a radši se napije. „No, to je jedno.“

Chtěl jste se předvést, já vím, domyslí si Bacler a naznačí pohárem přípitek.

„Víte, co mi ještě vrtá hlavou,“ začne po chvíli Augereau. „Potrestali jsme předtím těch pár vojáků, co vraždili a zapalovali. Ale potom... v Mondovi...“

„Tam to dělaly stovky lidí. A nejde už ani říct, kdo se účastnil a kdo ne.“

„Přesně. Když to udělá tucet chlapů, je to zločin. Když celý regiment... je to prostě válka.“

„Bylo to v zápalu bitvy... i když už zdánlivě po ní. Na to nezapomínejme.“

„Samozřejmě. Chm.“

Augereau zakrouť hlavou, pořádně se napije a zase promluví.

„Přece jen, monsieur Baclere, v posledních dnech jsem stále zklamanější... no, lidmi. Znáte ten pocit?“

„Nevím. Asi ne.“

„Nikdy vás lidé nezklamali?“

„To se ví, že jsem se v někom párkrát zmýlil. Ale vy mluvíte o něčem jiném, že ano? O ztrátě víry všeobecně v lidi jako takové.“

„Hm, dalo by se to tak říct.“

„Tak to neznám. Řekl bych, že pořád věřím v lidi.“

„I když víte, co dovedou?“

„Ano, dovedou... hrozné věci. A my taky. Nikdo z nás, co máme vojnu za řemeslo, nemá čisté ruce. Ale lidé umí i spoustu dobrého. Vybudovali civilizaci. A umí... mile překvapit.“

Augereau se zasměje.

„Kdy vás naposledy mile překvapili?“

„Nevím... Nemyslím velké věci, ale každodenní činy.“

„Takže jste mile překvapen každý den?“

„Možná.“

Bacler pokrčí rameny a znovu naleje víno.

„Neustále vidím, generále, jak lidé dělají víc, než musí. Jak se umí obětovat. Jak se umí rozdat. Nebo oddat nějaké myšlence. Myslíte, že by byla revoluce, kdyby toho nebyli schopni?“

„Asi na tom něco je, Baclere.“

Augereau se ušklíbne a rychle vypije nový pohár.

„Možná bych neměl na nic myslet a z celého toho tažení vytěžit pro sebe, co půjde...“

Bacler si není jistý, že mu zcela rozumí. Doplní potřetí pohár a jde se nadechnout vzduchu k otevřeným okenicím. Ulice jsou plné luceren a ohňů, v oknech však je tma. Město připomíná mršinu zvířete, ožvlou stovkami mravenců.

A pod oknem, jako jeden z mravenců, prochází tmavou ulicí zamyšlený Battista. Nemohl usnout a doufal, že mu večerní chlad pomůže. Ze všeho nejvíc jej to však táhne jedním směrem...

Voják, hlídající doprovodný tábor, podřimuje ve stoje. Hrstka stanů rozprostírajících se na loučce za posledními domy ani armádě nestojí za pořádnou hlídku. Battista proklouzne jako stín. Kráčí mezi šeptajícími si obrysy lidí; vyptává se. Konečně, po dlouhých minutách hledání, je u cíle. Pod šedou celtou se o zídku opírá chrápající krejčí. Vedle něj sedí a kouká do tmy jeho dcera, které se zřejmě spánek vyhýbá stejně jako Battistovi.

„To jsem já... vzpomínáte si na mě?“

Oči ve tmě se rozšíří strachem. Dívka pochopitelně netuší, co je zač, neví, proč za ní přišel. Snad si hned domýšlí nejhorší scénáře, snad se jen podvědomě bojí lidí a vojáků pak zejména. Nebylo by divu.

„Jmenuju se Battista,“ pokusí se usmát. „Battista Plantier. Jsem ten dragoun, co vás... no, víte... vytáhl jsem vás z toho domu.“

Oči jsou stále rozšířené hrůzou. Battistu napadne, že čemu říká „ten dům“, bylo pro ni a jejího otce celým světem. Snad v té roubence vyrůstaly i generace před nimi, snad před spoustou let předal starý krejčí svou živnost, řemeslo a všechny své postupy právě tomuto muži, který tam vychoval dceru, pohřbil družku a prožil celý život. Zřejmě tam chtěl i umřít, s dcerou po boku a s vnoučaty, ve své posteli, na kterou si vydělal vlastníma rukama.

„Chtěl jsem se jen... no... zeptat, jestli máte vše?“

Bez odpovědi. Dívka ani nemrká.

„Jak se jmenujete, mademoiselle?“

„Monica,“ ozve se skoro neslyšně.

Jako by vyhrál těžký souboj, pohne se Battista kupředu ve snaze políbit dámě ruku, ta se však schoulí jak divoké štěně. Battista se odtáhne.

„Takže... nic vám nechybí? Nějaké deky? Jídlo? Mohl bych vám sehnat...“

Kousne se do rtu a odmlčí. Dívka ho poslouchá. Dívá se na něj. Ale strach jí nedovolí mluvit.

„Monsieur... jsme vám zavázáni...“ ozve se nakřáplý hlas starého krejčího, kterého Battistova slova probudila. „Jste ten dragoun, nemám pravdu?“

Rychle kývne hlavou a představí se.

„Marcello Ricci,“ řekne krejčí tiše a políbí Battistovu ruku a dragoun pak odchází na kvartýr s horkou hlavou, zahanben a ponížen stejným dílem chováním starého muže i jeho dcery.

Krátce před rozbřeskem Monica konečně usíná, hlavu opřenou o starcovo kostnaté rameno.

„Na takové vojáky si musíš dávat pozor,“ mluví Marcello spíše sám pro sebe. „Hlavně na takové. Mám o tebe strach, víš?“

Odpovědí je mu jen neklidné oddechování.

„Vidím v tobě všechno dobré z Albertiny. I ze sebe. Mám tě rád, Monico. Nic jiného mi nezbylo, jenom ty. A tobě jsem zbyl jenom já.“

Přimhouří oči. Zase vidí mladíky z vesnice, klečící v rozevlátých košilích u cesty. Burácení pušek. Oblak dýmu. A mrtvé tváře ležící v blátě.

„Pojď od toho okna!“ křikl tehdy po Monice a táhl ji dovnitř světnice, navzdory tomu, že se už plnila štiplavým kouřem.

„Musíme přežít, Monico. To je jediné, co musíme. Žít. Víš?“ mumlají vrásčité rty.

Dívka neodpoví, jen sebou prudce zaškube, patrně kvůli zlému snu.

„Musíme žít... s hlavou skloněnou. Nenápadní. Poslušní. Jako bychom tu nebyli. Ale budem. A všechny je tady... ty vojáky... všechny je přežijem. Jo. Přežijem je.“

Dubnové ráno je bledě jasné. Marcello by chtěl plakat. Chtěl by naříkat nad tím, co ztratil. Ale nemůže. Necítí nic, jen starost o Monicu.

„Hlavně si dej pozor na vojáky,“ zamumlá po chvíli Marcello, jako by z celého monologu chtěl zdůraznit to nejdůležitější.

Slunce začíná hřát a Marcello vyčerpaný starostmi pomalu usíná. Monica si mne oči, utěšňuje otci přikrývky a vydává se na krátkou procházku doprovodným táborem.

„To mě mrzí,“ řekne Lora, když se o chvíli později dají do řeči. „Musí být hrozné o všechno takhle přijít... Neumím si to představit. Já jsem tady dobrovolně. Přidala jsem se v Nice.“

Monica ji zastihla zrovna u snídani – pár sucharů a hrnku mléka – a při počítání tržeb. Jako by byla překvapena, že v táboře potkává ženu, hned se zastavila. Nemohla od Lory odtrhnout oči. Markytánka si Monicu brzy všimla a nemohla se zase přestat v duchu ptát, co je za těma očima, které vypadají tak smutně a zbědovaně.

„Otec je... byl... krejčí,“ řekne Monica, když mezi Lořinými věcmi spatří i sadu na šití. „Říkala jsem mu, že bychom měli před válkou utéct. Třeba do Janova. Ale neposlouchal. Pořád, že chce zůstat ve svém domě... že v něm chce... umřít. Nechybělo moc a umřeli jsme v něm oba.“

Monica si rychle otře slzy. Lora neví, jak zareagovat, tak alespoň vloží její dlaně do svých.

„Hlavně, že pořád žijete.“

„Asi ano.“

Slzy nejdou zastavit.

„Hele, to šitíčko si můžeš vzít. Nebo i nůžky, nitě, co budete potřebovat. Třeba by tvůj otec mohl i tady dělat krejčího.“

Monica zvedne hlavu a Lora se rozhorlí.

„A proč by ne? Vojáci pořád potřebují něco zašít. Nebo spravit boty.“

„Otec není švec...“

„Ale nemá k tomu tak daleko, ne? Člověk se tady musí naučit různé věci.“

„Tak díky. Ale nemám čím zaplatit.“

„Jasně. To je v pořádku.“

Lora si prohlédne Monicu. Její šaty působily kdysi zřejmě elegantně, ale jsou teď roztrhané, umolousané a zašedlé prachem. Dolní lemy sukně jsou oblepené zaschlým bahnem. Nahoře je sukně docela roztržená, stejně tak oba rukávy.

„Tyhle šaty už asi nemá cenu spravovat,“ řekne Lora po chvíli. „Pojď, zkus si tyhle.“

Vytáhne z almary šedobílou sukni, košili a dámský svrchník.

„Jsou prosté, ale v dobrém stavu.“

„To nemůžu přijmout... Ty jsou tvé?“

„Ne. To mi tu nechal jeden voják za hrst tabáku. Kdo ví, kde to vzal. Asi teď nikomu šaty stejně neprodám, leda potulným kupcům, ale těch je v kraji čím dál méně.“

„A ty je nosit nechceš?“

„Já nevím,“ prohlédne si je Lora. „Asi to ani není moje velikost. Nemohla bych se v nich hýbat. Ty jsi mnohem hubenější. Tak si je vem, nebo je prodám nějakému dragounovi a až pak půjde do útoku, bude to vypadat, že se vrátila Panna orleánská ...“

Monica se navzdory slzám krátce zasměje. Lora úsměv opětuje a podá jí šaty.

„Grazie. Jsem ti zavázaná.“

„Chceš i boty?“

„Myslím, že ty mám ještě v pohodě.“

„Hm, asi jo. Ještě poslouží. I když takhle na cesty by se ti spíš hodily vysoké.“

Lora nadzvedne vlastní sukně a ukáže na boty z ovčí kůže, sahající až po kolena.

„Do bláta nebo kaluží skvělé. Opravdu. Nepropustí vodu ani v potoce. Možná bych takové ještě sehnala...“

„Ne, to je opravdu dobré. Už tak ti dlužím za hodně.“

„Prosím tě, ráda bych pomohla víc. Přišli jste o dům.“

Lora se poškrábe za krkem.

„Už vím!“

Začne se zuřivě přehrabovat v truhle.

„Kruci, kde to mám... Nechceš si mezitím obléct ty šaty? Můžeš použít tady ten stan.“

„Tak jo,“ řekne Monica odevzdaně, přitiskne si šaty k prsům a skryje se za plentu.

„Už jsem to našla,“ směje se Lora, když se Monica zase objeví, staré cáry pod paží, zatímco její křivky obepíná šedobílý komplet. „Zkus tohle.“

Podá jí ampulku s parfémem. Monica už se neostýchá. Nanese si jej na předloktí, přivoní a je jí znovu do pláče, protože si znovu a velmi živě připomene něco, co je dávno pryč a nikdy se nevrátí. Co jí vzali vojáci. Nic neřekne a mlčky podá parfém Loře zpátky. Ta chvíli váhá, ale pak pochopí. Ne, Monica si už nechce připomínat časy, kdy byl život normální.

„Kdyby sis to rozmyslela...“ usměje se rozpačitě a schová parfém zase do truhly. „Ale opravdu ti to sluší.“

Lora se náhle praští do čela.

„Jsem to ale husa. Nabízím ti tady parfém a šaty a boty... ale určitě máš strašný hlad!“

Monica stiskne rty a mlčky přikývne hlavou.

„Prosím, prosím... vezmi i otci...“

Podává jí suchary, plechovou konev s mlékem a kus sýru.

„Škoda, že nemám lepší. Ale přinesu ti příště něco z polní kuchyně. Hele... tak mě napadá, nechceš, abych ti tam taky domluvila práci? Člověk se tam občas musí obracet, jde to rychle, ale není to těžká práce. Lorenzo, kuchař, je v pohodě.“

Lora by si ještě chtěla povídat, ale Monica se plně zaobírá jídlem.

„Odnesu to otci,“ řekne a ukáže na zbytek.

„Jasně. Kdykoliv se stavte. Ráda pomůžu.“

Monica se slabě usměje, oči pořád lesklé od pláče, obejmě Loru a vydá se zpět. U jejich provizorního stanu je zas Battista. Teď, když si ho může Monica lépe prohlédnout, nevypadá zdaleka tak děsivě jako v noci. Vlastně na ni působí docela příjemně svým rozvázným pohledem, černýma očima a hlubokým, měkkým hlasem.

„Kaprále,“ skloní před ním hlavu.

„Monico,“ usměje se on. „Pro vás jen Battista, prosím.“

Mluvil předtím s Marcellem, který jako by nevěděl, jak se tvářit a kam s očima. Na jednu stranu cítil odpor ke všemu vojenskému a zejména chtěl před světem vojáků ochránit Monicu, k tomuto dragounovi však byl přitahován vděčností. Monica otci podává jídlo a obrací se k Battistovi, který se znovu pokusí o přátelský výraz. Je opatrný. Jako by se bál, že Monicu zas vystraší.

„Přinesl jsem přikrývky. V noci ještě bývá docela zima.“

Monica se podívá na hromadu huňatých kožešin.

„Děkujeme.“

„Stejně by vám bylo lépe v kvartýru. Ale pro teď asi musíte být v doprovodném táboře. Přinesl jsem i jídlo.“

Ukáže umačkaný balíček sucharů. Monica neví co říct, neustálé děkování už začíná působit trapně. Nervózně se usměje.

„A ještě něco... Dáte si se mnou, mademoiselle? Říkal jsem si, že zrovna tohle by vám mohlo udělat dobře...“

Monica se dívá na flašku s vínem. Nejdřív chce odmítnout. Chce, aby dragoun už odešel, aby už nemusela děkovat a cítit se trapně. Ale on má pravdu. Tohle teď opravdu potřebuje.

„Dala bych si.“

Oba pijí ze štíhlé láhve. Poměrně silné italské víno rychle stoupá do hlavy. Cítí úlevu a hřejivý pocit v prokřehlém těle. Začíná se víc usmívat a všimne si, že Battista zlehka naklonil hlavu a nenápadně začichal. Cítí ten parfém a je překvapen.

„Mrzí mě, že jste přišli o domov.“

„Ano. Už o tom, prosím, nemluvme.“

„Dobře.“

Dívá se na Battistu. Možná by se jej měla držet. Třeba je jedinou ochranou před tím vším okolo. Ale co bude chtít na oplátku?

„Ochráníte mě, monsieur?“

„Samozřejmě,“ nadme se.

„I před sebou samotným?“

„Jak to myslíte, mademoiselle?“

Dívka pokrčí rameny a posadí se.

„Nevím. Ale slibte mi to, prosím.“

„Slibuji,“ řekne Battista poněkud zmateně a o tom podivném slibu uvažuje i o pár hodin později, když se armáda přesunuje krajem, v němž místo mnoha vesnic jsou ruiny a po stráních se toulají žebráci, mrzáci i lapkové.

„Vyčerpaná země,“ řekne Étienne.

„Ale skrývá se v ní pořád hodně krásy.“

„Jen abychom ji nezničili... Bavit ses s tou dívkou?“

Battista zhlédne ze sedla na chasseura. Kývne hlavou.

„A sblížili jste se?“

„Jak to myslíš?“

„Jen tak... Jestli se s tebou chce bavit.“

„Jo. Bavili jsme se.“

„A je vám spolu dobře?“

„No... mně s ní určitě.“

„Tak to je dobře. Jsem za vás rád, Battisto! Je docela příjemné si představovat, že by z toho mohla být nějaká... budoucnost, že?“

Battista se zatváří, jako by polkl kyselý citrón.

„To ano. Ale to by muselo všechno tohle skončit. Musel by se stát zázrak.“

„Vzal by sis ji s sebou do Francie?“

„Usadil bych se klidně tady.“

„No, proč ne. Bude to zas jednou kraj plný života.“

„Asi ano. Než přijde další válka.“

„Proč tu vůbec jsme?“ zakroučí Étienne po chvilce hlavou. „Šíříme tu revoluční myšlenky? Bráníme Francii?“

„Dostáváme italské státy zpět pod Francii. Ale co já vím, nikdy jsem se o politiku nezajímal.“

„Říká se, že šlo všechno do kytek, když jsme popravili krále Ludvíka. Celá Evropa to ještě teď, po všech těch letech, úplně nevydýchala.“

„Něco na tom bude,“ pokrčí Battista rameny a dál vede koně mlčky.

Promluví zase po chvíli, kdy se důvěrně obrátí k Étiennovi a ztlumí hlas.

„Ty máš nějakou dívku?“

„Tady? Ne.“

„Myslím ve Francii.“

„Tam jo.“

„Čeká na tebe?“

„Doufám.“

„Jak se jmenuje?“

„Caroline.“

Battista chvíli mlčí.

„Tys žádnou neměl před tímhle tažením?“ zeptá se Étienne.

„Celou řadu,“ zasměje se Battista. „Vyrůstal jsem v Neapoli a pak v jižní Francii. S Italkami jsem jako mladý tolik štěstí neměl, ale na zábavách v Marseille a Toulouse...“

Battista výmluvně hvízdne.

„Chápu, jasně,“ směje se Étienne. „Asi ten italský přízvuk.“

„No, asi. Byl jsem docela... nespoutaný.“

„A myslel sis, že je miluješ, jenže když ses teď opravdu zamiloval, tak jsi zjistil, že to je vlastně poprvé?“

„Přesně tak... Jak to víš?“

„Tak to bylo i s Caroline. Těch holek, co bylo před ní. Některé – úplně opilé – roztahovaly nohy a u toho křičely: viva la revolución.“

Oba se krátce, ale nahlas chechtají.

„Ne, vážně... byly to fajn časy. Ale s Caroline jsem chtěl opravdu zůstat. Přitom to s ní nebylo vůbec jednoduché. Podobně jako, řekl bych, to nemáš ani ty jednoduché s Monicou.“

„To nemám,“ řekne Battista a ušklíbne se. „No, vidíš, říkal jsi, že jsem tvůj vzor, nebo co. Nevím sice proč, ale může to tak být, co se válčení týče. Ohledně lásky budu ale poslouchat zase já tvých zkušenějších rad.“

„No, zas tolik ti jich nedám, sotva jsme s Caroline začali přemýšlet o zasnubách, tak jsem narukoval do armády.“

„Proč jsi vlastně šel?“

„Ani nevím. Snad jsem revoluci miloval ještě víc. Nebo jsem si chtěl něco dokázat, než ji požádám o ruku.“

„No... jestli na tebe počká, aspoň budeš vědět, že je to ta pravá, ne?“

„To už snad vím.“

„Ale před chvilkou sis nebyl moc jistý, jestli ti je věrná.“

„Chm,“ zamračí se Étienne a zabloudí očima na stranu.

„Promiň. Samozřejmě ti přeju, aby byla.“

„Ale ne,“ mávne Étienne rukou. „O to nejde. Já věřím, že mi bude věrná. Musím. Jinak bych neměl naději na něco po válce, a to by bylo strašné. Ale, co já vím, třeba na ni budou tlačit její rodiče. Co taky s takovým zetěm od kumpanie...“

„Jsou i horší partie. A pak... třeba tě povýší, než tady skončíme.“

„Hm, třeba. Budu se muset řídit svým vzorem!“

Upře oči na Battistu a ten se zase začne smát a dlouho pak ještě přemýšlí nad všemi těmi sny, které si tu svěřili a z nichž dost možná stejně nikdy nebude realita. Nebo by mohla být? Může se něco z toho uskutečnit? Pořád zamyšlený, popožene zas koně k řadám dragounů.

Kéž by, řekne si nakonec v duchu. Kéž by to tak mohlo být.

VIII. Zlomený nos

„Láska je trpělivá, je laskavá, láska nezávidí, láska se nevychloubá ani nepovyšuje...“

Étienne se usměje do slunce, stále dost chladného, a pohlédne do prohlubně, ve které spolu sedí Battista s Monicou. Neslyší, co říkají, ale i na tu dálku z jejich pohybů, z toho, jak se k sobě naklánějí a jak se občas zasmějí, cítí, že mají k sobě stále blíž. A on sám je za to vděčný. Jednak proto, že muž, kterému je tak zavázán, byl – snad zásahem shůry – odměněn, a jednak proto, že vidět lásku je po všech těch hrůzách, salvách z pušek a kobercích mrtvých těl velmi osvěžující.

„...není hrubá, nehledá svůj prospěch, není vznětlivá, nepočítá křivdy...“

Tyto biblické verše se mu – na rozdíl od mnoha jiných – líbí. Říká si, jestli jsou pravdivé. Jestli opravdu existuje taková čistá láska. Je to snad právě ta, která tu vzniká mezi Battistou a Monicou? Není to jen tak, že ona je mu zavázaná a jeho k ní zase táhne tělesná touha? Kdo ví, ale působí oba šťastně... a není to nakonec pointou celé lásky?

„...není škodolibá, ale raduje se z pravdy...“

Co je tedy pravda? Jak to je s ním a Caroline? Zapomněla na něj? Zapomněl už on na ni?

„...všechno snáší, všemu věří, vždycky doufá, všechno vydrží.“

Snad to tak je. Chtěl by na to spoléhat. Že láska vydrží. Že se vrátí a bude to jako předtím. Že na něj Caroline čeká a že do ní bude stejně zamilovaný jako dřív.

Battista s Monicou se políbí a Étienne se studem odvrátí tvář. Neměl bych je takhle pozorovat. Jen ať mají tyhle chvílky jen pro sebe. Najdu si jinou činnost.

Potkává Rémyho a chvíli se spolu baví, ale jsou to jen tisíckrát řečené věty, kterými si vojáci zkracují dlouhé chvíle. Pořád to samé dokola. Poslouchá Rémyho a přitom sleduje, jak daleko před nimi, poblíž polního lazaretu, narůstá všeobecný povyk na hlasitosti.

„Opičko! Udělej trik!“

Vojáci hází hlínu i kamení po Sébastienovi, který je přivázan k nízkému sloupku. Přikrčený skáče, cení zuby a vrčí, z čehož mají všichni ještě větší zábavu.

„Opička! Opička!“

Sébastien po nich vyjíždí zuby i pěstmi, vyje, skučí a poulí oči, které jej usvědčují z úplného šílenství.

„Co se to tu děje? Nemáte nic na práci?“

Germainův silný hlas zaburácí ze sedla a vojáci se s tichým mrmláním rozejdou. Vedle Germaina stane na svém grošákovi Bacler. Germain se ušklíbne a ukáže na Sébastiena.

„To je ten váš... jak jste mu to posledně říkal?“

„Revenant.“

„Ano! Váš revenant. Oživlý mrtvý, který se sápe po živých... Asi nakonec nebyla příležitost poslat ho lodí domů.“

„Opravdu, je to on. Vypadá strašně! Ještě zběsileji než předtím.“

„Myslíte, že bych mohl zas vidět ten váš obrázek? Nemáte ho u sebe?“

Bacler si prošmátrá kapsy a skutečně vytáhne kus papíru. Děsivé postavě na něm už stihl pastelem udělat modré oči.

„Opravdu hrozné,“ odtuší Germain a pobídne koně. „Ten váš obrázek je snad děsivější než on sám.“

„Ale obrázek vás nepokouše.“

Jedou podél dalších stanů. Sébastienovy zvířecí skřeky slábnou za jejich zády.

„Stejně je to úžasné, jakou moc má umění. Pár tahy načrtnete, co vidíte, a jak to potom na člověka působí. Tajemně, neznámě, a navíc... jako by to rozezvučelo něco hluboko ve mně.“

„Ano,“ kývne hlavou Bacler. „Proto mě umění vždy přitahovalo.“

„Konec konců, je to jako ty vaše mapy. Pár čar. Ale schovává se v nich celá... dejme tomu severní Itálie. A to ani nemluvíme o tom, jak jsou pro naše tažení důležité.“

„Hm. Rád bych ale dělal mapy zajímavějších krajů. Třeba v Asii. Nebo v Africe.“

„Třeba se i tam jednou s Napoleonem podíváte.“

„Třeba ano.“

Zatímco přátelé se blíží ke stanům generality, Sébastienovo šílenství dosahuje svého vrcholu a slepý vztek mu dodává neskutečnou sílu. Vidí před sebou své dětství. Chudoba. Hlad. Otec uměl jenom pít, ovšem když bylo za co. A pak uměl mlátit svou ženu i syna. Jakou ten uměl zasadit ránu! Potom umřel. Ve svých výkalech a zvracích, celý se třesoucí v deliriu. Matka se prodávala za pár sous, aby měli na chleba. Sébastien, malý, hubený a slabý, se snažil rozkývanými zuby dostat živiny z tvrdé kůrky, zatímco přes děravou plentu pozoroval matku, na které hekal smradlavý námořník.

Taky odešla. A nechala ho samotného. Marně na ni volal, když ji jeden z těch námořníků ztloukl. Oči skryté pod otokem. Už nedýchala. A on byl sám.

Sírotčinec. Vychovatelky ho mlátily rákoskou a ostatní kluci zase pěstmi. Všechno to ale odešlo. Byl dospělý. Udělal tlustou čáru a hrůzy z dětství uzavřel hluboko v sobě.

Válka. Pochody a bitvy. Řež, ze které se neměl vrátit živý. Noc plná hrůzy. To něco, uzavřené v něm, se rozlomilo a rozlilo, ta hořká žluč mu otráвила mozek.

Nenávist. Jen ta mu zbyla. Nenávist ke všemu, co žije.

Výkřik, při němž krev tuhne v žilách. Sloupek je vytržen, řemeny od krve a osvobozený Sébastien běží – chvílemi po dvou, chvílemi po čtyřech – ke kopci, na jehož vrcholu je hustý les. Vítězoslavně zavrčí a zmizí mezi stromy.

Nejprve uteče k horám a toulá se mezi vesnicemi. Pak ho však cosi po vlastních stopách přivede zas do blízkosti Italské armády, jejíž nekonečné šiky v následujících dnech sleduje z bezpečné vzdálenosti. Živí se zbytky a odpadky, hledanými v krajině, kterou prošli vojáci. Občas se mu podaří vyhrabat hnízdo myší. Zmítající se mláďata mu chřoupou mezi zuby a jejich krev teče po bradě.

Po nějakém čase sebere odvalu a občas se přiblíží krást z doprovodného tábora. Třikrát se mu výprava vydaří a získá suchary, trochu sýru a sušené maso. Napočtvrté však narazí na ni. Začne se po ženě sápat, strhne ji na zem a škrtí špinavýma rukama. Ona lapá po dechu a bezmocně poulí oči. Neboj! Brzo omdlíš! A potom... křup! Jako myšky! Sébastien se děsivě zazubí.

Lora neví, kde se v ní náhle vezme ta síla. Udeří útočníka a povede se jí vykroutit. Kopne poprvé a vyzáblý muž se svalí dozadu. Zavrčí a plazí se po zemi k ní. Druhá rána vysokou botou zasáhne přímo jeho tvář. Ozve se křupnutí, Sébastien zavyje a sevře si obličej do dlaní. Lora na nic nečeká, ještě ho kopne do žeber a už běží ke stanům.

„Svatá panno! Zlomila jsem mu nos!“

Popadá dech a kouká přes rameno.

„Étienne! Étienne! Zlomila jsem mu nos!“

Chasseura najde až po chvíli. Zrovna čistí pušku a doplňuje prach do rohu.

„Loro! Uklidni se! Vydechni. Tak... Co se stalo? Komu jsi zlomila nos?“

„Takovému... šílenci! Přišel od lesa... napadl mě na kraji tábora.“

„Šílenci?“

„Ano! Choval se jako zvíře.“

„Už je to dobré, klid...“

Krátce ji obejmě, ale ona je pořád velmi rozhorlená a vysmekne se mu.

„Škrtil mě! Takhle! O, panenke! Myslela jsem, že je po mně.“

„Pojď, půjdeme se tam podívat!“

Étienne hned vyrazí s Lorou na kraj doprovodného tábora. Padá večer. Z lesa se ozývají ptáci a šumění větví. Jinak je klid.

„Jak jsi ho vůbec...“

„Kopla jsem ho do obličeje! Musíš to někomu říct, Étienne!“

„To nebude nikdo řešit,“ mávne rukou. „Určitě to byl žebrák. Možná nějaký loupežník. Takových tu je plno.“

„Co když to byl špeh?“

„Loro, sama jsi říkala, že se choval jako zvíře.“

„Chm.“

Lora dělá uraženou, zatíná pěsti a kouká do tmy, jako by se chtěla s šílencem znovu pobít.

„Stejně jsi velmi odvážná,“ řekne Étienne po chvilce.

„Hm, děkuju. Ale to není moc velká odvaha, bránit se, když bojuju o holý život. A vůbec, nevykládej mi tu, jak jsem odvážná, a radši něco udělej!“

Étienne neodpoví. Udělá pár kroků od tábora, směrem k neprostupné tmě.

„Kdo ví, co asi byl zač.“

„Bojím se, že se vrátí.“

„Budu radši s tebou.“

„Celou noc?“

„Proč by ne. Ale myslím, že se už neukáže.“

„Snad máš pravdu.“

„Určitě. Ale pojďme radši k ohni.“

Přisedají k jednomu z ohňů. Lidé z doprovodného tábora se zde mísí s vojáky. Jeden z nich si pohrává s píšťalkou. Zkouší na ni zapískat pár písni, ale příliš mu to nejde. Étienne s Lorou pozorují oheň, je jim docela příjemně a obraz útočícího Sébastiena v dívčině mysli pomalu bledne.

„Ty jsi žil v Paříži, že?“ řekne Lora po chvilce, oči upřené do plamenů.

„Jo. Spoustu let. Viděl jsem revoluci... A ty hlavy pod gilotinou, ty už ani nespočítám.“

„Prý tam vymysleli nové náboženství?“

„Slyšelas o tom?“

„No, jasně. Najednou to přišlo i do Nice. Prý už se nechodí do kostelů, ale vyznává se nějaká... nejvyšší bytost?“

„Jo,“ usměje se Étienne. „Nejdřív byl ale Hébertův kult Rozumu. Říkali, že svoboda, pravda a rozum jsou ty nejdůležitější skutečnosti a že není žádný bůh. Strhávaly se kříže, oltáře se přejmenovávaly na oltáře rozumu. Na obřadech se vzývala pomyslná bohyně rozumu. Na jednom jsem byl. Bylo to zvláštní... takový nezvyk.“

„Podivné,“ zakrouť hlavou Lora. „Ale nakonec to nezní tak špatně... Rozum a svoboda. To je přece to hlavní pro všechny osvícence, ne?“

„Jenže vymáhat to terorem a uctívat tyhle pojmy na několikahodinových obřadech, to už mi nepřijde moc osvícenské... A ty jsi četla nějaké osvícence?“

Lora pokrčí rameny. V ohni se prolomí velké poleno a propadne celým infernem vatra až do jejího středu, kde jsou uhlíky nejžhavější.

„Nějaké knížky mám na prodej. Ale spíš jsem o nich slyšela ve strýcově salónu v Nice.“

„Aha. No, v Paříži se o nich taky hodně mluvilo. Vždycky se řeklo: Voltaire a Diderot. A pak se přidala další jména, podle toho, kdo byl zrovna u moci a o kom se smělo mluvit.“

„A co ten kult Nejvyšší bytosti?“

„S tím přišel Robespierre. Kult Rozumu se tehdy zakázal.“

„A viděls i jejich obřady?“

„Viděl... a jaké. Největší byl na Martově poli. To bys fakt musela zažít.“

Kolem ohně projde lehce připitý fyzilír a nabídne jim víno. Oba se trochu napijí a na pár okamžiků odmlčí. Lora ještě chvíli myslí na nová francouzská náboženství, pak se jí ale do mysli začne znovu drát nepřítelův útočník.

„Přijde mi... že možná měl na sobě cáry uniformy,“ vrátí se zas Lora k šílenému útočníkovi.

„Ten, co tě napadl?“

„Jo.“

„A byla to francouzská uniforma?“

„Myslím, že ano.“

„Že by dezertér?“

Étienne se zadívá na vrcholek ohně, kde ve studeném vzduchu hynou malé jiskry.

„Možná opravdu dezertoval,“ řekne po chvíli. „A hlad a výčitky ho zavedly zpátky. V těchto časech dezertuje hodně lidí.“

„Co vůbec někoho vede k dezerci?“

„No, asi hlavně strach.“

„Strach z bitvy?“

„Ano. Z bitvy... z bolesti, ze smrti. Z těch na druhé straně.“

„Máš takový strach?“

Étienne se pochmurně ušklíbne a rozhrábne horký popel klacíkem.

„Kdybys jen tušila.“

„Takže máš?“

„Samozřejmě. Pořád mám strašný strach.“

Lora se odmlčí a pak začne pozvolna.

„Chtěl jsi někdy taky... utéct?“

„Chvilku určitě. Pak to přešlo. Myslím, že to napadne skoro každého. Proslýchá se, že i generál Augereau jako mladý dezertoval.“

„Stejně si to neumím představit,“ řekne Lora a přitáhne si svrchník. „Jaké to je v bitvě. Možná budeš žít, možná ne... Možná přijdeš o nohy. Z té myšlenky musí jeden zešílet.“

„Ale nezešílí, když se naučí takové myšlenky nemít. Akorát to já ještě neumím.“

„No, mně stačí ten zážitek z dneška. Představuju si sama sebe mrtvou... Uškrcenou. Ještě teď je mi z toho divně.“

„Tam toho se už bát nemusíš. Stáhl ocas a je už dávno pryč.“

„Ty se ho nebojíš?“

Étienne se podrbe za uchem.

„Asi ani ne. Bojím se nepřátelských vojáků. Té vojenské mašinérie. Ale obyčejní hrubiáni... ty znám z Paříže. Pěknou řádku ožralých blbců jsme s kamarády prostě chytli za flígr a vyhodili dveřmi z hospody. Tak se na ně musí. Nikdy jinak.“

Naznačí rukama, jak vyhazuje opilce. Lora se trochu usměje. Opodál, u o něco větší vatry, je slyšet halekání vojáků i obyčejných chlapů. Hrají karty o peníze. Občas někdo vybuchne kvůli podvádění a strhne se bitka, ale za chvíli se zas plácají po ramenech, podávají si víno a hrají dál. Étienne naslouchá zvukům veselí, zatímco Lora začíná klimbat. Když položí vojákovi hlavu na rameno, chvíli jen poslouchá její dech. Hlídá ženin spánek, zároveň se však stále neklidněji dívá směrem ke karbaníkům.

„Jen klidně spi,“ řekne tiše, dotkne se jejího ramene, položí ji, přikryje dekou, vstane a vydá se k většímu ohni.

„Máte tady místo ještě pro jednoho?“

„Umíš to hrát?“

„Na tomhle jsem prakticky odkojený. Rozdej! Můžu se taky napít?“

Zatímco se Étienne dostává do nálady, dílem kvůli dobrým kartám a dílem pro sladké víno, na pokraji lesa se krčí Sébastien, hlavu mezi rameny, zuby vyceněné a oči plné nenávisti.

IX. Natržené ucho

Sébastien si narovná nos a vykřikne bolestí. Sbírá v tmavém lese síly a teprve po několika hodinách se zas vyplíží na jeho okraj. Na kraji tábora pozoruje mihotavá světélka ohňů. Nic neříká, jen temně mručí a to mručení jako by se dostalo až do Lořina snu a markytánka se s výkřikem probudí a vymotá z dek, které už beztak napůl ležely na zemi.

„Étienne?“ otáčí se a trochu drkotá zuby.

„Tady jsem.“

Étienne se tváří vesele a obličej má zarudlý. Sedá si vedle Lory, čemusi se uchechtává a nabízí jí plechový hrnek s vínem.

„Táhne z tebe jak ze sudu s kvasem,“ řekne Lora pohoršeně a přitáhne si deky zase k tělu.

„Ty naděláš,“ mávne Étienne rukou.

Noví kumpáni, které obral o pár sous i nějaký ten tabák, na něj mávnou rukou a rozchází se do tmy.

„Jsi opilý,“ konstatuje Lora.

„No a?“

„Slíbil jsi, že se mnou budeš.“

„Však jsem. Na, dej si!“

„Ne, děkuju.“

Étienne si promne mžourající oči a podívá se na oblohu.

„Za chvílku bude svítat. Už se nic nestane.“

„Tak já půjdu spát.“

Étienne nic neřekne. Dívá se na Loru a přemýšlí nad tím, jak se mu líbí. Několikrát málem otevře ústa, aby to řekl, a zvedne ruku, aby se jí dotkl. Hned jí dojde, co se mu honí hlavou, takže se prudce zvedne, hodí mu deky do náruči a dá si ruce v bok.

„Jdu spát. Doprovodíš mě?“

„Hm, no jo, jasně.“

Trochu se za ní potácí.

„Tak jsme tu...“

Chce ještě něco říct, ale ze tmy se jako přízrak vyloupne Sébastien a hned útočí palci Loře na obličej, jako by jí chtěl zatlačit oči do důlků.

„Ha!“ štěkne Étienne a vrhne se po něm.

Od pasu přitom vytrhne bodák a ožene se s ním jako s šavlí. Sébastien instinktivně nastaví ruku a konec bodáku mu udělá dlouhou tržnou ránu na předloktí. Vyjící muž, povzbuzený bolestí, divoce skočí po Étiennovi. Chvilí zápasí na zemi, ale Étienne, omámený vínem, drtivou většinu ran nestihne vykrýt. Sébastien se odkulí a jde zas po Loře. Étienne prudce vstane, ale zatočí se s ním celý svět.

„Pojď sem!“ křikne na Sébastiena a chce se po něm vrhnout, ale znovu zavravorá a odhalí se dalším ránám vyzáblého šílence: jedné na obličej, druhé do břicha.

„Nech mě! Nech mě!“ zmítá se Lora, kterou chytá za ramena a před obličejem jí cvaká čelistmi. „Pomoc!“

Nikdo nereaguje. Ani Étienne, který už jen leží, chvíli se svíjí a pak začne zvracet. Lora si vyprostí ruce a použije stejný útok, se kterým se předtím Sébastien vyřítil na ni: vmáčkne mu palce proti očím. Jen na chvíli, to už se Sébastien potácí pryč, ale ještě, než se vzdálí, tak Loru chytne poslepu za ucho a prudce škube. Dívčiným vědomím pronikne ostrá bolest a před očima se jí zatmí. Když zase vidí, je už Sébastien pryč. Étienne pořád leží vedle svých zvratků a za obrysy nedalekých hor se objevují první paprsky rána. Lora se zhrouť k zemi a se syknutím se dotkne svého ucha, aby si pak prohlédla prsty zalité krví.

Étienne se za chvíli vzpamatuje. Lora mu na nic neodpovídá, jen si stále ohmatává natržené ucho, jako by jej snad mohla pouhým dotykem zacelit.

„Pojď,“ řekne Étienne, zvedne bledou ženu a podpíraje ji zamíří k polnímu lékaři.

„Co se jí, u všech svatých, stalo?“ diví se Blaise a vytahuje polštářky, které hned napouští lihem. „To jste jí udělal vy?“

„Přepadl nás dezertér,“ vydechne Étienne a zavravorá, jak se mu znovu zatočí hlava. „Tam, na kraji tábora. Byl úplně... nepřičetný. Blázen. Jako zvíře...“

Blaise vzhledne.

„Jako zvíře? To mi něco připomíná.“

Potichu zakleje a ohlédne se na mladého pomocníka.

„Ty! Běž to vyřídit nějakému důstojníkovi. Že se tu potuluje nebezpečný šílenec! Jo, to bude ten od fyzilírů.“

„Od fyzilírů?“

Étienne nic nechápe, ale udělá se mu zas nevolno, tak jen přemýšlí nad tím, kde by si nejrychleji mohl sednout.

„Vy jste v pořádku?“

„Hm, jo. Jen se mi točí... ne, jsem v pořádku.“

Blaise už nic neříká. Dezinfikuje Loře – nyní napůl v mdlobách – tržnou ránu a začne šít.

„Máte štěstí, mademoiselle, nechybělo moc a byla byste bez ucha.“

Lora se na konci šití zas probere. Nic neříká, jen zklamaně kouká na Étienne. Chasseur zrovna začíná střízlivět a zaplavují ho výčitky svědomí. Během odpoledne vidí, jak vybraní vojáci – nakonec zcela bezvýsledně – hledají Sébastiena v okolních lesích. Mezitím on sám hledá Loru.

„Loro... je mi to líto...”

Nachází ji skoro až k večeru, na odvrácené straně tábora, kde noclehují granátníci. Prodává jim tabák a na Étienne ani nepohlédne.

„Nech mě být,” řekne konečně, když to Étienne nevydrží a chytne ji za rameno. „Už na mě nešahej, ano!”

„No tak, Loro, nečekal jsem, že bude tak silný. Měl sílu jako medvěd...”

„Jo tak medvěd!” dopálí se markytánka. „Byl jsi jak dělo! Nohy se ti pletly! I stará bába by tě v tom stavu přeprala! Prý medvěd! Pročs ho nevyvedl za flígr, jak jsi zvyklý z Paříže?”

Zakrouťí hlavou a popadne svůj vozík.

„A nech mě být, mám tu ještě práci.”

Étienne už neví, co říct, tak si jen povzdechne a vydá se opačným směrem. Lora za ním chvíli kouká, pak vztekle bouchne do vozíku a jde k další skupince granátníků, kteří už připravují večerní oheň. Nikdo si nic nechce koupit, ale granátníci se při delším ležení asi už nudí, protože jsou velmi hovorní, zejména tedy dva z nich, se kterými se Lora během večera spřátelí.

„Takže markytánka,” usměje se Ambroise a podá jí láhev s nakyslým vínem. „Prodáváš věci po táboře?”

„Taky pomáhám v kuchyni.”

Lora se pořádně napije, jako by chtěla zahnat vzpomínky i bolest v uchu. Pak se ušklíbne.

„O markytánkách se říkají i jiné věci, ale nevím, kde to jako vzniklo. Asi za to můžou ty vojenské písničky.”

Granátníci se zasmějí, ale nikdo to oplzle nerozvádí, jak by se nade vší pochybnost stalo mezi řadovou pěchotou. Lora se po granátnících rozhlíží a přijdou jí jaksi uhlazenější a mravnější než zbytek armády. Stejně tak si nemůže nevšimnout, že jsou mnohem robustnější a vyšší.

„Jo, znám tyhle písničky,” řekne Anatole zvesela.

„Hele,” ozve se jiný granátník. „A nejsi ty ta markytánka, co se poprala se šíleným fyzilírem? Přes den se o tom hodně mluvilo a pár našich chlapů ho pak muselo jít hledat do lesa.”

„Jo, to budu asi já.”

Skromně se pousměje, nadzvedne vlasy a ukáže sešité ucho. Granátníci uznale zamručí.

„Zřejmě to není vůbec med, být markytánkou v takovém prostředí,” řekne Ambroise.

„Někdy ne. Ale zvykla jsem si. Občas se dá i dobře vydělat. Člověk nakoupí tabák za dva sous a prodá za pět, protože někteří vojáci by za trochu sušeného listí prodali vlastní mámu.“

„Jo, to jo,“ směje se Anatole drsně.

Chvíli si ještě povídají a pak začnou zpívat. Nakonec většina granátníků jde spát nebo na hlídku, jen Ambroise sedí dál s Lorou a pozoruje pulzující polena v útrobách vatry.

„Dneska už do doprovodného asi nedojdu.“

„Můžeš přespat někde tady. Určitě se místo najde.“

Lora po něm blýskne očima, ale Ambroise pokrčí rameny a zatváří se nevinně.

„Je ještě víno?“

Granátník obrátí flašku a neochotně z ní vypadne poslední kapka.

„Zatraceně. A zrovna dneska bych si ještě dala.“

„Ty se s ničím nerozpakuješ, že?“

„Dneska je mi všechno jedno. Po té minulé noci mám chuť se ve vínu přímo utopit...“

„Tak jdem!“ zvedne se Ambroise zvesela. „Nějaké přece seženem.“

Kráčejí podél ohňů. U některých je veselo, u jiných vládne tichý hovor a u dalších se pak ozývá jen praskání dřeva v plamenech.

„Ambroise, Ambroise,“ opakuje si Lora. „Neslyšela jsem o tobě už? Nemluvalo se o čarovném střelci Ambroisovi?“

„No vidíš, to jsme se sešli: čarovný střelec a bojovná markytánka!“

V polní kuchyni zastihnou Monicu. Klečí u kádě a drhne rošty od mastnoty. Lora s ní prohodí pár slov, pak obejdou stan polní kuchyně a vytáhnou z bedny dvě flašky vína.

„Kdyby mě viděl Lorenzo, jak to tu vykrádám,“ špitne Lora.

„Tak by si dal s tebou, ne?“

„Možná.“

Krátce se zasmějí a Ambroise vytáhne zátku.

„Dragouni prý hrdla usekávají šavlí,“ řekne a přihne si. „My granátníci už nemáme šavle ani granáty. Jenom ta pověst urputných rváčů nám zůstala.“

„Nemáte granáty?“

Ambroise pokrčí rameny.

„Přestaly se používat, když se zlepšila přesnost předovek.“

Lora si pořádně přihne. Nejradši by se opila a šla dát Étiennovi facku, ale kdo ví, kde ten teď je. Ať si tam je! Ona už ho nechce vidět.

„Hele,“ ozve se Ambroise zamyšleně. „Ta dívka, co tam čistila rošty. To je ta, jak ji dragouni vyvlekli z hořícího domu, ne?“

Lora kývne hlavou.

„Našla jsem jí práci. Od té doby mi přijde... trochu uzdravená. Ne zdravá, to už asi nebude nikdy, víš, ale prostě... je to s ní lepší.“

„To je od tebe hezké, žes jí to domluvila. Lepší než nic.“

„Jo. Rozhodně lepší než sedět a vzpomínat, co bylo. Její otec teď spravuje vojákům kalhoty.“

Dorazí zpátky k ohni. Tou dobou už je první flaška skoro pryč a Ambroise – znovu s lítostí, že nemá šavli – otevírá druhou.

„Náhodou to vypadá už docela dobře,“ řekne Ambroise a ukáže na Lořino ucho.

„Budu přes to asi nosit vlasy. Takhle. No... jsou horší věci. Jsem ráda, že mě neuškrtil.“

„Nevěděl, na koho si troufá,“ pousměje se Ambroise a hodí špunt do ohniště.

„Proč vlastně dezertéři nepřejdou k nepříteli?“ nadhodí Lora. „Určitě znají spoustu cenných věcí, které by jim mohli říct.“

„Jenže oni většinou neutíkají od nás. Utíkají od války. A ta by na ně čekala i tam.“

„Hm. To je asi pravda.“

„A pak, ani nepřítel nemá rád zběhy. Informace se mu hodí, ale taky ví, že kdo zradil jednou, může klidně zas. Určitě by se s nimi příliš nemazali. Ale ten, co tě napadl, ten byl šílený, ne? Ten by asi byl Rakušanům úplně na nic.“

„To ano. Napadlo mě to jen tak všeobecně. Tys někdy uvažoval, že utečeš?“

„Já? Ne.“

Ambroise se tváří skoro uraženě.

„Opravdu nikdy?“

„Ne, nikdy. Proč bych měl?“

Někde v dálce zavýje na měsíc vlk.

„Prý to každého někdy napadne.“

„To říkají ti, co na to sami myslí, ale nechtějí se cítit tak špatně.“

Lora se zamračí, když si zas vzpomene na Étienna. V dálce odpoví svým vytím další vlci.

„No jo. Asi to tak bude,“ řekne Lora nakonec.

„Pojďme obrátit list,“ zasměje se Ambroise. „O dezerci není dobré ani mluvit.“

„Tak dobře... Hm... Slyšela jsem, že je Napoleon skrček. Je to pravda?“

Ambroise se hlasitě rozchechtá.

„Ještě lepší téma! Opravdu!“

Když se uklidní, přihne si vína a podá flašku Loře.

„Sám jsem ho viděl jen párkrát, a ne zrovna zblízka, ale ani mi tak nepříjde. Asi to je tím, že bývá často obklopen mnohem většími vojáky.“

„Třeba granátníky?“

„No, třeba. Nebo generálskou gardou.“

Vlci znovu vyjí a celý koncert doplňují cvrčci, sovy a další zvířata. Granátník s markytánkou ještě několikrát změní téma a ráno se probouzejí pod jednou přikrývkou ve stanu s vydýchaným vzduchem.

„Co je s tebou?“ řekne Ambroise, když pak vidí, jak je Lora zasmušilá.

Dívka se shýbne k latoru, nabere vodu a chrstne si ji do obličeje. Otočí se k Ambroisovi.

„Já nevím. Jen nechci, aby to vypadalo, no... že jsem opravdu nějaká lehká holka.“

„Proč by to tak mělo vypadat?“

Lora se poškrábe za sešitým uchem a srovná si ve vlasech sponku.

„Nevím. Nevypadá?“

Ambroise se zasměje a taky se skloní k džberu.

„Myslím, že ne.“

Loře se uleví a taky se usměje. Ambroise působí příjemně a docela nad věcí. Musí pak jít za povinnostmi, ale během dne, když mají čas, spolu ještě rozmlouvají.

„Kdo je mezi granátníky tvůj nejlepší přítel?“ zeptá se Lora.

„Jmenoval se Didier. Padl před nějakou dobou.“

Ambroise se snaží tvářit, jako by o nic nešlo, ale Loře neunikne, že je to pro něj nepříjemné téma.

„To mě mrzí,“ řekne a sevře mu ruku, načež rychle změní téma.

„Vidělas dneska tu dívku, co ji zachránili dragouni?“

„Dnes ne... Proč se ptáš?“

Ambroise se zatváří neurčitě.

„Nevím. Jen jsem nad tím tak přemýšlel. Že to jsou teď docela složité časy pro ženy.“

„Ale to asi i pro muže, ne?“

„Asi jo. Ta dívka musí být každopádně hodně silná, když se z toho tak oklepala.“

„Silná,“ opakuje si Lora polohlasně.

„Ano. Taky jsi silná.“

„Nejsem.“

„Jsi... ubránila ses tomu bláznovi, ne?“

„Udělala jsem to, co by udělal kdokoliv zahnaný do kouta. I zvířata mají tolik odvahy.“

„Ne nutně. Spousta zvířat tváří v tvář násilí jen ztuhne a čeká, co bude. Tys bojovala.“

Lora mlčí, zamyšleně vykračuje mezi stany a odkopává kamínky.

„Ambroisi?“

„Ano?“

„Chtěla bych tě o něco poprosit... i když to možná bude znít hloupě.“

„Poslouchám.“

„Naučíš mě nějaké základy boje?“

Granátník se zasměje.

„No, ale já nemám šavli... a ty už vůbec nemáš šavli. S čím se chceš učit? S bodákem?“

„Nevím. Třeba jen tak. S rukama a nohama. Nebo... s nožem.“

„Loro,“ řekne Ambroise udiveně a chce říct něco moralizujícího, ale nakonec si jen povzdechne: „Co s tebou nadělám. Tak jo. Pojď sem. Představ si, že tě takhle chytnu... Co uděláš? Aha, vidíš, nemůžeš se z toho dostat... protože sebou meleš jak vylovená štika. Musíš se uklidnit, zapřít, zpevni břicho, tady dát loket... jo, takhle... vidíš, máš talent. Tak. A teď mě praštíš. Au!“

Lora se směje jak dítě, které si poprvé pouští draka.

„Promiň! Nebolelo to moc?“

„Ne, v pořádku. Jsi dobrá. Máš to v sobě. Ale zkus se mi vyprostit teď!“

Sevře ji silněji než předtím, párkrát s ní zatočí a jejich rty se střetnou. Lora se nevzpírá, nedává nikam loket a ani ho neudeří.

Pro jednu se nechce vyprostit.

X. Výkřiky v lese

V teplém květnovém vzduchu visí jakési nebezpečí. Všichni to cítí. Nejvyšší generálové – Masséna, Auegereau a samozřejmě Bonaparte – jsou často vidět na vyvýšených místech. Na koních a se siluetami širokých klobouků, dívají se do kraje, ukazují prstem a plánují. Pochody jsou delší a hlídky znásobené. Nepřítel, vedený Johannem Beaulieuem a Karlem Sebottendorfem, je blízko. Jako by si francouzský s rakouským vojákem zas hleděli do očí, hrudníky odvážně nadmuté a pěsti zaťaté až do krve.

„Proti tomuhle budou ty předchozí bitvy nic,“ odtuší chmurně Rémy a vyplivne stéblo. „Říká se, že tahle to všechno rozhodne. Co ty na to, Étienne? Že bychom je rozmázli a šli domů?“

Étienne mlčky sleduje, jak na vyvýšeninu stoupá za generály Bacler a o něčem s Napoleonem důvěrně mluví. Kdo ví, co plánují. Jisté je, že až to začne, budou zas pryč všechny osobní starosti a zůstane jen touha žít. A pak... cesta domů? To by bylo lákavé.

Mezi stany se mihne povědomý vozík. Étienne opustí přítele a spěchá tím směrem.

„Chystá se obrovská bitva, slyšelas to, Loro?“

Bez odpovědi. Alespoň to zkusil. Nejprve chce odejít, ale nakonec mu to nedá.

„Tebe to ještě nepřešlo? Je to už týden...“

„Už týden?“ otočí se vztekle. „Ukážu ti, co se vůbec nezahojilo za ten tvůj týden...“

Odhrne si vlasy a odhalí pokřivené ucho.

„Kolem je spousta vojáků, co má nějaké horší zranění...“

„Běž do háje. Nechci se s tebou bavit.“

„Jako bych ti to snad udělal já!“ rozhodí Étienne rukama.

„Ne... ale je to tvoje chyba! Prý, že mě pohlídáš! Nebýt tebe, nebyla bych ani venku u ohně. Třeba by mě ani nenašel. Úplně by stačilo, kdyby ses tak neopil!“

„Mám se znovu omluvit?“

„A proč? O co ti vlastně jde?“

Étienne přešlápne na místě a začne si zbůhdarma hrát s věcmi na vozíku.

„Chci si něco koupit.“

„Nech mě být.“

„Nemůžu si nic koupit?“

„Ne.“

Začíná být rozmrzelý. A co vlastně čekal? Stejně s ním nechtěla nic mít. Jen si párkrát povídali. Prý se snad tahá s nějakým granátníkem. Kdyby aspoň přijala omluvu.

„Spíš s nějakým granátníkem, že jo?“

Ani neví, jak to z něho vyjelo.

„Jo, o tohle tu jde? Co je ti vůbec po tom? Co si vůbec myslíš? Nakráčíš si tu s další trapnou omluvou nebo co to mělo být a pak se má stát co? Měla bych říct fajn, je to v pořádku, a ty bys mě pak povalil někde do trávy a...“

„Nech toho,“ zamručí Étienne, který už lituje svých slov.

„Co by na to asi řekla Caroline?“

„Co by...“

Étienne polkne další slova a mávne rukou. Chce to nechat být, ale znovu ho zaplaví vlna vzteku, částečně na ni a částečně pak k sobě samotnému. Odepne váček s penězi a natáhne ruku.

„Co takhle?“

„Co jako?“

„No... chci si něco koupit...“

Dal zvláštní důraz na „něco“ a tvářil se přitom jak pitomec. Lora se zarazí. Étienne hned pochopí, že překročil pomyslnou hranici, ale už si nemůže pomoci.

„Nebo granátníci platí líp?“

Poslední slovo spíš zaskuhrá, protože je mu z celé situace trapně ještě dřív, než Lora stihne zareagovat. A pak vidí jen její zrudlou tvář a letí po něm pár cetek, které Loře namátkou přišly pod ruku, mimo jiné mimořádně ošklivý obrázek s výjevem z bitvy. Kryje se rukou, mumlá jakousi omluvu, ale na tu je už pozdě, a tak se ztrácí mezi stany.

Lora se večer baví s Ambroisem o různých věcech, ale myšlenky se jí pořád vrací k Sébastienově útoku a k urážce, se kterou vyrukoval Étienne. Kouká do ohně, jen částečně poslouchá Ambroise a mračí se. Proč ji to, co řekl, vlastně tak naštvalo? Je to častý omyl. Tedy... omyl. Některé markytánky si určitě vydělávají i takhle. Sama o tom někdy vtipkuje. Ne... naštvalo ji to právě proto, že to nebyl omyl. To, co řekl a jak to řekl... schválně ji chtěl co nejcitelněji zasáhnout. Útočil přímo a neomaleně na její hrdost.

Ambroise s ostatními mluví jen o bitvě, která je v Lombardii nade vší pochybnost čeká. Když se pak ostatní granátníci začnou bavit spolu, chce změnit téma a Ambroisovi se svěřit, ale on je pořád myšlenkami u vojenských manévřů. Ach jo! Běž si tam stoupnout na ten kopec s generály, pomyslí si Lora zlostně. Stůjte si tam všichni a veledůležitě plánujte, jak to provést, aby mraky dalších lidí úplně zbytečně – kvůli zemi, penězům a politice – umíraly. Nebo ještě líp: běžte si do lesů za tím šíleným dezertérem, jehož jediným jazykem je násilí.

Několikrát se ji Ambroise snaží utěšit, i když je vidět, že jí zrovna pilně nenaslouchal. Jeho slova jsou dobře mířená, ale cítí z nich spíš tendenci vše bagatelizovat. Nejdřív ji to dopaluje, pak se uklidní a přijde rezignace. Mohla to očekávat. Ambroise myslí jen na bitvu. Je to jeho

práce. Je to jeho potenciální smrt. Možná je fakt jen hloupá holka, co si myslí, že její bolístky a uražená pýcha budou zajímat vojáky, kteří jen dostanou rozkaz a jdou vraždit... nebo se nechat zavraždit.

Škoda, že si nerozumíme, Ambroisi. A ani při nejlepší vůli si nemůžeme rozumět. Můžem si jen poskytnout komfort, ale žijeme v jiných světech. S těmito myšlenkami se odplaví zbytky pocitů. Ano, tak to je. Dva světy. Granátník a markytánka nejsou nikdy skutečně spolu. Jsou jen jeden v mysli toho druhého na návštěvě. Dál přemýšlí už jen nad Sébastienem a ten se mezitím potácí lesním kapradím s modrými očima plnými agónie. Rána od Étienнова bodáku, táhnoucí se od zápěstí k lokti, je ošklivě zbarvená, zapáchá a vystřeluje z ní bolest. Sébastien ráno hltal vodu ze studánky, přesto má zase nesnesitelnou žízeň. Vyčerpaný se doplazí k mechem obrostlé lesní chýši, snad staré hájovně, kterou už docela pohltil les.

Překročí zápraží, překoná bolest a napřímí se. Chce projít trouchnivými dveřmi a v přístřeší se na chvíli skrýt před večerním chladem, ale najednou se dívá do prošedivělé tváře vousatého muže. Chlap s prostým výrazem, širokým čelem a těžkým obuškem v ruce vypadá jako sedlák, kterého válka a bída vyhnaly do lesů.

„Tati?“ ozve se dětský hlas.

Za šedivým mužem se objeví malý hoch v otrhaných šatech. Vyděšeně se dívá na Sébastiena a vypadá to, že se rozpláče.

„Alberto!“ zavolá dívka s divoce rozcuchanými vlasy, podle věku ještě ne úplně dospělá, a chlapce odtáhne pryč.

Vousáč zamručí a vypadá to, že chce Sébastiena přetáhnout obuchem. Ten udělá dva kroky, snad aby také zaútočil, ale pak zavravorá a padne překvapenému muži přímo do náruče.

„Nemám z něho dobrý pocit,“ říká postarší ženský hlas.

„Budeme obezřetní. Nespustíme ho z očí,“ odpovídá hluboký mužský bas.

„Ublíží nám?“ zeptá se chlapec.

„Ne, když ho budu hlídat,“ odvětví zase muž, zřejmě chlapcův otec.

Sébastien s námahou otevře oči. Leží v ponuré místnosti s plesnivým pachem ve vzduchu. Rozpadlé stěny hájovny jsou vyspravené plachtami a stočenými hadry, země je plná příkrývek a v koutech leží poházené kůstky zajíců.

„Je to asi dezertér,“ řekne po chvíli muž.

Sedí u dveří, pádný obušek přes kolena. Starší žena, nejspíše jeho manželka, stojí vedle něj, v koutě se pak tisknou dospívající dívka s vystrašeným klukem.

„Utekl od Francouzů?“ špitne žena.

„Myslím, že ano.“

„Ts! Měli bychom se ho zbavit.“

„Podívej na něho... Je skoro mrtvý.“

„No a? Ještě nám může ublížit.“

„Nedorazíme tady přece raněného.“

„Proč by ne? Mají snad vojáci víc slitování?“

Sébastien si všimne, že má provizorně ovázanou ruku. Rána mokvá a silně zapáchá i přes obvazy.

„Potřebuje pomoc,“ řekne zas muž. „Budu ho hlídat. Buď se uzdraví a pak uvidíme. Nebo umře a bude to, no.“

„A když se uzdraví? Prozradí nás!“

„Jestli je to zběh, tak se nemůže vrátit. Komu by nás prozradil? Možná nás právě zavede pryč od toho všeho!“

Žena už na nic neodpoví a v dalších chvílích následuje něco, co se jen stěží dá nazvat večerí. Ze skromných zásob rozdělují rodiče většinu dětem. Když po krátké chvilce všichni dojí, žena se s viditelnou slabostí zvedne.

„Jdu spát. Nepouštěj ho z očí, Giraldo.“

Žena políbí vousáče na plochou tvář a odejde do jiné místnosti. Svíčky vyhoří a nastane tma, do níž se z lesa ozývají zvuky zvířat a větru v korunách.

„Mám vám vyměnit obvazy,“ ozve se tichý hlas dívky se slepenými vlasy a plachým pohledem. „A tady je voda...“

Sébastien se lačně napije a odevzdaně si nechá vyměnit mokrý hadr na ruce za suchý. Za dívčíným ramenem vidí Giralda. Stále má oči otevřené, dívá se na něj a jako by bezhlasně něco říkal sám sobě.

„Neublížíte nám, že ne?“ řekne děvče.

Sébastien jí pohlédne do očí a ona ucukne.

„Už ho nech, Eleno,“ ozve se otec a dívka jde poslušně za ním.

„Co asi všechno zažil,“ šeptá otci. „Vidím to na něm. Musel vidět strašné věci.“

„Radši se k němu už moc nepřibližuj. Tyhle obvazy mu musí vydržet.“

„Budu se za něj modlit.“

„Hm. Hlavně se trochu vyspi. Dobrou noc, Eleno.“

„Dobrou noc, tati.“

Malý hoch v místnosti není. Zjevně šel spát do jiné části hájovny s matkou. Dívka se schoulí v koutě a usne, jen Giraldovy oči se jako dvě mrtvé svíčky vznášejí ve tmě.

„Je to pravda? Zažil jsi hrozné věci?“

Sébastien neodpoví.

„Určitě ano. Utekl jsi přímo z bitvy? Hm. Nic nepovíš, co? Taky dobře.“

Za svítání jde Elena před hájovnu pro vodu. Giralda na chvíli přemůže spánek a Sébastien zase nabere trochu sil. Postaví se, zavravorá a shrbený jako vlkodlak vykročí k sedlákovu. Zaryje mu nehty do očí a křičícího pak utluče obuškem. Jeho ženu potká v chodbě hájovny. Přitiskne ji obuškem ke stěně a tlačí proti krku tak dlouho, až se ozve prasknutí a žena na něj vychrlí spršku krve. Přerývaně dýchající dívku dostihne po krátkém běhu mezi stromy. V ranní mlze ji utluče mnoha ranami obuškem. Její výkřiky pronikají stínem jako lesní rohy z podsvětí a vyděšené ptáky vzletají k obloze.

Sébastien se vrátí do domu a zvířecky začenichá. Skoro neomylně jde do místnosti, které vévodí stará dubová postel, v níž snad kdysi spal místní hajný. Sáhne pod ni, vytáhne chlapce za nohu a jedinou ranou ukončí dětský křik zoufalství, z něž tuhne krev v žilách.

Jde lesem. Co chvíli se opírá a krev z rukou nechává na kůře stromů. Znovu kolabuje v úvozu nedaleko kraje lesa, kde jej během dne najdou vojáci, hledající větve pod kotlík.

„To je přece ten fyzilír!“ volá překvapeně Blaise, když mu jej navečer přinesou. „Příště ho musíme lépe přivázat.“

„Jestli by mu už nebylo líp mrtvému,“ utrousí pomocník. „Stejně je to dezertér.“

„Hippokratova přísaha, příteli. Až ho vyléčím, tak si ho můžou třeba pověsit.“

Sáhne neklidně spícímu Sébastienovi na čelo.

„Přímo hoří. A srdce mu tluče jako splašené. Proboha... kdo dělal tohle?“

S výrazem odporu rozbálí obvazy a na chvíli se odvrátí, když spatří zanícenou ruku.

„Co s tím?“ nakukuje pomocník.

„Uřezat. Hned.“

Z pouzdra vybalí skalpely a pilku na kosti.

„I tak nejspíš nepřezijí. Držte ho! I vy! Pojdte sem, vojáku. Tady ho držte!“

Pustí se do krvavé práce. Sébastien vytřeští oči, propne se a na rtech se mu udělá růžová pěna. Když ruku konečně oddělí a ránu zafačují, Sébastien upadá do spánku plného bizarních nočních můr.

„Pořádně ho svažte. Ať se z toho tentokrát nedostane.“

„Ten bude mít sotva sílu.“

„U něj jeden nikdy neví. A běžte někomu vzkázat, že ho máme.“

Blaise si jde umýt ruce a navečer tiše sedí u své porce jídla. Kouká na Monicu s Lorou, jak rozdávají další porce.

„Těžký den?“

Přisedne si Germain, se kterým Blaise kdysi pracoval pro germanderii.

„Našli toho dezertéra, co útočil na doprovodný tábor,“ řekne felčar unaveně.

„Myslíš toho tvého revenanta?“

„Cože?“

„Tak ho pokřtil Bacler. Prostě toho šilence.“

„Jo. Je to on.“

Germain tiše hvízdne, hodí do kaše malý příděl másla a hned vedle zaboří lžící.

„Neuteče zase?“

„Dneska jsem mu amputoval pravačku. Pravděpodobně nedožije rána. Co znamená... hm, revenant?“

„Ten, co se vrátil z hrobu.“

„Aha.“

Blaise se trochu zachvěje. Děsivě hubený muž v cárech uniformy, špinavý od krve. Revenant. Podvědomě se otočí, jako by mu přízrak stál za zády.

„Jsi v pořádku?“

„Jo. Asi jo. Půjdu ho zkontrolovat a lehnout si.“

Když míří k lékařskému stanu, má pocit, jako by procházel branami od podsvětí. Sébastien spí. Jedinou pěst má zaťatou. Jinak působí klidně.

„Snad se tě brzo zbavím.“

Blaise se unaveně posadí a naslouchá táborovému mumraji. Všichni se chystají na bitvu. Nemůžou spát. Nemůžou dočkat rána. Brzy to přijde.

A až to skončí, začne zase jeho práce.

XI. Hrdinové od Lodi

André Masséna se dívá na Bonapartova záda a dal by cokoliv za to, aby mohl na chvíli nahlédnout do jeho hlavy. Napoleon vítězně svedl šest bitev během osmnácti dní. Po dobytí Cherasca podepsal sardinský král příměří a stáhl své lidi z Alessandrie a dalších měst v okolí, čímž umožnil přechod řeky Pádu. Tak se Italská armáda spojila s Alpskou do jednoho respekt budícího celku. Poté se Korsičan řídil prastarým vojenským heslem „rozděl a panuj“. Napoleon poslal Séruriera mást rakouské jednotky u Valenzy, Augereaua zase přebrodit Pád u Piacenzy. Především poslední rozkaz ovšem kvitoval Masséna s nadšením, protože Augereau byl stále divější a mohl by snadno strhnout k sobě pozornost, která – jak byl Masséna přesvědčen – měla náležet jemu.

„Generála Laharpa zastřelili prý jeho vlastní vojáci,“ řekne do ticha Napoleon. „Je to možné, André? To máme tak mizerně vycvičenou armádu?“

„Byla to složitá operace,“ pokrčí Masséna rameny, náhle vytržen z myšlenek. „A byla tma.“

„Tma,“ opakuje Napoleon a kroutí hlavou. „Škoda. Kde tady seženu dobrého generála?“

Zas tak dobrý nebyl, pomyslí si Masséna.

„Beaulieu nesmí ustoupit za Addu,“ změní Bonaparte téma. „Musíme ho rozdrtit a Sebottendorfa taky a potom táhnout na Miláno.“

„Přejdeme tedy most v Lodi?“

„Ano.“

„Budou to předvídat.“

„S tím počítám.“

Přijíždí Napoleonův adjutant, mladý a odvážný Jean-Baptiste Muiron, který sotva zastaví koně, už chrlí žhavé novinky.

„Předsunutá stráž pronásleduje rakouský zadní voj, monsieur generále. Směřují k Lodi.“

Korsičan se otočí a netečně usměje.

„Kdo jim velí?“

„Prý Josip Vukasovič.“

„Toho ani neznám. Dallemagne to s ním snad vyřídí rychle. Ale musíme vzít hlavní voj a jít mu na pomoc. Sám ten most nepřejde.“

Masséna pokýve hlavou a pohlédne na kopce. Někde za nimi brigádní generál Claude Dallemagne pochoduje v čele tří tisíc elitních jednotek. Někde tam, v srdci Lombardie, teče řeka Adda, která se brzy zbarví krví.

„Připravte své muže k pochodu.“

„Rozkaz.“

Massénova mysl naposledy zaletí k Dallemagnovi, který tou dobou dává první povel k útoku, po kterém bubny neklidně víří. Je krátce po ránu a Ambroisovy nohy jsou ještě ztuhlé z dlouhého pronásledování. Bubeník zvedne paličky a do ticha se ozve trubka. Nesmlouvavým, jasným a táhlým hlasem.

„Pal!“

Ambroise střílí a láduje. Jeho útvar postupuje kupředu. Jeden kumpán padl. Granátníci ho překročí. Střílí po nepříteli stále víc zblízka.

Kdybys tu tak byl, Didiere. Cítil bych se líp.

Puška štěkne. Rakouskému vojákovi nadskočí čapka. Padne na kolena.

„Bodáky!“

Ambroise běží, křičí a bodá. Granátníci prochází nepřítelem jak ženci obilím.

„Tlačíme je k Lodi!“ štěkne Dallemagne k pobočnickovi a sám popožene koně.

Chorvatskému baronu Vukasovičovi nezbyvá než ustupovat k městu, které se začíná vykreslovat v ranní mlze.

„Mají posily!“

Dallemagne se otočí ve směru, kterým muži ukazují. K Vukasovičově dvěma batalionům, nyní skoro rozprášeným, se od města blíží čerstvé oddíly.

„Rosselmini!“ zakaboní se Dallemagne. „Nenecháme se rozptýlit!“

Ambroise vytrhne nepříteli bodák z útrob. Vukasovičovi grenzeři neboli hraničáři se bijí, jako by pohrdali smrtí, ale chybí jim souhra a disciplína. Jejich útvary se trhají na menší a menší, a nakonec na osamělé muže, bojující a umírající jako staří lvi, kteří vycítili, že přišel jejich čas. Rosselmini zatím útočí s batalionem pěchoty a dvěma skvadrami uherských uhlanů, kteří v sedlech točí šavlemi a divoce vyjí. Útok jízdy na chvíli rozhodí přední linie Francouzů, ale díry v útvarech elitních granátníků se okamžitě zacelí muži ze zadních řad a na jezdce dopadá salva za salvou.

„Karé!“

Granátníci v sevřeném čtvercovém útvaru decimují uherské jezdce, ať se hnou kamkoliv. Uhlan s ježatými kníry a jiskřivým pohledem naposled zahrozí šavlí. Prošívanou košili mu zalije krev, obrátí oči v sloup, protočí se v sedle a spadne na zem. Kůň neklidně zaržá a začne utíkat, ale zasáhne ho zbloudilá střela. Zvíře klopýtne, padne na bok a rozpráší hlínu na okolní bojovníky.

„Pochodem vchod!“

Vukasovič i Rosselmini ustupují k Lodi. Francouzi se neradují. Ví, že bitva teprve začala. Za poledního slunce vstupují mezi první budovy v Lodi. Do hnědých zdí malebných domků, místy obrostlých vínem, se opírá sílící slunce.

„Zajistěte břeh!“ rozkazuje Dallemagne.

Obrana města je spíše chabá a Francouzi jsou brzy u řeky Addy. Hladina se leskne jako zrcadlo a odráží se v ní dlouhý dřevěný most.

„Kryjte se!“

Druhý břeh je plný nepřátel. Čtrnáct rakouských děl střílí přes řeku a boří domy, mezi nimiž se kryjí Dallemagnovi muži. Rakouská pěchota občas vystřelí na druhý břeh, ale nemůže nic trefit. Spíš se snaží získat čas pro příjezd tolik očekávané neapolské kavalerie.

„Sebottendorf si musí strachy kousat nehty,“ pronese Dallemagne, jakmile se k němu dostanou Napoleon s Beaumontem a Massénou. „Když slyšel, jak dopadli jeho hraničáři.“

„Za chvíli mu na pomoc dorazí přes šest tisíc jezdců,“ podotkne Beaumont.

„Jestli dorazí tak rychle, budou naprosto vyčerpaní,“ mávne Napoleon rukou. „Čehož využijeme. André, Claude, vy hlídejte s divizemi břeh.“

Masséna kývne hlavou a jde dát příslušné rozkazy. Neustále musí myslet na to, že Augereau, kterého v hlavě pasoval na svého hlavního rivala, se operace neúčastní a nepřípadně mu tak žádná sláva. Má z toho radost a umiňuje si, že ukáže Bonapartovi, kdo je jeho pravým bičem božím.

„Vy připravte kavalerii na pozice.“

Beaumont spěchá k plukovníkovi Michelovi Ordenerovi, aby společně zkontrolovali linie dragounů a řadové jízdy.

„Budou bránit tu řeku, dokud se nesetmí,“ řekne Masséna do burácení děl. „Sebottendorf určitě nebude ustupovat za světla.“

Otočí se nazpátek a pohlédne na vyvýšeninu, kde už Francouzi rozkládají svou artilérii. Nade vši pochybnost je u toho sám armádní generál Bonaparte, o kterém se říká, že občas některé dělo osobně přijde zaměřit.

„Monsieur divizní generále,“ vydechuje uřícený granátník, když dorazí k Massénovi. „Rakušané chtějí zničit most! Zapálí ho!“

Masséna zakleje a mávne rukou na pobočníka.

„K mostu! Budeme střílet po celé jeho délce!“

Ambroise se s granátníky dává do přesunu podél řeky. Na vlastní oči vidí, jak dělová koule utrhne ruku, rameno a hlavu muži o dvě řady před ním a jak celá jiná řada klesne pod palbou rakouských jägerů rozestavěných po mostě.

„Tam jsou!“

Masséna, který sám cítí, jak kolem něj lítají kule, ukáže rukou. Zatímco střelci z mostu pálí salvu za salvou, ženisté se pod mostem brodí s pochodněmi a petrolejem.

„Nesmí most zničit!“ křikne Masséna.

Útok granátníků, postupujících přímo do palby, kryjí jednotky fyzilírů a chasseurů. V členitém terénu na pobřeží nemá formace smysl a všichni se kryjí, jak umí. Étienne, přikrčený za drolícím se kamenem, zastřelí rakouského vojáka a míří na dalšího. Jägeri ustupují z mostu a ženisty nemá kdo krýt. Za chvíli se stahují i oni.

Už nemám strach; ani se netřesu, uvědomí si Étienne.

Vstane a nadechne se. Pušky už přestaly halasit, ale do náhlého ticha zaburácelo dělo. Étienne vidí granátníky i fyzilíry létat vzduchem. Spolu s ostatními se dere k břehu a brodí řekou plnou mrtvých těl. Pomáhá vytahovat ty, kteří ještě žijí.

„Držím tě!“

Vytahuje granátníka, který je mnohem robustnější a těžší než on sám. Napíná všechny svaly.

„Pomozte mi! Tady!“

Přiskočí další chasseuri a táhnou na břeh granátníka, který je zjevně otřesen dopadem dělové koule.

„Díky,“ řekne Ambroise tiše, když přijde k sobě, a chytne Étienna za rameno. „Podepři mě.“

„Stáhnout se! Do bezpečné vzdálenosti!“ volají důstojníci.

Za mnoha hlavami je vidět Masséna, jak vítězoslavně gestikuluje a obrací koně.

„Jdeme!“ opakuje Étienne granátníkovi i sobě.

Jsou skoro u zbytku divize, když zas zarachotí děla a kartáčové střely vytvoří peklo na zemi.

„Pojď! Vstávej!“ ozve se do tmy Ambroisův hlas.

Étienne mrká a dívá se nad sebe. Granátník ho tahá za ruku.

„Dostal jsem to...“

„Nedostal. Jen tě zasáhla hlína s kamením. Tak dělej!“

Étienne si uvědomí, že je obalený hlínou a uniformu i kůži má rozedřenou úlomky pískovce.

„Měl jsi zatracené štěstí,“ dodá ještě Ambroise, když se Étienne konečně zvedne.

Dál se podpírají oba navzájem. Když jsou už u divize a vidí zase Massénu, jak vydává rozkaz k utvoření formací, cítí se oba už lépe.

„Přežili jsme,“ sykne Ambroise a s širokým úsměvem poplácá Étienna po rameni.

„Jo, sakra, přežili...“ vyrazí ze sebe Étienne, odplivne si a jde k chasseurským řadám.

To už Masséna vypráví Bonapartovi o své vojenské operaci, ten má ale oči upřené jen na záseky s děly, která celé odpoledne plivou oheň.

„Připravte druhý batalion karabiníků k útoku,“ ukazuje Napoleon. „Monsieur Beaumont ať vyrazí s kavalerií proti proudu a přebrodí řeku.“

„Rozkaz!“

Důstojníci se poklusem rozeběhnou.

„Už bylo na čase,“ komentuje Théo rozkazy k přesunu jízdy. „Myslel jsem, že tady...“

Větu nedokončí, protože rakouská střela změní blízkou stěnu v suť. Théo vykřikne a sevře si tvář. Battista vykašle prach, odplivne si a nakloní se ke kamarádovi.

„Mám to v oku!“

„Merde! Potřebuješ doktora!“

„Ne...“

Théo si zarudlé oko promne.

„To bude dobré. Pak si to vypláchnu. Ah... ale bolí to jako peklo.“

„Jak myslíš.“

Za zvuku trubky popohánějí koně a jedou podél Addy. Obloha začíná šednout.

„Dobudeme most, než se setmí,“ oznámí Napoleon. „Jdeme! Do útoku!“

Sloupec elitních vojáků vyrazí po mostě. S nimi jdou, nyní už bez koně, Masséna, Cervoni, Dallemagne a pár dalších důstojníků. Napoleon sám se na začátku mostu, pod palbou Rakušanů, postaví na bednu a zamává praporcem nad hlavou.

„Co se to tam děje?“ křičí Cervoni.

Masséna nic přes masu těl nevidí, ale cítí, že se muži začínají tlačit zpátky.

„Vraťte se! Neustupujte!“ křičí a bije nejbližší vojáky plochou stranou šavle.

Snaží se vykouknout přes okraj mostu. Sotva se mu to podaří, je mu hned jasné, proč se přední řady tlačí nazpátek. Na druhém konci mostu spustili feldjägeri svůj smrtící koncert. Zabili spoustu Francouzů, další zranili a zbytek začal panikařit.

„Claude! Nesmí ustupovat! Jdeme dopředu!“ křičí Masséna a sám se dere do prvních řad.

Konečně je vepředu. Překročí řady mrtvol. Aniž by věnoval ládujícím jägerům jediný pohled, otočí se, hrozivě zamáchá šavlí a zakřičí.

„Podívejte se! Táhle se podívejte!“

Někteří se zmateně ohlédnou a spatří Napoleona, v jedné ruce pořád prapor, v druhé tasenou šavli.

„Bude se o vás mluvit jako o hrdinech od Lodi!“ zvolá Masséna.

To už vedle něj stojí Dallemagne i Cervoni. Přibíhají Louis Berthier a Jean Lannes.

„Jdeme jim příkladem, messieurs!“

Vysocí generálové se sami v první řadě pustí proti Rakušanům a vyburcovaná pěchota následuje za nimi. Někteří vojáci slézají po pilířích a seskakují do mělčiny u rakouského břehu. Střílí a ládují. Mezi jägery začíná chaos. Masséna se brzy sám rozežene šavlí a setne prvního z nich. To už se blíží sám Napoleon, předává praporec, a i když se ho ostatní snaží krýt vlastními těly, dere se dopředu s divokými výpady svým ostřím.

„Je tam kavalerie?“ vydechne Bonaparte a Masséna hned vyšplhá na zátaras, aby se podíval.

„Jsou tam! Odřízli je!“

Battista i s raněným Théem se mezi dragouny a lehkou jízdou pouští do Rakušanů zezadu. Battista do prvního nepřítele udeří tak rychle, že sám ztratí rovnováhu. Zavravorá v sedle, kůň se postaví na zadní a dragoun už leží na zemi, kde jej zasáhnou kopyta koně od dalšího dragouna, který neměl dost času ke strhnutí oprátky.

Vyčerpaní a vystrašení rakouští vojáci, zdecimovaní Napoleonovou přesnou kanonádou, nemůžou vydržet nápor ze dvou stran dlouho. To je každému jasné. Posledním hřebíčkem do jejich rakve je smrt hraběte Attemse z Terzi, kterého na palisádě probodne sám Masséna a vyděsí tím rakouské vojáky tak, že nikoho ani nenapadne po něm vystřelit.

„Ustupují!“ ozve se.

Napoleon sám šermuje s rakouským důstojníkem a když jej zasáhne přes celá prsa a odkopne na zem, zacloní si oči. Skutečně: rakouské a neapolské oddíly utíkají do rostoucí tmy. Mezi Francouzi se ozvou radostné výkřiky a občas i zpěv. Masséna stojí vedle Napoleona, jako by vítězství bylo jeho. Korsičan má však vlastní myšlenky. Dívá se na mrtvé Francouze plující v řece i ležící na barikádách. Je jich možná přes tisíc, ale Rakušanů muselo během celé operace padnout nejméně pětkrát víc. Přesto zbytek rakouské armády uprchl, a tak ještě není vyhráno. Ať tak, či tak, jestli někdo doposud pochyboval o Bonapartovi jako brilantním stratégovi, teď bude muset sklapnout, sklopit uznae oči a držet krok.

„Ustupují ke Cremě,“ ozve se Dallemagne. „Jejich zadní voje pořád bojují, aby si udržely od těla naše pronásledovatele.“

„Jen je ještě chvilku prožeňte,“ řekne Napoleon. „A pak, až budou plivat krev a modlit se, aby už nikdy nepozvedli zbraně proti Francii, je můžete nechat.“

Vojáci – řada za řadou – prochází kolem místa vítězství a oči všech alespoň jednou vzhlednou v posvátné úctě nahoru. Stojí tam Napoleon a v jeho stínu Masséna.

Dva orlové, kteří už přemýšlí nad novou kořistí.

XII. Noční můry

Battista sebou trhne a málem udeří Étiennea do tváře.

„Už se probudil!“

Přitočí se lékař. Zkontroluje Battistu a podá mu hořký nápoj. Battista se cítí slabě, těžko se mu dýchá a jen s vypětím všech sil se z leže zvedne na lokty.

„Étienne,“ řekne tiše a pousměje se.

„Chodil jsem tady za tebou každý den od chvíle, co jsem se dozvěděl, že tě pošlapal kůň.“

„Jak se mi to jenom mohlo stát...“

Battista chrčivě zakašle a zase si lehne.

„Jak dlouho...“

„Bude to asi deset dní. Možná víc.“

„Deset dní...“ opakuje Battista zděšeně.

Étienne se odmlčí a pak se mu rozjasní obličej.

„Byli jsme v Milánu! Kdybys viděl tu slávu, jak jsme tam nakráčeli...“

„To jsou dobré zprávy!“ zakašle Battista s upřímností.

Dragoun je celý neklidný a zjevně by nejradši vstal, ale od žeber ho nesnesitelně bolí.

„Direktorium prý chce, aby teď Napoleon velel spolu s Kellermannem.“

„A co on na to?“

Étienne pokrčí rameny.

„Říká se, že rozsekal stanovou plachtu šavlí, ale to si beztak vymysleli ožralí chasseuři.“

„To je klasika, tyhle chasseurské povídačky,“ zachechtá se Battista. „Jak ho znám, nic z toho nebude. U Lodi jsme vyhráli, ne?“

„A jak slavně!“ zvolá Étienne, až se na chvíli zarazí nad svým nadšením z bitev, které ho ještě nedávno naplňovaly úzkostí. „Všichni teď říkají, že Napoleon nemůže být poražen.“

„No, vidíš. A on o těch řečech moc dobře ví. Určitě jim odpoví, že bude buď velet sám, nebo si prostě sbalí saky paky a vrátí se do Francie za madame Josefínou.“

„A Direktorium mu ustoupí?“

„Já myslím, že ano.“

Étienne zakroučí hlavou. Řadu let se svými kumpány prožíval události porevoluční Francie. Přitom vždy s jistou nelibostí sledovali, jakou moc má Direktorium. A vida, tady je generál, který má z celého Direktoria legraci.

„A co bude teď?“ otočí se zas Battista.

„Co já vím. Chasseurům se nikdo nesvěřuje. Máme jenom ty svoje povídačky. Akorát je jasné, že teď ležíme u Milána. Ale rozhodně ne v klidu...“

„Jak to?“

„Obyvatelstvo se bouří. Zabili dokonce několik vojáků. S vidlemi a kosami. Věřil bys tomu? Napoleon reagoval tvrdě. Vypálil jednu vesnici a celé město Pavii nechal obsadit vojáky. Prý si tam teď pěchota dělá, co chce – a že to není hezká podívaná – a všem důstojníkům to musí být jedno a musí je nechat být, protože Napoleon chce takhle ty vzbuřence potrestat a postrašit.“

„Co tam dělají?“ řekne Battista chladně.

„Pálí, vraždí, znásilňují. Nevím.“

„Chm.“

Battista si vzpomene na poslední plenění, kdy zachránil Monicu před smrtí uhořením. Kdosi v rohu ošetřovny začne skučet ze zlého snu. Étienne se podívá tím směrem a potom zase k Battistovi.

„Rémy říkal, že viděl generála Augereaua, jak se hádá s generálem Massénou. Augereau je totiž proti tomuhle drancování. Napoleon se s ním teď prý skoro neradí, jenom s Massénou.“

„Jsi dobře informovaný, příteli,“ ušklíbne se Battista.

„To víš, nemáme teď nic moc na práci. Jsou to jen samé přesuny a pak čekání. Takže pořád sedíme a bavíme se o tom, co asi vymýšlejí generálové... Ale koncem měsíce prý vyrazíme k Borghettu a do Verony.“

„Snad už budu zdravý!“

„Snad ano.“

Skučící muž utichne. Zdá se, že začal potichu naříkat, jako by ho spánek vrátil do neklidného dětství.

„Étienne? Uděláš pro mě něco?“ ztiší hlas Battista.

„Cokoliv.“

„Dáš pozor na Monicu? Víš, koho myslím, že?“

„Dobře. Dám na ni pozor,“ řekne Étienne překotně a stiskne Battistovu ruku. „Vlastně jsem ji párkrát zahlédl i v posledních dvou týdnech. Myslím, že je v pořádku.“

Když se přátelé rozloučí a Étienne je na odchodu, tak se zastaví ještě u jednoho z dalších lůžek.

„Znáš ho?“ ozve se Battista.

Na polní posteli je Sébastien. Místo jedné ruky má pahýl, modré oči obrácené v sloup, hrudník i nohy připoutané silnými řemeny.

„Je to dezertér,“ zamručí Étienne. „Nevím, proč se už dávno nezhoupil na stromě.“

Odplivne si, znovu mávne na Battistu a odejde ze stanu. Dragoun má hodně podnětů k přemýšlení. Napoleon tedy vypaluje vesnice a nechává vojáky řídit. Augereau si v tom nelibuje. Masséna se chce nejspíš proslavit a vyrovnat Napoleonovi. Armáda potáhne na Veronu... Musím se uzdravit, umiňuje si Battista.

Během odpoledne ho navštíví Théo.

„Vypadalo to jako nic, ale takhle jsem dopadl,“ řekne hromotluk pohřebním tónem.

Jedno oko má obvázané a vypadá to, že na něj už nikdy neuvidí.

„Zatracená vojna, to ti povím,“ řekne a posadí se vedle Battisty. „Čert mi byl dlužen takovou službu. Co teď mám dělat s jedním okem? A co ty... pošlapal tě kůň! Myslel jsem, že umřeš.“

„Asi se mě tak lehko nezbavíš.“

Oba se zasmějí. Théo si přihne trochu z flašky vína, ale Battista odmítne.

„K tomu všemu to plenění a pálení. Jak se to ta vesnice jen jmenovala? Binasco? Poslali nás tam, ať to celé zlikvidujeme. To nebylo jako v bitvě, Battisto... to bylo prostě... divné. Divný pocit. Nejdivnější je, že se mi to asi... líbilo.“

Když Théo odejde, jsou Battistovy myšlenky ještě tíživější. Proč mě nenavštíví Monica? Byla tu, když jsem spal? S těmito otázkami v hlavě upadne do neklidného spánku. V noční můře vidí Étiennea, pověřeného ochranou Monicu, jak bere dívku za ruku, pak kolem pasu, a nakonec ji líbá na ústa. Battista zuří. Sápe se po Étiennovi, klečí na něm, škrťí ho...

„Sundejte ho!“

„Dragoune, ovládejte se!“

Battista otevře oči. Chvilí mu trvá, než se vzpamatuje ze snu, ale pak si uvědomí, že klečí na jednorukém mrzákovi a tiskne mu palce do krku. Konečně povolí a nechá se vojáky strhnout a odvést zpátky na své lůžko.

„Nedýchá! Má srdeční zástavu!“ křičí lékařův pomocník. „Musíme ho odvázat!“

„Ne!“ štěkne Blaise. „Tohohle rozhodně nesmíme odvázat.“

„Ale takhle mu nepomůžeme!“

„Merde!“

Blaise v bezmocném vzteku praští pěstí do sloupku.

„Dobře. Odpoutejte ho!“

Battista provinile ze své postele sleduje, jak se snaží různými způsoby vzkřísit mrzáka, který zrovna působí spíš mrtvě.

„Už tluče!“

„Dýchá!“

„Musíme ho zase spouta...“

Blaise dostane ránu pěstí přímo do nosu. Vytryskne mu krev. Mrzák podkopne dalšího vojáka a klopýtaje po třech – jako raněné zvíře – se vypotácí ze stanu.

„Co to...“ vydechne jen Battista překvapeně. „Hej! Jste tam všichni v pořádku?“

„K čertu!“ zvedá se Blaise. „Honem! Nestůjte! Utíkejte svolat poplach! Musíme ho chytit!“

Za chvíli je Battista ve stanu zase jen s ostatními pacienty. Nikdo z nich nemůže usnout. Vzrušeně si povídají o divadle, které je probudilo.

„Revenant,“ řeknou něčí vystrašené rty.

„Revenant,“ opakuje jiný.

Ať se to slovo vzalo kdekoliv, začalo žít vlastním životem. Vyslovuje ho i voják, který předtím naříkal ze spánku.

„Revenant?“ zamumlá i Battista.

Řekne to jako poslední. Muži se zase schoulí, sami se svými démony. Battista se otočí na bok a přísahá si, že se musí co nejdřív uzdravit. Teprve s příchodem rána ale konečně usíná. I když je kolem hodně hluku, spí konečně hlubokým spánkem, který se tolik podobá smrti.

Étienne zatím mluví s Monicou, ujišťuje ji, že se o ni postará, a dlouze vysvětluje, co vše Battista znamená pro něj. A Sébastien, nikým neviděn, se na pokraji lesa opírá o strom, oči obrácené k zdánlivě nekončící revoluční armádě a jedinou zbývající pěst zaťatou hněvem.

XIII. Bílé šňůrky

Étienne sedí na hromadě dřeva a přemýšlí. Ptal se Monicy a Marcella, co potřebují a ze slušnosti s nimi rozmlouval. Monica byla sdílná, ráda slyšela o tom, že se Battista hojí, a slibovala, že za ním zajde. Vyptávala se taky hodně přímo na něj samotného. Cítí se trochu rozpačitě a provinile z každého slova, které mu zpětně přijde trochu přes čáru. Jako by Battistu trochu zrazoval... a ona taky. Na druhou stranu, možná si to jen domýšlí a nic takového se nedělo. Navíc může sám mít čisté svědomí: i když Monicu považuje za velmi atraktivní, tak pořád nemůže přestat myslet na Loru, která ho fascinuje, přitahuje, na kterou musí pořád myslet a jejíž přátelství ztratil.

„Láska nikdy neskončí. Avšak proroctví, ta zaniknou, jazyky, ty umlknou, poznání, to pomine.“

Složí bibli a je mu náhle velmi smutno po minulém životě. Caroline. Na tu už skoro zapomněl. Vytěsnil ji. Jako by byla v jiném světě, jako by ani neexistovala, ale jen se mu kdysi zdála. Má v myšlenkách jen Loru, zatímco markytánka sama si užívá teplého večera a dívá se na profil ostře řezané granátníkovy tváře.

„Říkali, žeš málem umřel.“

„Člověk v každé bitvě málem umře. A pak je rád, že to bylo jenom málem.“

„Nech toho. Víš, jak to myslím.“

Ambroise se pohodlně natáhne a obrátí tvář proti květnovému slunci, zapadajícímu za modré hory. Má po službě, snědl trochu sucharů se slaninou a k večeru přišla chvíle, kdy se po delší době zase mohl jen tak posadit s Lorou.

„Nechci o tom mluvit,“ řekne pozvolna.

„Prý ses málem utopil.“

„No... málem.“

„Tak mi to teda neříkej.“

Lora si založí ruce na hrudi a zadívá se stejným směrem jako Ambroise.

„Zachránil mě jeden chasseur. Vytáhl mě z vody,“ řekne Ambroise po chvíli. „A pak jsem zachránil já jeho. Rád bych ho potkal, ale ani nevím, ke kterému patří batalionu.“

„Hm.“

Přitisknou se a chvíli mlčí. Lora je trochu rozmrzelá, že jí Ambroise nic nechce říct, ale je ráda, že můžou být zase jednou spolu. A že neumřel ani není zmrzačený.

„Co pro tebe vlastně tohle všechno znamená?“ řekne potichu, tvář na jeho kabátku.

„Jako tohle... mezi námi?“

„No, to by mě taky zajímalo... Ale teď jsem myslela to vojáctví.“

„Já ani nevím. Hlavně se snažím plnit povinnosti. Neumřít. A nenechat někoho jiného umřít.“

Ze slunce zbývá už jen rudý srpek.

„Proč ses vůbec nechal naverbovat?“

„Přišli verbíři a bylo to.“

„A bylo to?“ opakuje po něm ironicky.

Ambroise vidí, že je Lora zase o něco popuzenější, tak přispěchá s dovětkem.

„Narukovali jsme s kamarádem.“

„S Didierem?“

„Hm.“

Lora se dál neptá. U Didiera rozhovor vždy skončí. Chvíli chce říct něco konejšivého, ale nakonec usoudí, že nebude radši dál hrát na citlivou strunu. Ambroise se rozmluví sám.

„Byli jsme mladí a frajírci. Chtěli jsme cestovat, zažívat dobrodružství, zkoušet, co všechno dovedem. Chtěli jsme si něco dokázat. A ty jejich řeči... Měla bys ty verbíře vidět, jak to umí podat. Jaká je to největší sláva. Největší pocta. Služba vlasti a revoluci. A tak.“

„Viděla jsem Schérerovy verbíře. Ještě v Nice.“

„No, vidíš.“

Zpoza hor svítí poslední paprsky.

„A co ženy?“ řekne najednou Lora s úsměvem.

„Jak to myslíš?“

„Znal jsi předtím hodně žen?“

„No... S hodně jsem flirtoval. Tancoval. Bavil se. Všechno to byla jen taková hra, víš. Chtěly jen zapomenout, ale ráno musely zas vstát a hrát svou roli. A já taky. Jenom s jednou jsem dělal to, co s tebou...“

„Jaká byla?“

„Prosím tě...“

„No tak, jaká?“

„Trochu hloupá,“ ušklíbne se Ambroise.

„Hloupá, jo?“ zasměje se Lora.

„No jo. Koupil jsem jí korále a šli jsme na seník. Pak jsem utíkal před jejím tatínkem. Starý pán, ale s jakou silou po mně házel polínka a šutry...“

Lora se směje. Nahlas a od srdce, ne jako pařížské dámy, které se smějí, aby dostály společenským pravidlům, a přitom si zuby zakrývají rukou.

„Měli tam takový plot. Chtěl jsem ho přeskočit, ale zasekl jsem se o laťku kalhotama, zrovna tady, v rozkroku, tak jsem jim ten plot vyvrátil.“

Když se dosmějí, Lora se ještě víc přivine.

„Takže pro tebe moc neznamenal?“

„Měl jsem ji rád. Ale život šel dál, no... Nějak jsme na sebe zapomněli.“

„Je to normální, že na sebe lidi, co se mají rádi, zapomenou?“

„Asi jo. Nevím.“

„Ambroisi?“

„Hm?“

„A co já?“

„Co ty?“

Hory, stromy, nebe a vůbec všechno v kraji je už přikryté stínem.

„Jako, co pro tebe... znamenám.“

„Loro...“

Ambroise o tom nechce mluvit, ale vidí, že ona toho nenechá.

„No, co by. Mám tě rád.“

„Ale život půjde dál?“

„Přestaň. Jsme ve válce. Na tažení. Sakra, ani by mě nenapadlo, že zrovna na tažení se s někým takhle... dám dohromady. Co jsi to vůbec za holku, že pochoduješ s armádou?“

Pokrčí rameny.

„Asi jsem taky chtěla cestovat a dobrodružství a něco si dokázat.“

„A povedlo se?“

„Těžko říct. Možná. Někdy mě to baví. Je to všechno tak vzrušující. Ale jindy... mě to děsí.“

„Vím, jak to myslíš.“

Ambroise se odmlčí a začne Loře jedním prstem povolovat šněrovačku. Markytánka si trochu nervózně vytáhne z vlasů kovovou sponku, protočí ji mezi prsty, zase vrátí do vlasů a zakroučí rezolutně hlavou.

„Ne.“

„Ne?“

Lora se s rezolutním výrazem odvrátí a šňůrky zase utáhne.

„Co se děje?“

„Co by se mělo dít? Nic. Jen bych chtěla vědět, jestli ti jde jenom o tohle.“

„A o co by mi mělo jít? Čekáš, že odložím předovku a požádám tě o ruku a že si tu založíme rodinku, nebo co...“

„Nebud' takový. Myslím to tak, jestli se mnou i rád jen... trávíš čas.“

Ambroise se v duchu zasměje způsobu, jakým to řekla.

„Jasně, že s tebou rád trávím čas. Ale nemusíme si pořád jen povídat, ne?“

„No, dneska moc upovídaný nejsi.“

„Promiň, ale měl jsem dost povinností. Nemám zrovna náladu. A říkal jsem ti tu příhodu s plotkem, nezapomeň.“

„No jo, ta byla fajn.“

„Tak vidíš.“

Ukazováček se zas blíží k bílým šňůrkám.

„Nech toho. Dneska ne.“

Lora se postaví. Ambroise má rozmrzelý výraz, ale ani sebou nehne.

„Jdeš pryč?“

„Asi jo.“

V kraji už je tma.

„Asi?“

„Jo, jdu.“

Lora nasupeně odejde. Ambroise zakroutí hlavou, zvedne se a jde táborem na krátkou procházku. Jako náhodou potká Étienno, který stále sedí na hromadě dřeva, zavřenou bibli mezi prsty a nad hlavou se mu houpe petrolejka.

„To se mi snad zdá. Ty jsi ten chasseur, co mě vytáhl.“

„A ty granátník, co mě zvedl ze země.“

Zasmějí se, obejmou a začnou se bavit. Ambroise je k Étiennovi stále důvěrnější a Étienne k němu začíná vzhlížet podobně jako kdysi k Battistovi.

„Divím se, že žijem. U Lodi to byl masakr,“ řekne Étienne. „Ale mám pocit, že si začínám zvykat... Hele, viděls generála Massénu? Jak se sám postavil do první řady a šel proti kulím? Myslel jsem, že se mi to zdá!“

„Znám Massénu dlouho. Dává do bitev všechno.“

„A generál Bonaparte... Jak tam stál s praporem a všem jako by se najednou vlila nová krev do žil!“

Ambroise se zasměje a pokýve hlavou.

„Ale to vypalování vesnic... A co se dělo v Pavii... Já nevím...“

„Hele, ani jeden si neumíme představit, jaké to je být generálem a dělat taková rozhodnutí.“

„Hm, to ne. Ale vždyť ti lidé tady... budou ho nesnášet.“

„Nic pro něho není důležitější než vítězství.“

„To asi není.“

Vojáci chvíli nemluví. Pozorují, jak se ve stále tišším táboře rozsvěcuje oheň za ohněm.

„Vypadal jsi ztrápený, když jsem přišel,“ řekne Ambroise.

„Opravdu? No jo. Asi to tak je.“

„Copak? Problémy s ženou?“

„Dalo by se to tak říct.“

„Tak tomu rozumím,“ zasměje se Ambroise. „Kdo by to byl řekl, že budeme takové věci řešit zrovna u regimentu. A čím tě teda trápí?“

„Já nevím. Trápí mě, že jsem zapomněl na dívku, co mám doma.“

„Prosím tě!“

Ambroise se zachechtá a mávne rukou.

„A taky musím pořád myslet na jednu markytánku, co s námi táhne.“

Ambroise zpozorní.

„A jak se jmenuje ta tvoje markytánka?“

„Lora.“

Granátníkovi na okamžik ztuhnou rysy v obličeji, toho si však Étienne může těžko všimnout ve tmě, kterou narušují jen mihotavé plameny lamp a ohňů.

„Na tu se vykašli,“ řekne Ambroise prostě a snaží se o přátelský tón.

„Proč?“

„Co s takovou markytánkou.“

„Pár věcí by mě napadlo.“

„Aha. Ty jsi ale vykuk.“

„No, ale stejně s ní je nějaký granátník, jak jsem slyšel.“

Étienne se najednou podívá na Ambroise.

„Ty ji znáš?“

„Jo.“

„To ty...“

„Jo... a proto říkám, zcela přátelsky, ruce pryč.“

„Hm, jasně.“

„Ale nechci, abychom kvůli tomu nebyli přátelé.“

„Já taky ne.“

„Stejně nemáš co závidět. Je hádavá. Má pořád svoji hlavu.“

To rozhodně má, pomyslí si Étienne, ale nahlas nic neřekne a pak už se baví o jiných věcech a v následujících dnech se granátník s chasseurem setkávají častěji. Občas se i přidají ke karbaníkům, párkrát se spolu do noci smějí u vína.

Několikrát je spolu vidí Lora a vždy jí zacloumá jakýsi odpor. Při nejbližší příležitosti to nevydrží a vmete Ambroisovi do tváře, že se přátelí s někým, kdo svým způsobem může za její znetvořené ucho. Granátník ji ale příliš neposlouchá a se vším je rychle hotov pomocí pár frází, zatímco se rukama snaží stáhnout jí boty a vyhrnout sukni. Tehdy Lora usoudí, že je mu dobrá asi opravdu jen pro to jedno a vzkypí se v ní žluč.

„Nemůžeš vědět, jaký je vztah mezi vojáky, kteří spolu něco takového zažili!“ ohradí se Ambroise, sotva její příval slov ustane.

„To jsou ale kecy! Tak si za ním padej a třeba si vystrojte veselku!“

„Nech toho, ano. Co bylo mezi vámi, to je mi fuk. Proč bych se s ním nemohl přátelit já?“

„Tak hlavně, že my se vidíme po dvou dnech. Ale s ním pečeš pořád něco. Za mnou přílezeš teprve, když ti začne zas hučet v koulích... A vůbec. K čertu už s tebou!“

„Ne!“ zvolá granátník. „K čertu s tebou, Loro!“

Lora sebere ze země svůj svrchní plášť a nasupeně odchází.

„To by bylo,“ řekne o chvíli později granátník Étienneovi, načež otevře láhev vína.

„Co?“

„No, s Lorou. Rozešli jsme se.“

Ambroise se zhluboka napije a pak mu náhle přijde něco strašně vtipné a začne se smát.

„Co je?“

„Nic. Jen, že bys měl teď asi šanci. Akorát to vypadá, že tě nenávidí ještě víc než mě.“

Étienne se tomu taky zasměje.

„Asi fakt umí jenom nenávidět.“

„No jo,“ ucedí Ambroise a podá mu flašku. „Zatímco my zabíjíme mraky lidí, ke kterým necítíme vůbec nic. Není to divné?“

„Asi je.“

„Messieurs, aspoň se tu neopíjejte všem tak na očích,“ ozve se z výšky koňského hřbetu perfektně nažehlený voják, vedle nějž vede své zvíře samotný Bacler d’Albe.

„Granátník pije víno s chasseurem a baví se o ženách,“ řekne Germain po chvilce, když jsou o kus dál. „To zní jako začátek nějakého vtipu. Mimochodem, monsieur Baclere, víte, že ten váš revenant nám zase utekl?“

„Zase?“

„A tentokrát jen s jednou rukou. Připadám si už jak v panoptiku.“

„Válka je takové trochu panoptikum. Nemyslíte?“

Germain se ušklíbne a pokrčí rameny.

„V posledních dnech se mluví o tom, že milánští venkované viděli támhle vlkodlaka a tam zase nemrtvého. Že prý Bůh trestá kraj za to, že se tak snadno vzdal. A že ztrestá i nás.“

„Trestá nás příšerami?“

„Očividně.“

Bacler zakroučí hlavou.

„A vy myslíte, že to je on?“

„Popis je vždycky stejný. Vyzáblá, shrbená postava, od pohledu nebezpečná. Při soumraku se krade podél vesnic. Občas krade slepice. Občas vraždí. Občas uhrane krávu.“

„To poslední, doufám, naši dezertéři neumí.“

„Víte, jak to je. K pravdivému základu, který je už sám o sobě dost bizarní, si vystrašení vesničani přidávají další a další věci. A tak vznikají pověsti. Hele, slyšel jsem, že někteří si kvůli údajnému vlkodlakovi začali věšet česnek před dveře.“

„Česnek,“ opakuje Bacler užasle. „To je neuvěřitelné. Ale tak, lidé jsou ještě v šoku z Binasca a Pavie. Celý kraj je nervózní. Řekněte mi, příteli, ten lékař, který toho jednorukého ošetřoval, to je váš známý, že?“

„Ano, Blaise Moreau. Kdysi jsme spolu pracovali pro germanderii.“

„Co po vás ti četníci chtěli?“

„Vyšetřovali jsme vojenské zločiny. Hlavně rvačky, pomsty mezi vojáky, krádeže proviantu. Mám na tyhle věci trochu nadání, víte. Spojit si, že jedna a jedna jsou dvě. Najít stopy.“

„A monsieur Moreau?“

„Lékař se u některých případů opravdu hodil. Jednoho vojáka třeba otrávil. Mysleli jsme, že šlo o pomstu, ale představte si, byla to laxativa. Vyšlo nám z toho, že se jeho kamarádi pokusili o hodně špatný vtípek.“

„Dostali holí?“

„Myslím, že ano. I šatlavu.“

„Vojáci jsou někdy jak děti. Čím to je, příteli?“

Germain se pousměje, pokrčí rameny a uhladí si záhyby uniformy.

„Asi, že to jsou samí chlapi, často se nudí a chybí jim ženská ruka.“

„Ženská ruka? Mají snad nadřízené a ti mají pádnější ruku!“

„Asi jak kdy, monsieur.“

Oba se zasmějí a o chvíli později vedou každý svého koně jinam. Germain ke své jednotce a Bacler pracovat na mapách. Když s nimi skončí, přijde mu pobočník říct, že se má hlásit u Napoleona. Určitě s ním chce vypít skleničku a probrat tažení na Veronu. Bacler bezděky pohlédne na vyvýšeninu. Generálův stan svítí mnoha lampami. Zdá se, že mladý Korsičan nikdy nespí.

„Pojďte dál, příteli,“ vítá ho o něco později energický generál. „Dodělal jste své mapy?“

„Ano. Ale chci rozkreslit další.“

„Ovšem. Prosím... nalijte nám oběma víno. To červené.“

Napoleon se posadí do křesla a sepne ruce.

„Přemýšlel jsem.“

„Nad čím, monsieur generále?“

„Jaké by to bylo nemít Direktorium.“

Bacler se usměje a naleje do číší víno až po okraj.

„A kdo by vládl, monsieur generále?“

Napoleon na něj živě pohlédne, napije se vína a spokojeně usměje.

XIV. Sladké palačinky

„Crêpes sucrées.“

„Aha. Takže to by sis vyčarovala kouzelnou hůlkou?“

„Jasně. Jak je to italsky?“

„Frittelle dolci.“

„Frittelle dolci,“ opakuje Lora s přehnaným přízvukem a směje se.

Monica myje v napěněné vodě hrnce a Loře to přijde, že přímo září. Jaká prudká změna oproti vystrašenému ubožátku, které přišlo o všechno a které se tak stydělo si cokoliv vzít.

„Tak řeknem Lorenzovi, ať je udělá,“ řekne Monica vesele.

„Jasně! Nebo ne! Ať je nasmaží pro celý regiment! Každý karabiník si dá sladkou palačinku! Ani se jim pak nebude chtít bojovat! A pošlem palačinky i Rakušanům!“

Lora si přidřepne ke kádi.

„Až to tu všechno skončí a vrátíme se domů, tak spolu půjdeme do Nice a otevřem si tam pekárnu. Nebo kavárnu.“

„Nebo obojí. Palačinky ke kávě.“

„A v přízemí bude prádelna.“

„Proč prádelna?“

„Já nevím. Není to jedno? Cokoliv! Hlavně, ať to vynáší!“

„Tak teda prádelnu,“ zasměje se Monica a špláchne po Loře vodu.

„Jsem ráda, Monico, že se... no, cítíš líp.“

„Hm,“ zvážní Italka. „Jenom nemyslet na budoucnost.“

„A jak se má otec?“

„Prosím tě... Vzal si do hlavy, že je Battista starý. Teď by chtěl, abych si po válce vzala jednoho chasseura.“

„Myslí to s tebou dobře,“ ušklíbne se Lora. „A je hezký, ten chasseur“

„Docela jo. Ale já mám ráda Battistu.“

„A bude s tebou chtít být?“

„Co já vím? Nemáme nic. Žádné věno, příbuzné... jsme jak žebráci. A kdo ví, co bude po válce...“

„Přece prádelna s kavárnou a pekárnou.“

„No jo vlastně. Hele, támhle jde!“

Lora se ohlédne mezi plachty stanů a zbledne.

„To je ten tvůj chasseur?“

„Jasně. Ty ho znáš?“

Lora neodpoví, mávne rukou, zatváří se divně, křečovitě se usměje a postaví.

„Uvidíme se zase zítra, ano?“

Monica je překvapena, ale nic neřekne a rozloučí se s přítelkyní. S Étienнем se rameny minou těsně, ale ani na sebe nepohlédnou.

„Ty ji znáš?“ ukáže Monica za odcházející Lorou.

„Dlouhý příběh.“

Étienne jí podá hrnek s mlékem a přisune si ke džberu stoličku.

„Bylas za Battistou?“

„Včera. Ale byl moc unavený. Nechala jsem ho spát.“

„Dneska už chodí.“

„Vážně?“

„Pořád padá a nadává,“ zasměje se Étienne. „Pojď. Až skončíš, měli bychom se za ním jít podívat.“

Monica domyje poslední hrnce a už se zvedá. Podél okraje tábora míří k ošetřovně, aniž by věděli o očích, planoucích modrým ohněm, které je sledují z nedalekého remízku. Oči sledují chasseura, jehož rána po bodáku Sébastiena pořád ukrutně pálí, přestože ruka, na kterou se tak podepsal, je už dávno někde zahrabaná.

Battista chodí pomalu, ale už jistým krokem. Svěží vzduch mu zřejmě prospívá.

„Mrzí mě, že jsme nemohli spolu trávit víc času,“ řekne Monice, když se políbí.

„Hlavně, když se uzdravíš.“

Battista s Monicou a Étienнем rozmlouvají až do večera, potom dovede chasseur Monicu k doprovodnému táboru a jde za vlastními povinnostmi.

„Monico, přineseš, prosím, trochu petroleje do lampy?“

Marcello vypadá ve večerním šeru zvlášť staře a melancholicky. Monica zvesela kývne a jde známým směrem za Lorou, kterou zastihne v kruhu rozsvícených světél, jak se hádá s vysokým granátníkem, který je namol opilý, křičí a rozhazuje rukama.

„Nech mě být, Ambroisi!“ sykne Lora. „To si jako myslíš, že se ožereš jako prase a přijdeš se tu jakože roztomile doprošovat a já co jako... asi roztáhnu nohy, protože panáček dostal zrovna chuť!“

„Chováš se ke mně sprostě, Loro! To si nezasloužím!“

„To není o zásluhách! A vůbec, dej pokoj. Smrdíš jako lihovar. Mám na tebe zavolat nějakého důstojníka? Aby ti holí na záda vysvětlil, jak se máš chovat?“

„Tak ty mi tu budeš vyhrožovat důstojníkem? Co si vůbec myslíš...“

Ambroise chytne Loru prudce za rukáv. Monica reaguje bezmyšlenkovitě. Přiskočí k němu a ve snaze chránit kamarádku, chytne granátníka za rameno. Ambroise se ani neohlédne a instinktivně ji zasáhne loktem.

„Cos to udělal!“ zaječí Lora a přiklekne k ležící Monice.

„Merde!“

Ambroise polkne další nadávky, otočí se na podpatku, zavravorá a je za chvíli pryč.

„Jsi v pořádku?“

„Jo, asi jo... Úplně se mi zatmělo před očima.“

Lora vydechne úlevou a silně Monicu obejmě. Pak si přitáhne lampu, namíří jí dívce do tváře a prohlédne si vybarvující se podlitinu. Když si monokl prohlédne ráno Battista, jako by se mu náhle vrátila všechna síla a jižanská prudkost. Pryč je ležící lazar, teď dragoun chodí po udusaném plácku, prsty křečovitě zaryté do jílce šavle a blesky v očích.

„Nechod' za ním!“ prosí ještě Monica, která na celou událost chce jen zapomenout, ale už je pozdě: Battista vyráží k batalionu granátníků s hlavou skrčenou mezi rameny jako býk, který chce útočit.

„Je tu nějaký Ambroise Durand?“ zahřmí u prvního hloučku elitních střelců.

„A kdyby byl, co s ním máš jako do činění?“ postaví se mu hrdě Anatole.

Battista blýskne očima.

„Zase si sedni, šašku, než tě zvalchuju a tou tvojí obří čepicí si vytřu zadek!“

Další dva granátníci vstanou a Anatole udělá krok kupředu. V tu chvíli dostane ránu do brady a skácí se přímo na pagodu z nachystaného dříví.

„Tak co?“ blýskne dragoun očima po dalších granátnících a vytasí šavli.

„Ambroise je támhle,“ odtuší jeden otráveně.

V jejich očích není ani strach, jen se s běsnícím Battistou nechtějí pouštět do křížku, aby neměli problém u vedení. Seberou Anatola a jdou kousek stranou. Battista schová šavli a stále rozpálený doběhá jde za Ambroisem, který se opírá o široký trám a zřejmě bojuje s kocovinou.

„Tys dal ránu Monice?“

„Kdo je... Monica?“

Battista ho chytí za límec.

„Dal jsi nějaké dívce v noci loktem, nebo ne?“

„Jo... sakra... bylo to omylem. Připletla se. Ty ji snad...“

Ambroise nedořekne, protože jednu ránu dostane od Battisty, druhou zezadu o široký trám a sedne si na zadek, jako by ho zastřelili.

„Mrzí mě to! Zatraceně!“ huhlá ze země a svírá si zkrvácený nos.

„Ještě se k ní přiblížíš a budeš se bránit mojí šavli!“

„Nepřiblížím! K čertu! Ani ji neznám!“

„Fajn.“

Battista už trochu vychladl a přišla na něj opět slabost. Rozhlédne se. Pár granátníků zvědavě kouká, ale nevypadá to, že by poblíž byl nějaký důstojník.

„Co čumíte?“

Rázně odchází pryč s vědomím, že kdyby zůstal ještě chvíli, granátníci se na něj sesypou jako sršni, aby pomstili kamaráda. Monicu u ošetřovny už nenajde a stejně tak není ani na obvyklých místech v doprovodném táboře. Ve skutečnosti je totiž s Étienнем. Vyrazili na dlouhou procházku, aby se uklidnila, a došli až do blízké vylidněné vsi, z jejíchž studen brávali vojáci vodu.

„Prokletí granátníci,“ kroutí hlavou Étienne. „Jednoho znám, ale ten by nikdy ženu nepraštil. Zeptám se ho potom, jestli neví, kdo by to mohl být.“

„Prosím tě, neřeš to i ty,“ škytne Monica. „Už tak stačí, že Battista...“

Na okamžik strne. Dívá se mezi opuštěné domy.

„Étienne?“

„Hm?“

„Mám pocit, že nás tam někdo sledoval!“

„Ten granátník?“

„Ne... Já nevím. Možná to ani nebyl... člověk.“

Monice přeběhne mráz po zádech, když tu větu vysloví.

„Jak... nebyl člověk?“

Étienne vstoupí do tiché uličky, v níž se všechny stíny zdají jaksi delší.

„Nikdo tu...”

Chasseur strašlivě zařve a vyplivne krev, když ho zasáhnou hroty rezavých vidlí.

„Monico!” vykřikne. „Uteč!”

Sébastien svou jedinou rukou vytrhne vidle z muže, kterého vnímá jako původce svého utrpení. Jako toho, kdo jej připravil o část těla. Étienne není schopen se bránit a Sébastien, ratiště vidlí zaklesnuté v podpaží, ho dorazí dalším bodnutím, tentokrát do hlavy. Tvrdou lebkou hroty neprojdou, ale jeden vnikne do oka, druhý do spánku a z chasseura, který tak vášnivě prožíval revoluci, miloval tance, víno a dívky, čítal si v bibli o lásce a během dlouhých nocí toužil po markytánce, je jen mrtvé maso.

Monica není nejprve v úleku schopna dělat vůbec nic. Když ji konečně začnou nohy poslouchat, je už pozdě. Připlazí se ke studni a přitáhne k jejímu okraji, jako by snad chtěla skočit dovnitř, jen aby unikla před vyzáblou bestii s vidlemi.

V této poloze – a s vidlemi stále v zádech – ji o pár hodin později najdou.

Marcellovi se vytratí život z očí.

A všem – vesničanům, vojákům i důstojníkům – tuhne krev v žilách při pomyslení, jaké zlo se zase plíží ve stínech, a znovu tiše opakují ta slova: nemrtvý, vlkodlak...

Revenant.

XV. Těžké rozloučení

Sébastien ve spěchu svléká Étienna. Od studny už slyší výkřiky vojáků, kteří přišli pro vodu. Souká se do chasseurské uniformy.

„Co se tu, proboha, stalo?“

„Asi budu zvracet!“

„Honem, musíme někoho zavolat!“

Sébastien nakoukne zpoza rohu. Vojáci spěchají k regimentu. Za chvíli se mrtvá vesnička bude hemžit lidmi. Otočí se a utíká do lesa, kde teprve zastaví. Nemůže popadnout dech, srdce se nechce zklidnit a ruka ho bolí k nevydržení, přestože ji dávno nemá. Vycení zuby, poslintá si bradu a znovu zkolabuje. Spadne přitom do prolákliny plné bodláčí, ve které ho nenajdou ani vojáci dobrou hodinu pročesávající les.

„Další povstalci,“ ucedí Masséna, když k němu přijdou zprávy o masakru. „Pavie jim asi nestačila... Za tohle z Lombardů sedře Napoleon kůži.“

„Počkejte, André,“ řekne Augereau. „Třeba to nebyli vesničani.“

„A kdo teda? Že by Sebottendorf nakázal harcovníkům, aby se ozbrojili vidlemi?“

„Ale co by to mělo za smysl? Útočit na jednoho pěšáka a děvečku z kuchyně.“

„Jen jsem žertoval, příteli.“

„Já vím, ale myslím... jaký by to mělo smysl pro povstalce?“

„Jak jaký? Troufnou si snad vzít ty svoje vidle a jít proti batalionu? Budou vraždit ty, co se někde zapomenou sami! Ale pár dalších domů v plamenech... to je naučí.“

„André, je tady ještě někdo, kdo by mohl vraždit ty, co se zapomněli.“

Masséna se zarazí.

„Prosím vás, snad nemyslíte ty povídačky o vlkodlakovi?“

„To nejsou povídačky.“

„Měl jsem vás za osvícence, pane!“

Augereau si povzdechne. Nervózně povytáhne šavli a zas ji spustí do pochvy.

„Ovšemže to není vlkodlak. Ale monsieur Bacler se zná s jedním z našich polních felčarů. A tomu utekl voják... no, voják, spíš úplný šílenec. Uprchl už podruhé.“

„Voják – šílenec,“ zakroutí Masséna hlavou.

„A dezertér.“

„Jak mohl dvakrát utéct?“

„To nevím, každopádně se prý choval jako zvíře a měl extrémní sklony k násilí.“

„Výborně, postavte mi ho do první řady fyzilírů.“

„Mluvím vážně, André. Navíc, prý to snad opravdu byl fyzilír.“

„Ať tak či tak, měl by viset.“

„Ano. Ale podstatné je, že není nutné svádět hned vinu na lombardské sedláky.“

„Dobře. Půjdu si promluvit s monsieur Baclerem,“ usoudí Masséna. „A pak se teprve stavím za Napoleonem.“

Rozmrzele odchází. Chtěl Bonapartovi navrhnout další drancování a ukázat tak smělost. Na rozdíl od Augereaua mu nevadí pár zapálených domů navíc, pokud si to dokáže ospravedlnit vyšším cílem. Na druhou stranu, jestli má Augereau pravdu, bylo by takové ničení a vraždění úplně zbytečné. A to by se nelíbilo ani jemu. A nejspíš ani Napoleonovi.

Bacler má před stan vytažený stůl a na čerstvém vzduchu rozkresluje další mapu. Když slyší o masakru, tak upře dobrácké oči na Massénu a sepne ruce.

„Strašné... Ta mrtvá... snad to nebyla ta milá dáma, která mi prodala tuš.“

„Nevím, monsieur. Zajímá mě ten šílenec, co dezertoval. Ehm, prý dvakrát.“

„Ano. Tady mám jeho obrázek.“

Divizní generál si prohlíží kresbu vyzáblého muže.

„Podle tohoto muže...“ Masséna klepne prstem do papíru. „...podle něj vznikly všechny ty povídky? O vlkodlakovi? O revenantovi?“

„Věřím tomu, že ano, monsieur generále. Sám jsem ho ostatně, jestli si to dobře pamatuji, nazval jako první revenantem.“

„Jeden prašivý dezertér! A takové pozdvižení.“

„I malý člověk může způsobit velké tragédie, monsieur.“

„Hm.“

„Měli byste si promluvit s kaprálem Leroyem z Kilmainovy jezdecké brigády. Zná dobře doktora, kterému ten blázen utekl.“

„Leroy. To je ten váš přítel, že?“

„Ano, jmenuje se Germain. S tím doktorem pracovali kdysi pro četníky.“

„Co dělal kavalérista u germanderie?“

„Tehdy nebyl u kavalerie. Pokud vím, vyšetřoval pro ně různé případy. Zločiny v armádě. Jak mi sám říkal, měl na to nadání. Ale asi to dělal jen krátce.“

„S tím doktorem...“

„Ano. Mám pocit, že se jmenuje Moreau.“

„Dobře, děkuji vám.“

Smekne klobouk a vyrazí k jezdeckvu.

„Monsieur Leroy?“

„Monsieur divizní generále!“

Germain zasalutuje tak ukázkově, až Massénu napadne, že to musí po večerech cvičit.

„Pohov. Chci se vás zep...“

Masséna se odmlčí, podívá stranou a pak začne nanovo.

„Ne. Chci vám zadat úkol.“

„Ano?“

„Monsieur Leroyi, prý jste velmi nadaný na vyšetřování. Pracoval jste pro germanderii.“

„Ano, ale tady se s tím moc nechlubím. Vojáci nemají četníky příliš v lásce.“

„To vlastně i chápu,“ pousměje se Masséna a hned zas zvažní. „To je ale jedno. Teď budete pracovat pro mě. Chtěl bych, abyste vyšetřil ten masakr ve vesnici... jak se to jen jmenovala? Gramine. Myslím, že se jí říká Gramine.“

„Není Gramine opuštěné?“

„Je. Ale zabili tam našeho vojáka a nějakou děvčečku.“

„Myslíte, že to byli povstalci?“

Masséna se nahlas zasměje.

„Byl jsem si tím skoro jistý. Ale prý by to mohl být ten dezertér... ten šílený... Víte, koho myslím?“

„Ano, vím.“

„Takže vyšetříte to?“

„Nerozumím. Co mám vlastně vyšetřit?“

„Jestli to je podle vás jeho práce, nebo spíš vzbouřených vesničanů.“

„Nemohli to být zbojníci?“

„Monsieur, to právě chci, abyste vyšetřil.“

„Dobře, pane, ujmu se toho hned.“

„Vezměte s sebou toho felčara, se kterým jste kdysi pracoval. A přineste mi zprávu co nejdřív, ať vím, co mám říct generálu Bonapartovi.“

Germain se vši upřímností salutuje a za chvíli už kráčí s Blaisem po boku k ztichlému shluku prázdných domů, u kterých hlídá voják s lucernou.

„Jako za starých časů,“ odtuší Blaise, načež zbledne, když spatří mrtvolu dívky.

„Ten voják je tam, v uličce,“ ukáže jim karabiník se svítilnou.

„Co je to za vojáka?“

„Neměl uniformu. Ale podle pušky si všichni myslí, že nějaký chasseur.“

„Vzali uniformu, ale pušku ne,“ řekne Germain, když se v úzké uličce ocitnou sami s mrtvým vojákem. „Proč někdo krade uniformu?“

„Aby se mohl vydávat za vojáka?“

„Nebo aby mu nebyla zima.“

Blaise poklekne k muži a prohlíží si rány.

„Jestli na něho útočil ten šílený fyzilír, tak ten měl své oblečení,“ podotkne polohlasem.

„Ano. Ale pořádně rozedrané. A bez kabátu.“

„To je pravda. K čertu s tím vším...“

Blaise prudce vstane a zakroutí hlavou.

„Nedávej si to pořád za vinu, příteli,“ položí mu Germain ruku na rameno.

„Trochu to ale je moje vina. Měli jsme ho lépe hlídat. Neodvazovat ho...“

„Nech to být. Soustředme se na místo činu.“

Jdou zpátky na rynek. Prohlíží si mrtvou dívku a okolí.

„Je tady spousta stop,“ řekne Germain. „Jenže většina asi od vojáků, co se tu nahnuli potom.“

„Germaine,“ zarazí se Blaise. „Myslím, že je znám. Jsou mi povědomí.“

„Ty oběti?“

„Jo. Ta dívka i ten voják chodili za jedním dragounem. Monsieur Plantier.“

„Ten, co ho pošlapal kůň?“

„Ano. Mám taky pocit, že tu dívku zachránil před rabováním. Milovali se.“

Polní lékař se odmlčí. Jako by polkl zvlášť hořkou slinu.

„A ten chasseur... vypadalo to, že monsieur Plantiera obdivuje jako svůj vzor.“

„Chudák dragoun. Určitě je oba hledá. Bude pro něj strašné, až se to dozví...“

„O tom nepochybuju.“

A jako by to předpověděli, sotva uplyne pro Battistu neklidná noc a dozvídá se ráno o identitách obou obětí, křičí zoufalstvím a bezmocí a vší silou se objímá s Théem. V afektu cloumá obrovským kamarádem, jako by mu chtěl rozdrtit všechny kosti. Pouští Théa. Sedí na zemi, oči podlité krví a na rtech tiché kletby.

„Ten granátník,“ zamumlá zničehonic. „Ambroise Durand!“

Prudce vstane a Théo jej znovu chytne. Teď už zápasí doopravdy: Théova velká konstituce a síla proti Battistově vzteku.

„Nech toho!“ říká Théo důrazně. „Je to nesmysl! Nebyl to ten granátník!“

„Nech mě být!“ zabere Battista.

Théo padá do prachu a Battista zuřivě jde táborem, v hlavě bouří myšlenek.

„Prý... Nebyl to granátník!“ opakuje popuzeně a odplivne si. „Samozřejmě, že byl!“

Ponížil jsem ho. Věděl, kvůli komu to bylo. A nemohl to nechat být... Zabiju ho! Škoda jen, že nebude trpět tak, jako trpěla ona!

Ambroise se dovídá, co se stalo, sotva pár chvil před příchodem Battisty.

„Uklid' se,“ sykne Anatole. „Zdržíme ho!“

Ale je pozdě. Ambroisovi stačí jeden pohled do rudých očí a je mu jasné, že si Battista nejde promluvit.

„Já za to...“ začne, ale hned vidí, že je to marné.

Dragoun prudce odstrčí Anatola i dalšího granátníka a vytasí šavli. Na poslední chvíli ho Ambroise chytí za pravé zápěstí a zastaví tak dopadající šavli, její konec mu však udělá dlouhý šrám přes obličej.

„Zmiz, Ambroisi!“

Granátníci se sesypou na Battistu jak mravenci na med. Nejdřív je shazuje, jako by nic nevážili, ale pak se vyčerpá, poklesne na kolena a přestane bojovat.

„Zavolejte nějakého důstojníka!“

„Nebudem nikoho volat, prostě ho tam dovlečem!“

„Přestaň sebou mlít, nebo ti to rameno vykloubím!“

Battista se uklidní, jen jeho oči jsou stále temné a plné pomsty. Nechá se kus cesty táhnout, pak jde dobrovolně.

„Jestli mě rovnou nezabijete...“ oduší ke granátníkům temně. „...tak toho chcípáka zabiju, i kdybych měl čekat celý život.“

„On to neudělal!“ zakřičí mu Anatole do ucha. „Chápeš to? Neudělal! Byl v tu dobu s náma!“

Battista ho neposlouchá. Místo toho se zaměří na to, že granátníci poněkud povolili sevření. Vykřikne, vyvine sílu jako býk, odhodí je a už utíká k dragounskému regimentu.

„Do pekla s tím vším!“ zakleje z plných plic a praští dragounskou čepicí do bláta.

Vezme si deku, pár dalších věcí, přehodí přes jedno rameno vak, přes to druhé pušku. Zkontroluje šavli a vedle ní připne bambitku. Rozruch za ním vzrůstá.

„I kdybych měl čekat celý život,“ zopakuje si potichu a jako by tím skládal nějakou přísahu.

Pak se otočí a sprintem vyběhne k prvním stromům. Na půl cesty se zarazí a ohlédne. Shlíží na nekončící tábor Italské armády a jako by se najednou nemohl přinutit k pohybu.

„Těžké rozloučení,“ zabručí potichu.

To už slyší na kraji tábora pokřik. Za chvíli mu budou v patách.

„Zatraceně těžké!“

Konečně se otočí a vyrazí zase ke stromům.

Tak tedy sbohem, armádo!

XVI. Hráči v šach

Kroky na pěšině. Šustění v křoví. Battista se krčí v mlázi, ruku na jílci. Téměř nedýchá. Možná ho přejdou... Ne, kroky jdou přímo jeho směrem.

Vyrazí, přitiskne muže ke stromu a přiloží mu ostří na krk. Skoro by ho zbavil života, ale zarazí se. Je to Théo. A pár kroků za ním jdou ještě čtyři dragouni, všichni se schovanými zbraněmi. Battista se prudce rozhlédne, ale nikdo další už se neblíží. Oddíl, který byl za ním vyslán, už to vzdal a přidal se zase k hlavnímu voji.

„Co tady děláte? Zmizte!“

Schová šavli do pochvy. Théo a ostatní stojí bez pohnutí.

„Co je? Chcete taky dezertovat?“

Théo kývne hlavou a odplivne si.

„Kašlu na tu válku! Ať ji dál vedou bez nás.“

Battista si všiml, že od chvíle, kdy Théo ztratil oko, si s podobnými myšlenkami pohrával. Nikdy tomu však nepřikládal větší váhu.

„No, dobře,“ povzdechne si. „Ale nemám vlastně vůbec promyšlené, co teď.“

„Hlavně se nenechat chytit,“ ozve se jeden z mužů stojících vzadu.

„A najít si jídlo,“ doplní další.

„Hm, ano.“

Battista nervózně poklepe prsty po jílci šavle.

„Théo, můžeš na slovíčko?“

Odejdou spolu kus od ostatních. Battista se k němu nakloní a promluví polohlasem.

„Budeš nás vést.“

„Všichni vidí jako vůdce tebe,“ ušklíbne se Théo, ale Battistova tvář je neústupná.

„Budeš nás vést. Já toho... nejsem schopný. Mám v hlavě strašnou spoušť, jestli mi rozumíš. Myslím jenom na ni. A na pomstu. Utekl jsem sám a nečekal, že mi přijdete dělat společnost.“

„Mrzí mě to, Battisto.“

„To mi neříkej. To nijak nepomůže. Prostě nás ved'. Budu bojovat nebo loupit nebo co budeš chtít. Ale nezvládám teď přemýšlet, natož velet.“

„Tak dobře.“

Battistu jen na chvíli napadne, že právě Théovi položil na hlavu korunu, která v budoucnu půjde jen těžko sundat. Ale k čemu se teď trápit tím, co bude?

„Udělal to ten granátník,“ utrousí po chvilce Battista a ve zkratce seznámí Théa s celou potyčkou s Ambroisem. „Musím ho dostat.“

Sklopí hlavu a jako by najednou zjhl.

„Jenže to mi ji stejně nevrátí.“

„To ne.“

„Hm. Théo? Mám jedinou prosbu k tomu tvému velení. Chtěl bych se držet co nejbliž té armády. Ne tak, ať nás odhalí, ale abychom aspoň věděli, kde jsou. Nenechám si proklouznout toho chlapa mezi prsty.“

„Můžeš se spolehnout.“

Battista jde dál mlčky. Přítomnost hrstky dragounů ho ve skutečnosti trochu utěšila. Přesto je pro něj pořád těžké mluvit a v ničem, co dělá, nevidí žádný smysl. Hodně musí myslet na Marcella, starého krejčího. Jak ten asi naříkal? Jestli taky tak křičel a zoufale se chtěl s každým prát, jako tomu bylo u něj?

Marcello ale ve skutečnosti nevykřikl. Nezačal si trhat vlasy ani lomit rukama. Posadil se, oči upřené před sebe a náhle byl hubenější a bližší smrti než kdy dřív. Kolemjdoucí vojáci se ztišovali v úctě před zcela zlomeným starcem. Přestal jíst a za pár dní ho ve stejné poloze našli mrtvého, poněkud podobného vyschlé mumii.

Za všechny ty dny, až do své smrti, neuronil ani slzu.

Germain s Blaisem se zúčastní tichého zakopání těl za táborem. Ze dvou vojáků, které k tomu přiřadili, jeden smekne čepici a cosi zamumlá. Popadnou pytel s vápnem a jdou pryč.

„Taky půjdeme,“ kývne hlavou Germain.

„Jo.“

Směřují k táboru pomalým krokem a Blaise má tvář jako z kamene.

„Stejně mě to štve. Ten krejčí přišel o dům... o dceru... Co bys dělal?“

Germain pokrčí rameny.

„Nikdy jsem neměl ani jedno. Nevím. No, asi už mu je líp.“

„A chudák to děvče... Celý život před sebou. Zdá se, že před vražděním a šílenstvím prostě nemohli utéct. Stařík ani jeho dcera.“

Zastaví se. Germain si začne cpát fajfku. V zamyšlení rychle mrká a cosi si mumlá koutky úst.

„Hodně se teď o tom mluví,“ začne pak už s dýmkou v ústech. „O tom dragounovi. Víš, jak jsme o se o něm bavili. Okamžitě poté, co se to dozvěděl, zaútočil na jednoho granátníka. A pak taky dezertoval.“

„To poslední není moc záhada. Kdyby neutekl, dostal by přísný trest.“

„Dobře. A co ten granátník? Jak ten do toho zapadá?“

„Možná dragoun věděl něco, co my ne.“

Germain vytáhne fajfku a vypustí bílý kroužek dýmu.

„Proč to ale nešel nahlásit?“

„Horká krev... Znáš ty kavaleristy. Kdosi mi říkal, že dragouni první mluví šavlí, pak až francouzsky.“

„Hm. Dobře... takže co? Rozšíříme okruh podezřelých? Šílenec a granátník?“

Blaise se ušklíbne.

„Nemyslím si, že by to udělal ten granátník.“

„No dobře, ale dragoun ho z nějakého důvodu podezíral.“

Germain zamýšleně okusuje dýmku.

„Třeba to udělal ten dragoun,“ navrhone Blaise. „Ze žárlivosti.“

„Na toho chasseura, nebo granátníka? A proč ty vidle?“

„Nedává to moc smysl, no.“

Germain vyfukuje další obláčky.

„Každopádně bychom toho granátníka měli vyslechnout.“

Přehodí dýmku do druhého koutku a protáhne se. Tabák je voňavý, vzduch čerstvý a on plný energie.

„Blaisi, příteli! Měl jsi pravdu. Je to jako za starých časů!“

„Akorát, že tehdy jsme neřešili vraždy.“

Chvilí jsou potichu. Germain už schovává fajfku a chystá se zvednout, když v tom se Blaise rozjaří a prudce na něj podívá.

„Možná mám nový díl skládačky!“

„Hm?“

„No... Před nějakou dobou jsem šil natržené ucho jedné markytance. Prý jí ho utrl ten šílený fyzilír. Říkala, že tam byl s ní ještě jeden voják, který ji sice neochránil, ale fyzilíra zranil na ruce. Na té ruce, kterou jsem mu o pár dní později amputoval kvůli gangréně.“

„Aha,“ kývne Germain hlavou.

„Co když tam zabil právě toho vojáka, který ho zranil?“

„Takže jsme zase u šíleného fyzilíra?“

„Měl motiv. Chtěl se pomstít za to, že přišel o ruku. Možná si v tu chvíli i myslel, že ta krejčího dcera je jeho milenkou. Třeba to tak i bylo.“

„Ten fyzilír ale uvažoval víc jako zvíře než člověk.“

„A přesně tomu by odpovídalo, že útočil vidlemi a s takovou brutalitou. Germaine, dává to větší smysl, než že je sledoval a zabil ten granátník.“

„Dobře. Ale stejně ho vyslechneme.“

Jenže to se jim nepodaří kvůli rozkazu k přesunu. V dalších dnech se armáda pohne k Veroně a tlačí Beaulieuovy rakouské oddíly k ústupu až do Tyrol. Při následném útoku na Mantovu se Napoleon prvně spálí, když dá povel k obléhání příliš zbrkle, bez vytvoření řádných plánů a zázemí. Rychlost se Bonapartovi poprvé nevyplatila, rozhodně však neplánuje zpomalit.

V tu chvíli, aby toho nebylo dost, přijde zlověstná zpráva. Polní maršál Wurmser táhne s posilami třiceti tisíc čerstvých vojáků podpořit Beaulieua v Tyrolech. Horký červen se obejde skoro bez bojů. Napoleon dorazí do Bologně. Uzavírá mír s Neapolským královstvím i se samotným papežem. Nad vším však neustále visí stín blížící se Wurmserovy armády. Příjemné teplo se mění v dusivé horko a vojáci jsou neklidní.

Masséna nemá vůbec čas s Germainem mluvit, a tak není vůbec jisté, jestli by si přál, aby s Blaisem v pátrání pokračovali, nebo je mu to dávno jedno. Koneckonců, už je stejně pozdě na případnou pomstu proti povstalcům. Ten region je dávno za nimi a v kraji, kterým prochází teď, se jich lidé bojí jako čert kříže a nikdo se k ničemu nezmůže.

„Wurmser už je v Tridentu,“ řekne Napoleon zachmuřeně, oči upřené na Baclerovu mapu severní Itálie. „Takže tam je teď kolik... asi sedmdesát tisíc Rakušanů?“

„To by tak odpovídalo,“ kývne hlavou Masséna.

Všichni se upřeně dívají na Korsičana v naději, že vymyslí něco brilantního.

„Nevíme, odkud zaútočí,“ podotkne do ticha Augereau.

Napoleon nic neříká. Chodí po stanu, mne si bradu a orlí oči se mu zlověstně lesknou. Celá snaha o řadu rychlých úderů, které by rozhodly lokální válku dřív, než by si nepřítel uvědomil, co se děje, vyšla vniveč. Nedobyl Mantovu, která je klíčová. A nejspíš ji ani nedobyde, jestli mu ji sebere Wurmser. A co pak? Je přečíslen. V nevýhodné pozici. Kdyby alespoň muži měli to nadšení, se kterým před šesti týdny vstupovali do Milána. Ne... slavné vítězství u Lodi, to už jsou včerejší zprávy. Nikdo už ho nezapíjí, nikdo se už neholedbá, že v příštím střetu vypráší kožich dvakrát více Rakušanům.

„Generále?“

Otočí se a vrátí ke stolku s mapou.

„Dobře. Wurmser přitáhne. Ale odkud? Kde máme být připraveni? Já říkám, že všude! Rozdělíme armádu. Divizní generál Sérurier bude dál obléhat Mantovu. Té se nevzdám. Masséna půjde hlídat horní tok Adiži a Augereau dolní.“

Poslední dva zmínění na sebe pohlédnou. Masséna tuší, že na horní Adiži je mnohem větší šance rakouského útoku. Určitě to je jasné i Napoleonovi. Zvolil tam tedy schválně jeho, aby zajistil, že příslušné divize nebudou prvním Wurmserovým úderem zlomeny? S Augereauem se poslední dobou skoro nebaví. Tak komu jinému by měl svěřit tak důležitý úkol než Massénovi?

„Kilmaine, vy ke svému jezdeckvu přiberete dělostřeleckou zálohu. A vyrazíte k dolnímu toku Mincia.“

„Když se rozdělíme...“ začne Sérurier, ale Napoleonův dravčí pohled ho umlčí.

„Nebudeme skutečně rozděleni. Jen velmi roztaženi. Podívejte se na mapu. Budeme kousek od sebe. Kamkoliv Wurmser skutečně udeří, tam ho hned obklíčí ostatní naše armády. Možná, že jeho samotná armáda bude v tu chvíli rozdělená. Podívejte, jakým terénem nejspíš bude muset projít... Každopádně, komunikace bude klíčová, messieurs: Cremona, Piacenza, Tortone a Coni. V těchto městech chci uzly, na kterých si budou poslové neustále vyměňovat informace. Musíme být jako chobotnice, přátelé, a každé chapadlo musí pořád vědět, co se děje s těmi ostatními.“

Odmlčí se a pohlédne postupně všem do tváří.

„Beaulieu byl prý odvolán. Wurmser je už starý pán. Ale nenechte se mýlit. Jako velitele si ho pořád vážím. Nedá nám jediný batalion zadarmo.“

Napoleon má pravdu: Wurmser v následujících týdnech postupuje pomalu, ale drtivě. Takhle to je tedy s Rakouskem, pomyslel si Korsičan. Zatím jsme ho dráždili, ale teď se šelma probudila a poslala starého bijce, který je ve válce jako doma.

Červenec se táhne stejně trýznivě jako červen, jen nastává mnohem větší horko. Především dál od řek je nedostatek vody a je vidět vojáky na pochodech omdlévat. Koncem měsíce tlačí Wurmser před sebou Francouze do vnitrozemí a obsazují Brescii. Napoleonův plán, počítající se svižnou výměnou informací, začíná být ohrožen, když poslové nemají kudy bezpečně cestovat se zprávami. Wurmser nepřipomíná agresivního šachistu Napoleonova ražení, který by vášnivě vyměňoval figury a doufal v rychlé vítězství. Před každým tahem si desetkrát zkontroluje, jestli má všechny jednotky na šachovnici dobře jištěné, a až potom velí „vpřed“. Tak pomalu, krůček po krůčku, tlačí Napoleona do kouta.

Masséna se nemýlil. Wurmserův obrovský stín na jeho regimenty padl opravdu nejsilněji a k tomu mu Napoleon poslal jen malou zálohu. Když divizní generál slyší, kolik mužů mu Bonaparte posílá, neví, jestli se má první rozesmát, nebo rozplakat. Nakonec je mu opravdu spíš do pláče, ale z úplně jiného důvodu: Wurmser svou armádu rozděluje, jednu posílá k řece Chiese a druhou podél Adiži k Mantově. Augereau prý na dolním toku řeky svedl s Wurmserem velkou bitvu. Masséna je vzteky bez sebe. Chtěl by bojovat, ale najednou není s kým. Stín pominul, nebezpečí je obešlo a rozkazy nepřichází. Pak přijdou nové – poněkud přesnější – zprávy, které ho trochu uklidní. Na dolní tok Adiže neútočil přímo Wurmser ani jeho druhá půlka armády, ale šlo jen o šarvátku s pěti tisíci muži, sloužící k odvedení Napoleonovy pozornosti.

Tou dobou už Bonaparte spolkně pýchu a odvolá obléhání Mantovy. Mít po ruce Séruriera a jeho divize je momentálně lepší. Šachová partie je v kritickém stadiu a středem šachovnice se stává obec Lonato, u níž se vrhá Napoleon po krku polovině rakouské armády, v jejímž vedení nechal Wurmser chorvatského generála Petara Vida Gvozdaniče.

Massénovi přichází rozkazy s drobným zpožděním a on je zlostí bez sebe. Bude těžké připojit se k bitvě včas! Augereau, Dallemagne a další můžou po boku Napoleona dávno slavit vítězství, zatímco on ještě potáhne v čele divizí podél řeky Adiži.

Stiskne zuby, křikne na pobočníka pár rozkazů a zavelí k rychlému přesunu. Mezi jinými se zvedá rychle i Ambroise, který v poslední době jako by v každém stínu mezi větvemi stromů viděl matně lesklá bělma. Jako by ho někdo neustále sledoval, dokonce i v noci, když stojí s ostatními granátníky u vatry, ráno, když je na hlídce, i večer, když se snaží něco sníst s podivně sevřeným hrdlem.

„Už ať se střetneme s tím Wurmserem,“ prohodí při pochodu k Anatolovi. „Nebo se zblázním z toho čekání a horka.“

A z toho pocitu očí neustále v zátylku, dodá v duchu.

Z toho zešílím určitě.

XVII. Výčitky svědomí

V době obléhání Mantovy leží na kraji tíseň. Lidé chodí po cestách ve skupinkách a mlčky, připomínající morová procesí. Je poledne a slunce vysouší krajinu na troud. Sébastien sedí u cesty ve špinavé uniformě. Je schoulený a vypadá to, že dřímá, ve skutečnosti je však hluboko ve vlastních myšlenkách.

Přežil. To je na tom nejpodivnější. Po poslední zástavě srdce se zase probudil. Byl celý mokrý od rosy a nechápal to. Proč ho osud pořád vrací zpět? Copak už toho nebylo dost? Další dva měsíce žil jako poustevník. Našel starou plachtu, kterou nosil přes ramena jako svrchní plášť. Žil ve vchodu staré šachty. Pil ze studánek i potoků a jedl, co se dalo: králíky, myši, houby, borůvky a ostružiny. Jen občas kradl od domů slepice. Obvykle však přicházel do vsí, které kvůli válce zely prázdnotou. Přestal být divokým zvířetem, ale nazpátek člověkem se taky nestal.

Proč musí žít dál?

Procesí se blíží. Jsou to vesměs sedláci, jen úplně vzadu se za skupinou táhne hrstka lépe oblečených lidí, z nichž nejnapadnější je dívka v pomněnkových šatech.

„Kdo to je?“

„Asi žebrák.“

„Počkejte... má uniformu.“

Výrostci, kteří kvůli válce museli rychle dospět, ho obklopují, v rukou klacky, kamení a křivé nože.

„Francouzský voják!“

„Asi zběh!“

„A taky mrzák! Dívejte, nemá ruku!“

„Hej, ty! Slyšíš nás?“

Sébastien se na ně krátce podívá, ale nic neodpoví.

„Nechce se s náma bavit!“

„Vymlátíme z něho duši!“

Strhnou ho na zem a zasypou sprškou ran. Jeden čahoun ho kopne do obličeje, jiný trefí kamenem do žeber a další o něj zlomí klacek.

„Co to děláte? Vypadněte!“

Mladí muži jako by chvíli uvažovali, jestli se mají pustit i do příchozího, ale pak se jen křečovitě zachechtají a odejdou. Sébastien vzhlédne. Nejprve vidí robustního muž v černém fraku a s masivním knírem vprostřed kulatého obličeje. A pak ji. Dívku v pomněnkových šatech.

„Pomůžu ti vstát,“ řekne muž a zvedá Sébastiena ze země. „Ať jsi kdokoliv, dcera mě přemluvila, že ti musíme pomoci.“

Znovu se podívá na dívku, která sklopí oči. Muž podpírá Sébastiena, kterého nohy sotva nesou.

„Utekl jsi od nich, co? No, dobře. Nic neříkej. Je mi to jasné. Tak pojď... půjdeš s námi. Utíkáme z Mantovy. Víš, co se tam děje, ne? Jasně, že to víš, když jsi utekl od nich. No... Jdeme na sídlo mého bratrance.“

Sébastien nic neřekne. Chvíli se nechá podpírat, potom už jde sám. Nemůže spustit oči z mladé dívky, která mu někoho velmi připomíná. Jen si vzpomenout, koho... Jako by předcházející měsíce byly jednou velkou mlhou, kterou bloudil, až se dostal právě sem.

Za chvíli slyší muže ve fraku potichu mluvit s dcerou.

„Potřebuje se dát dohromady.“

„Tak ho dáme na faru, papà. Otec Enrico se o něho postará.“

Muž po Sébastienovi blýskne očima.

„Co když je nebezpečný, Adriano?“

„Proč by měl být? Nejspíš měl dost toho zabíjení... Potřebuje pomoc.“

Sébastien má mlhavý pocit, jako by podobný rozhovor už někdy slyšel. Jen si vzpomenout. Vzpomíná si ale jen na dětství. Na ten čas každodenní hrůzy, která se do něj vpíjela jako jed a střádala se mu hluboko v mysli. Ale proč vůbec utekl od armády nebo kde přišel o ruku, to je teď skryté v hloubi nevědomí. Vidí občas střípky, ale nedávají dohromady smysl.

Dívka má bledě modré i duhovky. Oči plné dobra. Laskavé a starající se. Její rty jsou bledé a jen občas lehce zrudnou, a to zejména, když se směje a ukazuje křivé, ale roztomilé zuby.

„Otče, jste tam?“

Muž ve fraku buší na vrata kostela. Sébastien se rozhlíží. Vidí dlouhé lány a mírné kopce. Farnost stojí skoro na samotě; domy v údolí jsou vzdáleny asi půl hodiny chůze. Vedle svatostánku je zahradní domek a naproti zřejmě farářovo obydlí neboli dřevostavba připomínající vzdáleně loveckou chatu.

Velké dveře vrznou a z chrámového stínu vystoupí muž v sutaně. Přísnýma očima si změří Sébastiena a chvíli tlumeně rozmlouvá s příchozím. Adriana se zatím opírá o zahradní domek. Snaží se nekoukat Sébastienovým směrem, přesto k němu vždy opět sklouzne očima. Zejména si nemůže přestat prohlížet pahýl, bizarně trčící od ramena. V tom, jak se na něj dívá, je trochu odporu, ale mnohem víc pak soucitu.

„Dáš se tady dohromady, neboj,“ řekne Adriana a poklekne k němu, když je už čas jít. „Budu se za tebe modlit.“

Chytí ho za ruku a Sébastienem jako by projely vlny ohně a mrazu zároveň.

„Teď se taky pomodlíme,“ řekne kněz hlubokým hlasem, když se otec s dívkou vydají zase směrem do údolí, za tichým procesím.

V kostele je chlad, ostře kontrastující se slunečným dnem venku. Farář Enrico si kleká a Sébastien ho následuje, i když si nedokáže vzpomenout na význam toho úkonu.

„Teď se budeme modlit.“

Kněz chvíli mluví se zavřenýma očima, pak je otevře a pohlédne zas k Sébastienovi.

„Umíš to? Modlit se?“

Modré oči bývalého fyzilíra zmateně těkají a farář v nich nenachází ani náznak toho, že by mu Sébastien vůbec rozuměl.

„Otčenáš? Zdravas? Už si nevzpomínáš?“

„Ne,“ řekne Sébastien a lekne se vlastního hlasu, kterým nepromluvil už měsíce.

„Beati pauperes spiritu,“ zašeptá Enrico. „Budu se tedy modlit za oba. Prozatím.“

Za soumraku sedí ve farářově domě, hrubě sbitém z klád a fošen.

„Takže... jmenuji se Enrico.“

Nalévá Sébastienovi do talíře polévku a ten začíná hltavě jíst.

„Asi mi neřekneš své jméno?“

Sébastien na chvíli přestane jíst, ale pak se k polévce vrátí s o to větším gustem.

„Utekl jsi, že ano?“

Trhne sebou a málem by jídlo vylil, kdyby nebylo skoro snědeno.

„Nic neříkej. Já tě za to soudit nebudu. A tví kumpáni tě tu snad taky hledat nebudou. Slyšel jsem, že ten váš Bonaparte dokonce uzavřel mír se Svatým otcem. Hm. Jenže v těchto časech člověk stejně nikdy neví...“

Poryv větru práskne okenicemi a sfoukne svíčky na parapetu. Enrico jde šouravě k nim, aby je znovu zapálil a okno zavřel na petlici.

„To nevadí, že jsi takový tichý společník. Mlčeti zlato, nemám pravdu?“

Enrico se usměje a ukáže Sébastienovi na hromadu měkkých látek a kožešin.

„Tady budeš spát. Neutečeš v noci, že ne? Hm. Věřím, že ne.“

Dny začnou utíkat. Sébastien se párkrát přistihne při myšlence na to, jak Enrica škrtí, ale vždy se této vlastní představy sám lekne. Poslušně pomáhá při práci na malém záhonku i při úklidu kostela. Když dostane jídlo do misky, tak jí. Naučí se říkat „ano“ a „ne“. Ostatní slova ho zatím matou.

V neděli stojí v koutě kostela. Střídavě se dívá na hrstku vesničanů se schýlenými šíji a na kázajícího Enrica. Po mši se za ním zastavuje Adriana, nyní v šatech bílých jako sníh.

„Vypadáš mnohem lépe,“ řekne mu a prohlédne si ho. „Ty rány už se ti hojí. I když některé rány se nezhojí nikdy, že?“

Nejradši by ji popadl a utíkal s ní pryč od všech, aby ji měl jen pro sebe. Ale náhodou zachytí přísný Enricův pohled a je z něj zase ten krotký pomocník.

„Měl bys přijít dnes k nám.“

Enrico se nejdřív tváří zaraženě, ale během chvilky už schází Sébastien s dívkou po úpatí kopce a vstupují na pozemek její rodiny. Dívčin otec – jmenuje se Fabrizio po svém otci – stojí vedle zámožného bratrance Lucia. Kolem běhají malé děti a na zápraží je – navzdory horku – do dek zabalená vetchá stařena.

„Prý chtějí Francouzi obléhání Mantovy vzdát,“ řekne u oběda Fabrizio s plnou pusou.

„Hm. To není žádný div. Táhne sem Wurmser,“ odpoví Lucio.

Sébastien se bezradně dívá na zdobný talíř a několik druhů vidliček, nožů i lžiček. Všechno vypadá tak honosně. Zlacené talíře, oblečení stolujících a v koutě čekající služebnictvo. Jen poměrně malé porce prozrazují, že i tato jinak bohatá rodina zažívá krušnější časy. A také je to znát z prázdných křesel, z nichž jako by palčivě vyzařovalo, že v nich někdo chybí.

„Kdo je Wurmser?“ ozve se Adriana, způsobně krájející na talíři zeleninu.

„Maršál, který konečně pošle Francouze s brekem domů,“ oduší Lucio a zašermuje do prázdná stříbrnou vidličkou, jako by probodával pomyslného nepřítele.

Adriana ukáže Sébastienovi, jak má držet vidličku a nůž. Začíná jídlo nejistě a pomalu krájet a s chutí hltá každé sousto.

„Vždycky přijdou,“ ozve se vetchý hlas staré paní, i teď zabalené do dek. „A vždycky taky odejdou. Záleží jenom, co si odnesou.“

„No, zlatá slova,“ usměje se Lucio a chytne na chvíli ženu – nejspíše svou matku – kolem ramen. „Signora mamma tady už zažila spoustu vojáků a generálů. A všechny je přežila.“

„Dáte si kávu v salóнку?“ zeptá se služka, když i Sébastien dojí a po vzoru ostatních složí příbor.

„Myslím, že si dáme venku. Třeba uvidíme v dálce kanonádu.“

„Hlavně, ať ji nevidíme zblízka,“ řekne Fabrizio a zvedne se.

U zahradního stolku se baví o tom, ve kterých krajích se nejvíc rabovalo. Ukáže se, že Fabrizio s dcerou prchli z rodinného sídla poblíž Pavie.

„Maminka umřela na souchotě,“ řekne Adriana smutně Sébastienovi. „Před lety. Ještě, než tu začaly všechny ty boje. Možná to je tak dobře. Byla to čistá duše, víš? Ta válka by ji zničila. Teď na nás dává pozor z ráje. Přimlouvá se u bohorodičky.“

Bohorodička... Sébastien nechápe, o čem Adriana mluví, ale cítí, že je smutná. Na chvílku si představí, že by ji mohl chytit za vlasy a mlátit s její hlavou o kámen u zahradního jezírka. Pak by byl konec smutku... Sotva ty myšlenky přijdou, Sébastien se vyděsí.

Co jsem vlastně zač?

Promne si spánky a čelo, jako by tím chtěl krvelačné představy zahnat. Pak chytí Adrianu za ruku a pokusí se o křečovitý úsměv.

„Pojď, projdeme se,“ řekne ona, chabě se pousměje a provádí Sébastiena zahradou. „Stejně mi bylo jasné, že nejsi zrovna typ, co by si vychutnával odpolední kávu.“

„Ne,“ řekne Sébastien bez přemýšlení a Adriana se rozesměje.

„Jsi zvláštní. Přece jsi nebyl takový, když tě brali k vojsku, že ne?“

Dívka se kousne do ukazováčku. Zkoumavě si Sébastiena prohlíží.

„Přišel jsi o rozum v nějaké bitvě? V té samé, kde se ti stalo... no, tohle?“

Ukáže na jeho pahýl.

„Muselo to být strašné. Taky bych přišla o rozum. Ale teď jsi tady s námi. Až se to všechno přežene, můžeš dělat třeba čeledína. Nebo chceš být tam nahoře, s Enricem?“

Adriana se posadí na provazovou houpačku. Párkrát se zhoupne, oči pořád upřené na něj.

„To mi asi nepovíš, že.“

Sébastien stojí mezi stromy a netuší, co má dělat. Neví, co s rukama, co s nohama, jestli stát, nebo se pohnout, jak se tvářit. Nepamatuje si, že by k němu byl kdy někdo tak milý jako ona nebo otec Enrico. Že by se s ním někdo bavil jako s člověkem. Připomíná mu matku. Těmi vlasy, rameny, konejšivým hlasem. Znovu vidí námořníka, rozčileného čert ví čím, jak ji tluče do obličeje. Zas a zas. Buch, buch, buch. Kéž by tehdy sebral dost kuráže, vzal ostré nůžky a vrazil mu je do krku. Kéž by ji zachránil.

Chtěl by před Adrianou poklesnout a obejmout jí nohy, ale náhle na něho dolehne něco strašlivého. Pocit viny. Pocit ohromné viny. Ne výčitky svědomí, ale samotné svědomí, které se zhroutilo do sebe, zcela prohnílé hříchem.

„Co se děje? Cítíš se dobře?“

Adriana starostlivě seskočí z houpačky a jde k němu.

„Jsi bledý jako smrt...“

Nechod' ke mně! Prosím, už ani krok! Nevíš, kdo jsem!

Sébastien tiskne prsty do dlaně, až mu zpod nehtů začne kapat krev. Chtěl by k ní skočit a zatlačit jí oči do důlků, aby už ho nemohl spalovat ten pohled plný starosti. Ten pohled, který si nezaslouží. Couvne před ní a klopýtne o košík s jablky.

mlžný opar se trhá. Vidí starou lesní hájovnu. Vidí děvče, které dostihl a umlátí v lese. Chlapce, který doufal, že se skryje pod postelí. Lidi, kteří mu věřili. Které zradil a vzal jim pár ranami úplně všechno. Vidí dívku, jemnou a krásnou jako anděl, které bodá vidle do zad. Vidí markytánku, energickou a plnou života, které krvavě natrhuje ucho. Vojáka, kterému probodl lebku zrovna skrz oční důlek.

Vidí hroznou noc pod apeninskými vrchy. Noc plnou sněhu, strachu, ztracení, samoty, střelby, tmy a krveprolití. Noc, kdy se to v něm zlomilo. Vidí svého otce, jak umírá v deliriu tremens, vidí matku, obličej propadlý po hrozných úderech námořníka.

Vidí sebe. Zmítajícího se jako zvíře.

„Adriano,“ řekne tiše a natáhne ruku, jako by se chtěl dívky chytit, jako by byla pevným ostrovem vprostřed divokého víru, ale hned se rychle stáhne.

„Pomůžu ti,“ řekne ona, ale nepřibližuje se a v očích má strach ze všech těch divokých změn, které probíhají v jeho tváři. „Jen si nech pomoci...“

„Ne!“ zařve Sébastien najednou, chytí si hlavu do dlaní a dá se na zběsilý útěk, aby zcela vyčerpaný po fyzické i psychické stránce padl na kolena před srubem otce Enrica.

„Co s tebou, ty ztracená duše?“ povzdechne si otec, oči upřené na Sébastiena, choulícího se v koutě a trhajícího kousky střídy z tmavého chleba. „Bojíš se lidí, že?“

Sébastien na něj pohlédne a řekne tiché „ano“.

„Možná se jich bojíš proto, že tušíš, že oni by se měli bát tebe. Tedy se především bojíš sám sebe. Nemám pravdu?“

Sébastien odhodí chléb a skryje si tvář do dlaní.

„Mám pravdu,“ usoudí Enrico a pohlédne z okna. „Ta dívka – Adriana – to je čistá duše. Plná víry a naděje. Nepochopí to. Přejde tady za tebou. Bude chodit tak dlouho, až jí jednou, možná i nechtěně, velmi ublížíš.“

Starý muž se pousměje a nachýlí k Sébastienovi.

„Pojď, synu. Podej mi ten chléb.“

Jako poslušný beránek zvedne Sébastien potrhaný krajíc a vloží ho Enricovi do dlaně.

„Znám místo přesně pro bloudící a ztracené, jako jsi ty.“

Dál už farář nemluví a za ranního rozbřesku se ti dva vydávají na pochod k půl dne cesty vzdálenému cisterciáckému klášteru. Tichá stavba je obklopena smutně šumícími stromy, mezi nimiž chodí mniši, většinou hluboce pohroužení do vlastních myšlenek a vzpomínek.

„Eusebio říkal, že tě přijme. Mnichem se jen tak nestaneš, protože se bojí, že bys jako... no, slaboduchý... neporozuměl té svátosti. Ale žít tě tady nechají. Budeš jim v monasteriu pomáhat se záhony, zrovna jako jsi pomáhal mně. Najdeš tady svůj klid.“

Sébastien nechápe každé slovo, ale rozumí zhruba významu a cítí docela neznámý pocit, kterým by se dal nazvat vděčností. Pokleká a tiskne si Enricovu ruku k čelu.

„Adriana,“ zašeptá znovu, když se dlaně zase oddálí.

„Ano. Uchovej si ji v paměti. Já ji za tebe budu pozdravovat. Ale pro bezpečí všech jí neřeknu, kde jsi. Ano?“

Sébastien odevzdaně kývne hlavou.

„Tak tedy mír s tebou, synu. A nezapomeň, ať jsi už viděl nebo sám dělal cokoliv, o odpuštění může žádat každý.“

Otec Enrico prochází posmutněle stinným stromořadím a dává se po stezce na cestu ke své farnosti.

„Tak pojd', bratře,“ řekne jeden z mnichů a pomůže Sébastienovi vstát. „Ukážu ti komplex.“

Slunce je ještě vysoko nad hlavou, ale jeho paprskům se do tiché zahrady a chladných prostranství kláštera příliš nechce.

Sébastien má pocit, že sám sebe pohřbil zaživa.

Což jej naplňuje zvláštní nadějí.

XVIII. Bledě modrý polštář

Sébastien, pro kterého se vžilo označení „zahradník“, je v klášteře už několik dní. Není mnichem, nesmí na některá místa a při mších musí stát vzadu, ale jinak absolvuje většinu denního rozvrhu s ostatními. Dostal jednoduchý režný oděv s provazem místo opasku, a tím jako by se vzdálil materiálnímu světu a utekl před veškerou vřavou lidského života.

V dormitáři, kde má vyhrazené místo v koutě, si ale často připomíná divokou minulost. Vytahuje z tlumoku do balíčku složenou chasseurskou uniformu, obrací ji mezi prsty, rozkládá a zase skládá. Dívá se zamyšleně na krvavé skvrny. Občas se jich dotkne a tehdy se otřese odporem při uvědomění, že celé týdny nosil uniformu muže, kterého zavraždil.

Zničehonic si na uniformě všimne tvrdého místa. Vklouzne rukou do tajné vnitřní kapsy, nejspíš přišité na zakázku, a vytáhne malou černou bibli. Jen vzdáleně chápe, co je to za knihu, a číst si v ní nedokáže, přesto jej velmi zaujme. Očichává ji a pach vyděláné ovčí kůže jako by ho přenášel někam nesmírně daleko, na rušné a špinavé předměstí, prolezlé nemocemi a neřestmi. Po chvíli si uvědomí, že svým způsobem mu obal knihy i voní. Připomíná mu sušící se prádlo, silný vývar, ruce od mýdla, sklenici od vína nebo pach moře u pobřeží. Připomíná mu ženy. Matku. Adrianu. A tu dívku – Elenu – kterou umlátil obuškem uprostřed lesa.

„Ta je pěkná, můžu se podívat?“

Mluví na něj bratr Anselm. Dobrácký mnich, který byl dříve tělnatý a veselý, v klášteře ale prudce zhubl, a proto na něm kůže podivně visí.

„Francouzská bible... Takže je to pravda. Jsi francouzský voják!“

Anselm zakroučí hlavou.

„Nebo spíš... byl jsi, že?“

Sébastien si vezme bibli nazpátek.

„Říká se, že jsi složil slib mlčení. A jiní zas říkají, že jsi viděl hrozné věci, kvůli kterým jsi oněměl. Možná ti Bůh sám vzal rozum, aby tě ušetřil.“

Anselm vede svůj monolog ještě chvíli, pak se dobrácky rozloučí a jde spát. Sébastien převrací bibli mezi prsty, dívá se do tmy a roste v něm neklid. Patřila knížečka tomu muži, kterého zabil? Určitě... Měl ji v tajné kapse. Na místě blízkém srdci. Co asi cítil on, když nasál pach ovčiny? Sébastien usíná a noří se do nočních můr, ve kterých ho všichni, které zabil, obklopují v groteskním tanci, na jehož konci z něj zuby trhají zaživa maso.

Ráno se probudí s výkřikem.

„Jsi v pořádku?“

Anselm sedí na svém lůžku a poulí na něj ty své dobrotivé a prostoduché oči.

„Půjdeme na ranní mši. Tak vstávej.“

Sébastien nereaguje a hledá knížečku. Není nikde na lůžku ani ve vaku ani v uniformě. Zuřivě převrací pokrývky a těch pár hadříků, které mu slouží jako spodní prádlo.

„Hledáš tu svou bibli?“

Podívá se na Anselma tak vztekle, až mnich trochu ucouvne.

„Promiň, nechtěl jsem, aby to tak dopadlo... Já jen... no, bavil jsem se o ní s bratrem Bernardem a on řekl, že by se měla prozkoumat, že ji zaneše do studovny. Ležela ti takhle vedle postele, tak ji vzal, víš...“

Sébastien se pořád dívá, jako by chtěl vraždit.

„Hele, seženu ji zpátky. Neboj se. Ale teď pojď na tu mši.“

Nechá se ukolébat jeho dobráctvím a jde se připojit k ranní pobožnosti. Předzpívává Eusebio, představený kláštera, vysoký, vznešený, s holou tváří a jakoby očima plnými záře, když otevírá zhluboka ústa a jeho čistý zpěv se v ozvěně vrací z mnoha výklenků chrámové lodi.

Během dopoledne Sébastien pracuje na zahradě. Plechová konev v ruce mu vrací trochu klidu a v hlavě si vytváří příběh, ve kterém zachraňuje všem klášterním květům den za dnem znovu a znovu život, protože by bez jeho zalévání uschly. Když směřuje atriem do dormitáře, zaslechne zvuky hádky. Anselm je před místností, která před staletími sloužila jako skriptorium, teď je však knihovnou vzácných tisků. Nejdřív se hádá a potom přetahuje o malou bibli se starším, kostnatým a rtuťovitým mnichem.

„Musím mu ji vrátit!“

„Nemusíš nic! Tahle vzácnost patří do knihovny, a ne poťouchlému zahradníkovi do rukou!“

Vyhublý mnich se ožene a jeho špinavé nehty nechají pár šrámů v Anselmově tváři. Anselm zavravorá a se skučením spadne na zadek.

„A co ty koukáš?“ oboří se písař na Sébastiena, to už je ale bývalý fyzilír u něj a prsty jediné ruky mu zarývá hluboko do krku.

Bratři mniši, kteří zrovna šli na službu do refektáře, vykřiknou a rozběhnou se pro ostatní. Jindy tichými zdmi kláštera se rozezní pokřikování a spěšné kroky.

Sébastien se cítí jako prokletý, když bere bibli, prchá k oknu a spouští se z něj do bodláčí, které mu rozedere řádový šat i kůži. Kam teď? Utíká lesem a zastavuje až na jeho okraji. V údolí se vzduch třese horkem a z dálky vítr přináší dunění děl. Sébastien pokračuje po úpatí kopce a udusanou cestou. Jde víc intuitivně než po paměti, ale zanedlouho začne okolí poznávat. Je zas poblíž Mantovy. Jenže může se vrátit? Tam pro něj není místo... s Enricem ani s Adrianou. Možná by měl dál žít v lesích.

Několik hodin sedí v křoví, v hlavě neurčité a zmatené myšlenky. Konečně mu to nedá a při zlatavém světle přicházejícího večera míří k farnosti otce Enrica. Kostel i dům jsou prázdné. V oknech je mrtvo, na volání nikdo neodpovídá. Sébastien se otočí a jde k statku, ze kterého

předtím tak kvapně utíkal, pronásledován vlastním svědomím. Kněze si cestou málem splete s hromadou hlíny. Otec Enrico sedí na kopci nad statkem, opřený o nízký smrk a schoulený ve svém hábitu.

„Tys mě vyděsil! Co tady děláš?“ vstane a přitom zaskučí, jak ho zabolí v zádech. „Utekl jsi z kláštera?“

Sébastien se zatváří jak zpráskaný pes. Chvilí mlčky stojí a pak vykročí dál.

„Počkej!“ zastaví ho Enrico. „Tam nemůžeš.“

Oba se příkrčí. I Sébastien teď vidí muže v uniformách chodit mezi staveními a po zahradách.

„Sedím tady už od rána. To tam ještě byli Francouzi. Slyšel jsem i výkřiky... Odešli asi v poledne a vypadalo to, že docela spěchají. No, chtěl jsem tam hned jít, ale pár minut potom přitáhli Rakušani. A ti tam jsou pořád, jak vidíš.“

Enrico si promne spánky.

„Celý den se za ně modlím. Mám strach, co tam najdu, až odtáhnou ti rakouští vojáci. Půjdeš tam pak se mnou?“

Sébastien nic neřekne, ale posadí se vedle něj.

„Tak dobře. Na, vem si sušené švestky. Poslední, co tu mám.“

Je už skoro tma, když vidí malý oddíl konečně odcházet.

„Cítím ve vzduchu velké bitvy,“ řekne tiše Enrico. „Podívej se na ty vojáky. Ani si nezpívají. Jdou jak zástupy mrtvých k branám města Dis. Snad se už nevrátí. Tak pojď!“

Jako dva zloději kradmo přelézají oplocení. Zahrady tiše šumí večerním vánkem a působí klidně, je to ale zlověstný klid. Velké dveře do domu jsou vyvráceny a od krve. Enrico se pokřižuje a pokračuje dál.

„To jsou jatka!“

V jídelně leží na stole francouzský voják. Vypadá to, že byl těžce raněn a jeho kamarádi ho akorát stihli dovléct na statek a položit na ten stůl. Snad ho pak museli v rychlosti opustit, když se dozvěděli, že mají v patách rakouskou jednotku. Hned za jídelnou, u paty schodiště, je mrtvá Luciova matka. Vypadá to, jako by ji někdo shodil ze schodů. Nad schodištěm je podřezaný sám Lucio. Fabrizio sedí v koutě, hlavou rozbitou a čelist vykloubenou.

„Bůh proklej tyhle hříšné duše!“ zabručí Enrico.

Služku zabili zřejmě bodákem. Leží tváří k zemi, tři krvavé rány na zádech. Děti nikde nejsou. Buď se jim povedlo při masakru utéct, nebo jsou jejich tělíčka lépe ukryta.

„Bojím se tam vstoupit,“ utrousí kněz, když se zastaví u posledních dveří.

I Sébastien se musí zhluboka nadechnout, než do ložnice vejde. Adriana leží na rozestlané posteli, oči vytřeštěné v sloup.

„Je mrtvá?“ zašeptá Enrico a Sébastien se k dívce přiblíží.

Adriana sebou zazmítá a začne nepřičetně křičet.

„To jsme my, dítě!“

Po chvíli se uklidní, ale je očividně duchem nepřítomná. Dívá se na ně a její rty pořád něco vyděšeně mumlají v neexistujícím jazyce.

„Bůh jí vzal rozum, aby ji ochránil,“ vydechne Enrico, posadí se na postel, přivine dívku k hrudi a na tváři se mu v měsíčním světle zaleskne slza. „Jako tobě, synu.“

Chvíli tak sedí a Sébastien stojí nad nimi, v hlavě stejně tak chuť se zhroutit jako chuť ničit.

„Nemůžeme tady zůstat,“ vzpomíná se konečně Enrico. „Pojď mi s ní pomoci.“

Nachází ve stáji jediného koně, na nějž usedá Enrico s Adrianou. Sébastien jde potichu za nimi. Je už černočerná tma a vzduch je pořád horký a dusný, jako v předzvěsti bouře, která má v nejbližších dnech nastat.

Druhý den ráno je Enrico plný naděje. Obléká si cestovní plášť, bere klobouk a odchází pro doktora. Do své chýše se vrátí až skoro v noci. Nesehnal nikoho. Sedí, dívají se na sebe a občas slyší z vedlejší místnosti Adrianiny výkřiky hrůzy. Enrico vstane a jde vařit, Sébastien se vydá za dívkou. Sedí u postele, své oči upřené do dívčiných, které už ale nejsou její. Jako by jí někdo vzal samotnou duši.

Po večeři pije kněz víno a Sébastien je zase u Adriany. Drží ji za ruku a dívá se do tváře, která víc a víc připomíná mrtvolu.

„Adriano,“ řekne tiše, otře si slzy, vezme bledě modrý polštář, přitiskne jí ho ke tváři a na vrch přimáčkne koleno.

Když se vrátí za Enricem, stačí knězi jediný pohled do jeho tváře.

„Cos udělal?“ řekne vyděšeně. „No tak! Cos udělal?“

Kněz utíká do vedlejší místnosti a Sébastien opouští farnost. Jde vrávoravým krokem, oslepený tmou a malátný jako při horečkách. V panském statku se konečně svléká z prostého klášterního oděvu. I nahému je mu stále horko. Opírá se o stůl s mrtvým vojákem. Už ví, že je pro něho jediný směr, kterým se ještě může vydat. Svléká vojáka ze zakrvácené uniformy a bere si ji sám. Z koutu místnosti zvedá pušku, ale hned ji zas odhazuje. Jednou rukou z ní nejde střílet. Teprve po chvíli najde i bambitku, kterou si strká za opasek, hned vedle tlumoku na munici a rohu s prachem.

Celou noc jde, až k ránu stane na kopci u města Lonato, kde se mu naskytne výhled na zdánlivě nekončící linie francouzských regimentů. Unavený si sedne na pařez. Žvýká borovou větvičku a nemůže odtrhnout oči od formací.

Napětí ve vzduchu brzy dosáhne kritické meze.

XIX. Smutky a radosti generálů

Masséna nemá oddychu. Žene unavené vojáky stále dál a dál, bez jediného oddychu, bez jediné odbočky. Musí zdolávat kopce, zelené louky i skalnatá pole. Několikrát už adjutant Massénovi navrhoval, ať zvolní, ale divizní generál vždy jen zakroutil hlavou, zuby zatnuté a před očima vidinu slávy v nadcházející bitvě.

Putují zrovna veronským krajem, kolem vesnice Rivoli Veronese. Masséna ještě netuší, že malá obec pro něj bude hned nadvakrát osudovým místem. Za půl roku zde svede velké vítězství, po kterém jeho hvězda prudce stoupne a on se bude nadále pyšnit titulem „vévoda z Rivoli“. To je však daleká budoucnost. Současností je horký den, jeden z posledních v měsíci červenci, kdy slunce prahne do tváří a zaslepuje oči. V ten den si průzkumníci všimnou Wurmserova středního voje až příliš pozdě a stejně tak stihnou uříčení Massénovi muži pozdě zareagovat na útok.

„Co se to děje?“ mumlá Anatole vyschlými rty, když důstojník velí zaujmout palebnou pozici.

Ambroise a ostatní vypálí první salvu skoro ve stejnou chvíli, kdy zapráskají pušky u nepřátel. Anatole, vyčerpaný dlouhým pochodem, vykřikne a vyplivne sliny se žlučí. Kule mu způsobila tržnou ránu na stehně. Ambroise láduje, znovu střílí a už se bojuje na bodáky. Anatole klopýtá v bolestech. Nejprve se v řeži kryje za Ambroisova záda, ale když bolest poleví díky adrenalinu, vyskakuje s novou kuráží a bodákem ukončuje život mladého rakouského fyzilíra.

„Ústup! Ústup!“ volá Massénův poddůstojník.

„Ne!“ zaře Masséna, který ze sedla rozdává rány na všechny strany.

Pak se rozhlédne. Wurmserovy dvě divize ho napadly z obou stran a ukusují z jeho oddílů jak myši z kola sýru. Jestli něco neudělá, všichni umřou.

„Dobře, ústup!“ zamává šavlí.

Teprve o mnoho mil dál si prohlédne zdecimovanou armádu znovu.

„To nebyl ústup,“ řekne vyděšeně a otočí se k poddůstojníkovi. „To byla porážka!“

Nejméně dvanáct set mužů zahynulo. Celé bataliony zanikly jako lusknutím prstu. Ještě mnohem víc oddílů zůstalo obklíčených a vzdalo se. Přišli o devět cenných děl. I kdyby se u Lonata dělo cokoliv, nečeká na něj sláva. Při nejlepším částečně očistí své jméno.

„Musíme zrychlit!“ ucedí vztekle a popožene koně.

Kdyby jen tušil, že Rakušané přichystali Francouzům další porážky na mnoha místech. Všechny ty Jobovy zprávy přichází po rychlých poslech k Napoleonovi, který shlíží na Lonato z travnaté vyvýšeniny. Nic neříká, ale opodál stojící Bacler čte z přítelovy tváře jako z otevřené knihy. Armádní generál Bonaparte je znepokojen a jeho mozek pracuje na plné obrátky. Pierre Sauret, veterán ze sedmileté války, byl překvapen Rakušany. Musel Rakušanům nechat na pět set zajatců a několik kanónů. Polní maršál českého původu Jan hrabě z Klenové při nočním útoku, který eskaloval za ranní mlhy, zabral s regimenty husarů, pěchoty a jägerů klíčové

město Brescii. Generál Kellermann byl zajat mezi sedmi stovkami město hlídajících vojáků. K tomu do zajetí padly dva tisíce mužů, kteří v Brescii leželi v lazaretech. Mantovy se Napoleon musel také vzdát. A k tomu teď ten Masséna...

Jiný generál by se možná na jeho místě zhroutil, ale Napoleon vidí kromě proher a ztrát i příležitosti. Wurmserova armáda se rozdělila. Petar Gvozdanovič byl pověřen velením nad regimenty operujícími u Lonata. Nemá Wurmserovy zkušenosti a nezná Napoleonovy finty. Sám navíc začal své vojsko dělit. Nejvíce je přitom slyšet o oddílech, jimž velí mladý Peter Karl Ott z Bátorkézu, proslulý svou prchlivostí a zálibou v kontaktním boji. Jeho řadová pěchota, grenzeři i husaři útočí od San Marca a vytlačují divizního generále Hyacintha Despinoye z Lonata. Divocí husaři ženou jeho rozprášené síly na východ, naštěstí však směrem ke dvěma dělostřeleckým bateriím, které tam Napoleon nechal už dříve pro podobné okolnosti připravit.

Zadupají kopyta, zafrká kůň a Jean-Baptiste Muiron se naklání k Bonapartovi.

„Masséna dorazil, monsieur generále.“

Bacler si nahlas oddechne. Napoleonův obličej zůstává jako vytesaný ze žuly.

„Chcete ho vidět?“

„Ne. Ať se spojí s Despinoyem a zaútočí znovu na Lonato. Podpoří je Cervoni a Dallemagne.“

„To je hodně regimentů, monsieur.“

„Ano. Z toho dva po utržené porážce, ale jak předpokládám, hořící touhou si napravit reputaci. Udělejte, jak říkám. To město chci zpátky.“

Napoleon ani na okamžik nepochybuje o tom, že otřesení Masséna a Despinoy neuslyší žádnou zprávu raději než rozkazy k novému útoku. A skutečně: André s Hyacinthem ani nevydechnou, jen si krátce podají ruce, vyličí v pár slovech, kolik mužů ztratili, a už dávají povely svým mužům.

„Posílají nás do ohně?“ vydechne Anatole, oči plné bolesti. „Zase?“

Ambroise nic neřekne. Pocít, že přišel o vše, co dávalo v životě smysl, v něm roste a zapouští silné kořeny. Poslední, čemu ještě rozumí, je práce s puškou a bodákem. Podepře Anatola a za víření bubnů vykročí k Lonatu.

„S regimenty Cervoniho a Dallemagna nemůžeme tentokrát prohrát,“ uvažuje Masséna nahlas. „Dobudeme zpátky město a s ním i svou pověst!“

Jenže ani čtyři velké brigády se neukážou jako dostatečné, protože Peter Ott stihl za krátkou dobu vybudovat velké opevnění. Z palisád, kamenných zdí i oken domů střílí po příchozích Francouzích stovky pušek. Největší ztráty má opět Massénova pěší divize, kterou její generál žene dopředu jako posedlý. Muži padají jako klasy při žních a u mnohých se zdá, že je jim smrt po dlouhém pochodu a mnoha ztrátách vysvobozením. Jsou na pokraji sil, jejich odvaha visí na vlásku a svaly vypovídají službu. To vše si vybírá krvavou daň.

Konečně útočí i Despinoy. Spojené divize musí draze vykoupit každý krok v ulicích Lonata, který vybojují. To už z jiných úhlů na Otta dotírají Cervoniho a Dallemagnovi muži. Uherský maršál projevuje talent: jeho vojáci jsou vždy posíleni zrovna v těch ulicích a náměstích, kde je toho nejvíc třeba. Jako by předvídal každý další krok Francouzů.

Ambroise vidí, že většina jejich kumpánů je mrtvých. Anatole se opírá o rozstřílenou stěnu. Není schopen jít dál, ale projíždějící důstojník hrozí, že ho sám setne šavlí, jestli se nevrátí k útoku. Jako v deliriu zdvihá Ambroisův přítel pušku a kráčí vpřed. Zatím na Ambroise padne nesmírná únava. Strach z kulí a nepřátelských ostří je najednou ničím vedle bolesti procházející celým ztuhlým tělem a hrozící, že až dojde na určitou hranici, tak ho vlastní končetiny přestanou dál poslouchat.

Zázračný střelec od Millesima. Elitní granátník. Výkvět armády.

A teď bojuje o holý život. Bojuje s únavou, bojuje s vlastní skleslostí a uvědomuje si, že nic jiného, než tento boj sebe sama proti vlastnímu tělu a mysli, mu už nezbylo.

Optimismem sršící mladý muž. Nová generace. Velké naděje. Milovník celým srdcem.

To je ale všechno pryč. Zbylo jen zoufalství zvířete zahnaného do kouta.

Lora... Kéž by ji mohl ještě jednou vidět. Kéž by mu odpustila. Mohla by mu odpustit? Proč by ne... všechno je nakonec možné. Jen přežít!

Čtyři hodiny se zdají být celou věčností, než konečně zavelí Ott k ústupu. Vrací se k San Marcu a Masséna s Despinoyem radostně mávají šavlemi ve vzduchu. Město je zas jejich!

„Anatole! Je tady zdravotník? Potřebuje pomoc!“

Konečně odnášejí Anatola, zrovna upadajícího do mdlob únavou i ztrátou krve. Ambroise je sám vprostřed povykující armády. Vidí Massénu, jak ze střechy jedné z budov mává vlajkou. Prohlíží své ruce. Je jen lehce zraněn. Oděrky, škrábance, mělké řezné rány. Pořád žije. Osud stál při něm a snad opravdu ještě uvidí Loru. Vzpomene si na oči v tmách. Budou tam pořád? Bude mu stále v patách pomstou posedlý dragoun? Anebo ty bitvy, při nichž se otrásá celá Itálie, udělají za vším tlustou čáru a pro každého vojáka začne nová kapitola?

Sotva je Masséna dole ze střechy, setkávají se všichni čtyři divizní generálové na náměstí.

„Vyhráli jsme! Město je naše.“

„Ano. Ale operace ještě nekončí. Napoleon nás bude potřebovat jinde.“

„Máme vůbec nějaké zprávy?“

Jean Cervoni se otočí k adjutantovi a zase zpátky.

„Gvozdanovič prý vyráží od Brescie, aby se spojil s Ottem.“

„To není dobré,“ ozve se Dallemagne. „Až na nás udeří spolu... To nepřežijeme.“

„Bonaparte dřív udeří na ně.“

„A k tomu bude potřebovat nás,“ dodá Masséna rázně.

„Počkáme na rozkazy, André.“

Ty přicházejí během necelé půlhodiny. Masséna s Despinoyem se patrně v Korsičanových očích pořád dost neočistili, protože dostávají rozkazy doplnit stavy čerstvými muži a vyrazit za Sauretem, který se také vzpamatovává z poslední porážky.

„Posílá do největšího ohně ty, kteří zklamali,“ řekne Despinoy trdně.

Masséna je ale klidný.

„To je dobře,“ oduší. „Aspoň mu připomeneme, že umíme taky vyhrávat. Máme čerstvé muže, Hyacinthe. Je dobře, že nebudu sedět s rukama v klíně.“

Po svižném pochodu zastihují Saureta u obce Desenzano del Garda. Samotný generál má rozseknutou uniformu a pod ní krvavý šrám, ale je dobře naladěný, protože nedlouho předtím zvítězil i s oslabeným regimentem v bitvě o město Saló. Masséna Saureta obejmě a sotva dají rozkaz k dalšímu pochodu, vypráví si generálové o nedávných prohrách i vítězstvích.

Na kraj přitom padá tma. V noci se trochu uklidňují zvuky všudypřítomných šarvátek, nikdy však neutichnou docela. Sotva se za prvního srpnového rána paprsky zalesknou na bodácích, udílí zas Napoleon – který v noci snad vůbec nespál – nové rozkazy.

„Teď získáme Brescii,“ řekne prostě, když vjede na koni do Lonata, kde ho triumfálně vítají Cervoni a Dallemagne. „A tak půjdeme dále, dokud si zpátky nevezmeme Mantovu.“

Tou dobou už jeho vůli vykonávají Augereau a Kilmaine v čele dvanácti tisíc bojovníků. Tlačí hraběte z Klenové před sebou. Občas se český šlechtic odhodlá poslat oddíl či dva k útoku, ale nedosáhne nikdy ničeho. Za četných ztrát tak musí ustoupit hluboko do týlu a Kilmaine s Augereauem obsadí Brescii skoro bez odporu.

„Gvozdanovič tady nenechal moc chlapů,“ řekne Augereau. „Copak tolik spoléhal na Jana z Klenové?“

„Spíš nepočítal, že na ni tak brzo zaútočíme,“ míní Kilmaine. „Kdo ví, co má ten Chorvat vlastně v plánu. Já myslím, že bychom ho měli rozdrtit dřív, než se spojí s Wurmserem.“

„Jsem si jistý, že přesně tohle má Napoleon v plánu.“

Augereau stojí na částečně pobořené barikádě a nechává pod sebou procházet všechny rakouské zajatce. Kdysi bral válku jako nutné zlo ke kariéernímu postupu. Teď si však začíná uvědomovat, jak sladká je sláva, a že nejsou lepší pocity než triumf a respekt zbytku generality. Překvapivě pozitivně ho také naladily nedávné zprávy o Massénově porážce. Ten Bonapartův miláček si jej, kdo ví proč, vyvolil za rivala. No, dobře, proč ne. Jestli chce rivalitu, tak ji má mít. Snad si ale brzo uvědomí, že si nevybral nejlehčího soka.

V Brescii stráví celý zbytek dne. Večer dokonce přijde Kilmaine s objevem zachovalého vinného sklepa a s Augereauem vypijí hned dvě flašky bílého a půl láhve červeného. Smějí se a zkouší vymýšlet, kdy a jak by mohlo celé italské tažení skončit. Na Massénu Augereau skoro

už nemyslí a na věci, které jej dříve trápily, mezi nimiž bylo jakékoliv zbytečné krveprolévání, zapomíná docela.

Sotva ráno zchladí hlavu pod vědrem vlažné vody, vyslechne si od posla nové rozkazy. Zatímco Masséna byl poslán k San Marcu a Despinoy k Milánu, aby se tam spojil s dalším oddílem, on s Kilmainem mají vyrazit k Montichiari.

„Já jsem ale v pořádku!“ ozve se zvolání, které ho vytrhne od čtení rozkazů.

Saureta najde na předměstí, kde hlasitě protestuje proti svému vystřídání. Ve chvíli nejvyššího rozčilení se mu podlomí nohy a jeden z gardistů jej musí podepřít.

„Takové jsou generálovy rozkazy, monsieur,“ pokrčí rameny Jean Guieu. „Mám se ujmout vašich mužů, než se uzdravíte.“

„Měj rozum, Pierre,“ přistoupí Masséna k Sauretovi. „Nechceš přece zkolabovat a umřít. Dáš se dohromady, a ještě budeš mít spoustu příležitostí ke slávě.“

Sauret mávne rukou a uraženě odejde ke svým důstojníkům. Masséna svá slova myslel upřímně, ale na druhou stranu si není úplně jistý, jestli je Guieu dostatečně zkušený k tak velkému velení.

„Kam s nimi máte vytáhnout?“ zeptá se.

„Na Ocskaye, monsieur.“

Masséna si promne bradu. Josef Ocskay, rodák z uherského pohraničí, si udělal při pár bojích u Mantovy mezi svými i nepřátelskými generály slušné jméno.

„To je Istivý soupeř,“ odtuší Masséna.

„Věřím, že si poradíme,“ zasměje se Guieu bezstarostně a mávne na svého poddůstojníka. „Vyrážíme, messieurs.“

Za chvíli spěchá Guieu rovinatou krajinou směrem, kterým tuší nepřítele. V jízdním oddílu popohání svého koně Germain Leroy, kterého pořád hluboko v mysli trápí, že se nezdařilo jeho vyšetřování masakru v opuštěné vesničce. Vlastně se mu zdá, že na to všichni kromě něj a Blaise rychle zapomněli. Konec konců, to se dalo čekat: kdo by si lámal hlavu nad mrtvým chasseurem a nějakým děvčetem, když se Francouzi s Habsburky zase sevřeli v zápase nevídaných rozměrů, ve kterém pořád nikdo ne a ne získat výhodu. Zločin s dvěma mrtvými je najednou zcela podružný. Ale pro Germaina ne. Pro něj to je osobní. Byl vyšetřovatelem z pověření germanderie krátce, ale nikdy v té době neodešel od případu. Vždy vyřešil každou dílčí záhadu a přišel s finálním rozuzlením. Teď však ne. Válka mu tu možnost vzala a on se cítí navýsost ukřivděně.

Zrovna to ráno ke všemu viděl umírat Florenta Chapella, mladého vojáka od řadového jezdeckta. Nikdy s ním neprohodil více než pár slov, ale znal ho jménem a často pouštěli své koně tryskem do útoku jeden vedle druhého. Florent se stal někým, kdo je vždy přítomen. I když ho Germain někdy zrovna neviděl, tak věděl, že tam někde je, že se rozmachuje šavlí

a bojuje stejně urputně jako všichni kavaléristi. Byl střední postavy, s tmavýma očima. Takový romantik, řekl by Germain.

A ráno zemřel. Kdo ví, odkud přišla ta kule. Možná na něj střelec ani nemířil, ale jen nazdařbůh střílel směrem k nepříteli. A najednou má Florent v šerpě krvavou tečku a všem je jasné, že je po něm. Drží se chvíli v sedle, pak spadne a už ho nikdo nikdy neuvidí. Příště už tam, kdesi v neurčeném prostoru napravo od Germaina, nebude.

„Co se děje? Proč se otáčíme?“

Náhlé pokřikování, trubky a obrat celé divize o sto osmdesát stupňů vyvedou Germaina ze zádumčivosti.

„Minuli jsme Ocskaye!“ křikne někdo.

„Prý už je u Lonata!“

„Brání ho vůbec někdo?“

Zmatené pokřiky se ozývají ze všech stran a zaznívá v nich panika. Když Germain na okamžik spatří samotného Guieua, vidí, že je bledý jako alabastr. Zvolil prostě špatný směr, mizerně Ocskaye odhadl a vyslal málo průzkumníků na nedaleké kopce. Uherský válečník mu proklouzl mezi rukama jako had.

„Město nesmí padnout!“ křikne Guieu, když se Lonato konečně objeví na obzoru.

Všechny strachy se ale ukážou jako liché. Brigádní generálové Victor a Lorcet, mezitím pověřeni ochranou předměstí, už tlačí Ocskayovy muže pryč. Guieu do nich naráží zrovna ve chvíli, kdy jsou v zásadě už na ústupu. Germain vidí, jak rakouský dragoun zraní jednoho z důstojníků na hlavě šavlí, a na oplátku ho dvěma hrozivými ranami pošle k zemi.

Ocskay je naprosto poražen, jeho oddíly se rozpadají a muži rozutíkají po širém kraji. Francouzští vojáci by je chtěli pronásledovat, ale důstojníci je zastavují.

„Zpátky! Zajistěte město!“

Lonato, dříve tak těžce dobyté, zůstává ve francouzských rukách. Kolem se však stále stahují mračna a i ten poslední fyzilír cítí, že ty největší problémy teprve přijdou.

„Dá si někdo víno?“ zasměje se po ustájení koní jeden z jezdců.

Germain pohlédne na nebe, které se zbarvuje večerem.

„Já,“ řekne a mávne rukou. „Díky.“

Posadí se unaveně na hromadu sutí z jednoho pobořeného domu, přiloží pohár ke rtům a s pár tichými vzpomínkami připije na památku kavaleristy Florenta, se kterým nikdy déle nemluvil a kterého většinou ani neviděl.

Ale který tam vždycky někde byl.

XX. Mnohá další vítězství

Sébastien se napřímí v křoví a vyhlídí jakýkoliv pohyb. Nad plání posetou mrtvými krouží ptáci, jinak ale nevidí nic. Kráčí kolem všech těch mrtvých. Dívá se jim do obličejů. Proč oni zemřeli, ale on pořád žije? Jednomu z vojáků bere z kapsy balíček se suchary, dalšímu odepíná tornu s vodou. Od vojáka, který zřejmě zemřel na ránu šavlí přes obličej, si bere vojenský kabát, který obléká místo zakrváceného a potrhaného, v němž přišel.

Bitevní pole, velká i malá, jsou najednou všude a Sébastien chodí od jednoho k druhému. Občas zahlédne na obzoru vojenskou jednotku. Většinou se skryje a počká, až oddíly přejdou. Teprve na jeden francouzský batalion se přilepí a od té doby jde neustále v jeho stopách. Konečně pak sebere odvahu a za úsvitu se přidá k jednomu oddílu fyzilírů. Muži jsou zřejmě namíchaní ze zbytků různých jednotek a navzájem se příliš neznají. Proto si nikdo ani nevšimne nemluvného cizince s bambitkou za opaskem. Rukáv nosí volně, aby nebylo zdálky poznat, že nemá ruku. Kdo přijde blíž, obvykle se ohlédne a krátce to komentuje, ale pak zase všichni zapomenou. Každý má plnou hlavu vlastních starostí.

„Kde máš pušku, vojáku?“ oboří se na něho v jednu chvíli důstojník.

Sébastien vycítí, o co jde, a rychle popadne jednu z předovek opřených o nejbližší stan. Důstojník si odfrkne, popožene koně dál a Sébastien pušku zase pustí.

Do boje se dostanou ještě ten samý den, když jejich velitel, Hyacinth Despinoy, zavelí k útoku na divizi Petera Otta, aby ho upoutal a Dallemagne mohl zaútočit na jeho křídlo. Uherský maršál má však otěže své armády pevně v rukou. Dvakrát Despinoy zatroubí k útoku a dvakrát je krvavě odražen. Jeho muži jsou stále otřesenější a řady řidší. Sébastien zastřelil rakouského vojáka zblízka bambitkou. Na okamžik potom zavřel oči, jako by očekával, že ho někdo další zbaví života, ale to už se zas troubilo k ústupu.

Teprve po dlouhé době Ott své jednotky stáhne. Ztracený čas i vojáky však Despinoyovi nikdo nevrátí, a Dallemagne navíc z dlouhé potyčky upadne do horeček. Rudého a se zpoceným hrudníkem ho menší oddíl vojáků doprovází k Brescii.

„André, příteli,“ volá Despinoy, když se spojí s divizí nejmilejšího Bonapartova vojáka. „Další den a další skvělá vítězství, že?“

Masséna se s ním krátce chytí za ramena.

„Odrazil jsi Otta?“

„Nakonec se stáhl. Co ty?“

„Heinrich Reuss dobyl Desenzano.“

„Ou! Špatné zprávy!“

„Získal zpátky několik Ocskayových mužů, které jsme zajali. Ale sotva zjistil, jak dopadl Ocskay, zalekl se, že se i jeho chlapi rozutečou do dálky. A když slyšel, že jsem mu v patách, dal se okamžitě na ústup. Celé odpoledne jsme ho tlačili a dělali výpady na jeho zadní voj.“

„Vida! Měl velké ztráty?“

„Samozřejmě.“

„Skvělé. Až to uslyší Gvozdanovič, práskne taky do koní.“

„Gvozdanovič prý teď táhne na Lonato.“

„Na Lonato? Napoleon tam zůstal sám... jen s pár jednotkami.“

„Proto tam musíme hned spěchat!“ vyhrkne Masséna. „Bez Bonaparta bychom byli jako had bez hlavy. Sám jsem v Lonatu nechal pár mužů, ale proti Gvozdanovičovi to nestačí.“

A zatímco Masséna i Despinoy jsou v myšlenkách u Napoleona, sám Korsičan stojí hrdě na pokraji města, které v posledních dnech vidělo snad až příliš moc krve. Rádce a přítele Muirona má po boku. Kousek opodál stojí zase Bacler, teď zachmuřený a mlčenlivý.

„Musíme utéct,“ řekne adjutant stísněně.

Bacler se dívá na Napoleona a visí mu na rtech. Řekni to! Spolkni pýchu. Zachraňme se!

„Nenechám toto město Habsburkům,“ oduší nejvyšší generál, pravačku ležérně vsunutou pod kabát.

„Monsieur generále, nemáme ani desetinu...“ rozhorlí se Muiron a očima zoufale kmitá k Baclerovi. „Při vší úctě, monsieur, ani taktický génius by tady nezmátl!“

„Uvidíme.“

„Dovolte mi vám alespoň přidělit gardu a zavelet stáhnutí se do centra města.“

„Dobře. Udělejte to.“

Adjutant spěchá k pozicím granátníků, které Masséna pověřil hlídáním městského opevnění. Ambroise se zrovna ostatních vyptává, jestli neví, jak je na tom Anatole, když ho zastihne ta zpráva, že má dělat ochranku samotnému Bonapartovi. Dřív by ho takové rozkazy uvedly přímo do vojenské extáze, teď se však přistihne, že je v jakémsi otupění válkou přijal bez jediné výraznější emoce.

Granátníci postupují maximálně ostražitě, jako by snad Gvozdanovičovi vojáci neměli zaútočit zezadu, ale ze všech stran, a navíc ještě seshora. Jediný Napoleon jde klidně, docela uvolněný a pod dravčím nosem mu hraje mírný úsměv. Jako by na plese muzikanti vyhlásili pánskou volenku a on šel vstříc půvabné dámě.

„Už jsou ve městě!“ ozve se křik.

„Ať jim muži ustoupí a nechají je projít až sem,“ zvolá Napoleon heroickým hlasem a Ambroise až zamrazí, když vidí to pohrdání vlastním bezpečím.

„Granátníci!“

Bonaparte se otočí ke své nové gardě.

„Nikdo nebude útočit jako první! Chci s Gvozdanovičem mluvit.“

Nikdo už mu neodporuje. Jen když granátníci spatří rakouské vojáky, jak se derou přes nechráněné palisády a všemi přístupovými ulicemi na malé náměstí, mají co dělat, aby udrželi ukazováčky na spouštích.

„Vojáci, pohov!“ zavelí Napoleon hlasitě.

Granátníci přestanou mířit na nepřítele. Gvozdanovič se divoce zasměje, projde kolem řady svých vojáků, kterým oči doslova hoří touhou po boji, a zastaví se na hromadě sutí přímo proti Napoleonovi.

„Herr Bonaparte.“

„Monsieur Gvozdanoviči.“

Gvozdanovič udělá další krok.

„Považujte se tímto, prosím, za válečného zajatce. A to spolu se všemi, které máte v městě.“

„Rád bych váš návrh se vsí úctou odmítl.“

„Jste blázen,“ zašklebí se Gvozdanovič. „Jestli se nevzdáte, poteče krev.“

„Jestli se nevzdáte, poteče vaše krev.“

„Komu se máme vzdávat?“ rozhodí Gvozdanovič rukama a rozhlédne se.

„Celé mé armádě, která je v severní části města.“

Napoleon řekne poslední větu tak klidně a sebejistě, že Gvozdanovič zaváhá.

„To je lež,“ řekne váhavě a Ambroise, v němž samotným by se krve nedořezal, vidí, že Napoleon začíná mít nad soupeřem převahu.

„Není to lež,“ odtuší Korsičan v klidu. „Monsieur Gvozdanoviči, jestli do osmi minut nesloží vaši muži zbraně, budou pobiti do posledního.“

Nastává bitva pohledů. Ani jeden z vojevůdců neuhýbá očima, ale v těch Gvozdanovičových je vidět strach. Napoleonův věhlas pracuje proti němu, a navíc přítomnost celé jeho armády v Lonatu může být pravda. Má pokoušet štěstí?

Ambroise nevěří vlastním očím, když vidí očividně zlomeného Gvozdanoviče odhazovat vlastní šavli k Bonapartovým nohám. Granátníci se dají do práce s odzbrojováním a zajímáním mužů a během necelé hodiny se stane dříve nemyslitelné: hrstka vojáků ponechána na obranu města zajímá mnohonásobně větší kapitulující armádu.

„Opravdu jste blafoval,“ řekne skoro lítostivě Gvozdanovič, když k němu Napoleon zase přijde.

„Ano.“

„Nemáte čest, generále.“

„Neznám větší čest,“ řekne Bonaparte tiše, „než tu, která je ve vítězství.“

Přikročí k nim Muiron s Baclerem. Oba nevěřicně kroutí hlavami.

„Masséna je tady, monsieur generále. Despinoy jde hned za ním.“

„Výborně.“

Otočí se ke Gvozdanoviči.

„Vidíte, monsieur, teď už to není lež.“

„Co teď?“ zeptá se Bacler užaslým tónem.

„Kde je Wurmser?“

„Shromáždil prý na dvacet tisíc vojáků u Castiglione,“ vypočítává Muiron. „Včetně těch od Vukasoviče, kterého stáhl z Mantovy.“

„Tedy hned ráno vytáhneme proti němu.“

Nastává večer a po celém Lonatu se mluví o tom, jak Napoleon porazil samotného Gvozdanoviče bez jediného výstřelu, jen svým jazykem ze stříbra. Hodně se ale také řeší ranní tažení ke Castiglione, při kterém by snad konečně měl Wurmserovi spadnout hřebínek.

„Takže Wurmsera máme v údolí,“ uvažuje druhý den Napoleon nahlas, město Castiglione na dohled. „A kam se roztáhl ještě?“

Masséna ukáže na dva nízké, ale rozložitě kopce.

„Pravé křídlo je u hradu a vesnice Solferino. Levé na Monte Medolano. Tam má taky ta nejtěžší děla.“

„Hm. To by šlo.“

„Na co myslíte, monsieur generále?“

„Manoeuvre sur les derrières. Obejdeme je. Ale až v druhé fázi. Teď upoutáme jejich pozornost. Masséno, spojte se s Augereauem. Já vás podpořím středním vojem. To máme kolik? Přes dvacet dva tisíc mužů. Takové číslo by Wurmsera mohlo upoutat, co myslíte?“

Otočí se k Baclerovi, který kývne hlavou.

„Až ho upoutáme, začneme zdánlivě ustupovat. Vy a Augereau budete pomalu couvat a tahat Wurmsera hlouběji na naši stranu. Já zatím obejdu všechny ty kopce a zaútočím ze strany. Táhle...“

Ukáže do dálky.

„Zaútočíme na pravé křídlo na svazích Monte Medolano.“

„A co ostatní, generále?“

„Sérurier bude útočit na levé křídlo. Snad se už uzdravil?“

„Pokud vím,“ zamyslí se Masséna. „Je už při síle.“

„To je dobře. Pro takový podnik je jako dělaný. Až bude připravený Despinoy, podpoří zteč jednoho z těch vrchů. Kde to bude víc potřeba... No, messieurs, nenechme je čekat.“

Bubeníci zavíří k pochodu. Granátníci, pořád ohromeni včerejším triumfem Napoleonovy vyřídilky, zase nestačí žasnout.

„To je celá taktika?“ mumlá kdosi. „Frontální útok?“

Dění ve středním voji opravdu vypadá děsivě. Na jednom místě doliny se každým okamžikem střetnou desítky tisíc vojáků v souboji na život a na smrt.

„Určitě to není celé. Řekl bych, že kavalerie nebo těžká pěchota zaútočí na ty kopce,“ míní tiše Ambroise. „Ta těžká artilérie na tamtom kopci musí Napoleonovi hodně ležet v žaludku.“

Láduje pušku. Na okamžik zatouží, aby tu byl Didier. Nebo Anatole. Ale všichni jsou pryč.

Stílí. Bodá. Tlačí se tělo na tělo. A už polnice i hlasy důstojníků ohlašují fingovaný ústup. Napoleonův plán vychází: Wurmserovi muži, opilí zdánlivým vítězstvím, jdou po Francouzích jak chrtové po zajících.

Masséna rozdává rány napravo i nalevo a v krátkých chvílích klidu hledá v nekončící řece bojujících těl Augereaua. Táhle je! Jak je najednou pyšný! Sedí si na koni rovný jako tyč od praporu, občas vystřelí z pistole, občas udeří šavlí v elegantním oblouku. Masséna zatne zuby, popožene koně a jeden z chorvatských střelců skončí rozdrčen pod kopyty.

Na zdivočelém zvířeti se zapírá do třmenů i Germain. Poprvé snad jeho uniforma nevypadá dokonale nažehleně. Je zacákaná krví, blátem i koňskými žíněmi. Jeho jezdecký oddíl se nejdříve střetl s rakouskou kavalerií, potom s granátníky, a nakonec s lehkou pěchotou. Nad vším řinčením šavlí a duněním vzdálených děl se nese hrozivý rykot umírajících koní.

Germain se cítí neporazitelně a zabíjí jednoho nepřítele za druhým, až jeho pohled upoutá cosi opravdu podivného. Vepředu, nebezpečně daleko od vlastních linií, se mezi nepřáteli potácí voják s bambitkou. Zdá se, že ztratil veškerou chuť žít, protože se ani nekryje před výpady nepřátel, přesto jej každý bodák jako záznakem mine. Rozhání se rakouskou šavlí, kterou vykroutil mrtvole ze ztuhlých prstů, a když o ni přijde, tak vztekle vypálí do nepřátel z bambitky a konečně se dá na ústup. Germainovi na něm však nesedí ještě něco...

„Má jednu ruku!“ vykřikne a jeho hlas zanikne v okolní kakofonii. „To je on!“

Ano! Tady se mu náhle ukázal ten, kterého mu nebylo dopřáno vypátrat. Onen Blaisův šílenec; dezertér s chováním zvířete, vlkodlak, revenant! Tolikrát si v posledních týdnech kladl otázku, jestli je jednoruký vrahoun ještě naživu, případně kde by se mohl ukrývat. Jedinou stopu neměl! A najednou je tady. Uprostřed chumlu nepřátel, v jediné ruce bambitku a bojující za Francii. Krvelačný jak duch pomsty.

Všechno je to šílené! Tahle válka je šílená!

Germain chce vyrazit k němu, jako by náhle chytání dezertéra, který se záhadně zas vrátil, bylo důležitější než bitva sama, masa ustupujících vojáků mu to však nedovolí. Při falešném ústupu se mu jednoruký muž ztratí. Zatřese hlavou, jako by se budil z podivného snu, a začne se zas naplno věnovat manévřům a boji. Když znovu vzhledne, vidí, že Napoleon už provedl svůj nechvalně známý manoeuvre sur les derrières a dostal se Wurmserovi nečekaně do pravého boku na Monte Medolano. To už Sérurier bojuje u solferinského paláce a Wurmser, který si snad myslel, že vyhrává, je v nelítostných francouzských kleštích.

Hrozné lafety rakouských kanónů opět zaduní, ale střely nečekaně dopadnou mezi dlouhé řady štýrských jägerů.

„Napoleon se zmocnil děl!“ slyší Ambroise radostné volání a sám pocítí úlevu, protože mezi vojskem se traduje, že když se dostane Korsičan k doutnáku, nepřátelští muži by radši měli mít sepsané závěti.

Masséna i Augereau ve stejnou chvíli, jako by oplývali jedinou myslí, přejdou z ústupu zase do frontálního útoku. Formace ve tvaru „V“ příliš Wurmserovým předním šikům neposlouží, protože její špička je okamžitě zničena. Wurmser dává konečně povel k ústupu a jeho stále velká armáda se spěšně vydává k řece Mincio, dva tisíce rakouských mužů ponechaných v krvi na zemi a další tisíc Francouzům napospas.

„Ať Sérurier udeří na jeho zadní voj. Tak snadno ho odejít nenechám,“ volá Napoleon.

„Séruriera zase přepadla slabost ze zranění, monsieur generále!“

„K čertu s tím! Ať se jeho chlapů ujme Fiorella. Kde je Despinoy?“

„Podpořil útok na Solferino,“ vydechne Muiron a rozhlédne se po kraji. „Vyhráli jsme, generále!“

„Vyhrájeme, až řeknu,“ odsekne Napoleon. „Ať Augereau provede klamný útok směrem na Borghetto.“

Masséna, který zrovna přijel na uříčeném koni, už se chce urazit, že dostal Augereau úkol jako první. Korsičan mu však položí ruku na rameno a nakloní se k němu.

„Vy, monsieur, povedete skutečný útok přes Peschieru. Tam narušíte Wurmserovu komunikaci. Bude odříznutý a bude sám. Budeme mu dělat další škody a vezmeme si zpátky města, která nám sebral.“

Nechá si od pobočníka podat vodu, zhluboka se napije a znovu rozohní.

„No, tak, messieurs. Máme práci! Nebudu klidně spát, dokud si nebudu moct lehnout v Mantově!“

Masséna pohlédne na Baclera a pak zas na nejvyššího generála. Vlastně, proč ne? Jen ať muži znovu zaútočí, dokud jsou ještě rozechřátí.

Může snad tahle válka přinést ještě něco jiného než mnohá další vítězství?

XXI. Bodnutí ve tmě

„Germaine, příteli, vypadáte unaveně.“

Voják se bezděčně podívá dolů na svůj hrudník, srovná si uniformu a dopne dva knoflíky. Opravdu. Vypadá strhaně. A taky se tak cítí. Kde je ta doba, kdy čímkoliv, co pro něho válka nachystala, procházel s hlavou vzpřímenou. Bylo jen otázkou času, kdy tažení semele i jeho.

„Ty poslední bitvy se zdály nekonečné.“

„To rozhodně,“ usměje se Bacler a přisedne si k jezdci, odpočívajícímu ve stínu svého koně.

„A bude to konec?“

„Jako konec tažení?“

Germain pokrčí rameny.

„To neví ani Napoleon, příteli.“

Bacler se poškrábe na bradě.

„Ale asi ne,“ dodá Bacler váhavě. „Wurmser utrpěl porážku a musel se stáhnout, ale Habsburkové to jen tak nenechají. Chcete slyšet můj názor? Já myslím, že tažení neskončí ani letos.“

„Ani do zimy?“

„Myslím si to.“

Germain se kysele pousměje a chvíli nic neříká. Kdysi bral službu jako velkou zodpovědnost a ta zodpovědnost pro něj byla vším. Teď... se pocit zodpovědnosti proměnil v obrovskou únavu a otupělost. Možná i kvůli jednorukému muži, který mu jako přízrak zase proklouzl mezi prsty.

„Viděl jsem toho vašeho revenanta.“

„Cože?“

„Ano... myslel jsem, že dezertoval. A že je šílený. A najednou ho tam vidím, s tou svou jednou rukou, mezi našimi vojáky, jak bojuje proti Rakousku!“

„Neuvěřitelné! To je snad démon... Ale teď víte, u které jednotky je, ne?“

„Mám pocit, že v jedné pod Despinoyem. U fyzilírů.“

„Hledal jste ho tam?“

„Jsem domluvený s Blaisem... s tím doktorem, víte?“

„Aha. No, rozhodně ho jako dezertéra nešetřete.“

„Nejde jen o to,“ řekne Germain. „Nebudete tomu věřit, ale je, ehm, hlavním podezřelým ve vraždě chaussera a děvčete z doprovodného. Musím ho vyslechnout.“

„Bude s vámi mluvit, příteli? Naposledy jen vrčel jako vzteklý pes.“

„To je pravda, ale na druhou stranu, jestli teď dokáže bojovat ve formaci...“

„Je to podivné,“ zakroučí Bacler hlavou a když ji zvedne, zaostří oči na příchozího muže. „Není to ten váš doktor?“

„Ano! Výborně,“ vyskočí Germain a chytne Blaise za rameno.

Polní felčar se narovná a před Baclerem energicky zsalutuje.

„Budu vám tedy držet palce,“ pousměje se Bacler a začne rozkládat jednu ze svých map. „Myslíte, že vašim kamarádům od jezdeckva nebude vadit, když si tu budu chvíli šrafovat?“

Germain se rozhlédne a zasměje.

„Není to nedůstojné místo pro někoho vašeho postavení? Takhle ve stínu koně?“

„Aspoň tu je stín. A vůbec, u mého stanu mě pořád obtěžují nějací adjutanti, které poslal jejich velitel, protože se nevyznají v mapách. Co je v těch důstojnických školách dneska učí, to by mě opravdu zajímalo...“

„Tak si alespoň poslužte ukořistěným vínem,“ ukáže Germain. „Je támhle za tím sudem.“

Rozloučí se s Baclerem a svižně kráčí kolem nekončících stanů, až přichází k Despinoyovým mužům. Vyptávají se tam přes hodinu, obcházejí všechna stanoviště fyzilírů, ale ve všeobecném zmatku nejsou schopni přijít na jedinou stopu.

„Snad se zase úplně nevypařil,“ řekne Blaise ponuře.

Germain sám je plný hořkosti.

„Za chvíli se setmí,“ oduší našťvaně.

„Fyzilíři jsou divoká banda,“ přisadí si Blaise. „Potmě, až začnou chlastat, to nás tu leda tak někdo zmlátí.“

„To ať si zkusí...“ začne rozpáleně Germain, ale zničehonic ztuhne. „To je on! Blaisi! Revenant!“

Sébastien sedí u malého ohniště a rýpe klackem do studeného popelu. Skupinka fyzilírů kolem něj nosí dřevo na večer a jednorukého kumpána si přitom vůbec nevšímá.

„Měli bychom asi opatrně...“ zašeptá Blaise, ale Germain ho neposlouchá.

„Chyťte ho! Je to dezertér a vrah!“ vzkřikne k vojákům, než se ti ale rozkoukají, Sébastien se prudce zvedne, zakopne o ohniště a klopýtavě se dá směrem k okraji tábora.

„Chyťte ho, k čertu!“

Jeden z vojáků za ním vyběhne a skočí, ale mine. Germaine s Blaisem běží a napínají každý sval. Už ho mají skoro na dosah, ale zakopnou o stanová lana a mrzák se jim zase vzdálí. Sébastien běží schýleně a čím dál rychleji. Při šokbrtnutí o kámen mu vypadne bambitka, kterou Germain hned popadne a vypálí. Kule pročísne křoví a těsně mine prchajícího, který se vrhne ze srázu a krkolomně skutálí až do kamenitého údolí.

„Toho už nechytím!“ křičí Blaise na Germaina, který nadává a je jak smyslů pominutý.

Vojáci, kteří slyšeli povyk i střelbu, je začínají obklopovat.

„Vy dva, ke mně!“ ukáže na ně seržant od fyzilírů a vede je ke svému stanu.

„Vy počkejte venku,“ nakáže Blaisovi. „Vy pojedte za mnou, kaprále, a vysvětlujte.“

Germain je rozčilený kvůli Sébastienovi, který jim zase utekl, i proto, že fyzilírský důstojník má jen nepatrně vyšší hodnost, ale povyšuje se, jako by byl generál.

„Co vás vede k tomu, že můžete jen tak střílet v táboře mezi mými muži?“

Germain málem vypění, ale na chvíli vztek spolkne.

„Pronásledovali jsme nebezpečnou osobu. Z pověření divizního generála Massény.“

Seržant se posadí a poškrábe za uchem, ve tváři pořád ten nadutý výraz, který by Germain nejradši zmaloval pěstmi do modra.

„Z pověření generála Massény? Takže vám nebude vadit, když mu o tom podám zprávu?“

„Poslužte si. Je to všechno?“

„Hm, ano. Ale nemusíte se bát, že do té zprávy vše podrobně vylíčím.“

Germainovi je trapně i za seržanta, který se ani ve své hodnosti nedokáže přenést přes řevnivost pěších divizí vůči kavalerii.

„S tím počítám... monsieur.“

„Můžete jít.“

„Tak co?“ ptá se hned před stanem Blaise.

„Nic, vysvětlíme to Massénovi.“

Germain se zastaví a promne si ruce.

„Vlastně to je tak dobře. Chtěl bych ho poprosit o svolení jít po stopách toho muže. Přece nás sám kdysi pověřil tím vyšetřováním.“

„Mezitím se stalo hodně věcí. Nejspíš na to už zapomněl.“

Blaisova slova se hned ráno ukážou pravdivá, když si je Masséna zavolá a ukáže se, že nějaké vyšetřování mrtvého chasseura dávno pustil z hlavy. Divizní generál je však v dobrém rozmaru, snad díky všem nedávným vítězstvím, proto je pozorně vyslechne, načež napíše na papír několik vět, podepíše se a přidá svou pečeť.

„S tímhle se prokažte každému, kdo by vám měl překážet,“ podá Germainovi rolku papíru. „Pověřuji vás tím, ať dotyčného vypátráte. Aby si nikdo nemyslel, že necháváme vrahy a dezertéry jen tak si odkráčēt. Pokud budete potřebovat, listina vás také opravňuje vzít si s sebou pár vojáků.“

Germain s Blaisem zasalutují a před generálským stanem se podívají na sebe.

„Kde ale začnem?“ nadhodí felčar.

„Tam, kde jsme skončili. U fyzilírů. Na všechno se vyptáme. Třeba si mezi nimi vzpomněl na mluvení a možná s někým prohodil pár slov.“

V následujících dnech však veškeré dotazování i spekulování vyjde vniveč. Fyzilíři se s důstojníkem od jezdeckta nechtějí bavit, dokud jim nepohrozí samotným Massénou. Ale ani pak neříkají žádné nové informace: podivný voják měl jednu ruku, choval se samotářsky, byl známý výkyvy nálad a v boji vůbec nehleděl na své bezpečí. Takže vše, co Germain už dávno věděl. Zajímavou informaci však přinesou putující obchodníci, od kterých si fyzilíři kupují tabák a Blaise se s nimi dá do řeči jen proto, že chce dokoupit líh na dezinfekci.

„Slyšeli zvěsti o nějakém dezertérovi, co se párkrát objevil u vesnice Fiume,“ vysype jedním dechem, sotva doběhne ke Germainovi. „Bude to ten náš?“

„Snad ano,“ rozjasní se kaprál. „Ukaž mapu.“

Chvilí zkoumá jeden z Baclerových detailních výtvorů, než poklepe prstem na malou tečku.

„Tady, Fiume.“

„Takže vyrazíme?“

„Ovšem, jen si shromáždíme ty muže, co nám slíbil Masséna. Tentokrát ho chci chytit, kamaráde!“

Germain nadšeně povysune šavli, zas ji zarazí do pochvy a dlouhými kroky se vydá k batalionu řadového jezdeckta. A zatímco jim vysvětluje svůj plán, o několik mil dál severním směrem útočí Battista s Théem a dalšími zarostlými muži na karavanu poutníků, kteří nejspíše utíkají před válkou na sever.

„Ne!“ zvolá Battista, ale pozdě: Théo jedním švihem zbaví neozbrojeného starce života.

„Nemůžeme nechávat pořád svědky. Za chvíli by naše tváře byly notoricky známé po kraji. To ví i malé dítě,“ řekne Théo a Battista jen zakrouť hlavou.

Jako by svého přítele nepoznával. Po ztrátě oka ztratil chuť poslouchat rozkazy a po útěku od vojska se jako první stal opravdu divokým zbojníkem. Battistova kaprálská hodnost tady neznamená nic, teď jde jen o to, kdo je víc podobný vlku v zarputilosti a krvelačnosti.

Někdejší hrdý dragoun se dívá na jejich zločineckou bandu, jak bere z vozů vše, co má nějakou cenu. Uprchlé vojáky během pár dní doplnili další dezertéři, ale také pozůstatky několika méně úspěšných loupežnických band. Stejně je už skoro nejde rozeznat od sebe. Dragouni se hned druhý den zbavili svých uniforem a oblékli kradené vesnické haleny

z hrubých látek. Za dalších pár dnů jim narostla strniště a oči jim zaplnila krutost. Snad jen některé pohyby, příliš efektivní a elegantní na necvičené mordýře, je usvědčují z někdejší vojenské kariéry.

„Théo, chci si s tebou promluvit,“ přidá se pak k příteli, když jdou zase po lesní stezce.

„Hm?“

„Nelíbí se mi, že vraždíme tolik civilistů. Mužů i žen... Dali by nám přece ty věci jen při pohledu na vytažené šavle.“

„Už jsem ti říkal...“

„Naše podoby!“ vyprskne Battista. „Jako by to nebylo jedno.“

Théo se podrážděně zazubí.

„Nechtěl jsi snad, abych tyhle chlapy vedl? Nebo sis to už rozmyslel?“

Battista si zkousne dolní ret. Neodpovídá.

„Nerozmyslel, že ne? Jasně, protože ti jde jenom o tu tvoji škvíru, co zkapala...“

Théo sám pozná, že to přehnal, když spatří temný vztek v přítelově pohledu, ale už je pozdě. Battista vykřikne, zasáhne Théa kolenem do podbřišku a přitiskne ho ke stromu.

„Můžeš jim velet, ale mluv o ní dál takhle a nechám ležet tvoje střeva v tomhleto mechu!“

Obrovský chlap zřejmě chvíli uvažuje, jestli vygradovat konflikt a pokusit se ukončit Battistův život, a zbavit se tak jediné konkurence. Nakonec ale své našponované svaly zas povolí a zatváří se omluvně. Battista zavrčí, pustí ho a vrátí se na stezku.

„Dobře, mělš ji rád, já vím,“ řekne Théo mírněji a zase se k němu připojí. „A chceš ji pomstít. A v tom ti rád pomůžu, to mi věř! Ale chlapi potřebujou něco jíst. Musíme přepadat kohokoliv, kdo jde po cestě, leda bys teda nechtěl nafasovat motyky a jít někam farmařit!“

„Já vím.“

„A necháš to velení teda na mně?“

„Nebudu ti ho brát, Théo, u všech svatých! Vždyť to byl můj nápad, abys velel.“

„Dobře.“

„Théo! Théo!“ volá přibíhající Cleto, mladý sirotek, kterému snad ještě nebylo ani šestnáct a s ženou nikdy neležel, životů však uhasil už skoro celý tucet. „Nemůžeme tímhle směrem! Je tam francouzská armáda!“

Théo stiskne zuby. Nejradši by Cleta poslechl, ale cítí, že by měl dostát svému slovu Battistovi.

„Půjdeme se na ně podívat. Opatrně a zdálky. Veď nás vpřed!“

Za chvíli se krčí v hustém porostu a shlížejí na nekončící tisícovky pochodujících ozbrojenců.

„Nelituješ, žeš tohle opustil?“ řekne Battista tiše.

„Ne. A ty?“

„Neměl jsem na výběr.“

„To já taky ne. Kam půjdeš ty, půjdu já.“

Battista se po něm ohlédne. Je krvežíznivý a nevypočitatelný, ale je to kamarád. Poslední opravdový. A on je rád, že ho má.

„Navíc mi dluží oko,“ dokončí Théo s úšklebkem. „Tak co? Budeme je chvíli sledovat?“

„Rád bych... veliteli.“

Plíží se obezřetně spolu s vojskem, neustále skryti v lesích či křovinách a v uctivé vzdálenosti. Battistovy myšlenky brzy ovládne jediná: na granátníka Ambroise Duranda. Sotva vidí, že granátnický tábor je večer rozložen docela na okraji ležení, táhne ho to ke stanům jako magická síla.

„Neudělej žádnou hloupost,“ sykne párkrát Théo, ale Battista mu to odkývá, aniž by nad jeho slovy přemýšlel.

Neustále se pod rouškou tmy snaží přiblížit o krůček blíž k prvním hlídkám. Mezitím ten, k němuž ho to tak táhne, zrovna nastupuje na svou hlídku, kde potkává Anatola.

„Už je ti líp?“ otočí se k němu.

„Občas to bolí, ale jinak jo.“

„To je dobře.“

Oba granátníci hledí od ohně do temnoty.

„Ta tma mě trochu děsí,“ odtuší Ambroise.

„Mě děsí Wurmser,“ ušklíbne se Anatole. „Příště nám to nedá tak zadarmo. A co v té tmě máš?“

„Nevím. Jako bych všude viděl toho dragouna... Myslí si, že jsem zabil jeho holku.“

„Tu, které jsi dal loktem?“ rozesměje se Anatole, ale Ambroise zůstane vážný.

„Víš, že jsem nechtěl. Ale jo, tu. Ten dragoun mě chce zabít.“

„Prosím tě,“ mávne Anatole rukou. „Přece nezaútočí na celou armádu.“

„To asi ne. Ale mám divné tušení, že tam někde je.“

A jako by to svými slovy sám přivolal, začíná mít Ambroise pocit, že cosi vidí ve stínohře, která vzniká na pomezí tmy a sálajícího světla plamenů. Může to být obrys člověka? Může to být... on? Ambroise, kterého za jiných okolností jen tak něco nerozhází, se zachvěje strachem.

„Dej si na uklidnění nervů,“ podává mu Anatole flašku. „To nám tu nechala poslední hlídka. Ale je tam jenom trochu na dně. Nasávali tu jak houby, všiváci.“

Po pořádném loku cítí Ambroise uvolnění. Zřejmě to nebyl obrys člověka. Ve tmě vypadá všechno děsivě a mozek si rád do jakéhokoliv náhodného obrazce promítá obrazy příšer a nepřátel.

„Jako houby, vždyť to říkám! Už tam nic není...“

Anatole naštvaně odloží flašku a ohlédne se přes rameno.

„Vydržíš tu chvíli sám, ne?“

„Chceš dostat kázeňský trest?“

„Prosím tě...“

„Ty chceš jít pro flašku, nebo co?“

„Jasně, že jo. Hned jsem tu.“

„Tak dělej!“

Anatole odběhne a Ambroise začne protahovat ztuhlé údy. Potom se opírá a dívá do tmy. Cítí se všemi opuštěný. Didier i Étienne. Ti už se nevrátí. A Lora... Kdyby aspoň ta ho vzala na milost. Byl by ochoten se i omluvit. Ani by s ním nemusela spát. Jenom nebýt tak sám.

„Chybíš mi,“ řekne tiše do nočního vánku a ta slova patří tak trochu všem, na které si vzpomněl, zejména ovšem tvrdohlavé markytánce.

Znovu ho upoutá pohyb ve tmě. Má dokonce pocit, že viděl bledý lesk lidských očí. K čertu, jsem granátník! Elitní voják! Nebudeš si se mnou pohrávat jako kuna s liškou! V náhlém rozčilení opouští místo hlídky, svírá prsty kolem bodáku a jde dál do tmy. Po pár krocích se mu srdce divoce rozbuší, jako by už cítil dragounskou šavli na zátylku.

„Kéž by tě peklo vzalo,“ sykne do tmy a zprudka se zas otočí, jen aby narazil do příchozího.

Vykřikne, prudce bodne a schýlí se nad mužem, kterému se z úst i nosu řine krev.

„Anatole!“

Vyděšeně odhodí bodák a prudce se rozhlédne. Je to pravda? Nebo noční můra? Ne! Skutečně se to stalo! Zabil Anatola... Určitě se vrátil s vínem, viděl ho odcházet do tmy, a tak šel za ním.

„Nechci abys umřel...“

Ležící granátník nemluví a už ani nechrlí krev.

„Zatraceně!“

Utíká z místa činu a spánky mu pulzují panikou. Co teď? Nikdo nepochopí, jak to bylo! Co ho čeká? Hanba... trest... smrt? Lora to může pochopit... Musí!

Když se – celý jako v horečkách – dopotácí do doprovodného tábora, začíná se už temná obloha vyjasňovat v příslibu rána.

„Loro! Loro!“

Vtrhne k probouzející se dívce a stiskne ji oběma rukama.

„To jsi ty? Ambroisi! Víš, že tě nechci... Sakra, pusť mě! Co děláš?“

Chce do něj začít bušit dlaněmi, ale vidí, že v granátníkových očích je strach.

„Nechtěl jsem! Já jsem nechtěl!“

Voják je na pokraji zhroucení. Lora neví, co říct a jak se zachovat. V posledních dnech o Ambroisovi smýšlela jako o zbedněnci, kterého nechce už vidět, přesto se hodněkrát přistihla u otázky, jestli přežil bitvy u Lonata a Castiglione.

„Nech toho! Pusť mě!“

„Musím utéct, Loro!“

„Fajn, tak běž, ale co já s tím...“

„Počkej, pst...“

Před stanem se ozvou kroky. Ambroise se zatváří, jako by šel na smrt a vyklouzne ven.

„Šel jsem za vámi na tu hlídku, abyste se podělili o víno,“ vypráví granátník, kterého spatří venku. „Ale Anatole tam nebyl a tebe jsem viděl zrovna odcházet... a pak ta krev... počkat...“

Ambroise pohlédne na vlastní ruce a hrudník. Je celý od krve. Druhý granátník vytřeští oči a vypadá to, že chce něco vykřiknout.

„Ambroisi!“ řekne nakonec výhružně. „Co se tam stalo? Musíš se mnou!“

Ambroise se prudce otočí, ale voják ho chytne za rameno. Začnou spolu zápolit a nakonec skončí granátník na hrudi ležícího Ambroise, prsty zaťaté do jeho krku.

„Ambroisi!“

Lořin výkřik protne ranní šero a vzteklého granátníka zasáhne do hlavy těžká konvice. Padne k zemi, spánek se mu zalije temnou krví a začne sebou škubat. Sbíhají se lidi z doprovodného tábora i vojáci od blízkých jednotek. To už ale Ambroise táhne Loru pryč.

„Co jsem to udělala?“ opakuje jako ve snu a prohlíží si zrudlé dlaně. „Myslela jsem, že ho to jen omráčí...“

„Možná není mrtvý,“ zamručí Ambroise a táhne ji dál.

„Počkej!“

Vyškubne se mu. Vztekle stojí na místě, dívá se na něj, poslouchá vzrůstající ruch v táboře a jako by si nemohla pořád přebírat, co se vlastně stalo a co z toho vyplývá.

„Je to všechno tvoje chyba!“ vyprskne.

„Jasně! Mohlas ho přece nechat, aby mě uškrtil, ne?“

„K čertu s tebou, vážně! To teď mám s tebou utéct?“

„Ne! Klidně jim to běž vysvětlit! Ještě tu budeme chvilku stát a zlynčují nás!“

„Sakra! Tak počkej!“

Za chvíli se dívka vrátí s vakem plným věcí ze zamčené truhly, kterou měla spolu s vozíkem za svým stanem. Bylo to jen pár okamžiků, ale první vojáci se už blíží.

„Teď rychle!“ sykne Ambroise.

Oba se párkrát ohlédnou, ale není cesty zpátky. To, co odolalo všem nepřátelům, si nakonec zničili sami.

Větve, těžké ranní rosou, je vítají do tichého království lesa.

XXII. Lesní chrám

Battistovi se naskytla výjimečná příležitost. Ambroise vyšel do tmy. Granátník kouká kupředu, nic nevidí a vůbec netuší, že se dragoun ukrývá kousek od něj. Battista sevře jílec, ale hned prsty zas povolí. K Ambroisovi jde další granátník, v ruce flašku s vínem. Chvilí váhá, že přece jen vyskočí a když tak se postaví oběma, ale vtom se zarazí. Ambroise druhého granátníka bodl do břicha.

„Co to,“ vydechne Battista.

Ambroise se dá na útěk podél kraje tábora a za ním za chvíli vyběhne další voják, který zrovna přišel ke strážnímu ohni.

„Co se děje?“ šeptá Théo.

„Podívej se sám, mně bys to nevěřil,“ ukáže Battista. „Pobodal tam jednoho ze svých kumpánů.“

„Takže je to, jak sis myslel, ne? Je to vrah, co morduje vojáky ve tmě!“

„No jo, sakra,“ odplivne si dragoun. „Ale nečekal bych, že zabije takhle jednoho ze svých. Pojd', vezmeme ho! Třeba nám něco řekne...“

Obezřetně vyběhnou, popadnou zakrváceného Anatola a zmizí zase tiše ve tmě.

„Půjdeme kus tím potokem!“ zavelí Théo v lese. „Jinak nás jeho krev prozradí.“

Jdou asi míli proti proudu, klopýtají potmě mezi kameny a několikrát Anatola málem upustí.

„To stačí.“

Vydrápou se na břeh, vydechnou a položí granátníka na měkký mech.

„Ten je víceméně mrtvý,“ řekne Théo lakonicky, když si prohlédne ránu. „Za chvíli je po něm.“

„Ale ještě žije! Máš s sebou svoji čturu?“

„Tady.“

Battista nalije Anatolovi trochu pálenky do úst. Ten se divoce rozkašle a otevře oči.

„Kde to... co se... Ambroisi!“

Zakucká se chuchvalci krve.

„Proč tě Ambroise bodl?“ skloní se k němu Battista.

„Já... nevím... kdo jste?“

„Měli jste nějaké spory?“

„Ne... to ne... pomůžete mi?“

„Řekni mi ještě...”

„Pomozte mi!”

Anatole zaryje krvavé ruce Battistovi do haleny.

„Budu žít?”

Zase ho opustí síla a natáhne se na mech. Vytřeští oči. Battista ho chytí za ruku.

„Je mi to líto.”

Anatole na něm utkví pohledem a pak ztěžka zamrká.

„Je po něm,” řekne o chvíli později Théo. „Pojď, vypadnem.”

„Ne. Měli bychom ho aspoň přikrýt větvemi.”

„Zbláznil ses?”

„Je to granátník! Nezaslouží si tu takhle ležet.”

„A my jsme snad ještě u vojska, nebo co? Seru na vojsko! I na mrtvé granátníky!”

„Nenechám ho tu takhle!”

„Ať je po tvém,” rezignuje Théo. „Ale jenom větve. Nebudu mu tu stavět žádnou mohylu.”

Zakryjí mrtvého tím, co dá les, a chvíli u něj sedí. Battista se cítí zvláště. Ano, už nejsme vojáci. Ale to, že jsme jimi tak dlouho byli, se přece jen tak nesmaže. Ne jedním útekem. Ne tak rychle. Jak je možné, že Théo už zapomněl? Že se tak změnil? Byl ten cynik a hrdlořez, co tady teď sedí, vždycky v něm, nebo mu to provedla válka? Může člověk ztratit zábrany i city stejně snadno jako oko?

Je už skoro ráno, když opouští zakryté tělo a míří ke své bandě.

„Určitě dezertoval,” prohodí Théo po delším mlčení.

„Taky si myslím.”

„Takže ho teď můžeme dostat, když nemá za prdelí armádu!”

„Jestli ho najdeme.”

V dalších dnech se zase věnují okrádání pocestných a příležitostným krádežím na okrajích vesnic. Battista během celé té doby zmíní Ambroise jen jednou.

„Když tehdy udeřil Monicu, hádal se prý zrovna s markytánkou. Nemyslíš, že je možné, že utekl s ní?”

Théo pokrčí rameny.

„A nevyjde to nastejno?”

„Asi vyjde. Ale dva se líp hledají.”

Během pár dní se k nim přidají další dezertéři. Nejprve chtěla banda osamělé jezdce přepadnout, ale vyšlo najevo, že jsou to chlapi, co už měli dost pochodů a nedostatku jídla, a tak uprchli. Battistovi jeden z nich vypráví horké novinky z vojenského ležení: granátník s markytánkou prý při svém útěku zabili dva vojáky.

„Takže jsou spolu. Jak jsi říkal,“ řekne stroze Théo.

„Ano... Říkal jsi dva?“

„Jo. Po jednom zůstala jen velká spousta krve. A toho druhého našli s rozbitou hlavou. Ta markytánka ho po ní flákla!“

„To měla takovou sílu?“

„Trefila ho železnou konví do spánku. Vypadalo to, že přežije, ale umřel. Granátníci jsou teď z toho všeho jako na trní.“

Battista už nic neříká, jen usilovně přemýšlí, kde by takové uprchlíky mohl hledat. Jeden z nových členů bandy se ozve, jako by mu četl myšlenky.

„Možná vím, kde je hledat.“

„Kde?“ vyskočí Battista a chytí dotyčného za límec. „Mluv!“

„Totiž... jeden můj známý říkal, že pojede s kaprálem Leroyem k vesnici Fiume.“

„A co je na tom?“

„Tvrdil, že tam pojedou kvůli nějakému dezertérovi, co vraždí vojáky.“

Battista muže pustí, urovná mu límec, podívá se na Théa a promne si bradu.

„Pojďme tam,“ řekne Théovi tiše. „Vyřídíme to s ním a pak už budu pořád dělat, co ty řekneš.“

„Tak dobře. Náhodou i vím, kde to je.“

K malé vsi Fiume, které vévodí zájezdní hostinec, se dostanou během horkého odpoledne.

„Počkejte tady. Kdyby něco, hvízdnu.“

Battista jde sám do prázdného hostince, kde za barovým pultem zívá hostinský. Jak Battista během následujícího hovoru zjistí, hospodský se jmenuje Giotto a podnik mu poslední dobou chátará. Naposledy měl dobrý výdělek, když si jakýsi rakouský maršálek poručil vystrojit menší hostinu pro sebe a kumpány. Když se začne Battista vyptávat na poslední dny a dezertéry, vypadne na chvíli z role a do očí se mu vrátí pomstychtivý lesk. Jakmile si toho Giotto všimne, začne se chovat defenzivně a několikrát zopakuje, že nechce žádné problémy.

„Tak a dost,“ vyštěkne nakonec Battista a z plných plic zahvízdá.

Théo a ostatní chlapi vtrhnou do lokálu jako velká voda.

„Tak ty nechceš mluvit?“

Strhnou hospodského na zem, kde schytá několik ran pěstí.

„Budeš mluvit, nebo budeš plivat zuby!“

Battista jen stojí a dívá se, jak Théo a další chlapi mlátí Giotta.

„Dost! Pro všechny rány boží! Všechno vám řeknu!“

Zbojníci přestanou a posadí hostinského rovně.

„Chodil tu jeden dezertér. Pomohl mi tu odehnat jakési pobudy, tak jsem mu dával jídlo zdarma. Ovesnou kaši a nějakou vodu. Nikdy nic neříkal, ale vracel se. Jenže předevčírem přestal chodit.“

„Kdy se tu objevil poprvé?“ zeptá se Battista a přidřepne si ke Giottovi.

„Asi před týdnem, ani nevím.“

„Byl světlolasý a docela vysoký?“

Hostinský odplivne krvavou slinu a ublíženě zašilhá k Théovi.

„Ne tak vysoký jako tamten, ale jo, nebyl to zrovna prcek. Ale měl jen jednu ruku.“

Battista vstane a udělá krok ke kamarádovi.

„To nemůže být on,“ řekne polohlasně. „Ambroise utekl... kolik to je vlastně dní?“

„Nevím, taky to může být týden. I když asi spíš míň.“

„Hm. Ale co ta jedna ruka?“

Otočí se zas k hostinskému.

„Byla s ním nějaká holka?“

„Ne. Byl sám.“

„To nic nedokazuje,“ řekne Théo. „Někde se ukrývali a on vždycky šel pro jídlo.“

„Ale jak by mohl přijít o tu ruku a přežít? Takhle v lese?“

Battista chvíli uvažuje a pak se vrátí ke Giottovi.

„Omlouvám se za ty chlapy. Už ti neublíží. A jestli mi poradíš ještě jednu věc, nechám ti tu měsíc s penězi.“

Zbitý hospodský pokrčí rameny.

„Když se vracel, musel někde mít skrýš. Neuměl bys uhodnout, kde?“

„Uměl,“ zašklebí se Giotto krvavými zuby. „A to asi dost přesně. Když tady byl a odehnal ty pobudy, tak po nich šel takovým železným krucifixem, celým rezavým a obrostlým plísněmi. Používal ho jako obušek.“

„A?“

„A kousek odtud je v lese takový rozpadlý kostel. Chodilo se do něj, když jsem byl ještě malý smrad, ale od té doby tam už jenom chátrá. Prý proto, že tam farář ukrýval zločince, tak ho exkomunikovali a potom odsvětili i to doupě neřesti, ve kterém beztak už nikdo nechtěl sloužit. Je to hned za tím kopcem, co vypadá jak kozlí hlava. Vede tam lesní stezka.“

„Hm. Dobrá historka. Ale jestli tam ten kostel je a v něm ten, koho hledáme, tak si tohle zasloužíš. Je tam myslím i dost na to, abys zapomněl, že jsme tu byli.“

Battista hodí Giottovi do klína cinkající váček. Théo se na něj naposledy zašklebí a už jsou před hostincem.

„Mám pocit, že slyším jezdce,“ ozve se mladý Cleto. „Měli bychom vypadnout.“

„Můžou to být ti chlapi s Leroyem, ne?“ otočí se Théo k novým členům bandy.

„Můžou.“

„Tak jdeme. Rychle pryč!“

A zatímco Germain rozmlouvá se zbitým Giottem, kterému Blaise poskytuje první pomoc, lapkové spěchají po stezce k zřícenině starého svatostánku. Chrátovou loď prorůstá hustá vegetace a vymlácenými okny svítí světlo. V sakristii veverka ohlodává ořech a očkama jako černými korálky docela klidně kouká po příchozích hrdlořezech.

„Jasně, že to není on,“ řekne Battista zklamaně, když se proti nim vyřítí jednoruký muž v uniformě fyzilírů.

Théo útočníka popadne, vykroutí mu z ruky krucifix a zatřese s ním.

„Viděls tu nějaké další lidi? Mluv, pse!“

Sébastien otevírá naprázdno rty a dělá podivné grimasy.

„Ne!“ zasyčí nakonec, ale Théo si není jistý, jestli vůbec věděl, na co odpovídá.

„Je to blázen,“ konstatuje a pustí ho.

„Blázen, ale určitě ví, jak rozlousknout něčí lebku,“ řekne jeden ze zbojníků. „Vzal bych ho k nám. Copak může něco ztratit?“

„Chceš k nám, co?“

Sébastien neodpoví, ale šouravě se postaví mezi ostatní.

„Tak fajn, máme dalšího do tlupy.“

„No, to je výborné,“ utrhne se Battista. „Ale já jsem s pomstou zase na začátku!“

„Dočkáš se!“ řekne Théo a chytne ho za ramena. „Jen musíš vydržet a...“

„Jezdci!“ vykřikne jeden z těch nových, jakýsi Georges od lehké pěchoty.

„Leroy!“ odtuší jeho kumpán, jménem Kylián.

„Naládovat!“ zavelí Théo a všichni, kdo mají pušku nebo bambitku, se vrhnou k oknům, kde začnou cpát laufy prachem a kulemi.

Ostatní tasí šavle, bodáky, nože nebo tesáky a schovaní za psím vínem obrostlými pilíři se připravují k boji.

„Kolik jich tak může být, Kyliáne?“ sykne Théo.

Oslovený pokrčí rameny a obrátí se zpět k oknu.

„Jste obklíčeni!“ ozve se zvenku Germainův hlas. „Vyjděte s rukama nad hlavou a budete žít!“

„Nechte nás být a budete žít vy!“ zakřičí Théo.

„Nebudu už vás víckrát varovat!“

„Tak nevarujte a dělejte, co musíte!“

Germain se podívá na Blaise a na velitele přiděleného tuctu mužů.

„Kolik jich může být?“ řekne potichu.

„Ten hostinský mluvil o šesti.“

„Ale v lokále nemuseli být všichni... No, to je jedno. Teď už neustoupíme. Vojáci! Ukažte jim, jak Francie nakládá se zrádci! Pal!“

Nastane chaotická řež, ve které zprvu trpí banditi, kteří mají méně munice, takže jim je výhoda kostelních oken za chvíli k ničemu a boj se přesunuje dovnitř kostela. Tam, v ponurém chladu chrámové lodi, však hned Germain vidí, že zbojníků jsou dobré dva tucty. Už chce zavelet taktický ústup, když spatří jednorukého muže, jak se zas ohání krucifixem.

„Bijte je!“ vykřikne a sám se vrhne kupředu.

Zacinkají šavle. Théo setne dva vojáky a Blaisovi udělá dlouhý šrám přes hrud'. Battista s Germainem si vymění několik výpadů. Battista disponuje větší silou a prudkostí, Germain je zas rychlejší a zná víc zákeřných fint. Oba jsou každopádně výborní šermíři a při jejich duelu jako by okolní svět zmizel. Pro oba je ten druhý jen mrzkou překážkou na cestě k pomstě.

Germain udělá klamný útok a vyrazí Battistovi šavli z ruky, ten však vyskočí a nečekaně ho zasáhne oběma nohama do hrudi. Germain se odplází, zvedne a rozhlédne. Padlo pět jejich mužů a jen tři banditi. Teď je přesila opravdu velká.

„Ústup! Jdeme pryč!“

Sám táhne raněného Blaise ven. Někteří lupiči vystřelí z bambitek, ale na Théův rozkaz se nepouštějí do pronásledování.

„Ten kaprál se bil jako drak,“ řekne, když přijde k udýchanému Battistovi. „Nebudeme ho radši tlačit do kouta. Nechceme další ztráty.“

„Souhlasím.“

Zatímco se bandité – včetně Sébastiena – dávají na útěk do hloubi lesů, kde si ošetřují rány, ujíždí skoro poloviční Germainova skupinka kvapem k Fiume.

„Rychle, Giotto, potřebujeme ho ošetřit, nebo tu umře!“

Germain položí provizorně ovázaného Blaise na jeden stůl.

„Obvazy! Dělejte! Je ve vsi felčar?“

Hostinský cosi zakoktá a utíká pro bylinkářku, která už několik dekád míchá lidem ozdravné masti a dává kravám byliny, aby dojily víc mléka.

„Je mrtvý,“ řekne stará žena, když přiloží prsty ke krku raněného, jehož ruku drží celou dobu Germain ve své. „Ztratil příliš moc krve.“

Germain se obrátí a prudkým kopnutím pošle hospodskou židli přes celý lokál, aby hned přiskočil k polici s hliněnými hrnečky a s řevem je všechny smetl dolů. Proklíná sebe, že nebyl důvtipnější, proklíná Blaise, že se nechal zabít, proklíná Massénu, že mu nesvěřil víc mužů.

„Je mi to líto,“ řekne mu jeden z vojáků.

Neodpoví, jen se zdrceně posadí na židli u baru a lesklýma očima pohlédne na Giotta.

„Přines nějaké víno,“ řekne tiše.

Rozhlédne se po mužích, kteří mají takřka bez výjimky menší poranění. Bili se dobře. Ale on je vedl proti někomu, kdo byl v přesile a ještě – jako obránce budovy – v taktické výhodě. Zklamal sebe i Blaise a zklamal taky Massénu.

Přihne si vína hned z láhve, nechá ji kolovat mezi vojáky a na konec vybídne i kořenářku a Giotta, aby se napili.

„Však já ho dostanu, i kdybych už nic jiného na tomhle světě neměl udělat,“ zabručí si tiše a zase se otočí k mužům. „Odpočiňte si trochu a ošetřete se.“

Smutně vydechne, pohlédne na mrtvého Blaise a pak jen tak před sebe.

„Budeme muset podat hlášení.“

XXIII. Poslední návštěva

Giottovi stačí jediný pohled, aby usoudil, že s příchozími nechce mít nic společného. Ambroisova umolousaná uniforma a přes ramena ledabyly přehozený kabát, který ukradl čert ví kde, doslova křičí „dezertér“. Lora v potrhaných šatech, kdysi světlých, teď tmavě šedých od nánosů prachu a bláta, nepůsobí o nic lépe.

„Počkej!“

Ambroise hospodskému zastoupí cestu a Lora začne na pult vykládat pozlacené předměty ze svého vaku.

„Ukryj nás a dostaneš ještě víc!“

„To se mi snad zdá!“ vykřikne Giotto a vrazí bezmocně do Ambroise.

„Co byli zač ti vojáci, které jsme viděli odcházet? A ti chlapi předtím?“

Hostinský se zarputile dívá na dveře, k nimž mu Ambroise zastoupil cestu. Chvíli si pak prohlíží druhé dveře a okno, jako by zvažoval, kudy utéct z vlastní hospody, která je zřejmě prokletá, když si ji za cíl vybrala veškerá chamrad' z kraje. Nakonec mávne rukou, zatváří se kysele a jde si prohlédnout blýskavé cetky, které Lora vyskládala do dvou hezkých řad, a nezapřela tak v sobě obchodnického ducha.

„Vy se snad znáte s některými z nich?“ zamručí Giotto a vezme do ruky stříbrnou lžičku z janovského čajového setu. „Třeba s těmi vojáky?“

„Utekl jsem od armády, ano. Ale ne od jezdeckva.“

„Hm.“

Vloží lžičku do hrnku, zamíchá pomyslný čaj a odloží ji na podšálek.

„Ty modřiny v obličeji máš od koho?“

„Co byste asi řekli?“

„Od těch, co tu byli před vojáky?“

„Jo,“ zašklebí se Giotto, oči náhle upřené na Loru. „A víte, koho hledali? To je zrovna zajímavé... Nějakého dezertéra, co chodí po světě s mladou holčkou...“

„Nech si celý ten vak, když nás neprozradíš,“ ukáže Ambroise, ale Giotto se divoce zasměje.

„Doufám, že ti psi se už neukážou. Ti vojáci jim museli pořádně naložit.“

„Poslal jsi je za nimi, že? Jak dopadli?“

„Co já vím?“

„Byli tu přece podruhé. A bylo jich míň.“

Ambroise se odmlčí a zabloudí očima ke stolu, jehož deska je stále od krve. Giotto pohlédne stejným směrem.

„Bylo jich míň. A jeden jim tu umřel. Strašně smutné divadlo.“

Odplivne si, zašklebí se a vezme do dlaně slonovinou obkládaný kompas.

„To jste snad okradli admirála, nebo co?“

„My ne, ale ti, co mi to prodali pod cenou, možná ano,“ odtuší Lora.

„Ten jeden tu umřel,“ opakuje Giotto. „Ale nic mi neřekli. Takže počítám, že ti všiváci, co přišli před nimi, zkapali všichni.“

Zatímco hospodský věnuje plnou pozornost cetkám, Lora přistoupí k Ambroisovi.

„Ty myslíš, že fakt hledali nás? Banditi?“

„Banditi... Podle pohybů mi přišli jako vojáci. Asi utekli, zrovna jako my. Ani bych se nedivil, kdyby mezi nimi byl ten dragoun, co chce moji hlavu.“

„Třeba je ti kavaleristi fakt rozprášili...“

„Doufejme.“

Ambroise se otočí k hostinskému.

„Můžem tu teda být?“

„Hm, jasně. Celé vrchní patro je vaše. Beztak tu poslední dobou nikdo nechce bydlet.“

Ambroise s Lorou se zabydlují. Prvních pár hodin jsou v neustálém napětí. Bojí se, že je hospodský zradí, že se vrátí Battista s jeho chlapy nebo že zas přijdou vojáci. Nestane se nic a po neklidné noci přijde zase další jasný den. A další noc a další den a tak plyne čas, až se Ambroise s Lorou nechají ukolébat a začnou mít pocit, že by možná z celé té nešťastné války mohli vyklouznout.

Giottovi jako by zpočátku nabyté zlato dodalo spousty energie, to vše se ale změní jedno ráno, kdy si zvrtně nohu na schodech a s výkřikem se zhroutí do sklepa. Ambroise s Lorou se začnou starat o hostinec. Lora se otáčí v kuchyni, zatímco bývalý granátník udržuje oheň při životě a zametá prach ve věčně prázdném lokále. Občas přijdou zamklí vesničané nebo za churavým Giottem stará kořenářka, nikdo se ale na nic nevyptává.

„Tihle nás neprozradí,“ ušklíbne se jednou Ambroise. „Nesnáší tak moc vojáky po všem, co zažili, že by za nimi nešli, ani kdyby měli dostat truhlu plnou zlata a baronské tituly navrch.“

„Jak je na tom?“ ptá se zatím Lora mastičkářky, která odchází od skuhrajícího Giotta.

„No, jak to říct,“ zakaboní se stařena.

„Umře?“

„Ano. Umře. Má špatnou sraženinu a moje obklady nepomáhají. Otráví mu to srdce.“

Lora se podívá na Ambroise.

„Co bude, až umře? Určitě přijdou řešit, co s hospodou.“

„A to bude čas, abychom vypadli.“

„No, asi jo.“

Lora se otočí k peci, do které vsadila chleba. Po chvilce od pečení zase vzhlédne.

„Ambroisi?“

„Hm?“

„Nechci, aby umřel. Postaral se o nás. A měl to poslední dobou hodně těžké.“

„Co my mu pomůžem...“

„Tak za ním aspoň pojd'...“

Giotto vypadá jako jednou nohou v hrobě. Je bledý, oči má skelné a obličej stažený bolestí.

„Brzo bude po mně,“ řekne slabým hlasem.

Lora k němu přistoupí a položí mu dlaň na rameno.

„Můžem něco udělat?“

Giotto na chvilku zavře oči.

„Chci poslední pomazání.“

„Dobře. Kousek od Fiume je farnost...“ začne Ambroise, ale Giotto ho prudce přeruší.

„Chci, aby to byl jeden konkrétní kněz. Můj bratr.“

Otevře zas oči a má je lesklé. Obrátí se s prosebným výrazem k Loře.

„Přiveďte mi ho! Je tím posledním, co mi zbyl z rodiny. Posledním, koho nevzala válka. Jmenuje se Enrico... Má farnost kousek na východ od Mantovy. Hned pod lesem.“

„To je kdo ví kolik mil...“ rozohní se Ambroise, ale zachytí Lořin výraz, náhle plný soucitu.
„...zatraceně! Tak dobře. Ale měli bychom asi vyrazit co nejdřív.“

„Děkuji,“ zamumlá Giotto se zbožným pohnutím a sevře Lořinu ruku do dlaní.

Večer ulehají v pokoji, který si vybrali za útočiště. Lora do postele a Ambroise na dubový kavalec, tedy stejně, jako každý večer během posledních čtrnácti dní. Loře se ale nechce spát. Přemýšlí chvíli o Giottovi, chvíli o sobě, dlouho o válce a ještě déle o Ambroisovi. Jaký k němu ještě nedávno cítila vztek! Za všechno... Za to, že myslel jen na sebe. Za to, že se přátelil s Étienнем. Za to, že udeřil Monicu. Ale i proto, že mohl umřít v bitvě, čehož se Lora pořád ve skrytu duše bála.

A ovšem za to, že ji dostal do téhle situace a do neustálého ohrožení. Kvůli němu byla útěku. Nebo to byla svoboda? Nemělo to tak být, aby utekla od šílenství války, pryč od děl, pryč od

nejistoty, jestli nebude Napoleonova armáda dalšího dne rozprášena? Pryč od chyby, kterou, jak se zdá, udělala, když v Nice toužila po dobrodružství.

Bylo celé to přidání se k armádě opravdu chybou? Když se k tomu odhodlala, bylo vše jinak. Nemohla doma vydržet. Potřebovala změnu. Potřebovala neznámo. Teď, když s Ambroisem v zásadě spravují hospodu místo Giotta, vidí zase, jak je dobré mít jakousi jistotu denní rutiny, být v tomto případě jen iluzorní a dočasnou.

S Ambroisem to bylo někdy nesmírně těžké. Byl na zabití. Ona měla taky svoje chvílky. Ale víc jim teď nezbylo. Musí se spolehnout jeden na druhého. A ať to bylo předtím jakkoliv, zjevně se oba dusili a útěk od armády je vyvedl na čerstvý vzduch.

„Pojď sem,“ řekne do tmy mírným tónem.

Chvilí je ticho a pak slyší, jak se Ambroise šourá k ní.

„Co je?“

„Nic. Co by mělo být.“

Skloní se k ní a pro jednou je vše jako dřív. Tedy, skoro vše. A za rozbřesku, když se ze vsi ozvou kohouti, vyráží oba na cestu. Nocují v opuštěných domech nebo na okrajích lesů, pod hrubou dekou a s hvězdami nad hlavou.

„Je tu takový klid,“ řekne do zvuku cvrčků Ambroise. „Žádné ohně, opilí vojáci, obcházející důstojníci... Nic.“

Lora se k němu otočí.

„A stejně... nechybí ti to?“

„Dřív jsem pro to žil.“

„A teď?“

„Nevím, co teď... člověk se jen tak nezmění za pár dní. Ale zůstat jsem tam nemohl. A tady... tady je prostě klid.“

K malému kostelíku, naproti němuž se krčí Enricova chata, dorazí během chladného rána. Kněz zrovna vyhlíží do kraje a poslouchá vzdálené hřmění děl.

„Utekli jste, že?“

Jako by se na Ambroise ani nemusel podívat, aby hned vytušil, co je zač.

„Pojďte dovnitř, hodil jsem do vody nějaké lístky máty. Už by měla vřít.“

O bratrovi si vyslechne, aniž by cokoliv řekl. Upíjí horký nápoj a dívá se jakoby skrz ně.

„Půjdete mu dát to pomazání?“ nadnese Ambroise.

„Kolik dnů jste sem vlastně šli?“

Ambroise pokrčí rameny a podívá se na Loru.

„Nevím... asi čtyři? Pět?“

„Hm.“

Enrico nechá nevyslovené to, co všechny napadne. Snad usoudí, že kdyby to řekl nahlas, byla by to najednou pravda.

„Nedávno jsem tady pohřbil mladé děvče,“ řekne Enrico po chvilce, oči upřené pro změnu na okenní tabulky, které se začínají třpytit v dopoledním slunci. „Vypadala trochu jako vy, signorino.“

Lora se ošije, jako by na ni po jeho slovech dolehla neurčitá tíseň.

„Jmenovala se Adriana. Oněměla z těch hrůz, které viděla, víte? Stejně jako oněměl celý kraj. Celá Itálie. Říkám si, co z toho. Co s něnou zemí?“

Ambroise a Lora v úctě před starším duchovním nepřerušují jeho monolog.

„Byl tady jeden takový. Voják, co měl všeho dost. Teda, myslím si to. Nikdy nepromluvil.“

Kněz se na chvíli chladně pousměje a pak zase zamračí.

„Ani nevím proč, ale chtěl bych ho ještě vidět. Mám pocit, jako by to za těma jeho modrýma očima všechno bylo. Všechno to, o čem jsem roky mluvil na kázáních, ale co sám neznám. Peklo i očištec a... já nevím, možná taky ráj.“

Enrico odloží prázdný hrnek, složí si ruce do klína. Jako by dřímá, ale jeho ústa mluví dál.

„Jenom on, protože mu válka taky vzala rozum, mohl chápat, co je s Adrianou. Jenom oni dva si rozuměli. Jenom oni mohli předstoupit před Boha a na kolenou ho prosit o odpuštění za všechno, co člověk dělá člověku.“

Ambroise popadne zvláštní tušení.

„Co udělal? Ten dezertér?“

Enrico pomalu otevře oči a pohlédne na bývalého vojáka. Chvilí jako by chtěl odpovědět, ale nakonec k tomu už nic neřekne, jen vstane a jako by se teprve teď úplně probudil.

„Půjdem za Giottem. Když už nic, alespoň ho křesťansky pohřbím.“

Po několika dnech zastihnou někdejšího hostinského jako mrtvolu s propadlým hrudníkem, u které vykonávají dobrovolnou stráž různí lidé z vesnice.

„Giotto,“ řekne kněz jemně. „Mrzí mě, že jsme se tak dlouho neviděli.“

Posadí se vedle těla. Najednou nepřipomíná duchovního, ale jen starého, zlomeného muže.

„Půjdu vykopat jámu,“ nabídne se Ambroise a jeden z vesničanů se hned ozve, že pomůže.

Sotva k večeru Giotta pohřbí, pronese Enrico mnoho slov: obvyklých z liturgie i upřímně míněných, které vychází z vlastních vzpomínek na rodinu, která už není.

Když se vrací z obřadu a všechno, včetně šedého nebe, jako by truchlilo, seskakuje zrovna u vrat od stáje Germain z koně. Obklopen čerstvými muži přijel napravit svou pověst po minulém neúspěchu, k čemuž Masséna, který sám chtěl z nějakých dezertérů udělat odstrašující případ, svolil teprve po zprávách od vesničanů, že jakýsi čahoun v granátnické uniformě putuje krajinou s mladou ženou směrem k Fiume.

„Loro!“

V Ambroisovi hrkne a doslova vtlačí dívku do dveří, čímž na sebe jenom víc upozorní.

„Tam!“ křikne Germain. „Chyťte ho!“

Ambrois cítí, že mu srdce buší jak tamborský buben, když běží do schodů. Zavrou se v pokoji, který jim po dva týdny byl bezpečným úkrytem a v posledních dnech též milostným douštěm.

„Jak na nás přišli?“ vydechne v panice Lora.

„Nevím...“

Ambroise se prudce rozhlíží.

„Musíme oknem... sakra!“

První z vojáků se opře do dveří a Ambroise se do nich musí položit celou silou širokých ramen, aby je udržel zavřené.

„Běž, Loro!“

„Co? Ne!“

„Běž! Dělej! Nevydržím to!“

„Ambroisi...“

„Tak vypadni! Běž pryč!“

Lora vidí, že zbývají pouhé vteřiny. Zlostně dupne nohou, naposledy se podívá na Ambroise a už se souká oknem, zatímco dveře se konečně rozrazí a na bývalého granátníka se sesypou kavaleristé. Germain vkročí do místnosti zrovna ve chvíli, kdy mezi okenními trámy zmizí poslední cíp její zaprášené sukně.

„Vy! Zkuste chytit tu holku!“

Dá ten rozkaz spíš pro úplnost. Vojenský dezertér je mnohem lepší úlovek, a to i přes jisté zklamání, že se nejedná o šíleného revenanta, o jehož chycení se Germainovi i zdá.

„Takže granátník,“ postaví se před zbitého Ambroise, když ho muži zvednou. „Děláte svému regimentu opravdovou čest, monsieur.“

Kývne směrem ke schodům, dlaň spokojeně na jílci šavle.

„Odved'te ho!“

XXIV. Dva kopce

Ambroise má v zajetí příliš času k přemýšlení. Vše, co se mu dělo i mohlo dít, zvažoval už hodněkrát a další úvahy na to téma začaly být zbytečné. Zbyly jen výčitky. A tak Ambroise radši pozoroval, co se děje kolem něj ve vojenském táboře, který jako by se mu za těch pár dní, kdy v něm nebyl, docela odcizil.

Viděl Massénu, jak kaprála od kavalérie úsečně chválí za jeho zajetí. Germain se přitom nadýmal pýchou, jako by na provaze nepřivedl zuboženého granátníka, ale snad samotného Wurmsera. Ambroisovi je jasné, že z něj chtějí udělat odstrašující případ pro další dezertéry, kterých je s délkou tažení i množstvím dílčích neúspěchů pořád víc. Ambroise se už loučí se světem a připravuje přijmout jakoukoliv potupu, kterou mu před samotnou exekucí připraví, ale do toho všeho přijdou rozkazy, které Masséna přijme se stoickým klidem, Germain však vypadá, jako by chtěl vraždit.

„Jen pověsíme tohohle a...“

„Monsieur kaprále, znovu opakuji, že se jedná o přímý rozkaz od generála,“ napřímí se v sedle Jean-Baptiste Muiron. „A má být vykonán s okamžitou platností.“

Rozhlédne se po okolí a dál mluví silným hlasem, aby to slyšeli všichni přítomní důstojníci.

„Celá armáda se má rychle přesunout. Zajatci, ranění i většina doprovodného tábora musí do týlu na úpatí kopce Burrone.“

Germain zabrousí očima k Massénovi.

„Monsieur divizní generále...“

„Pověsíme ho později, kaprále,“ odtuší Masséna. „Teď se budou všichni chystat na přesun. Neměli bychom diváky a k čemu je taková poprava bez nich?“

Dragoun se ještě chvíli tváří, jako by měl explodovat, ale nakonec se uklidní. Je mu jasné, že Masséna má zas úplně jiné myšlenky a že už s ním nepohne.

„Tak je naložte na vůz! Na co hledíte?“ rozkřikne se Germain na vlastní muže. „A ať vám tenhle neuteče!“

V dalších hektických dnech na zajatce zapomíná i Germain. Je pořád co dělat. Léto se chýlí ke konci a přichází září. Počasí se přes den drží teplé, ale do nocí se vkrádá chlad.

Během těch dní se odehraje první bitva u Bassana, v níž Francouzi zvítězí. Přesto všichni cítí, že nad armádou leží jakýsi stín. Rakousko přece neudělá znovu stejné chyby. Sice pořád ještě prohrává, ale pomalu utahuje šrouby a chystá na francouzské divize past.

Masséna právě dokončil krátký rozhovor se svým adjutantem. Teď je sám, stojí vedle koně, pomalu jej hladí po krku a dívá se k velkému Napoleonovu stanu, před nímž nejvyšší generál Italské armády už skoro půl hodiny něco řeší s Augereauem. Co si asi povídají? Dozvim se

o tom i já? Kde jsou ty časy, kdy Bonaparte takhle důvěrně mluvil jen s Baclerem, Muironem... a se mnou... Kdy a proč se to zvirtlo?

Kůň dvakrát nervózně ohne šíjí a poklepe kopytem. André pohlédne do dlaně plné koňských žíní, které zvířeti v záchvatu vzteku nechtěně vytrhl. Poplácá koně po boku, jako by omluvně mu cosi zašeptá u ucha a vydá se k Augereauovi, který si od generálského stanu vykračuje s nevídanou pýchou.

„Pierre,“ zahaleká s hraným úsměvem. „Všechno v pořádku?“

„Ovšem. Proč by nemělo být?“

„Co jste řešili?“

„Strategii.“

„Jasně... Ale co přesněji?“

Augereau se zasměje a očima jako by se ptal: copak tys mi říkal, co jste v posledních týdnech s Bonapartem řešili?

„Hele, hlavně jsme řešili, kde na Adiži udělat pontonové mosty.“

„A vymysleli jste něco?“

„Však se to brzo dozvíš z rozkazů, ne?“

Masséna stiskne zuby i pěsti. Jak to se mnou mluví? Jsem snad jeho podřízený?

„Neříkal generál, že chce mluvit i se mnou?“

„Nezmínil se. Je teď ve stanu s Muironem.“

„Chm.“

„Ještě něco, André?“

Masséna přešlápne na místě.

„Jo, mám ještě něco,“ řekne po chvíli. „Nechci, aby mezi námi bylo nějaké... nepřátelství, Pierre.“

Hned lituje toho, co řekl. Po míru touží slabí. Silní chtějí moc. A on právě sám přiznal, že cítí, jak mu moc utíká mezi prsty.

„To přece ani já. Proč by mělo být?“

„Nevím. Třeba proto, že se budeme marně předhánět o to, kdo víc stoupne v jeho očích... Nezapomínejme, že hlavně sloužíme Francii.“

„Já na to nezapomínám.“

Augereau se k Massénovi nakloní.

„Co se děje, André? Chvilku se bavím s mladým Korsičanem sám a už myslíš, že kuju nějaké pikle? Mám ti připomenout, že...”

„Nemusíš mi to připomínat.“

„Tak komu tady jde o slávu?“

„A tobě snad o ni nejde?“

Augereau se napřímí a znovu usměje.

„Nebyli bychom generálové, kdyby nám o ni nešlo, ne?“

„Asi ne.“

Když se rozejdou, Masséna myslí na to, jak se Augereau změnil. Ještě za Schérera a při prvních manévrech s Bonapartem pro něj nejdůležitější bylo osvícenství. Snad si opravdu myslel, že v Itálii budou šavlí, puškami a děly šířit humanismus. Cítil se rozhořčen, když viděl rabování, přitom něčemu takovému rozhodně nemohl být svědkem prvně. Byl už dlouho generálem, ale teprve, když více poznal Napoleona a jeho koncepci války, uvědomil si, že se před ním otevírá pokladnice plná titulů, slávy a prestiže. Jen natáhnout ruku a vzít si to, zrovna tak, jak to každý den dělá Bonaparte. A najednou byla sláva tím nejopojnějším.

A Masséna, který by pro slávu už dříve udělal téměř cokoli, to vycítil. A poprvé po dlouhé známosti, po tom všem, čím spolu prošli, v něm spatřil soka. To rivalství ho začalo užírat a kalit jeho schopnost chladné rozvahy, která je přitom pro generála tak důležitá.

A proč vlastně to všechno? Pro trochu přízně mladého a nadějného vojevůdce? Co až jeho ambice padnou? Až poprvé narazí a ochutná porážku. Co když vsadili na špatného koně? Proč nemohlo Direktorium vlastně svěřit velení Italské armády někomu z nich?

Nemá cenu snažit se pořád o slávu! Je to jen rozptylující věc. Buď úspěchy přijdou, nebo ne, do té doby můžou jako divizní generálové jen dělat svou práci nejlíp. A to je momentálně opravdu třeba, protože tažení začíná pro Italskou armádu vypadat špatně. Jak se to konec konců stalo, že dva významní generálové, kteří už pod Schérerem a jinými vydobyli tolik triumfů, se teď plazí před někým, komu ještě ani nebylo třicet, z Direktoria má legraci a jak se zdá, ani momentálně neví, jak celé tažení dotáhnout do zdárného konce?

Z úvah Massénu vytrhne příchod Germaina. Nejdřív má chuť se na podpatku otočit a zmizet, protože nemá náladu na žádné další dezertéry a hraní si na četnictvo. Rychle však usoudí, že by mohl tomu kaprálovi svěřit úkol, po kterém nikdo netouží, čímž by se ho na čas zbavil.

„Kaprále Leroyi,“ řekne, sotva ho Germain pozdraví. „Potřebuji, abyste od vesnice Gioia s malou baterií hlídal soutěsku mezi kopci Burrone a Boschetto. Od Boschetta může přijít Gvozdanovičův předvoj, aby napadl ty, které necháváme v týlu. Vaším úkolem by pak bylo je zdržet kanonádou.“

Kavalerista, který před ním stojí, je jen stínem své někdejší slávy. Germain působí zklamaně – válkou jako takovou, ale zejména pak sám sebou – a bez reptání přijímá úkol. Dává mužům rozkazy k přichystání cesty a sám jde za Baclerem.

„Mám tu mapu skoro hotovou,“ řekne mu přítel. „Je podrobnější než ty ostatní. Ale ještě chybí popisky.“

„Musím už vyrazit.“

Germain nechce čekat už ani hodinu, protože by rád Massénovi ukázal, že umí – když už nic jiného – plnit rozkazy dochvilně a rázně.

„Nepočkáš do večera?“

„Potřebuji vlastně jen vědět, která hora je která. Kde máme týl a odkud má přijít nepřítel.“

„Burrone je ta na západě, Boschetto na východě. Poznačím ti...“

Germain vezme nervózně mapu ze stolu a zahledí se na ni.

„Burrone na západě?“

„Jo. Ukaž, já to tam...“

„Můžu?“

„No, dobře.“

Germain si sám vezme pero, přitiskne mapu ke sloupku a popíše hory.

„To by bylo.“

Bacler nejdřív kroutí hlavou nad přítelovou zbrklostí, ale pak se pousměje.

„No, vida, máme tu dalšího kartografa. Ale nečekej, že tě nechám dělat popisky pořád.“

Germain se ušklíbne, pofouká inkoust, zatřeše mapou a stočí ji do ruličky.

„Díky,“ řekne vážněji a stiskne Baclerovi ruku. „Snad v tom týlu nebudu dřepět navěky a sejdem se spolu... po vítězné bitvě.“

„Která ideálně ukončí tažení.“

„Ano, to by bylo ideální.“

Prohodí ještě pár slov, krátce se rozloučí a během chvíle se Germain švihem dostává do sedla. Jede do čela svých mužů, kteří už v obranné formaci obklopili dělostřelce. Když dorazí na zadané místo a ještě není soumrak, Germain se přece jen trochu uvolní. Je čas se otřepat, odlepit si smůlu z podrážek a hledět do budoucna. Už žádná zklamání!

Dlouho do noci sám dohlíží na budování malých šancí, aby si pak dal pohár vína a ulehl pod deku. Nemůže však usnout, vstává a pije další víno. Vzpomínky na všechny prohry rozhodně nejdou jen tak přepít. Pořád se mu objevuje Sébastien, kterého nakonec nenašel, Blaise, který kvůli jeho rozkazům zemřel, Ambroise, kterého mu doslova vzali z rukou.

Převrhne pohár s vínem a zmáčí půlku Baclerovy mapy. Začne ji rychle vysušovat, když se náhle ozve poplach. Vyřítí se ven.

„Co se děje?“

Nejbližší poddůstojník se prudce otočí.

„Monsieur kaprále, zrovna jsme pro vás šli! Zvědové viděli ten předvoj! Opravdu jde po úpatí Boschetta!“

Germain, v ruce stále mokrou mapu, zatřepe ztěžklou hlavou a pohlédne na oblohu, která už se začíná projasňovat přicházejícím ránem. Teď je musíš zastavit!

„Tak na nic nečekejme!“ zvolá a vyrazí k artilerii, kde hned chytí za rameno velitele dělostřelců. „Střílejte na Boschetto! Na pravou stranu, levou stranu i doprostřed. Když už nic, tak to nepříteli zdrží!“

Otočí se k poddůstojníkovi, který stojí za ním.

„Vyšlete rychlé posly k hlavní armádě! Že potřebujeme pomoc!“

„Monsieur,“ dožaduje se velitel dělostřelců pozornosti. „Který z těch kopců je Boschetto?“

Germain se podívá do mapy, v níž naštěstí oblast dvou kopců zůstala suchá.

„Támhle. Před tím kopcem je lesík ve tvaru písmena cé... Vidíte to?“

„Ano, kaprále!“

„Tak střílejte!“

Za chvíli sám Germain mávne šavlí a zaburácí ohlušující salva. Následuje několik dalších a sama země jako by se třásla při tom koncertu z pekel.

„Zastavte palbu! Zastavte to!“ křičí přibíhající voják, kterého je sotva slyšet.

Poddůstojník k němu vyrazí, krátce s ním mluví a hned přikluše k Germainovi.

„Střílíme na Burrone!“

„Cože?“

„Že střílíme na Burrone!“

„To není možné! Říkal jsem: ten lesík ve tvaru...“

„Monsieur kaprále, rozstříleli jsme náš lazaret a zajatecký tábor. Musíme přestat, než uděláme víc škod!“

Germain jako ve snu dá povel kanonýrům. Ti pouštějí dělové koule z rukou. Někdo uřízne už hořící knot. K důstojníkům přibíhá voják, který jako první přinesl ty zlé zprávy.

„Gvozdanovičův předvoj nebyl zasažen, ale ustoupil.“

„Ustoupil, protože si musel myslet, že na náš týl útočí nějaká jejich jednotka!“ řekne rychle důstojník a očima propaluje Germaina, který najednou není schopen slova.

„To přece není možné!“ vykoktá po chvilce a znovu se podívá do mapy. „Přece mi to říkal... Burrone na západě...“

Vyděšeně mapu otočí vzhůru nohama.

„Burrone na západě...“

V rohu je okrasná šipka, ukazující na sever a napůl rozmočená vínem. Musel mapu u Baclera popadnout obrácenou a směrovou růžici si přikryl palcem.

„To je snad zlý sen...“ zaúpí zlomeným hlasem, ale důstojník s ním zatřese.

„Zatraceně, jste tady pořád velitel! Potřebujeme se připravit, kdyby se nepřítel vrátil!“

„Přenastavte děla,“ ukáže Germain zesláblou rukou. „A pošlete, prosím vás, někoho na Burrone... jestli tam nepotřebují pomoc.“

Sundá si čepici a zdrceně se posadí do mokré trávy.

Tohle je konec! Měl by sis prohnat kuli hlavou!

Ale já to nechci ještě vzdát... Chci alespoň žít.

Budeš... Proč bys nežil? Tohle se dá pochopit. To se ve válce děje...

Ne. To se nedá pochopit. Ani omluvit. Slova tady zklamávají.

Germain pohlédne vstříc svítajícímu slunci a v jeho prvních paprscích se zalesknou žalostné oči poraženého vojáka.

XXV. Následuje jenom tma

Ambroise je vězněn v táboře, který se rozkládá mezi malými vesničkami na úpatí rozložitého kopce. Ze své cely příliš nevidí, a tak mu společnost dělají jen vzdálené hlasy vojáků, sténání raněných a ržání koní. Občas jsou vojáci jaksí živější, když přijdou z fronty nějaké velké zprávy. Chytá se za mříže a volá po mužích, aby mu řekli, co se děje, ale někteří se smějí a jiným zas nestojí ani za pohled. Teprve když se jednotky vystřídají a u jeho vězení začnou hlídkovat jiní vojáci, odpoví jeden fyzilír na jeho pokřikování. Vyrazí k Ambroisovi rázným krokem a vypadá to, že ho chce ukáznit, místo toho se ale zastaví u mříží a obrátí na vězně oči, ve kterých je vidět pochopení.

„Z čeho jsou všichni tak veselí?“ zeptá se Ambroise, v hlase radost, že má konečně společnost.

„Před pár dní jsme zvítězili u Bassana.“

„Opravdu? Jak?“

Fyzilír se zasměje a posadí vedle klece.

„Myslel jsem, že jsi nějaký dezertér.“

„Hm. To... jsem. A pořádně za to zaplatím, řekl bych.“

„Ale zajímá tě, jestli vítězíme?“

„Jasně.“

Muž zakroučí hlavou a pohlédne vězni přímo do tváře.

„Jmenuju se Nathan.“

„Ambroise.“

„Byl jsi granátník?“

„Byl.“

„Říká se, že granátníci nemají dezertéry.“

„Hm. Taky jsem si to myslel.“

„Ale pak jsi utekl.“

„Je to... dlouhý příběh.“

„To věřím.“

Nathan se rozhlédne po tiché místnosti, vytáhne dýmku a začne ji cpát.

„Kouříš?“

„Kdysi jsem kouřil.“

„Chceš?“

„Asi ne... děkuju. Co ta bitva?“

Nathan popotáhne a zahledí se ke stropu.

„No, co by. Zase jsme Wurmserovi vyprášili kožich. Stáhl se, ale decimoval ho hlad, a ještě se mu v armádě rozmohly nemoci. Prý ho Habsburci vystřídali Alvinczim.“

„Neznám.“

„József Alvinczi. Svobodný pán z Uher. Hodně se o něm teď mluví. Prý je zkušený jako Wurmser, ale ráznější. Nevím. Někdo říká, že Napoleonovi pořádně zatopí, jiní zase, že s ním bude lehké pořízení.“

„A kde je ten Alvinczi?“

„Zase u Mantovy. Všechno se to poslední dobou točí kolem toho prokletého města.“

„Hm, jasně. A jaké jsou jinak zprávy?“

Nathan na něj pohlédne. Přijde mu skoro zábavné, že vězeň po dlouhé izolaci lační po jakýchkoliv novinkách ze světa, který se ho zřekl.

„Já ani nevím. Gvozdanovič je prý u Verony a míří k němu od Alp baron Davidovič. Prý, když se tihle Srb s Chorvatem spojí, tak je nikdo neporazí. Co si o tom myslíš?“

„Nevím. Asi nic.“

Nathan se upřímně zasměje.

„Tak co ten tvůj, jak říkáš, dlouhý příběh? Myslím, že mi ho dlužíš.“

„Není jenom dlouhý, ale i trochu šílený...“

„Tak prosím, jsem jedno velké ucho.“

Ambroise si povzdechne a spontánně fyzilírovi vylíčí vše zásadní, co zažil v posledních týdnech a měsících. Nathan se celou dobu potutelně usmívá a občas překvapeně přehodí fajfku z jednoho koutku do druhého.

„Opravdu šílené,“ kývne na závěr hlavou. „A co se stalo s tou holkou? S Lorou?“

Ambroise pokrčí rameny a smutně se podívá na špičky bot.

„To nevím. Ale chtěl bych ji vidět. To mě štve nejvíc, víš? Že ji neuvidím.“

„Fakt? Mě by štvalo, že mě možná pověsí.“

Někdejší granátník mávne teatrálně rukou.

„Jsou horší smrti. Někomu urve střela nohy. Někoho rozpárou. Ne všichni se z války vrátí domů, to jsem věděl už, když jsem se do ní hlásil. Jen ta hanba... ta mě samozřejmě trápí. Že neodejdu jako hrdý granátník, což jsem vždycky byl, ale jako... no, to je jedno. Ale, víš, s tím už

jsem se nějak taky smířil. Jediné, s čím se neumím smířit, je ta strašná samota. Tu jsem v poslední době necítil jenom s ní.“

Nathan kývne hlavou a zamyšleně vypustí obláček kouře.

„Takže láska, hm?“ řekne, když se zas otočí k vězni.

„Asi. Nevím... Jo, myslím, že jo.“

„Kdo by to byl čekal, takhle uprostřed tažení, co?“

„No jo. Hm. Byla to taková láska neláska. Oba jsme byli vždycky... paličatí jak mezci. Ale když jsme utekli, tak nás to zase spojilo... a teď, když ji tu nemám, tak o tom, co mezi námi bylo, začínám přemýšlet pořád líp a líp.“

„Taky mám doma ženu.“

Nathan Ambroisovi podá medailonek se siluetou vznešené dámy.

„Miluješ ji?“

„Ani ne.“

Nathan se divoce zasměje, jako by řekl skvělý vtip. Vezme si medailonek zpátky a přivře oči.

„Ale jo,“ řekne po chvíli. „Nějak ji miluju. Někdy to cítím. A někdy zas ne. Není to jako kdysi, chápeš? Ale máme spolu děti. Malého kluka, co už běhá po světnici, no, a ještě holčičku, ta byla v povijanu, když jsem odjížděl. Taková malá růžová tvářička. Úplně maličká. Jakoby nic. Umíš si to představit?“

Ambroise pokrčí rameny.

„Chci se k nim vrátit. To vím.“

Nathan si otře dýmku do rukávu a zastrčí ji za opasek.

„Říkal jsi, že ten chasseur... ten tvůj kamarád... že se do té Lory taky zabouchl?“

„Hm, jo... ale ani jsem mu to nezazlíval. Je mi líto, jak dopadl. Takový mladý kluk. Plný revolučních myšlenek a všelijakých nadějí. Byla ho vlastně škoda pro takovou válku.“

„To je mladých kluků vždycky,“ řekne Nathan. „Ale ve válkách bojujou hlavně mladí kluci.“

„No, on ke mně trochu vzhlížel, víš? Bylo to poprvé, kdy mě někdo měl za... vzor. Přitom to byl on, kdo mi jako první zachránil život. Bez něho bych plaval někde po řece obličejem dolů.“

Nathan chvíli nic neříká. Pak si začne protahovat záda a zvedat se.

„Nathane?“

„No?“

„Mrzí mě, že jsem nebyl lepším vojákem. Nikdy jsem nechtěl dělat armádě ostudu. Kéž by se mi nic z toho nestalo a já stál s tebou na té správné straně těchto mříží.“

„Je mi to jasné, Ambroisi. A mrzí mě, žeš měl takovou smůlu...”

„Není to jen smůla. Byl jsem hlavně vždycky sobec, víš? Přitahoval jsem k sobě neštěstí, protože jsem pořád myslel na sebe. Chtěl jsem slávu pro sebe, chtěl jsem Loru pro sebe, chtěl jsem kamarády, abych se nenudil, abych nebyl sám. Pořád se všechno točilo kolem mě.”

„A nemá to tak každý?”

„Nevím. Ale jestli jo, tak si neumím představit, jak bychom mohli tuhle válku vyhrát.”

„Jak to?”

Ambroise se opře o mříže a podívá stranou.

„Chce to přece hodně obětí a nezištné práce navíc, aby se dokázalo nemožné, ne?”

„No... anebo génia ve vedení.”

„Máš pravdu. To je taky možnost.”

Nathan se zas přiblíží k mřížím.

„Jsi dobrý voják, Ambroisi. Myslím tady, v srdci. Fakt mě to mrzí, že dřepíš v té cele.”

„Nelámej si s tím hlavu,” usměje se Ambroise chladně. „Hlavně dělej tak, ať se vrátíš domů za těmi svými špunty. Třeba už bude dcera mluvit, až tě příště uvidí? Co myslíš?”

„Třeba jo. Toho se trochu děším. Co mi řekne jako první. Jestli mě pozná. Jestli bude ráda...”

Ambroise na chvíli chytne konce Nathanova rukávu.

„Musíš hlavně zůstat sám sebou. To je to hlavní. Nenechat se semlít. Nenechat se změnit.”

„Asi jo, Ambroisi. Hele, ty myslíš...”

Jeho větu přeruší ohromující rána. Jako by se vedlejší dům zhroutil. A pak další. A potom se z bortí stěny domu, ve kterém je Ambroise vězněn. Nathan vykřikne, chytí se křečovitě mříží a schoulí hlavu před padající sutí. Další střela pohne celým domem a vylomí mříže z pantů. Ambroise se snaží omráčeného Nathana táhnout ke dveřím, ale padající trám ho zasáhne do šíje a následuje jenom tma.

A ve tmě je i Germain, který o několik dní později čeká v okovech na druhé zasedání polního soudu. Kouká do temné noci, poslouchá vzdálené hlasy vojáků a nemůže přestat myslet na první slyšení.

„Myslíte to vážně?” ptal se ho tehdy Muiron, Napoleonův adjutant, pro tento zvláštní případ zmocněný, aby předsedal soudu. „Myslíte vážně svou výpověď, kaprále?”

„Ano,” zopakoval tehdy a snažil se o co nejsilnější hlas. „Na mapě monsieur Baclera d’Albe chyběla směrová růžice a nebyly popsány hory.”

„Ta mapa se ztratila?”

„Přesně tak. Po bitvě nebyla k nalezení.”

„To je pro vás docela příhodné, monsieur.“

Zpoza improvizovaných lavic se na něj přísně dívali generálové: Masséna, Augereau, Dallemagne, Cervoni, Despinoy a Fiorella. Nejhorší byl však pohled muže, jindy dobráckého a upovídaného, teď jaksi obráceného myšlenkami do sebe. Bacler seděl na konci řady, nic neprotestoval, jen z jeho pohledu číselo nesmírné zklamání, které bylo o to bolestnější, že Germaina považoval za dobrého přítele a za čestného muže. Germaina jeho pohled štípal jak rozpálené železo a neměl odvahu se tím směrem obrátit.

„Jdeme,“ ozve se voják, docela obyčejný granátník nejnižší hodnosti, teď však se tyčí nesmírně vysoko nad Germainem, který spadl do pomyslného bláta, ve kterém se plácá, je stále špinavější hanbou a touží jen si zachovat vlastní krk.

„Kaprále, stále trváte na tom, že na mapě chyběla směrová růžice?“

Germain polkne stud a zarputile pokýve hlavou.

„Monsieur d'Albe uvedl, že růžici nakreslil, jako to dělá u všech map, úplně jako první. Vás potom instruoval, abyste si na západě poznačil Burrone, na východě pak Boschetto. Mimo jiné proto, že jste odmítl čekat a požadoval mapu nedokončenou.“

„Růžice tam nebyla,“ vytlačí ze sebe Germain, krk stažený hanbou, přičemž konečně pohlédne k Baclerovi, jehož oči jako by říkaly: ještě není pozdě k tomu, abys znovu našel čest.

Ale Bacler neví, že pro Germaina už je pozdě. Čest je pryč. Je zapomenutá vzadu v blátě.

„Předvolávám generála Italské armády, monsieur Bonaparta.“

Napoleon na Germaina jedinkrát nepohlédl. Promluvil krátce, ale jasně: zná Baclera velmi dlouho a bezpečně ví, že na každou mapu kreslí směrovou růžici i údaje o měřítku jako první. Polní soud sice trval ještě pár minut, ale od Napoleonova výstupu bylo v zásadě rozhodnuto. Bacler je nevinen a Germaina čeká trest.

Dragoun v okovech se chvíli utěšuje tím, že trest smrti byl z vojenských kázeňských trestů odebrán, když ale spatří Napoleona, jak rezolutně cosi Muironovi přikazuje, opustí ho poslední špetka naděje. Toto nebude klasifikováno jako kázeňský trest. Udělají z toho klidně velezradu, bude-li to třeba. Dokud šlo jen o střelbu po vlastních, bylo to zlé, ale ne osobní. Jakmile se však Germain snažil zachránit si život očerněním Baclera, kterého si Bonaparte velmi vážil, tak u něj naprosto skončil. Teď už není jediná moc ve Francii či v celé Evropě, která by ho zachránila. I kdyby samotné Direktorium poslalo příkaz, že mají Germaina přivést nazpět živého, bylo by to marné.

V posledních zářijových dnech, kdy jsou noci, jako by v předzvěsti podzimu, už chladné, sedí Germain v malé cele a očekává, kdy se před ním zas objeví povýšený granátník a ukáže prstem: jdeme! Jaká ironie je v té myšlence! Granátníka, který dezertoval, mu vzali. Unikl trestu. A teď on sám tu čeká na někoho z těchto elitních oddílů, aby mu oznámil, že oprátka je připravena.

Před mřížemi se však nečekaně objeví Bacler. Vždy usměvavé rty se ani nehnou, oči jsou chladné a v postoji nezbylo nic z kamarádova ležérního epikurejství.

„Příteli,“ špitne Germain bolestně, prostrčí prsty přes mříže a v hlavě mu víří desítky způsobů, jimiž by se mohl omluvit.

Bacler o ně však nestojí. Přiblíží se k cele a pomalu podívá na Germaina.

„Chtěl bych vědět, proč?“

„Já nevím,“ zvolá Germain skoro šíleně. „Přikryl jsem si tu šipku palcem a...“

„Nemyslím tohle. Proč jsi to nepřiznal jako chlap?“

Germain nemá odpověď.

„Znal jsem tě jako férového muže. Odvážného a čestného.“

„Někde jsem všechny tyhle kvality ztratil,“ zašeptá Germain. „Někde... ani nevím kde. Pokaždé, když jsem někoho zklamal... nebo když jsem zklamal sám sebe.“

„S naším přátelstvím je konec. To je ti asi jasné.“

„Ano.“

Bacler jde k východu a Germain se zkroušeně zhroutí do kouta. Těsně před odchodem se vojenský kartograf ještě otočí.

„Požádám Bonaparta o milost. Kvůli tomu, co kdysi bylo. Pro muže, kterého jsem znával.“

Odejde a zanechá Germaina v ještě větší ostudě. Bacler jde přímo za Augereauem, o němž je známo, že v poslední době tráví hodně času s Napoleonem. Navíc má pověst velkého osvícence, který vždy odmítal zbytečnou krutost.

„Pierre, nikdy jsem tě o nic neprosil a už ani nebudu. Promluvíme o tom s Napoleonem sám, ale vím, že jen má přímluva stačit nebude. Musí s tím za ním přijít generál.“

Augereau se otočí, zahledí k hvězdné obloze a bezděčně zaklepe prsty o sebe. Chtěl by Baclerovi vyhovět. A ví, že Napoleon by vyhověl jemu. Jenže je vysoká šance, že Bonaparte bude rozhořčen tím, že se postavili jeho vůli. Ustoupí, ale vůči němu se stane chladnějším. Na prázdné místo nastoupí zas Masséna jako věrný pes války a napříč tomu, co sám říkal Massénovi, tak přesně tohle Augereau nechce dopustit.

„Omlouvám se, ale s tím za ním nepůjdu,“ řekne, když se otočí. „Zkus to sám, příteli. Nemusíš se podceňovat, určitě tě vyslyší.“

Bacler je rozzlobený, ale zkusí přesně to, co mu poradil. Což je samozřejmě marné. Napoleon o tom nechce slyšet a stejně tak je nepřístupný Muiron. Poprava se už skoro zdá neodvratnou, když štěstěna jako by náhodou pošle Baclerovi do cesty Massénu, kterému se spontánně svěří se svým trápením.

„Promluvíme s ním,“ řekne divizní generál po chvíli.

„Opravdu?“

Masséna si promne bradu. Jistě, Bonaparte bude rozladěn. Ale otevírá se tu možnost udělat něco, co je prostě dobré, ať už z hlediska humanismu, nebo proto, že tím vyhoví příteli. Něco, co je dobré a za čím nevězí touha po slávě.

„Ano. Stejně jdu teď za ním.“

Ukáže se, že na Massénu – „miláčka vítězství“ – Napoleon opravdu dá. Už se ani nerozčiluje, jen nakáže, aby Germain přišel o veškerou hodnost.

„Bude konat pokání v boji,“ odtuší Korsičan. „V oddíle monsieur Domingua, který se vždy vrhá do největšího ohně. Jen ať nám ukáže, že sebral zbytky kuráže. Že si tu milost zaslouží.“

Germain nemůže uvěřit tomu, že se to opravdu stalo. Bude žít! Ale v jakém ponížení...

Spatří Baclera jen jednou. Váhá, jestli jít za ním, ale nesebere k tomu kuráž. Přiřadí se k nové jednotce, kde na něj všichni hledí s despektem, plivou mu do jídla a vráží do něj ramenem. Je mu to jedno. Touží se alespoň částečně očistit.

A za stále delších nocí hledívá do tmy a přeje si, aby věci byly jako dřív.

XXVI. Červený inkoust

Kromě větru, šumícího v rozervaných troskách domů, je na pláni mrtvé ticho. Vojáci přesunuli zbytky tábora nedlouho po katastrofě. Snad i brzy zapomenou. Ale vesničané, kteří zůstali v malých osadách, odejít ani zapomenout nemůžou. Choulí se ve zbytcích domů a neví, jak přežijí zimu. Lora k nim přišla na samém konci září, po dlouhých dnech bloudění, kdy vždy někde za obzorem slyšela dunící děla. Potloukala se po lesích, spala v prázdných domech, a nakonec u otce Enrica. Když se tomu přitížilo a po pár hodinách se připojil k bratrovi ve smrti, zůstala v jeho domě už jen krátce.

Na úpatí Burrone se nikdo neptá, co je zač. Přijmou ji v malém domku, který se teď zdá být ještě menší, protože jeho obyvatelé k sobě vzali sousedy, jimž dělová koule rozbořila střechu. Lora se vykoupe v kádi, nají hrubé kaše a oplácí lidem jejich pohostinnost svou starostí o nemocné děti i zesláblého vojáka, kašlajícího z rohu místnosti.

„Nevšimli si ho,“ vysvětluje matka rodiny, robustní žena s kruhy pod očima. „Teprve, až všichni odešli, našli jsme ho pod hromadou cihel. Pořád dýchal, ale měl zlomené snad všechno, co jde...“

Lora vojáka, který se sípavým hlasem představí jako Nathan, krmí polévkou a kousky chleba. Vypráví jí o své rodině a ona přitom otáčí v prstech jeho medailonek, dívá se na siluetu a cítí smutek, který se jí nechce pustit po celý zbytek dne. Sama se raněnému představí několikrát, ale teprve po pár dnech se zdá, že si jméno zapamatoval.

„Loro,“ zašeptá a chytne ji slabou rukou za zápěstí. „Neznalas nějakého Ambroise?“

Málem jí vyhrknou slzy. Ambroise žije! Budou zase spolu na útěku! Pryč od všeho, sami proti světu... Hlavně ne už osamělí.

„Viděls ho? Kde je?“

Vesničané ji zavedou k malému hrobu na vrcholku kopce. Je to spíš mělká jáma s malou mohylou a křížkem ze dvou klacků. Od místa, kde Ambroise zahrabali, je vidět na mnoho dalších takových hrobů, ale také do údolí a daleko do italské krajiny, kde za modrajícími se horami leží tušené moře. Lora se nezhroutí, ale její naděje vyhasnou jako svíčka v průvanu. Políbí si ukazováček s prostředníkem a jemně přiloží prsty ke kamení, pod kterým, jak doufá, by mohl granátník najít trochu klidu.

Je dál v obci a pomáhá všude, kde to jen jde. Nathan se před jejíma očima uzdravuje. Nejdřív se rozmluví a říká jí vše, o čem mluvil s Ambroisem. Několikrát připomene, že mu granátník zachránil život, když ho táhl ke dveřím. Potom Nathan začne chodit a udělá pár krátkých procházek. Při té poslední se otočí k Loře, zasměje se, přimhouří oči a prudce se prohne, jak ho do zad zasáhne kule z bambitky. Zavře oči a zhroutí se tváří k zemi.

„Berte, co unesete!“ štěkne Théo a jeho vyhladovělá banda se vrhne do ulic vesnice.

Lora se utíká skrýt, ale dostihne ji Battista. Rána plochou stranou šavle krutě zabolí a dívka se skácí k zemi, kde ji za chvíli spoutávají.

„To je Lora, ta markytánka,“ zasměje se Théo, když je celá banda zas na pochodu a s ženou smýká jeden z lupičů.

„Neznám.“

„Kdysi jsem ti o ní vyprávěl.“

„Hm. Výborně.“

Battista se už smířil s tím, že se nikdy nepomstí, ale spolu s rezignací propadl i do věčně nabručené apatie. Touží, aby už na něj Théo nemluvil, ale ten zakroučí hlavou a strčí do něj.

„Battisto! Mám pocit, že to je holka od toho tvého Ambroise!“

Bývalý dragoun pohlédne prudce na Loru.

„Je to pravda?“

Lora neodpovídá.

„A kde je teda on?“ zapochybuje Battista.

„Co já vím? Však se zeptej jí!“

„Bylas s Ambroisem?“ zahučí Battista a přikročí k ní, ruku na jílci od šavle.

Lora stiskne zuby a přikáže si mlčet, děj se co děj.

„Teď na to kašli,“ řekne Théo. „Počkej, až zastavíme na noc. Pak se jí zeptáš pořádně! Ale nejlíp až potom, co pomůže Cletovi se stát chlapem...“

Battista si odplivne a nechá ji. Z jejich slov i zdívočelých obličejů se dívce dělá až fyzicky špatně. Když se konečně sebere a začne dýchat zhluboka, upoutá ji opodál, v přední části loupežnické skupiny, podivně klátivá a vyzáblá postava. Na muži, který se trhaně pohybuje mezi větvemi, je jí něco povědomého, i když není takhle zdálky a při padajícím šeru schopna určit, co to je.

Sébastien je už několik hodin ponořen hluboko do svých myšlenek a ani si nevšimne, že Théo se jím nechává vést a ostatní jdou za nimi.

„Kam míříme?“ zeptá se potichu Cleto.

„Nevím,“ zašklebí se obrovský zbojník. „Ale on to zřejmě ví. Podívej... jde na jistotu. Jako pes, co se vrací domů.“

Tak míjí další dlouhé chvíle a padne už hustá tma, když konečně spatří světla a tlumené hlasy.

„Je to zpěv?“ řekne Battista, když se prodere dopředu.

„Bis orat, qui corde canit!“ odcituje Théo, divoce se zasměje a pleskne Sébastiena po zádech. „Jednoruký pes nás zavedl ke klášteru! Zrovna zpívají mši.“

Sébastien jako by se probral ze snu a hned se poleká, když mu dojde, kam vlčí smečku přivedl. Je už ale pozdě a během pár chvil jsou chodby kláštera zamazané krví mnichů. Sébastien se zastaví nad Anselmem, který umírá s rozpáranou hrudí. V ráně je vidět ještě tlukoucí srdce a celý ten pohled je tak žalostný, že Sébastien cítí, jak sám ztrácí vůli k životu.

„Tys tady kdysi byl, že jo?“ zubí se Théo, chytá Sébastiena zezadu za krk a tlačí ho ke knihovně. „Cos tu dělal? Snad ne mnicha!“

Vybuchne novým záchvatem smíchu a Sébastien zakňučí jak raněné zvíře. Jediné místo, kde chvíli cítil něco jako pokoj! Kde by ho opravdu přijali, kdyby nebyl prokletý. A on tam přivedl zkázu... Otočí se a naslouchá výkřikům rabujících banditů. Pak se zas obrátí, a to už ho Théo dovedl do knihovny, kde stojí představený Eusebio, jindy jasné oči potemnělé strachem, rty mumlající modlitby a ruku trapně ozbrojenou perořízkem.

„Dostaneš tu čest,“ zašklebí se obr a dlobne do Sébastiena.

Když ho spatří Eusebio, upustí kudličku a padne před mrzákem na kolena.

„Zabij ho!“

Sébastien vykročí a tasí dlouhý nůž. Dělal to už tolikrát... V čem by to mělo být jiné?

Ale je to jiné. Sébastien jako by před sebou viděl klečet všechny ty, kterým tak ublížil, na které vypustil svůj strach a svou nenávist a své pohrdání světem. Vidí tu rodinu z lesní hájovny. Vidí Enrica, který se ho zastal, i když musel vidět to zlo, které se kolem něj vznášelo jak temná aura. Vidí Adrianu...

„Co to má být? To je k smíchu!“ vyprskne Théo, když se Sébastien otočí, nůž volně svěšený podél stehna a oči plné vzdoru. „Zabij ho, nebo půjdeš s ním!“

„Udělej to,“ zašeptá Eusebio.

„Slyšíš ho? Sám to chce!“

Sébastien zvedne ostří a vrhne se proti Théovi, který mu ruku rychle zkroutí, nůž vezme a hodí mrzáka k nohám mužů, kteří právě přišli.

„Svažte ho a dejte k té holce... Než se rozmyslím, co s ním.“

Dva chlapi odvedou zmítajícího Sébastiena a zbytek zabrousí očima k Eusebiovi.

„Co s tím knězem?“

Théo mávne rukou.

„Podřežte ho... Ne! Počkat! Mám lepší nápad.“

Vytáhnou představeného do klášterní zahrady, kde ho pověsí za krk ze stromu, ovšem tak, aby špičkami jakž takž dosáhl na zem. Mnich jim nejprve chce ukázat své pohrdání, zavěsit se plnou vahou a vzdát se vědomí, ale pud sebezáchovy nakonec zvítězí. Napíná křečovitě lýtkové svaly a předvádí groteskní kymácivý tanec, při kterém občas slabě zachrčí.

Lora kruté divadlo pozoruje z průchodu k zahradě a při lítosti, kterou cítí k představenému, dokonce na chvíli přestane myslet na vše, co ji nejspíš čeká z rukou zbojníků. To už ale vedle ní usazují vyzáblého muže a ona sebou škubne v přívalu hrůzy. To je tedy ta klátivá postavička! On! Přízrak, revenant! Vyzáblý šílenec, který jí zohyzdil ucho a jemuž se Étienne podepsal bodákem na ruku. A vida! Už ji nemá... Nakonec s ním přece jen Étienne nebojoval tak špatně, jak mu vyčítala.

V dívce se vzkypí žluč. Muž vedle ní symbolizuje všechno zlo, s nímž se v posledních měsících setkala. Jen sedět vedle něj je jí krajně odporné. Musí od něho pryč!

„Hej!“ zavolá Lora na procházejícího Battistu, který hned sebou trhne a přiklekne k ní, teď opět s vytaženým tesákem, z jehož ostří kape krev.

„Co je? Už chceš mluvit?“

Lora vážně kývne hlavou.

„Byla jsem s Ambroisem v té vesnici na Burrone.“

„A kde je teď?“ zasyčí Battista.

„Šel napřed do našeho úkrytu.“

„Kde to je?“

„V lese...“

Náhle ucítí ostří silně přitisklé ke krku.

„Myslíš, že jsi vtipná? Hodím tě chlapům a až budeš prosit o smrt, tak ti rozpáru břicho a nechám tě být.“

Lora se snaží si nepředstavovat to, co právě popsal, a opatrně se odtahuje od špinavého nože.

„Dovedu vás tam.“

„To si piš, že dovedeš.“

„Chtěla bych něco na oplátku...“

Battista se kašlavě rozesměje.

„Nejsem v náladě, abych něco rozdával.“

„Chci jen malou věc...“

„A to sice?“

„Nechci, aby mě ty hovada znásilňovaly jedno po druhém...“

„To máš blbé.“

Battista se prudce zvedne, ale náhle se mu sevře žaludek. Jako by se v něm probudilo něco dávno mrtvého, jakýsi malý zbytek z ušlechtilého kavalery. Vráť se k sedící Loře.

„No, dobře. Možná bych to dokázal zařídit. Však seženu chlapům jiné holky.“

Pokrčí rameny a zahrozí zas nožem.

„Ale ty nás k němu dovedeš! A jak uvidím Ambroise, přísahám při všech svatých, že tě nechám jít, zatímco budu kuchtat jeho vnitřnosti!“

Lora se zas otřese odporem, ale hned se zas přemůže, a dokonce zkusí trochu pousmát. Vrtí přitom hlavou a hustými vlasy dře o stěnu za sebou.

„Ještě něco, dragoune.“

„To už nejsem.“

„Máš dragounskou šavli.“

„Ale jinak už nic. Dragouna, kterým jsem byl, zabil ten tvůj granátník.“

„Hm, dobře...“

„Cos teda chtěla?“

Lora polkne hanbu a zatváří se co nejpřívětivěji. Sébastien je neklidný a začíná se zmítat.

„Možná bych udělala výjimku... Za tvou ochranu.“

„Jo, jasně,“ zasměje se Battista. „Najednou ses do mě úplně zamilovala, co? Nebo si spíš chceš vzít tu kudlu a vrazit mi ji do krku? Nemám pravdu? Zůstaneš v provazech!“

Lora se zatváří kysele a vztekle praští zátylkem do zdi. Rozpuštěné vlasy jí spadnou do obličeje. Sébastien sebou šije pořád rychleji. Svou jedinou rukou, provazem připnutou k tělu, šátrá kdesi po podlaze mezi sebou a Lorou.

„Snad sis fakt nemyslela, že na to skočím?“ šklebí se mezitím Battista.

„Ale skočils,“ odsekne Lora.

„Cože?“

Battista se na poslední chvíli otočí k Sébastienovi, který Lořinou sponkou narušil provaz, aby ho mohl přetrhnout. Koncem provazu švihne Battistu přes obličej a už se sápe po zbrani. Battista by měl normálně navrch, ale je od provazu dočasně oslepen. Sébastien mu vrazí nůž do boku a ukořistí jeho šavli. Přibíhá další zbojník, kterého se snaží Sébastien si udržet od těla zběsilými výpady. Battista padá vedle Lory jak pytel brambor, ta se s vypětím sil otočí a natáhne, vyrvе mu z boku nůž a začne si u zápěstí řezat pouta.

Osvobodí se právě ve chvíli, kdy se lapkovi, který předtím vypil flašku vína, zapletou nohy a Sébastien ho šavlí otevře od klíční kosti ke kyčli. Mrzák triumfálně vydechne a spustí volně jedinou ruku, v níž pořád drží šavli, ke stehnu. Ještě není konec! Musí se pomstít! A musí zachránit Eusebia! Pohlédne kamenným oknem do zahrady, kde zavěšený mnich pořád bojuje

o život. Vydrž, už jdu pro tebe... Otočí se přesně ve chvíli, kdy se Lora vymrští ze země. Překvapeně vytřeští oči, zachrčí a sevře dýku, která mu zčistajasna trčí z krku.

„To je za všechny, které jsi tak zbytečně zabil!“ křikne Lora. „To je za Monicu! Za Étienna!“

Vytrhne dýku a vrazí mu ji mezi žebra. Sébastien, v očích nevyřčenou otázku, klesne na kolena. Lora zbraň znovu vyprostí.

„A za moje ucho!“

Sébastien se sesune k zemi. Lora si přidřepne, protože chce dál útočit, ale všimne si malé knížky v koženém obalu, která vyklouzla muži z kabátce.

„Étiennova bible?“ hlesne a ukryje nález do záňadří.

To už se záchvat běsnění rozplynul. Chodbou se nesou zvuky kroků přibíhajících mužů a ona ví, že nesmí ztrácet ani vteřinu. Je jí jasné, že bojuje o život, a to jí vlije novou sílu do unavených údů. Utrhne si kus sešlapané sukně, aby mohla běžet rychleji, a na poslední chvíli se vrhá z toho samého okna, kterým o týden dříve prchal Sébastien.

Potrhaná trny a otlučená o kameny se zastaví až pořádný kus od kláštera. Srdce bije jako divé a chvíli to vypadá, že v její hrudi snad vybuchne. Slyší ve tmě, jak ji necelou půl hodinu hledají kolem kláštera. Lupiči volají sprosté nadávky, sekají šavlemi a tesáky do tmy a světla jejich luceren se zlověstně komíhají mezi stromy jako bludičky, které vábí zbloudilce směrem k jisté smrti. Konečně to vzdávají a vrací se do kláštera. V lese opět zní jen sovy, hmyz a šumění větví. Znovu se nadechne, otočí a jakýsi příliv odvahy ji krůček po krůčku vede nazpátek ke klášterním zdem. Pod okny chvíli potichu čeká, pak se konečně odváží do několika místností nakouknout. Zbojníci teď pijou a zpívají a v kuchyni si ve velkém kotli vaří jídlo ze salámu, slaniny, sušené papriky a čerstvých rajčat, tedy ze surovin, které si snad klášterní kuchař sám přes den připravil na přípravu večeře.

Chvíli ještě vyčkává, než vklouzne zpět do kláštera přes někdejší skriptorium, v současnosti studovnu. Opatrně vykukuje do chodby a když se ujistí, že nikdo nejde, zapálí rychle petrolejku a začne prohrabovat police. Konečně vezme ampuli s červeným inkoustem. Vyleze opět oknem a po římse se pomalu přesouvá ke kuchyni. Několikrát ji vyděsí hlasitě pokřikující muži, kteří se přiblíží k oknům, párkrát ji poleká sova v lese. Konečně je na místě, proskakuje rychle oknem a vmíchává obsah ampule do kotlíku, jehož obsah je už tak dost červený od celého žejdlíku mleté papriky, který do něj vysypali.

Dlouhé hodiny pak – promrzlá a bolestivě ztuhlá – čeká zas pod klášterními zdmi. Teprve za úsvitu si dovolí vniknout do kláštera. Někteří zbojníci vyspávají kocovinu, jiní se zřejmě dobře napili, dobře najedli a ulehli... aby se už nikdy neprobudili. Je mezi nimi i Théo, obrovský chlap, který sedí v koutě dvora, halenu znečištěnou krvavými zvratky a rty popraskané otravou.

Eusebio se pořád drží na špičkách, celý už fialový od děsivé noci. Lora se až zarazí při podívání, kde v sobě vzal tolik síly, ale hned se vzpamatuje. Podívá se po zbojníkovi, který měl patrně dělat hlídku, ale místo toho se potácí mezi sloupy a po některých opilecky močí. Od něj snad nic nehrozí, ale kdokoli z těch opilců, co přežili, se může každou chvíli vzbudit. Lora bere

Théovi šavli, odsekává Eusebiovi provaz a jak se ho snaží zachytit, tak ji mnohem těžší muž zavalí na mokřém trávníku.

„Otče! Musíte se sebrat!“ prosí ho Lora, když se zpod něj pomalu vyprostí.

„Co to...“ zavravorá opilec s pomočenýma kalhotama.

Lora se zvedne, vrazí mu šavli do krku a otočí se zas k otci představenému, který se s hlasitým sípáním konečně začíná zvedat.

„Pojďte!“

Podpírá ho až k přední bráně a celou dobu se tiše modlí, aby se nikdo neprobudil. Zhluboka se nadechne teprve venku, ale ví, že zdaleka není vyhráno.

„Musíme z cesty,“ řekne Eusebiovi. „Jinak nás dostanou. No tak! Musíte mi pomoci. Můžu vás trochu podpírat, ale takhle vás neunesu...“

Muž se pokusí poslechnout, ale nohy ho několikrát selžou.

„Teď vás tu nenechám!“ vykřikne Lora v bezmocném vzteku. „Vstaňte, nebo tu umřu taky!“

Konečně se trochu napřímí a dvojice může sejít z cesty do hustého lesa, v němž se Eusebio střídavě opírá o ženu a o stromy. Volnou rukou přitom Lora máchá šavlí jako mačetou a snaží se udělat jim v bodláčí dost prostoru k průchodu.

K večeru se usazují v ohořelých ruinách lesní chalupy. Celou noc se tisknou k sobě, aby se zahřáli, a poslouchají, jak jim ošklivě kručí v žaludcích. Lora má chvíli pocit, že slyší na lesních stezkách zuřivě se prodírající lupiče. Přímou je přitom před sebou vidí: zarostlé, s divokýma očima, poháněné pomstou, své zbraně obrácené špičkou vpřed. Nikdo se však neukazuje, a nakonec dívku unaví to věčné čekání, vyčerpá ji i strach samotný a upadá do neklidného spánku.

„Kdybych tak věděla, kudy dál!“ posteskuje si Lora ráno, když pohlédne do rozbřesku.

Jako v odpověď se ozve burácení děl.

„Je to blízko!“ zavýskne Lora a otočí se k Eusebiovi. „Slyšíte, otče? Jsou blíž, než jsem čekala! Snad to jsou naši... No, to je vlastně jedno! Ať je to kdokoli, jenom ne tamti...“

Kněz dlouho neotevírá oči a dívka se už začne bát, že umřel. Teprve několika dlaněmi plnými rosy ho zas přivede k životu a přinutí z posledních sil vstát.

„Tak pojďme! To už zvládnem!“

Projdou úzkou stezkou a řídkým remízem a už konečně vidí v údolí francouzské šiky, jak odevzdaně pochodují – regiment za regimentem – k řece Adiži.

„Jsou to naši,“ řekne Lora se slzami v očích. „Podívejte, otče. Z druhé strany řeky... to jsou asi Rakušani. Budou se bít!“

Při těch slovech i malátný kněz ožije. S funěním se zvedne, opře o dívku a zahledí do doliny, nad níž se už ozývá kakofonie děl. Vítr přinese první cinkání šavlí a padlé výstřely. Lora i kněz přitom zatají dech.

Jejich boj o život skončil. Napoleonův zápas o Itálii však trvá.

A zdá se, že jen tak neskončí.

XXVII. Meč s jílcem ze zlata

Stromy v dálce se zdají být černé a žluté, jako by se oblékly do vlajky Rakouského císařství. Kolem Napoleona se zatočí poryv studenějšího větru. Přitáhne si kabát a levačkou přitlačí límec ke krku. Kůň se nervózně ošije, ale pod generálovou dlaní se zklidní.

„Tohle mě vždy fascinovalo,“ prohodí Bonaparte k Muironovi, oči upřené na zdánlivě nekončící zástupy. „Člověk dá jeden rozkaz a tisíce mužů jdou třeba na smrt.“

Adjutant nic neříká. Také si tiskne límec ke krku. Vidí, že Napoleon je v sedle poněkud schoulen, a začíná sám cítit strach. A pochyby. Opravdu zvítězí? Teď, když jde o tolik?

„Ty prohry nic neznamenaají,“ oduší Bonaparte, jako by četl jeho myšlenky.

Není to tak dávno, kdy byli v druhé bitvě u Bassana odraženi. Tři tisíce dětí revoluce zůstalo na zemi mrtvých, sedmnáct set zraněno a přes pět set v zajetí. Když se šiky stahovaly zpátky k Veroně, nikdo už nezpíval Marseillaisu.

Kdyby tím útrapy skončily... Davidovič si dobře pamatoval poslední střet s Vauboisem, který skončil ústupem jeho mužů, i na bitvu u Calliana, kde se Vaubois zase ubránil. A vrátil to Francouzům všechno i s úroky, když proti němu Vaubois vedl další útok. Rakouská pěst dopadla tvrdě a krvavě. Přes čtyři tisíce Francouzů zahynulo a zbytek byl rozprášen, jako když práskneš bičem mezi husy na rybníce.

Bonaparte si tehdy Vauboise předvolal a dlouho prý na něj křičel v rozčilení nad tím, kolik mužů ztratil a jak slabou morálku mají jeho bataliony. Generál měl pocit, že Italská armáda je zdivočelým koněm, a tolik toužil zase pevně chytit její opratě. A opravdu: zdálo se, že se štěstí vrací, když nedaleko Verony odrazil Masséna samotného Alvincziho. Radost ale hned zhořkla, když jen o den později rozdrtil Hohenzollern spojené síly Massény a Augereaua.

„Dva mí nejlepší!“ vykřikl tehdy Korsičan a pateticky sepal ruce. „Zahnání jak zajíci!“

Slavný vojevůdce byl poprvé ve své vojenské kariéře poražen. A hned třikrát za sebou! Mýtus neporazitelného génia se začal bortit, hladoví muži začali reptat a důstojníci si šeptat o svých pochybách, když se generálové nedívali. Vojska se stáhla k Veroně. Sbírala síly. Pak zas Napoleonovi došla trpělivost. Musí přejít Adiži! Musí se konečně ukázat kdo s koho!

Teď tu stojí, všichni připraveni k boji. Napoleon je zdánlivě klidný, ale poněkud se choulí, tiskne si ke krku límce a cítí... strach. Dřív myslel jen na slávu a teď ani neví, jestli většina vojáků italské dobrodružství přežije. Měli se vrátit jako vítězové. Ale vrátí se vůbec?

„Generále,“ řekne tiše Muiron a zastaví koně vedle něj. „Začneme?“

Bonapartovy orlí oči těkají od oddílu k oddílu. Všichni ví, že vítězství spočívá v taktice... která v posledních dnech nestála za moc. A spočívá také na Massénovi s Augereauem... kteří byli nedávno poraženi.

„Necháme Macquarda s třemi tisíci muži ve Veroně,“ řekne Napoleon a povolí sevření kolem límce. „Vaubois je posílený, že?“

Adjutant kývne hlavou a rozevře papír se zprávami od regimentů.

„Má teď osm tisíc vojáků.“

„Dobře. Musí zdržet Davidoviče v údolí.“

„Generále, Davidovič má těch mužů skoro dvakrát víc...“

„Ano. Ale víc nemůžeme postrádat. Vaubois má novou šanci ukázat, co dovede. Má výhodnou pozici a nechci tam po něm vítězství. Stačí, když nepřítele zpomalí.“

„Dobře,“ počítá rychle Muiron. „Kilmaine blokuje Wurmsera v Mantově s necelými sedmi tisíci. Takže nám pro hlavní útok zbývá Masséna s osmi, Augereau s šesti, dále dva tisíce šest set mužů rezervní pěchoty, k tomu kavalerie...“

„Asi osmnáct tisíc,“ odtuší Napoleon výsledek. „Alvinczi má... dejme tomu dvacet tři. Už jsme měli i hůř rozdané karty.“

Pohlédne na adjutanta, který si také pustil límec a teď se třese chladem.

„Oni za nic nebojují, víte, Muirone? Jen za staré impérium Habsburků. My máme revoluci. My jsme začali měnit svět.“

„Ovšem, generále.“

„Tak se dejme do práce. Musíme hlídat tři směry: Davidoviče, Wurmsera a hlavní Alvincziho sílu. Alvinczi, to je tlama šelmy. Když nás kousne, skončili jsme. Ale nesmíme si přestat dávat pozor ani na tlapy, co útočí ze stran.“

Napoleon se odmlčí a zabubnuje prsty do šavle. Touží se vrhnout do víru boje. Dnes se ani trochu nebojí smrti, ale má hrůzu z toho, že prohraje, jeho kariéra půjde ke dnu, jeho jméno se Francie vysměje a zapomene na něj.

„Pošleme Massénu s Augereauem po západním břehu Adiže. Až k Ronco all'Adige. Potřebujeme se Alvinczimu dostat za levé křídlo. S trochou štěstí se dostanou na jih a zajmou část nepřátelské artilérie.“

Bonaparte popožene koně. Jako vichr se vydá do údolí a stejně rychle putují k Massénovi rozkazy. Divizní generál na nic nečeká, řekne pár slov důstojníkům a mávne šavlí k pochodu podél Adiže. Mezi prvními se dere nepřístupným terénem s hlubokými příkopy a mokřými proláklami; vysoké boty rázně vytahující a zase nořící do bláta, koně bezpečně vedoucí za uzdu.

„Strašlivý terén,“ odplivne si jeden z důstojníků. „Radši bych byl v ohni! Dal bych troubit k útoku a...“

„A prohrál byste,“ dodá Masséna. „Rakušanů je víc, ale jejich počty v tomhle močálu nic neznamenají. Buďte za tu naši cestu rádi, messieurs!“

Sám ale brzy začne cítit únavu. Cesta mokřady se zdá nekonečná. Vojáci tisknou zuby, klopýtají a zvedají pušky, aby jim nenamokly.

„Ronco, generále!“ volá nakřáplým hlasem Massénův pobočník.

„Výborně.“

Divize se zastaví.

„Zaútočíme?“

„Jaké máme rozkazy? Jsou tady někde průzkumníci?“

„Tady jsou! Jaké zprávy nesete?“

Masséna rozvine malý svitek.

„Generál Bonaparte chce řeku přejít u Arcole.“

„Kde to je?“ zajímá se Augereau, když přistoupí k Massénovi.

„Míli a půl odtud.“

Nikoho ten údaj nepotěší. Míle a půl neprostupným terénem, plným nebezpečných strží, je jak patnáct mil po běžných cestách.

„Vyrazíme!“

Postup je už tak pomalý, ale násobně ho zpomalí několik výpadů Rakušanů a potom zejména houstnoucí tma. Pouhá míle a půl nakonec zabere většinu noci a obzor se už trhá svítáním, když na smrt unavení vojáci staví hlídky kolem vybraného místa na Adiži a ženisté se dávají do rychlé stavby pontonového mostu.

„Něco mi říká, že tady – u Arcole – se to rozhodne,“ podotkne Augereau.

Masséna pokýve hlavou a pousměje se.

„Čemu se směješ, příteli?“

„Ani nevím. Asi tomu, jak jsme pořád bojovali o slávu a vlastní jméno. Přitom silní jsme jen dohromady. Dva psi války.“

„Psi války,“ zopakuje Augereau, zakroučí hlavou a taky se ušklíbne.

„Copak to nevidíš? Nejde o Napoleonovu taktiku. To my dva! Na nás dvou záleží, jestli vyhraje, nebo ne.“

Augereau se zasměje – teď už z plna hrdla – a rozšafně stiskne Massénovi ruku. Neváhá a jde vydat povely, aby jako první se svými muži překročil přes dočasný most.

„Poklusem k Arcole!“ volají důstojníci.

Hned za mostem se Augereau stáčí k severovýchodu, zatímco Masséna po přechodu řeky vede své muže na severozápad, kde leží obec Belfiore.

„Generále, průzkumníci vidí čtyři bataliony poblíž města,“ hlásí poradce Augereauovi, když se blíží k Arcole.

„Pod Wenzelem Brigidem?“

„Nejsme si jistí. Asi ano. Nejméně dva z nich mají kanóny namířené přímo před Arcole.“

Augereau se ohlédne na vyčerpané muže a povzdechne si. Obrátí se k regimentům a plným hlasem zavolá: „Bojovníci! Hodněkrát se nepřítel třásl, jen když slyšel, že jdete! Víím, že jste hladoví, unavení a že máte pochyby. Ale já vám říkám, že po dnešku se budou tamti, co tam na vás čekají, třást znovu!“

Zamává šavlí ve vzduchu a přední řady zahučí na odpověď.

„Vydejte rozkazy k útoku,“ otočí se k důstojníkům a švihne ostřím do vzduchu, aby si rozcvičil zápěstí.

Opuštění bažin a troubení k frontálnímu útoku dodá mužům energii. Brigida však podcenili a první řady padnou jak podťaté kosou.

„Jsme v příliš silné palbě!“ křičí důstojníci na Augereaua.

Děla připomínají živelné neštěstí. Země se třese a dunění je ohlušující. Rakouští vojáci střílejí ze všech stran: od města, z boků a od mělkých zákopů.

„Všichni tu umřou!“ panikaří pobočník. „Brigido si všechny bataliony svolal k městu, jinak to není možné, aby měl tolik pušek!“

Opravdu: zdá se, že Rakušané snad ani nenabíjí, protože odpovídají všem francouzským útokům prakticky nepřetržitou palbou z pušek i děl.

„Neustoupím! Pošlete Verdiera a Verna, ať zaútočí středem!“

„Rozkaz, generále!“

Augereau sám stojí v palebném poli nepřítele, mává vlajkou, ukazuje šavlí a posílá oddíl za oddílem do arcolskeho mlýnku na maso. Zdá se, že se agresivní taktika začíná vyplácet, ale kolem poledne, kdy listopadové slunce předvede poslední záchvěv teplého počasí, dorazí Brigidovi na pomoc generálmajor Mittrowský se všemi svými muži.

„Je to marné!“ dostane ze sebe pobočník zoufalým a ochraptělým hlasem.

„Verdier a Verne...“ začne Augereau horlivě, ale adjutant mu drze skočí do řeči: „Jsou oba zranění! Museli se stáhnout! Útok je zmařen!“

„Bude zmařen, až řeknu!“ zařve Augereau.

„Monsieur generále!“ volá přibíhající důstojník a ztěžka popadá dech. „Přišly zprávy! Generál Masséna odrazil všechny jednotky vyslané zničit pontonový most.“

„Ovšemže odrazil!“ vykřikne Augereau zlostně, najednou zachvácen pocitem bezmoci.

„Rakušané omylem spustili palbu na vlastní jednotky a Masséna je zahnal za Belfiore.“

„Kéž by mi štěstěna dopřála podobně hloupé nepřátele! Co tam máte dál za zprávy?“

„Bonaparte chce sám překročit řeku. A Guiea posílá na lodkách po řece, aby to vzali na Arcole z nečekaného směru.“

„Dobře! Stáhněte vojáky. Zaútočíme znovu, až dorazí armádní generál.“

Palba na okamžik poleví a v té krátké chvilce, kdy začnou vojáci v pochybách reptat, protože mají čas si uvědomit, kolik jejich kamarádů padlo před Arcole, se konečně objeví Napoleonův přední voj. Bonaparte přispěchá k Augereauovi, Muirona za zády.

„Zavelte hned k novému útoku, Pierre.“

„Ano, generále!“

Vojáci se plahočí jak zvířata na porážku. V novém krupobití střel spousta mužů padá z mostu do Adiže. Když to vidí ti vedle nich, začnou se někteří z nich tlačit zpátky, jiní zase úmyslně skákat do vody.

„Copak už nejste hrdinové od Lodi?“ ozve se nade vším masakrem zvučný křik.

Stovky hlav se otočí k příkopu, na jehož okraji stojí Napoleon, mává vlajkou a ukazuje šavlí k útoku. Sám stojí na dostřel desítek rakouských pušek a je jasné, že každý fusilier, granátník či jäger se musí přímo třást pomyslením, že jednou šťastnou ranou může zbavit Francouze jejich slavného стратега... a tím snad i skončit válku. Také že ho spousta kulí mine jen o malý kousek a i vlajka, kterou povzbuzuje své muže, je už celá prostřílená.

„Je to blázen...“ odtuší kdosi vedle Augereaua.

Jeden důstojník běží za Napoleonem, ale padne jako podřátý. Jen Bonapartovi se střely pořád vyhýbají. Připomenutí vítězství u Lodi i pohrdání vlastním životem však zabere a vojáci se opřou do nové ofenzívy. To už ke generálovi dobíhá adjutant Muiron. Chce ho strhnout do bezpečí. Sotva se u něj však rozkročí a popadne ho za ramena, zaryje se mu pod lopatku kule, která by jinak zasáhla Korsičana.

„Muirone!“ vykřikne Napoleon, zachytí svého poradce a na okamžik strne.

To už ho ale strhávají další muži. Adjutant mu vyklouzává z rukou a padá mrtvý do propasti. Augereau na okamžik napodobí Napoleona a sám z nebezpečného místa vybízí vojáky k útoku. Je myslí plně v dané chvíli a nezná náhle nic jiného než útok, přičemž vůbec netuší, že ho v heroické póze spatřil u blízkých šancí bojující Bacler d'Albe, kterému se ten pohled vryl hluboko do paměti.

„Monsieur generále,“ hlásí důstojníci stále otřesenému Bonapartovi. „Guieu už je u Arcole! Tlačí Rakušany pryč! Arcole je naše!“

Napoleon jako by po té zprávě ožil.

„Dobře! Stáhněte síly z mostu! Dáme vojákům odpočinout.“

Sotva se setká s Augereauem, uchopí ho důvěrně za rameno.

„Dnes to stačí, příteli. Zítra je rozdrtíme. Ať muži připraví hlídky a trochu si odpočinou.“

Noc je neklidná a ráno propukne řež nanovo. Alvinczi nechává všemi oslavovaného Hohenzollerna u Verony, aby Francouze odřízl, zatímco Proveru posílá útočit od Belfiore a Mittrowskému svěří v čele čtrnácti batalionů znovudobyti Arcole. Skoro to vypadá, že Francouzi neudrží město, u kterého nechali tolik mrtvých a které nakonec dobyli díky Guieuovým mužů na loďkách. Provera už si mne ruce, že ovládl oblast kolem pontonového mostu, když na něho jako perlík udeří Masséna. Adolf von Brabeck je zabit a Provera ustupuje zase k Belfiore. Během téhož rána pak Augereau odrazí Mittrowského, z čehož cítí velké zadostiučinění a s velkým gustem žene jeho muže od řeky.

Přestože legendy Masséna s Augereauem zase triumfují, tak pořád není jasné, kdo nakonec získá Arcole, které během dne změní své majitele nesčetněkrát. Podél městských opevnění probíhá celá řada různých pútek a největší škody páchá rakouská kavalerie, pod jejímiž kopyty mizí celé bataliony Francouzů.

A zrovna když se habsburští jezdci opájejí jedním z vítězství a zdá se, že jen blázen by proti nim teď vedl své muže, dá bývalý kubánský otrok Josef Hercule Domingue troubit do útoku. Jako by se lavina valila skalním údolím, řítí se jeho kavalerie vstříc nepříteli. Na strach není čas. Všichni muži – včetně Germaina, nyní v pozici obyčejného jezdce – čerpají inspiraci z hrozivě odhodlaného velitele a bijí své koně do boků plochými stranami šavlí, takže nakonec do nepřitele vrazí rychlostí, při které se lámou kosti vojáků i zvířat.

Germain bije kolem sebe jako šílený. I teď, uprostřed bitvy, stále musí myslet na svou hanbu. Snad ji chce trochu smýt, snad ho žene do boje vztek na sebe sama, ale brzy už ani Rakušany, které zabil, nedovede spočítat. V jednu chvíli se dokonce proseká až k Dominguovi, který díky své obrovské síle nechává za sebou jen zohavená torza lidí.

„Pozor!“ křikne Germain a popožene koně mezi velitele a nepřitele, jenž se mu dostal do zad.

Domingue se otočí, kývne uznale hlavou a bije nepřátele dál. Germaina však zaplaví vlna bolesti, jak mu rakouská šavle proťala část lýtky a zarazila se o holeň. Rozhlíží se po okolí, vytírá pot z očí a obává se, že v oslabeném stavu ho brzy někdo dorazí. Jenže už je prakticky po boji, kavalerie Rakouska je rozprášena a samotný Napoleon oslavuje u řeky Adiže toto velké vítězství, které, jak se nakonec ukáže, znamená zvrát v celém zápasu o Arcole.

Přesto boje následují do dalšího dne. Masséna zase poráží Proveru, a to už Alvinczi začíná ztrácet nervy a stahuje všechny jednotky – přednostně ty od Provery a Hohenzollerna – k poslednímu pokusu o dobytí Arcole, kde se válčí až do tří odpoledne. Tehdy je Augereau skoro odražen a vypadá to, že se štěstí vrátí na rakouskou stranu. Jenže to jen Alvinczi naposledy zranil Napoleonovu levou ruku, za což inkasuje od té pravé – tedy od Massény – direkt přímo na bradu, po kterém se už nezvedne.

„Arcole je naše!“ křičí vojáci a Napoleon se chladně směje.

Teď už je oblast opravdu francouzská. Habsburkové si lížou rány za obzorem a je jasné, že se v dohledné době z porážky nevzpamatují. Co je ale nejdůležitější, nikdo si už nebude pamatovat dílčí neúspěchy Francouzů, protože on, Napoleon, udělal z hrdinů od Lodi také

hrdiny od Arcole a zase se o něm mluví jako o virtuosovi války. A v jeho slávě se jako v záři koupou všichni: přede všemi vynáší Korsičan do nebes Augereaua, nešetří vřelými slovy ke Guieovi a srdečně objímá Massénu. Sotva ho však pustí z objetí, nechává důstojníky připravit ceremoniál ze všech nejokázalejší: Josefu Dominguovi, který kdysi v kamenolomu rozbíjel velké kameny na menší a snil o svobodě, vkládá osobně do rukou obřadní meč s jílcem ze zlata a povyšuje ho z poručíka na kapitána. Černý důstojník zvedá blyštící se ostří vysoko nad hlavu, naslouchá aplausu, na okamžik vzpomíná na své počátky a pak už sám sobě slibuje, že bude dělat té důvěře, kterou si zde vysloužil, i nadále čest.

„Takové slávy,“ řekne Bacler, když se zastaví vedle Massény. „Myslíte, André, že je možné někomu, kdo tady nebyl, vůbec vylíčit ty pocity vojáků po vítězství?“

Masséna neodpoví, jen se na Baclera zamyšleně podívá. Kartograf v dlani drží blok papírů a na ten vrchní načrtává výjev z bitvy. Útlý muž na něm ukazuje šavlí k útoku, u pravé nohy malého bubeníčka a za bubeníčkem horkokrevné vojáky.

„Kdo to je?“ zeptá se Masséna.

„Divizní generál Augereau,“ odtuší Bacler. „Tak, jak jsem si ho zapamatoval z bitvy.“

No ovšem, pomyslí si Masséna. Ta ironie! Augereau hodiny a hodiny posílal jen muže na smrt, aniž by udělal pokrok. A i ten poslední den jsem ho musel zachraňovat já. Přesto stačí komukoliv, kdo u bitvy nebyl, jediný pohled na Baclerův obrázek a je jasné, kdo je jejím velkým hrdinou. Masséna přitom ani netuší, že podle Baclerovy předlohy později vznikne obraz Charlese Thévenina s všeříkajícím názvem Augereau na mostě v Arcole, 15. listopadu 1796.

Bacler odchází a vojáci jdou za svými povinnostmi. Masséna zůstává sám se svými myšlenkami a napůl očekává, že ho opanuje zlost. Ovšem po chvíli si uvědomí, že se mu hlavou nehoní nic zvláštního, jen hřejivé pomyšlení, že odvedl zatraceně dobrou práci a že Arcole padlo do francouzských rukou.

Což je po čertech dobrý pocit.

XXVIII. Finální kresba

„Měl jste radši nakreslit Napoleona,“ ušklíbne se Augereau a vrátí Baclerovi obrázek. „Ten skutečně vedl muže k vítězství...“

Nemůže však zastřít, že ho patetická kresba těší, a tak se nadále usmívá.

„Toho tu mám taky... podívejte. Tady a tady. Nakreslil jsem i nějaké bitvy zdálky... jako panoráma. Ale takhle na papíře už ztratily tu sílu.“

„Samozřejmě, když člověk neslyší burácení děl. Musel byste k obrázkům ještě napsat notovou partituru pro varhany.“

„To by musely být opravdu rozladěné varhany!“

Oba se zasmějí. Augereau chce ještě něco říct, ale přiběhne udýchaný poddůstojník se zprávou, že Augereaua volá Napoleon a že se má dostavit okamžitě. Rychle se loučí, odbíhá a skoro ve stejnou chvíli k Baclerovi přichází Masséna.

„No vida, moc se toho nezměnilo,“ podotkne suše, na okamžik se zamračí, ale pak hned usměje. „Zase vede řeči jen s ním...“

„Napoleon je teď bez Muirona jako bez ruky,“ řekne Bacler a pokrčí rameny. „Se mnou taky sotva promluví.“

„Tak mu alespoň Pierre dělá společnost... Však jen ať si povídají, já si rád užiju tu chvilku klidu po bitvě.“

„Myslíte, že už bude klid?“

„V příštích měsících? Pochybuji.“

Bacler už nic neřekne. Jeho pohled upoutá mumraj na kraji tábora. Kolem malé skupinky lidí se tiskne stále víc povykujících vojáků.

„Že by oslavy?“ nadhodí Masséna.

„Něco se tam děje. Pojdme se podívat.“

Bacler se prodírá jako první davem. Sotva ale mezi vojáky vstoupí Masséna, nemusí se dál prodírat, protože diviznímu generálovi všichni se salutováním vytváří prostor. Oba muži se tak rychle dostávají do středu dění, kde přešlapuje malá skupinka průzkumníků, mezi nimiž se unaveně hrbí mladá žena s na smrt bledým mnichem.

„Co se tady děje?“ zeptá se Masséna průzkumníků.

„Monsieur generále, našli jsme je kousek od tábora. Prý utekli bandě lupičů.“

„Je to pravda?“

„Ano,“ řekne žena a směle zvedne oči.

„Vás přece znám!“ ozve se zničehonic Bacler a přistoupí k ní. „Kupoval jsem si u vás tuš, že ano?“

Lora se krátce usměje a kývne rychle hlavou.

„S dovolením, André,“ otočí se Bacler k Massénovi. „Rád se jich ujmu a vyslechnu si vše, co mají na srdci.“

„Dobře. Dejte mi pak vědět. A vy se rozejděte! Nemáte snad nějaké povinnosti?“

Bacler vede Loru s Eusebiem ke svému stanu, kde jim nabízí vodu, víno a suchary se sýrem.

„Musíte mít za sebou strašnou cestu,“ řekne při pohledu na zaprášený Lořin obličej a zesláblého Eusebia. „Alespoň se posilněte! Tam v tom džberu se pak můžete opláchnout.“

Lora poděkuje a sotva se napije vína, jako by se jí žilami rozlil oheň a ona už to nevydrží a musí se Baclerovi se vším svěřit. Povídá o sobě a Ambroisovi, o Étiennovi, o nočním Sébastienově útoku, o sporu s Battistou a o tom, jak museli utéct, když nešťastnou náhodou každý z nich zabil vojáka. Nezamlčí nic o ukrývání v lesích a v hostinci, o útěku před Germainem i o vesnici, ve které je Ambroise pohřben.

„Neuvěřitelné,“ řekne Bacler, když dívka domluví, a promne si bradu. „Kdybyste, mademoiselle, byla voják, musel bych vás předvést jako dezertéra. Ale nejsem si jist, jestli může být markytánka dezertér. Technicky vzato to vidím tak, že patříte k neutrálním obchodníkům, kteří se po většinu tažení drží za vojskem, ale nejsou přímo součástí. Takže si vlastně můžete chodit, kam chcete, pokud ovšem nebudete provádět špionáž pro nepřítele.“

„To rozhodně ne! Přisahám...“ zadrmlolí Lora.

„Ovšemže ne. No... ale horší případ je ten mrtvý voják.“

Lora zbledne a nervózně se kousne do rtu.

„Praštila jste ho, když škrtil toho granátníka. Těžko soudit, jestli to byla přiměřená obrana, ale, hm... já vás soudit nebudu. Koneckonců, jste teď pro nás cenná.“

„Ano?“

„Ovšem,“ usměje se Bacler. „Jestli je ta loupežnická banda tak velká, jak říkáte, a jestli její jádro tvoří dezertéři, tak je to problém. Hodí se každá informace, která povede k jejich dopadení.“

„Budu se snažit říct vše, co vím. Bohužel už asi nebudou v tom klášteře.“

„To ne. Ale třeba tam chytíme stopu.“

Bacler dolije Loře víno a dlouze se podívá na Eusebia.

„Co vy, otče? Nepotřebujete ošetřit?“

„Jsem jen slabý,“ řekne Eusebio pomalu a vloží si do úst kousek sýru. „Ale už je mi lépe. Děkuji vám za jídlo. A Bohu děkuji za tuto dívku, bez které bych teď ze zlovůle těch lapků byl oběšený na stromě jako zrádce Išariotský.“

„Pověřím hned malou skupinu, aby vás doprovodila k vašemu řádu. K jakému vlastně patříte?“

„K cisterciákům.“

„Jsou cisterciáci ve Veroně?“

„Ano. Myslím, že jsou.“

„Výborně! Tam budete v bezpečí. Napíšu vám na cestu listinu.“

Společně s Baclerem dopijí celou láhev sladkého vína a hned druhý den ráno se Lora loučí s Eusebiem a přidává se ke skupince, kterou s Massénovým požehnáním sestavil sám Bacler za účelem pronásledování banditů.

„To je ten klášter,“ řekne dívka, když dorazí k tichým zdem, které čpí záhrobím.

Uvnitř se i otrlí vojáci zatřesou nad děsivou podívanou. Podlahy jsou poseté mrtvými muži, z nichž většina je v mnišském rouchu.

„Vypadá to, že se lupiči nenamáhají ani s pohrbíváním vlastních lidí,“ odtuší Bacler.

Théo sedí pořád v koutě zahrady, nyní s hlavou děsivě vyvrácenou a očima vyklovanýma od vran. Jednoruký Sébastien leží tam, kde ho Lora zabila, a tvoří pomyslný ostrov vprostřed temného jezera zaschlé krve.

„Není to...“ řekne Bacler tiše. „Není to ten revenant?“

„Ten, o kterém se mluví po celém kraji?“ otočí se voják.

„Bude to on,“ zamumlá zase Bacler a zakroučí hlavou. „Hm. Teď působí skoro nevinně...“

„Ten dragoun ležel tady,“ ukáže Lora, která cítí, jak jí zase buší srdce. „Měl nůž v boku, ale asi přežil.“

„Nebo se odplazil...“

Battistovo tělo však není ani v klášteře, ani v okolním lese.

„Tady jsou stopy!“ sehne se u cesty průzkumník.

Bacler popoběhne a zastaví se nad hlubokými otisky bot do už zaschlého bláta. Chvilí jde podél nich, až objeví žluté listy zamazané krví.

„Že by náš dragoun? Pojdme!“

Vojáci jdou spěšným krokem po zarostlé pěšině. Lora trochu popoběhne a srovná krok s Baclerem.

„Monsieur, můžu se na něco zeptat?“

„Samozřejmě.“

„Totiž... vypadá to, že vám na jejich dopadení velmi záleží.“

„Ovšem. Přece jsem říkal, že nemůžeme nechat po kraji pobíhat takovou bandu...“

„Ne... já myslím... totiž, přijde mi, že je to pro vás osobní.“

Bacler se zachmuří a chvíli je potichu.

„Voják, který zabil toho vašeho granátníka... byl to můj přítel.“

„Padl?“

„No... ano. Svým způsobem padl.“

„To mě mrzí. Takže chcete dokončit, co začal?“

„Ovšem. Mimo jiné to opravdu chci za něj dokončit.“

Bacler si odkašle a zase se odmlčí.

„Musím říct, že jste velmi odvážná,“ řekne po více než hodině cesty.

„Člověk otrne, když stráví rok s armádou.“

„Ale musela jste být odvážná už předem, když jste se k armádě přidala.“

„Nebo hloupá a naivní.“

„To někdy s odvahou souvisí. Ale bez zdravě hloupých lidí, kteří se pouštějí do podniků, na kterých nemůžou vydělat, by lidstvo nešlo tak rychle kupředu, nemyslíte?“

Lora přemýšlí, co odpovědět, když se náhle ozve zavolání vojáka, který šel vepředu.

„Tělo je ještě teplé,“ řekne průzkumník, když se sehne k podříznutému obchodníkovi, který leží vedle svého vozu a dvou mrtvých ozbrojenců, kteří jej zřejmě měli bránit.

„Tak rychle! Třeba to skončíme před soumrakem!“

Baclerova slova se ukážou být pravdivá jen částečně, protože teprve necelé dvě hodiny po západu slunce konečně zaslechnou před sebou hrubé hlasy banditů.

„Obklíčíme je!“

Vojáci se chvíli plíží křovím do několika stran a pak už lesní tmu proříznou záblesky pušek a celým okolím se ozývají zmatené výkřiky. Několik lapků hned padne a některé další nechají raněné za sebou, když utíkají, aby si zachránili životy.

„Spoutejte je! Vy, vy a vy s nimi půjdete nazpátek.“

„Rozkaz!“

„My jdeme pro ten zbytek!“

Během dlouhé noci udeří vojáci ještě třikrát na loupežnickou bandu a zdá se, že všichni rabiáti jsou už mrtví nebo v zajetí. Jen bývalý dragoun s probodnutým bokem pořád chybí.

„Třeba schytl kuli a padl mrtvý někam do strouhy,“ uvažuje Bacler, ale jeden z vojáků zahaleká a ukáže do dálky, kde – pod bledou ranní oblohou – klopýtavě utíká vysoký muž v otrhaném oblečení.

Průzkumník zalící a vystřelí, ale je to příliš daleko.

„Pokračujeme za ním! Dříve nebo později mu dojdou síly!“

Bacler žene svůj oddíl po Battistově stopě až do pozdního odpoledne. Několikrát ho spatří v dálce, a jednou dokonce zblízka. Battista se otočí v hustém lesíku, obličej bledý, stažený zlostí na celý svět i agónií vystřelující z rány na boku. Bacler má pocit, že se oči prchajícího zavrtávají hluboko do jeho mysli, a když konečně dá povel k útoku, Battista zmizí jako stín.

O něco později narazí na krůpěje krve. Potom všechny stopy skončí u široké bystřiny.

„Nechápu to!“ zvolá Bacler rozladěně. „Vždyť by měl být vážně raněný!“

„Dragouni jsou tvrdá verbež,“ podotkne poblíž stojící voják.

„Už není dragoun,“ ocedí Bacler. „Tak mu tak, prosím, neříkejte.“

Skupina jde kus cesty proti proudu a kus zase po proudu, ale vypadá to, že se Battista vypařil. S blížícím se večerem Bacler konečně uzná, že nemá už cenu se hnát za jediným mužem a vydá povel k návratu.

„Teď už vím, jak se Germain cítil,“ řekne tiše. „Když má člověk něco na dosah ruky a tak silně cítí, že to každou chvíli musí už sevřít... že se zblázní, jestli to nezíská... ale ne, ono to utíká pořád dál a dál a najednou se ocitne mimo jakýkoliv dosah. Je to prostě bezmoc.“

„Asi vím, co myslíte,“ odpoví Lora. „Někdy mi přijde, že je celý život takový. A že člověk z toho zešílí, když nad tím bude moc přemýšlet.“

„A co vlastně vy podniknete dál s životem?“

„Pořád nad tím přemýšlím, ale nevím...“

„Nevrátíte se do doprovodného tábora?“

„Mám pocit, jako bych tam už neměla místo.“

„Tak domů? Do Francie?“

„Tam už vůbec nepatřím.“

„Prosím vás... Francie je velká. Ale budu vám držet palce, ať se rozhodnete správně. Jestli chcete slyšet můj názor, tak do týlu pořád patříte.“

„Děkuji.“

V následujících dnech opravdu pobývá v doprovodném táboru. Napoleon zas rozkáže, aby tyl táhnul těsně za armádou, tak se toho Lora snaží využít a zkouší prodávat nějaké zboží. Dělá, jako by se nic nezměnilo, přesto se nemůže zbavit pocitu, že je jí všechno v táboře už cizí. Všichni, které znala, jsou nenávratně pryč. Občas se jí i zdá, že ji pozorují oči granátníků, kteří by rádi pomstili mrtvého kamaráda.

Po kraji a mezi vojáky se začne zas mluvit o muži plném pomsty, který vstal z hrobu. Zlo v podobě nemrtvého se vrátilo! Táhle viděli jeho šílené oči za statkem, zrovna na kraji vesnice, táhle se zas kradl po ní cestou při soumraku. Byl shrbený, kulhal, držel si bok a chrčivě kašlal jak raněné zvíře. Bacler ty zvěsti poslouchá mlčky. Tichý a zahleděný k obzoru přemýšlí nad tím, co vojákům válka bere a co dává. Přemýšlí i nad Germainem a Napoleonem. A pak, jako by napůl spal, vezme pomalu do ruky tužku a načrtne nový obrázek, do kterého promítne svou vzpomínku na pohled do Battistových očí i pověsti, které se o přízraku vypráví.

O den později, při komíhavém světle petrolejky, si prohlíží oba obrázky: modrooké vyzábělé monstrum ze začátku tažení i přízrak s temným pohledem a probodnutým bokem, který nakreslil včera. Dva různí muži, dvě různé pověsti a dva odlišní strašáci pro ty, kteří věří v existenci zla. Ale přece jsou tak podobní. S bolestí v obličeji a s pomyslnou tíhou války a všeho, co k ní patří, na zkroucených zádech.

Bacler rozkládá nový arch papíru a dává se do díla, v němž mísí prvky z obou předchozích obrázků. Skoro u kresby nedýchá, jako by sám byl zvědavý, co mu vznikne pod rukama.

„Kdo jsi?“ zeptá se postavy na papíře, když je konečně hotov.

Cítí lehké šimrání strachu na zádech. Napije se vína, upraví polohu petrolejky a přitáhne si límec. Pak napíše jediné slovo, kterým pojmenuje celý svůj výtvar.

Revenant.

XXIX. Dát jí šanci

Po celém táboře se ozývají rozhovory vedené tlumeným hlasem. Končí teď tažení, když zvítězili u Arcole? A jestli ne, jakého vítězství by ještě museli dosáhnout, aby rakouský vliv v Itálii začal konečně slábnout? Tyto otázky napadnou občas i Loru, i když mnohem víc se zaobírá tím, kam má směřovat svůj vlastní život.

„Rémy? Rémy Aubert?“

Lora hledá muže, o kterém ostatní chasseuři říkají, že se s Étienнем bavit nejvíc.

„Ano. To jsem já.“

Voják se rozpačitě dívá na dívku a zjevně se marně snaží odhadnout, proč by ho mohla shánět. Když mu ale ukáže malou knížku, začne být vše jasnější.

„Znal jsi Étiennea? Prý jste byli kamarádi.“

„Hm, jo. To jsme byli. Je to hrozné, jak umřel... Kdyby aspoň v boji... Tys ho znala?“

„Znala.“

Lora si s povzdechem sedne vedle chasseura a podá mu bibli.

„Dala mu ji jeho dívka... Caroline. Uměl bys ji najít? Až se vrátíš?“

„Jestli se vrátím,“ opraví ji hořce Rémy. „A ne, myslím, že neuměl. Jediné, co vím, je, že spolu byli v Paříži, ale ona sama byla z venkova.“

„Tak bys ji možná měl mít ty.“

Rémy převrátí malou bibli v dlani a bezmyšlenkovitě pod palcem prolistuje stránky.

„A tys ho znala jak?“

„Byli jsme přátelé.“

„Jen přátelé?“

„Z mojí strany určitě. Podstatné ale je, že než umřel, tak jsem mu ukřivdila. A teď mě mrzí, že to nemůžu napravit.“

„Říkáš, že z tvé strany jste byli přátelé... a z jeho?“

Lora pokrčí rameny a lehce se začervená.

„No,“ řekne Rémy váhavě. „Jestli k tobě něco cítil, asi bys ji měla mít ty. Člověk může mít přátelství pevné jako z oceli, ale když umírá, tak stejně nemyslí na svoje kamarády.“

„Myslíš?“

„Zabývám se tím poslední dobou často. Taky mám ve Francii jednu dívku... ale ona o tom ještě neví.“

„No, snad se vrátíš a všechno jí řekneš.“

„Snad jo. Snad nebude pozdě. Každopádně, tu bibli si nech.“

„Tak dobře.“

Zamyšleně schová knížečku zpět do přehybu šatů.

„Víš, jak jsem Étienna poznal?“ nadhodí Rémy po chvilce. „Když všem u karet nadšeně vykládal o revoluci. A o tom, jak v budoucnosti další a další revoluce zachvátí celou Evropu. Byl tak plný naděje. Někdy mi přijde, jako by celá revoluce umřela s ním.“

Lora nic neříká, ale myšlenek má hodně. Není to divné, když umře tak mladý člověk? Ještě z rukou šílence... Ale není to nakonec jedno? Loru upoutá pohled na shrbeného vojáka, který do sebe od chasseurů nechá strkat a bez reptání klekne a leští jednomu z nich boty, když mu to poručí.

„Ty víš, kdo to je?“ zeptá se Rémyho.

„Ne. Ale je směšné, že si to nechá líbit.“

„Mně je povědomý. Nebyl od jezdeckva?“

„Že by ten kavalerista?“ řekne Rémy. „Mluví se o jednom jezdcí, kterého sám Bonaparte chtěl popravit, ale nakonec ho jen degradovali. Je teď obyčejným vojákem, nic víc a nic míň. Ale takhle se tu ponižuje ze své vlastní vůle.“

„Hm. Nepřijde ti, že je prostě... tak nějak zlomený?“

„Rozhlídni se kolem,“ zasměje se chasseur. „A uvidíš spoustu takových.“

Když je zase sama a oblohu prostupuje černota, cítí se ani ne dvacetiletá Lora najednou neskutečně stará. Těch hrůz, co viděla. A co hůř: které páchala. Krev, kterou už nikdy nesmyje. Myšlenky, ty těžké myšlenky... Chtěla dobrodružství a dostala ho, ale navrch k tomu ještě spoustu zla.

„Mademoiselle?“

Obrátí se k mírně se usmívajícím tvářím skupinky mnichů. V jejich čele je samotný Eusebio, který se před Lorou hned pokloní.

„Otče?“

„Přišli jsme vám znovu vyjádřit vděk,“ ozve se jeden z mnichů. „Za to, že jste zachránila Eusebia, a že díky tomu vzpomínka na jeho klášter bude žít dál.“

„Nemohla jsem ho tam přece nechat,“ řekne pohnutě.

„A přece: spousta lidí by zachránila jen sama sebe.“

Lora se zamyslí a pak skloní hlavu.

„Ale vraždila jsem. Znovu a znovu.“

„Vraždili snad za dávných dob rytíři, když ve jménu víry chránili ty slabší?“ ozve se Eusebio a Lora je až překvapená, jak silně teď jeho hlas zní. „A vy, mademoiselle, máte srdce rytíře.“

Loru náhle, vstříc těm díkům a pochvalám, přemůže jakýsi obří pocit viny a zla, které ulpívá na její kůži. Cítí, že její duše, pokud něco takového existuje, bude už navždy tak trochu nemocná. Padne přes Eusebiem na kolena a otře si z tváře slzy.

„Vstaňte přece, mé dítě. Udělala jste dobře.“

„Můžete mě na oplátku vzít do řádu?“ vydechne rychle Lora, jako by se bála, že jestli bude otálet, tak si to rozmyslí.

„Můžeme,“ řekne Eusebio váhavě a skloní se k ní. „Tedy... jsme mužský řád, ale udržujeme kontakt s veronskými klariskami. Určitě se můžeme přimluvit. Ale... mademoiselle, rozmyslela jste si to dobře?“

„Není snad služba Bohu možností, jak se očistit? I pro vražedkyni?“

„Znovu vám opakuji: jednala jste v nutné obraně.“

„To se mýlíte, otče. Sébastiena... toho s jednou rukou... jsem zabila čistě jen z pomsty.“

„Stejně bych byl rád, kdybyste si to rozmyslela. Ale pokud to bude vaše vůle, napíšu matce představené okamžitě dopis.“

„Děkuji,“ řekne Lora vyčerpaným hlasem. „Budete v táboře nějakou dobu?“

„Asi jen krátce. Spousta z vojáků je tady nevěřících a někteří věří v jakousi Nejvyšší bytost, nebo jak se ten blud nazývá. Hrstka ale přece vyhledává naše služby. A taky se zdá, že nás bude generál Bonaparte chtít jako posly k papeži. Což je velká čest, které by se nám nejspíš normálně nedostalo, nebýt ovšem vás.“

Lora znovu skloní hlavu a rozloučí se. Jako by jí ho osud sám poslal do cesty, míjí na kraji tábora degradovaného kavaleristu, který předtím leštil chasseurům boty. Teprve teď si všimne, že voják kulhá mimo jiné kvůli bolestivému zranění nohy.

„Promiňte, mademoiselle,“ řekne tiše, hlavu pořád skloněnou. „Viděl jsem vás mluvit s těmi cisterciáky. Nevíte, kde jsou utáboření?“

„Mám pocit, že tam někde, za skladem pro kuchyni.“

„Děkuji.“

Germain konečně zvedne hlavu a v tu chvíli zbledne jako křída. To je ta dívka, která mu zmizela z hostince ve Fiume! To je ten mizející cíp šatů v okenním rámu!

„Monsieur?“ znejistí Lora.

Sama začne uvažovat. Mohl by to být opravdu ten důstojník, tehdy zdánlivě tak velký a významný, který rozkázal, aby je zatkli? Ten, kdo uvěznil Ambroise? A jestli ano, za co byl asi degradován? Germain vypadá, že jí skočí po hrdle, ale nakonec neudělá nic a vypadá ještě poraženěji než předtím.

„Není tomu tak dávno, co jsem vás pronásledoval.“

Lora mlčí. Germain prudce mávne rukou a sedne si do trávy.

„Teď už je to minulost,“ řekne prostě. „Teď už je... všechno jedno. Chci k nim vstoupit, víte, k cisterciákům...“

Lora se otřese a má pocit, že pohlíží do křivého zrcadla. Takže taková je i ona? Troska, litující se v trávě, zlomená a bez špetky naděje? Pomalu odchází od Germaina, který si jí stejně přestal všímat, a dlouho do noci je sama s myšlenkami. Za ranních červánků bezděčně otevře malou knížku v místě, kde končí rýha od projektilu.

„Do té doby nám zůstává víra, naděje a láska, tato trojice; ale největší z nich je láska.“

V knize místy děsivé, morbidní a tísnivé našla zničenou odpověď na otázku, která ji trápila po většinu noci. Láska! To je to, co zbývá. Ano! Jsem ještě mladá. Věřím, že láska existuje. A chci jí dát šanci! Vráť se do Nice a uvidím. Třeba se rány zahojí.

Pro Germaina svítne tou dobou také naděje, ale úplně v jiné podobě. Bacler je zase na stopě poslednímu z loupežníků, kterého viděli krást v blízké vesnici, a bere s sebou tentokrát dobrovolníky z řad kavalerie. Když vidí Germaina, odvrátí oči, ale nic neřekne. Ne... Přátelé už nebudeme. Reputaci si nespraviš. Ale můžeš s námi jet.

Battistu najdou v polích nedaleko od vsi, stihne se ale schovat v lesíku příliš hustém pro jezdce na koních.

„Vy budete hlídat tady! A vy na druhé straně! My půjdeme za ním!“ zavelí Bacler a Germain se ocitne v jedné ze skupinek, které mají zůstat na okraji lesa.

„Roztáhneme se trochu do šířky,“ navrhne jeden z jezdců, sotva jsou sami. „Takhle by nám proklouzl jak písek mezi prsty.“

Muži popoženou koně a rozjedou se do stran. Germain je zase sám. Seskočí z koně a zaúpí, když mu z holeně vystřelí bolest. Dívá se k lesu, jako by snad přes husté křoviny mohl něco vidět. Slyší výkřiky vojáků. Třesnou dvě rány.

A Battista do něj vrazí celou svou vahou jako zběsilý býk. Sotva se od sebe odvalí a postaví, už mají oba šavle v rukou. Germaina hned napadne, že by mohl – a vlastně by i měl – dát křikem jasně najevo všem ostatním, že narazil na hledaného muže. Ale zároveň po ničem najednou neprahne víc než skoncovat to sám.

„Tak pojď!“ řekne se vši záští a Battista mu oplatí stejně nenávisným pohledem.

Duel je zuřivý, ale občas pomalý a neobratný. Battista je vyzáblý a vyčerpaný hladem, Germain zase sykne bolestí při každém došlápnutí na zraněnou nohu. Po několika výpadech se zdá, že má Germain navrch, ale pak se mu kotník zaplete mezi kořeny, noha se zvrtné do boku jako šroub a z poraněné holeně ho zaplaví vlna agónie. Padne na kolena. Jen rozostřeně vidí mohutnou Battistovu postavu, jak se nad ním tyčí, připravená zasadit poslední ránu. Na co čekáš, loupežníku? Zabij mě!

Uplynou dva tři nádechy a pak ještě výdech. Pořád neudeřil. Tak dobře! Germain vykřikne a prudce bodne vzhůru. Když si promne oči, tak vidí, že zasadil smrtící ránu. Battista se ani dlouho netrápí, jen se složí do trávy – celý žalostný a zubožený – a podle výrazu v obličeji to vypadá, jako by byl za smrt vděčný.

Bacler nic neřekne, jen se na Germaina dlouze dívá. Tehdy Germain pochopí, že není nic, co by je zase stmelilo, a na druhý den potkává Loru před stanem cisterciáků.

„Přidáte se tedy k nim?“ zeptá se dívka po chvíli váhání.

Germain se – poprvé po mnoha týdnech – usměje a kývne hlavou. Ano, přidám. Ano... sbohem živote! Noha už nejde spravit. Jsem mrzák. Ale co hůř, má čest i přátelství jsou dávno pryč a nezhojilo je ani poražení Battisty.

„A vy?“

Lora zakroučí hlavou a on se znovu pousměje.

„To je dobře,“ zašeptá, zvedne se a odepne od opasku šavli.

„Chtěl jsem ji vrátit armádě, ale pak jsem si vzpomněl, že jsem si výbavu platil sám. A vlastně ji nechci dát jim. Takže je vaše.“

Podá zbraň Loře, naposledy se zašklebí a odchází pryč, nejspíš už s myšlenkami na to, jak zbytek života stráví v celodenních modlitbách a při tiché práci.

„Byl to můj nejlepší přítel,“ ozve se Bacler, který celou dobu stál nespátřen opodál.

„Opravdu?“

„A zklamal mě. Jako nikdo předtím. Vlastně... jsem se kvůli němu zklamal v lidech jako takových. Přestal jsem jim věřit.“

„To mě mrzí.“

„Ale... nemyslete na to.“

Bacler přistoupí k ní a vytáhne tři obrázky.

„Podívejte. Spojil jsem prvky z těch dvou do jediné postavy. Tu si nechám a bude mi připomínat to mé zklamání. Tyhle... chci dát vám.“

„Já... děkuji...“

Lora, celá v rozpacích, dává šavli na stranu, aby si mohla vzít obrázky inspirované Sébastienem a Battistou.

„Myslela jsem, že budu mít na Itálii milejší upomínku. Ale tak je to správně. Když se na ně podívám, budu vědět, že svět je plný zla... kterému někdy, například ve válce, narůstají zuby.“

„Zuby, na které si ale musíme dávat pozor i mimo válku,“ dokončí Bacler myšlenku a krátce dívku obejmě. „Slyšel jsem, že chcete s proviantní lodí vyrazit do Nice.“

„Ano, chtěla bych se vrátit domů.“

„Tak vám přeji, ať je ten návrat co nejlepší.“

„Já vám taky,“ řekne Lora upřímně, Bacler se však zasměje.

„My se ještě nevracíme, mademoiselle. Je tu tolik práce... Napoleon se zrovna radí s Augereauem a Massénou. Chystají další přesuny.“

„Budu na vás myslet.“

„Na mě? Nebo Napoleona?“

„Na všechny. Na každého vojáka. Nakonec, cítím k nim... k vám... jakousi blízkost.“

„Tak dobře.“

Naposledy se rozloučí a dívka pomalu odchází s šavlí a obrázky k zásobovacímu povozu, který se brzy s eskortou vydá do přístavu. Naposledy se rozhlédne, když se pod vozem rozdrnčí kola. Ještě jednou vidí všechny ty stany, ohně, vojáky, bubeníky, poradce, dělostřelce a důstojníky a cítí celou změť emocí, které jsou zrovna takové, jaké znala už v Nice, ale přitom mnohem silnější.

Sbohem, přátelé i nepřátelé. Bojím se vás, ale mám vás ráda. A budete mi chybět.

Ale už vás nechci vidět.

XXX. Epilog

Bacler jde pomalu po pařížském bulváru. Poprvé po mnoha letech cítí cosi silného. Srdce mu buší a ruce se chvějí. Jaké to asi bude, podívat se na výtvar, který mistr nad mistry ztvárnil svým štětcem podle jeho staříckého nákresu, ukázaného příteli jakoby mimochodem u sklenky vína? Jak se bude cítit, když pohlédne na adaptaci kresby, která pro něj měla vždy zvláštní a tajemný význam, která ho celé roky děsila a zneklidňovala?

„Kupte si noviny, monsieur!“

Hodí klukovi pár mincí, vezme si noviny a schová je do kabátu. Rozhlíží se a říká si, jak se Paříž změnila. Vždyť je to všechno pryč! Všechny ty dny slávy a vítězství. Ohromné císařství, klasicismus, osvícenství, jemně a trochu anticky laděný empír. Odešlo to. Zrovna před měsícem přišla ta smutná zpráva, že Napoleon Bonaparte, jeho generál, císař i dobrý přítel, zemřel na Svaté Heleně. Napoleonův svět ale zahynul dávno předtím. A Bacler se na to musel dívat, zatímco se jeho finance tenčily a byl donucen přivydělávat si malováním porcelánu pro továrny v Sèvres. On, který ještě nedávno sloužil císaři, když se vrátil z Elby a na sto dní zase postavil do čela Francie! Pouhých sto dní.

Před vilou, jejíž zdi jsou oblepené plakáty, spatří dámu v modrých šatech. Je to opravdu ona? Takže zprávy o tom, že má s mužem krámek v Paříži, byly pravdivé a k ní se dostala jeho zpráva?

„Jste to opravdu vy, madame?“

Lora se otočí, stále půvabná jako před dvaceti pěti lety, jen s tváří o něco unavenější a protkanou prvními vráskami, které se občas zdají tíživé a jindy zase velmi vznešené.

„Neviděli jsme se takových let! Všechno je teď jinak...“

Políbí jí ruku a chvíli mlčky stojí, jako by se na ni nemohl vynadávat.

„Jste pořád stejně krásná. Dovolíte?“

Zaklesnutí prochází vstupem a po zdobeném schodišti. Povídají si se smetánkou, s milovníky umění i se samotným Delacroixem, kterého fascinace Baclerovou kresbou vedla až k vytvoření mistrovského díla. A pak stojí před obrazem a ptají se ho: kdo jsi?

A Bacler, jako by vedle něj udeřil jasný blesk, si najednou uvědomí odpověď. Do své kresby, která teď žije novým životem, nevložil jen dojmy ze zuboženého Sébastiena či Battisty, tedy ze dvou mužů, které válka dohnala k šílenství. Vtělil do obrázku tak nějak všechny, kdo byli kolem něj. Muž, který se na plátně plíží podél plotu, má Napoleonův dravčí pohled i Massénovu bojovnost a silné pěsti. Je z něj cítit láska k osvícenství, má v čele vepsané skryté sny o slávě, zrovna takové, jaké vyplňovaly Augereauovu mysl. V revenantovi je Germainova vojenská elegance i tragika jeho pádu na samé dno. A nakonec... má tak trochu Baclerovy vlastní oči, které se pečlivě dívají, hodnotí a vše si pamatují.

Ale je v něm taky každý jediný voják, který v Itálii tehdy o něčem snil, o něco se snažil a něčeho se bál; který věřil v Napoleonovu genialitu a vzdychal po domově a po svých láskách.

Každý, kdo umíral a cítil se opuštěně. Všichni ti vojáci, kteří jako by po každé bitvě opravdu vstali z mrtvých. Všichni z nich jsou zachyceni v tom ožvlém mrtvém. A když nad tím tak Bacler přemýšlí, celé tažení bylo v jistém smyslu ve znamení revenanta.

„Děkuji vám za pozvání,“ usměje se Lora, když se o hodinu později zas loučí.

Výtvarník políbí její ruku, s trochu smutným výrazem se rozloučí a už ji kočár veze domů. Prochází tichým obchodem, po vrzajících schodech, kolem manžela a dětí. Pomalu se odstrojuje, odličuje a rozpouští si vlasy. Nakonec vytáhne z přihrádky obálku a z ní dvě kresby na zažloutlých papírech. Mají co do dokonalosti daleko do Delacroixova obrazu, ale je z nich cítit, že autor tam byl. Jenže autor brzy odejde ze světa za Napoleonem, Massénou, Augereauem, Ambroisem a dalšími. Zmizí jako stín a zůstane jen vzpomínka. Potom jen ona bude rozumět těm obrázkům. Uvidí za nimi pravdu, která se nedá říct slovy, protože je upletena z každého detailu, utvářejícího složité lidské osudy, které se v čase války mohou kroutit jako klubko hadů.

Lora pohlédne na zeď, kde visí jezdecká šavle. Pousměje se, vstane, narovná si sukni a vydá se do kuchyně, aby tam byla pro živé lidi, kteří utvářejí její současnost, a klimatizace pořád tak monotónně hučí a v místnosti je teplo.

„Amélie?“

„Hm?“

Camille se usmívá.

„Tys tady usnula!“

„No jo... když si tak dlouho prohlížíš ten obraz.“

„Vždyť jsi zrovna měla kafe.“

„Já klidně usnu po kafi, neboj se.“

Amélie se protáhne a zívne.

„Na co tu hučí ten větrák, když tu mají takové horko. Měly bychom skočit na zmrzku.“

„Jo, půjdeme.“

„A máš, cos chtěla?“

Camille místo odpovědi pokrčí rameny a za chvíli stojí před galerií. Pozorují projíždějící auta, uhýbají davům lidí a přemýšlí, do které cukrárny půjdou.

„Říkám si, jací asi byli ti lidé v osmnáctém století,“ nadhodí Amélie, když se konečně rozhodnou a vyrazí k přechodu. „Myslím... Bacler a ostatní. Co měli rádi, co chtěli od života... z čeho měli strach...“

„A co myslíš?“

„Já nevím. Asi se nám v hodně věcech podobali.“

„A v hodně byli jiní?“

„Jo.“

„To je takové nicneříkající.“

„Ale stejně je to zajímavé. Když to člověk domyslí do důsledku. Že tady byli, že náš svět je pokračování toho jeho... že by nám možná byli blízcí, ale přitom víme, že jsou nám tak strašně vzdálení...“

„Teda, to jsou myšlenky!“ zasměje se Camille.

Jdou přes přechod a po rušné ulici. Camille se opět zvrtno noha na podpatku a Amélie se tomu směje. Dívka se jen chvilku mračí, spraví si podpatek a už vstupují do cukrárny.

„Možná si to ještě rozmyslím,“ řekne pomalu Camille, když zaboří lžičku do zmrzliny.

„Tu školu?“

„Jo. Třeba zkusím tu psychologii kombinovaně. Nebo si dám čas na rozmyšlenou. Možná mě to za pár let bude táhnout úplně jinam. To je těžko říct.“

„Život je divný, že?“ ušklíbne se Amélie.

„Jo, to je. Nikdy nevíš, co přijde.“

„Jestli chceš znát můj názor, měla by ses prostě zaměřit na tu diplomku a na nic jiného. Však uvidíš, co bude pak. Ale teď dej všechno, co máš, tomu textu. Delacroix taky určitě neplánoval další obrazy, ale myslel jenom na ten jeden, když ho maloval.“

„No, když myslíš. Stejně uvidím, jaká bude obhajoba. Třeba mě to všechno zase začne... no, naplňovat, když se mi ta diplomka podaří.“

„Třeba to tak bude.“

Chvilí potichu jí zmrzlinu. Vychutnávají si chuť vanilky, pistácie a čokolády.

Potom se nenuceně začnou zase bavit a hodně se u toho smějí.

Ale to už řeší úplně jiná témata.

A večerní slunce kreslí obrazce na průčelí pařížských budov.